

FORTVNATI
CRELLII
VINDICATIO:
QVA RESPONSIONES ET
ARGUMENTA PRO VERA
Christi in Eucharistia præsentia

Contra
GREGORIUM DE VALENTIA
allata, ab illius criminatione vindicantur.

AD AMPLISS. ET NOBILISS. BASILIENSIS
REIPUBLICAE SENATVM.

Tertull.
Viderint quibus nouum est quod sibi vetus est.

HEIDELBERGAE,
c^o l^o xic.

AMPLISSIMIS ET NOBILISS:

Viris, Basiliensis Reipublicæ tum Consuli-
bus, tum Senatoribus: Dominis
Clementissimis,

FORJVNATVS CRELLIVS Philosophus
Salutem.

INTEGR ceteras causas, Amplissimi & nobilissimi
Viri, cur hunc meum librum vobis dedicarim, non po-
strema est quam aduersarius mihi suppeditauit. Cum
enim is suum illum Friburgensibus, vicinis vestris, offer-
ret: laudare eos, qui mos est istorum, non potuit, quin alios
& in his vos quoque, vituperaret, apostata, turpisque de-
fectionis accusaret.

Non ignoro, vobis non deesse tum in Ecclesia & Scho-
la, tum in ipso Senatu viros, qui calumniam hanc de-
pellere facile possint: sed cum illud ipsum doctrinæ ca-
put, ob quod aduersarius meus totam Helvetiam in cri-
men vocat, luculenter præsens liber explicit: & tum ab
istius, tum aliorum, cavillationibus vindicet: rem neque
me, neque vobis, indignam me facturum putaui, si vo-
bis, Magnifici Viri, cum primis eum dedicarem.

Illud igitur quidem, utriusque strum, vos ne, an vicini illi
vestri, quod aduersarius iactat, Euangelio Christi pareant,
& in fide, qua clarissimis Euangeliis verbis, de sanctissimo
Eucharistia Sacramento, tradita est, perseverent, liber
meus abunde docet: utri verò felices sint prædicandi, illi
ne qui Babylone manent, an potius qui Babylone egre-
diuntur, maturèque sunt egredi, age parumper despi-
ciamus.

Quæstio vetus est, & à varijs variè disputata, quisnam
tandem Antichristus & hostis ille sit, qui peculiariter Ec-
clesia Sanctisque bellum facturus esse perhibetur.

Non me fugit, Antichristi nomen latè patere, omnesque tum Christi, Christianique nominis, tum veræ doctrinæ hostes in sese continere: sed Scriptura talem, inter ceteros, nobis hostem depingit, qui non totum orbem

Daniel. 7. & Christianum promiscuè, sed Ecclesiam singulariter & *S. Sanctos*, cœtum illum qui in illius apostasiam non vult consentire, idque sub Ecclesiæ titulo, depopulatus sit, *Apoc. 11.* & *13.* ferro, flammaque persecutus.

2. Thes. 2. *cap. 7.* Hic hostis à Daniele, exiguo illo cornu, quod inter decem quartæ bestiæ cornua exsurgit, & ceterorum aliqua comminuit: à Iohanne, bestia septicipite, meretrice, meretrice simul & bestia septicipite, in qua meretrix equitat, Babylone, quæ sedes est meretricis: ab Apostolo, homine illo scelesto, qui supra omne se numen extollit, significatur: sed non sine magno discrimine: quod priusquam explicemus, paucis ostendemus, præpotentis istius hostis & Antichristi non alteram illam Iohannis & bicornem bestiam, quod plerique putarunt, sed hanc septicipitem typum & imaginem esse.

Apoc. 13. Exiguo igitur illo Danielis cornu hostem istum dentari, tum ex eo liquet, quod non universo Christianorum orbi, sed Sanctis, & illis dumtaxat bellum facturum dicitur, qui à doctrina, quam ex ore Altissimi acceperunt, recebere nolunt: tum quod inter cornua quartæ bestiæ exsurgit, in quarta bestia hæret, cornu quoddam quartæ Monarchiæ & Romani Imperij est: quod de Turcadici nullo modo potest.

Apoc. 13. Iam verò quæcunque de hoc cornu à Daniele referuntur, ea omnia, ijsdem planè verbis, à Iohanne septicipiti bestiæ tribuuntur: quod os blasphemum habeat: quod Sanctis bellum factura: quod eos superatura sit & conculcatura: idque mensibus quadraginta duobus, seu tempore tribus atque dimidio.

Ex quo luce meridiana clarius liquet , eumdem septi-
cipite bestia nobis Antichristum & Sanctorum depopula-
torem ob oculos ponit , qui paruo illo Danielis cornu re-
præsentatur.

Neque sanè videre possum , si bestia septiceps Italicum
illud Romanorum Imperium sit , quo pacto vnicum dun.
taxat è septem illius capitibus vulneratum , immò quo
pacto vulnus istud curatum curandum ué dici possit : cùm
Imperium illud , testibus vel istius opinionis affectatori-
bus , planè deletū sit , nec amplius vnquā instaurandum.

Apoc. 13.

Non magis verū erit , quod de altera , debicorni bestia
dicitur , eam omnem potestatem prioris bestiæ , coram
ipsa , ipsa scilicet adspiciente , summaq[ue] cum voluptate
adspiciente , executuram . Num enim priscum illud ,
& quod olim Gentilium idolatria sese contaminauit ,
Romanum Imperium bicornis hodie bestiæ facinora vi-
det , practicas artesq[ue] mirabiles nouit ?

Apoc. 13.

Sed quid clarius illo , quod magna illa meretrix , quæ
super aquis & Babylone consedit , non in bicorni , sed in
septicipite bestia equitat , septicipitem , non bicornem , re-
git , & instar equi , pro libidine , incitat , & quo vult inclinat ,
septicipitis , non bicornis , cornibus & vngulis Sanctos pe-
tit atque conculcat ? Quid item clarius illo , quod septi-
ceps ista bestia non minus quam bicornis , & falsus illius
propheta , illustri demum illo Christi aduentu est debel-
landa ?

Apoc. 17.

Antichristum igitur & hostem illum nobis hæc bestia
repræsentat : qui postremis hisce temporibus Ecclesiam
vndique , terra marique , est adoritus , eamque miserè
diuexaturus : donec elapsio illo , quod à Deo constitutum
est , tempore , sermoneque Dei completo , cælitus repri-
matur , & funditus deleatur .

Apoc. 17.

Quid igitur , inquires , sibi vult bicornis illa bestia ? Hæc

aliud quoddam & posterius nobis siue regnum , siue principatum & corpus denotat : quod eodem cum Ecclesia modo, idque coram oculis alterius bestiæ agit, quo altera, septiceps, bestia agit : quam ob causam eandem cum illa mercedem auferet : quia vtraque bestia , septiceps & bicornis, siue bestia & mendax ille Propheta, cælesti auxilio debellata, in stagnum illud ignis, quod sulphure ardet, conijectur : vt ab vtrâque tandem liberata Ecclesia , de vtrâque, in hoc quoque Mundo, triumphet. Plura de hac posteriori bestia, nunc non lubet scribere : quam sicut non obscurè mihi jam dignoscere videor: ita qui sequentur recessiū eam intuebuntur.

Apoc. 19.
Apoc. 20.
Apoc. 17.

Superest, vt discrimen illud , quod inter paruum Danielis cornu, inter hominem illum scelestum & meretricem, & inter totam bestiam septicipitem , esse diximus, paucis perstringamus.

Bestia totum illud Antichristianum regnum est , quod Ecclesiam persequitur, Sanctos altissimi bello perenniduexat. Hoc regnum Moderatorē habet: à quo nō secus, atque equus ab equite, regitur, & pro arbitrio atque libidine illius agitatur & inclinatur: qui meretrice in bestia equitante, representatur: & meretrix atq; foemina, quantumvis vir sit , nuncupatur , quod causa sit Regibus & Principib⁹ viris , vt execrabilis & spirituali sece polluant scortatione.

3. Thes. 2.
Dan. 7.

Idem Moderator & eques scelesto illo Apostoli homine, paruo Danielis cornu denotatur: quæ causa est , cur idem vtrique, paruo illi cornu hominique scelesto, & toti bestiæ tribuatur: quia sicut bestia bellum factura Sanctis à Iohanne perhibetur: sic idem planè facturum cornu illud à Daniele dicitur: & sicut Iohannes bestiam lethaliter vulneratum, longè verò post demum trucidatum iri scribit: sic Apostolus, hominem illum scelestum , bestiæ Moderatorē,

zatorem, spiritu primūm oris Domini conficiendum & grauiter vulnerandum, demum autem illustri eius aduentu penitus abolendum esse docet.

Hinc difficile non est videre, vtrum Antichristus iste regnum sit, an vnuſ duntaxat & singularis homo. Vtrūque est: regnum integrum: & homo singularis: regnum, si bestiam, quæ & decem, vt quarta Monarchia, cornua habet; & Septem præterea capita, quæ in vnicum hominē non cadunt, species: homo singularis, si meretricem & Rectorem illius contempleris.

Ac quia regnum istud nec ita citò debellabitur: nec vñquam suo illo Gubernatore deſtituetur: qui illustri de-
num illo aduentu interibit: idcircò Gubernator iste sic
individuum & singulare est, vt successores habeat: estque
tum probabile, tum Scripturis conſonum, postremum in
hoc ordine omnium fore sceleratissimum: qui idcircò pec-
uliariter ab Apostolo, articulo ḥ, ḥ ἀνθρωπος, ḥ γης, ḥ ἀν-
θρωπος, denotetur. Quamuis articulo sua vis manet, etiam-
si pariter omnes sint scelerati: cùm Gubernator iste sem-
per vnuſ & singularis homo sit.

Bicornis illius & ancillātis bestiæ eadem ratio est. Pro-
phetam haberet, Rectorem & instigatorem: qui successo-
res haberet: è quibus extremus astutissimus procul dubio &
sceleratissimus omnium erit.

Quòd si iam circūspiciamus, & in præsentem, tum Ec-
clesiæ, tum Reipublicæ statum intueamur, aliud profecto
regnum nullum inueniemus, cui quæ memorata sunt, &
bestiæ tribuuntur, conueniant, quàm regnum Pontificiū,
nec alium illius Rectorē, quàm Pontificem Romanum.

Quis enim quæſo ille est, qui per fas & nefas, è medio
sublatos omnes cupit, quotquot execrandum illud Missæ
ſacrificium, detestabilem illam idolomaniam, qua terræ
fructus pro Deo adoratur, amplexari nolunt? nōne Ro-
manns

manus Pontifex? Quorum opera scelestum hoc suum institutum exsequitur? nonne Regum & Principum Pontificorum? Cuius instinctu & mandatu Reges & Principes isti militem conscribunt, exercitum terrâ marique instruunt? nonne Romani Pontificis, qui eos inani spe latat, aliena, quæ in sua potestate non habet, Regna & principatus eis distribuens? Quis quæso ille est, qui in Hispania, in Anglia, Gallia, Belgio, vbiique terrarum, ferro & flamma in omnes vindicauit, vindicareque porrò, quamuis frustrà, conatur, qui Palladium illud exosculari nolunt? nonne Romanus Pontifex, & quæ ab illo agitatur bestia? Quis denique ille est, qui sedem Imperatorum, magnam illam urbem, quæ imperium habet in Reges terræ, occupauit? nonne Romanus Pontifex? nonne Roma illa urbs est? nonne Babylon, quod antiquissimus etiam

contr. Jude. Tertullianus vidit, Romanæ urbis figuram portat?

contr. Mart. lib. 3. Regnum ergo Pontificium septiceps illa bestia est: Pontifex purpurata fœmina: ad cuius nutrum cornibus bestia petit. Hæc bestia decem cornua habet, & septem capita: quia regnum conflatum est ex quarta Monarchia, & exteris Regibus atque principibus. Hæc bestia blasphemum os habet, blasphemiiis turget: quia ex aureo illo metrericis poculo, quod execrabilis idolatria exundat, potauit & potat: quia Missam, & detestandam Missæ sacrificium, βδελυγμα trāsubstancionis (hoc enim illud Lupæ poculum est) approbavit, approbat atque defendit. Hæc bellum nefarium omnibus mouet, omnes vbiique concubat, qui ex impuro Lupæ poculo bibere, transsubstanciatiōni subscribere, itaque à fide deficere nolunt. Hæc vincit & vincet (quid enim unica cum tot victorijs comparata strages?) quoad exactum fuerit præscriptum ilud à Deo tempus. Hæc vna cum Scorto illo Sanctorum Christique Martyrum sanguine ebria est. Hæc vna cum Lupa & fide-

li illo

Ii illo Parastata, falso Propheta, bicorniq; bestia, cælitus
repressa, sempiternis tormentis subiicitur.

Quod si hic istius, tum meretricis, tum bestiæ, futurus
est exitus: si peccatorum & plagarum illius participes fu-
turi sunt quicunque Babylone sive Româ non egrediun-
tur: felices ter & amplius omnes eos qui egrediuntur, &
Romanæ idolatriæ valedicunt: felices Basilienles, feli-
cem totam illam Heliuetiam, quæ egressa est, & iam olim
impuris istis apostatis renunciauit: infelicissimos autem
& iterum infelicissimos omnes illos, vbi cunque terrarum
sint, qui aurei illius poculi vino obruti, ex ebrietate illa
non expurgiscuntur, terrore splendoreque poculi, & me-
retropicis dementati, cum bestia perire, sempiternisque
Supplicijs adiudicari malûr, quam cum agno in æternum
imperare.

Apoc. 18.

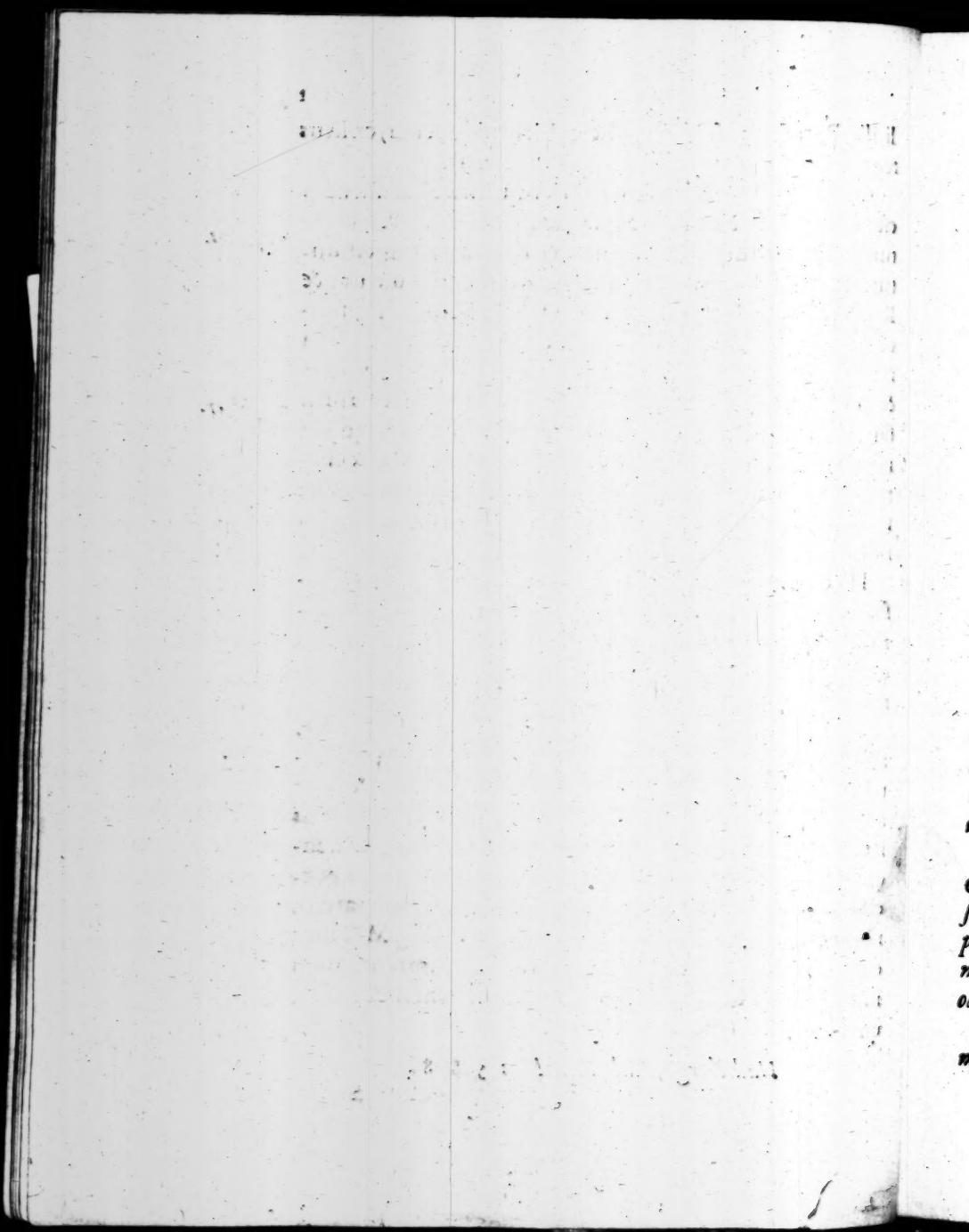
Apoc. 19.

Hæc de intestino illo Sanctorum hoste paucis, pro epi-
stola ratione: cetera clarissimo viro, Theologo since-
rissimo, Ioh. Iacobo Grynæo relinquens: in quo utrum
eximiam eruditionem, an pietatem singularem, admir-
ter, ignoro.

Nunc ad vos, Magnifici Domini, veniendum esset,
aliorum more. Sed virtutes vestras, insignem pruden-
tiæ & diligentiam in rebus domi forisque, bello & pace
administrandis, singularem in complectendis literatis
humanitatem, in Scholis & Ecclesijs rectè constituen-
dis & producendis studium & amorem, res denique præ-
clarissimè gestas, seu, quod amplius est, fidè & pieratæ,
nouit cum Rheno Tiberis & Arar, nouit totus Mandus:
quæ si prædicare vellem, potius forsan obscurarem, quam
illustrarem. Benè valete: & in album eorum me referte,
qui benè mereri de vobis cupiunt.

Hadelbergæ, Idib. Sextil. 1588.

A

P R A E F A T I O .

DRIVS QVAM ad Gregorium venio: & disceptationem meam ab illius criminazione vindico: paucis instituti mei rationem placet exponere. Triennium iam est, cum commentarium istius, quā ad nos, fundamentum confutavi: idq; nullo modo mei ostendandi, ut iste mihi exprobrat, sed solius veritatis afferende, causa: qui non ignorabam, Gregorium istum, sicut de Vbiquistis triumphabat, ita de nobis quoque triumphatis, ni responderetur, gloriaturum. Confutavi igitur illud: & confutavi modestē: virtutem in hōste quoque commendans: sed tantum abest: ut modestia mea quicquam apud ferocem istum Hispanum efficerim: ut quō ego modestior sum: eo Hispanus iste sit impudentior. Res non ita insolens. mendacium enim veritatem ferre non potest: nec quicquam est: cui minus cum veritate conueniat, quam mendacio: qua causa est, cur iusta defensione destitutum conuictus etiam & lapidibus se tueatur.

Hinc etiam est, quod vanissima Vbiquitati aequior sit iste Gregorius, quam solidae veritati. Vbiquitatem enim, & id generis alia, cum Vbiquistis disceptans, placidus est: nobiscum autem de Eucharistia disputans, adeo furit & irascitur: ut alis nos titulis & encomiis ornare non posset, quam ut ineptos nos vocet, indoctos, stupidos, insanos, mendaces.

Scilicet hac istius Societas modestia est, & laruata sanctitas: & hec Theologica respondendi ratio. Atqui meminisse istum, saltem illius sui socij, Rosenbuschij precepti oportebat: quo praecepit: ut Theologorum scripta non fatoribus & cōuiciis, sed in staro Ofiandrō myropoliorum optimis quibusque fragrantissimisq; referta sint odoribus.

Etsi itaque Gregorium istum eodem, quo ille tum me, tum magnos illos viros, Zuinglium, Occolampodium, Calvinum,

4

Martyrem, Bezam, tractat, excipere modo possem: ne tamen simis istius sim, stultoq. secundum stultitiam respondeam: age denuò, qua par est, modestia, veritatem ab istius cauillationibus vindicabo. Simul operam dabo: ut cuius appareat: uter nostrum, egone, quod Gregorius in sua prefatione iactat, an potius iste Gregorius, mala fide agat, inceptus sit, indoctus, intricatus.

Ceterum, cur isti denuò respondeam, eadem causa est, quæ fuit, cur illi primum responderem: Cur autem è tribus illis, quos nunc edidit libris, tertium duntaxat ex professo refutem, id facio: tum, quod hic duntaxat ad me nominatim & ex professo pertinet, ceteris duobus ad alios, eosq. diversos, qui me patrono habant quaquam egent. Spectantibus: tum, quod nihil ferè, nisi nugas, fabulas, & miracula commentitia, nullies iam refutata, continent: tum, quod plurima eadem cum iis sunt, quæ inter nos disceptantur, & que, istis ruentibus, simul ruent: tum, quod non pauca ex illis quoque libris, pro oblata occasione, huc arcessenda nobis erunt: tum denique, quod, si libros illos ex professo refutarem, mea non suo, sed alieno, loco propugnarem: itaque vel idem aliquoties repetere cogerer: vel mea non satis viderer vindicare. Ac quia Gregorio placuit, disputationem meam quinque capitibus complecti: placet quoque nobis, totidem & iisdem banc nostram absoluere vindicationem.

R. E.

CAPVT. I.

RESPONSIONES ILLAS

VINDICANS: QVIBVS TRIA GRE-
GORII PARERGA SVNT
profligata.

 N vestibulo suæ disputationis de medio tramite Gregorius iste gloriabatur. Scripsit enim, errorem Pontificium, seu ut ipse loquebatur, Ecclesiæ Christi, puta, Romano Pontificiæ, confessionem medium esse inter sententiam nostram, & errorem Vbiquisticum, de præsentia corporis Christi. Cūm enim Vbiquista illud vbique diffundant: nos autem in cælo duntaxat iam illud, & vno quidem tempore in vno duntaxat loco esse credamus: effici videtur, Pontificios medio gradi tramite: qui illud nec vbique, nec in vno duntaxat, sed in pluribus locis, in cælo & Eucharistia, simul esse profitentur.

Vt ostenderem, Gregorium istum, in hoc medio tramine perquirendo, non satis fuisse circumspectum, primò respondi, si verum esset, quod Vbiquitaria Apologia præse fert, cūm generalem Vbiquitatem se tradere negat, locum non habituram medium Gregorij confessionem: cūm, extremo labascente, mediocritas simul quoque labascat. Simul adieci, me hīc Gregorium vrgere nolle: quod, et si verbis generalem Vbiquitatem Vbiquistæ difficiantur, re ipsa tamen eam statuant, & inculcent.

Quid ad hæc noster iste Goliath? *Venio in spem, inquit, Fortunate, fore, ut causam contra te in hac omni disceptatione obtineam.* qui sic Gregori? quandoquidem

inquit *primum mihi à te obiectum crimen, tu ipse diluis.* Ecquod verò, Gregori, crimen tibi obieci? num inconstantiam Vbiquitariz doctrinæ, vel illius ignorantiam, tibi obieci? an potius ita credulum te iudicaui, qui protestantibus Apologetis fidem sis adhibiturus? nihil minus. obieci tibi, quòd non satis vigilaris, & circumspectus fuit: quia, si circumspectus, in hoc tuo tramite constituedo, fuisses: cautione & anticipatione aliqua usus fuisses, ea scilicet, quam nos tibi ostendimus, eos quidem id præse ferre: aliter tamen & sentire, & docere. Hoc si fecisses: locum non habuisset mea reprehensio: quod è magis tibi faciendum erat: quòd nosti, si modò nosti, Philosophum crebrius, in re quoque manifestissima, Philosophica uti cautione: hanc solum ob causam: ne non satis circumspectus fuisse videatur. Sicut igitur Apologetis fidem adhibendam esse negauit: ita te non prorsus excusauit: manetq; firmum, te non satisfuisse circumspectum: qui quod obiici tibi poterat, non præuidisti.

Secundò respondi, si maximè extrellum istud firmum sit: non tamen solam Pontificiam opinionem medium esse: quòd complures Lutherani sint: qui corpus Christi nec in cælo tantum nobiscum, nec vbiique cum Vbiquitariis, sed in cælo & Eucharistia simul ponant.

Ad hoc Gregorius, *nihilo magis hoc est contra me. nec enim ego scripsi, nullos Lutheranos profiteri hac de confessionem, ullo modo, medium inter vestrum errorem Calvinisticum, & alterum illum Vbiquisticum: sed affirmavi certè, confessionem Orthodoxam Ecclesiæ Catholicæ esse medium inter utrumque errorem, tanquam inter duo extrema.*

Affirmasti, & affirmas iterum, Ecclesiæ Christi, seu Orthodoxam Ecclesiæ Catholicæ Cofessionem medium esse. Vel itaque sola media est: vel non sola. si hoc: non est; quòd de medio tramite glorieris: cùm vobis cum iis communis

C A P V T P R I M V M .

munis sit, qui ab Ecclesia, vestra opinione, sunt extorres: si illud: Lutherani illi Ecclesia sunt, & de Ecclesia: qui medio cum Ecclesia tramite gradiuntur.

Stertis autem cùm cōcedis, eos aliquo modo medium
hac dere confessionem profiteri. ad rem enim præsentem
quod attinet, non aliquo tantùm, sed omni, si verum est
quod tu contendis, modo medium confessionem profi-
tentur: quia non de modo præsentia, sed absolutè de præ-
sentia corporis Christi, an in vno duntaxat, an in omnibus,
an in multis locis præsens sit, quæstio est: id quod tu ipse
mox confirmas: cùm in extremæ meæ responsionis ca-
uillatione scribis, de obiecto, seu quibusdam locis, Eccle-
siam affirmare, quòd in ipsis tantum sit corpus Christi.
Non modus itaque præsentia spectatur: sed locorum sim-
pliciter fit comparatio.

Manet iterum firmum, Gregorium necantè, nec jam,
cùm Lutheranos ad Catholicam Ecclesiam admisit, cir-
cumspectum fuisse. Sed fortè etiā mox Vbiquitarios ad-
mittet, à nobis edoctus, vtramque, tam *magistri* quam *in discept. p.
magistri*, Pontificiorum esse progeniem. 26.

Extrema mea responsio, eaque solida & perfecta, fuit,
duo contradicentia medium non admittere. patet ex ha-
rum rerum Magistro. Cùm itaque duo singularia enun-
ciata, cuiusmodi sunt, corpus Christi vbiique est: corpus
Christi non est vbiique: item ista, corpus Christi vno eo-
demque tempore in vno duntaxat loco est: corpus Christi
vno eodemque tempore non est in vno duntaxat loco: cō-
tradicentia sint: affirmaui, medium hic statui non posse:
& tam eam opinionem, qua multis in locis simul statui-
tur, quam illam, qua vbiique diffunditur, extremitatem es-
se: aliam enim locorum in se, & extra enunciationem, cō-
sideratorum rationem esse: aliam in enunciatione: sicut
alia subjecti vel attributi scorsum ratio est: alia, quâ alte-
rum

1. post. cont.

13. 5. phys.

cont. 26. & 6.

phys. cont. 41.

CONTRA GREGOR.

rum alteri attribuitur, siue totius enunciationis.

Ad hæc Gregorius iste, dupliciter sententiā aliquā spe-
ctari posse: vno modo, ex parte ipsius assensus, hoc est, vt in
assensu siue conceptu (sic iste loquitur) mentis, affirmante
vel negante consistit: altero modo, ex parte sui objecti,
hoc est, vt affirmat vel negat aliquid de hac aut illa re:
priori modo nullam sententiam, ab alijs per affirmatio-
nem vel negationem discrepantem, medium inter illas
esse posse: posteriori medium esse posse.

Hic iste, vt luci tenebras offundat, enunciatum, de quo
internos questio est, sententiam vocat: attributum obie-
ctum. Noui quidem, Aristotelem obiectum subiectum
alicubi nominare: sed vbi attributum, siue ~~κατηγορία~~
~~...~~ obiectum vocet, hoc vero non memini.

Distinguit igitur iste inter enunciatum, prout mente
concepitur, seu, vt ipse loquitur, prout in assensu siue con-
ceptu mentis, eoque vel affirmante, vel negante, consi-
stit, & inter enunciatum, prout aliquid de aliquo affir-
mat aut negat.

Inepta distinctio. nonne enim aliquid de aliquo affir-
mat aut negat, & vt affirmans & negans aliquid de aliquo
mente concipitur, si spectetur, prout in conceptu mentis
affirmante vel negante consistit? nonne enunciatum om-
ne, siue ~~τερπορία~~, siue ~~έρδιαζην~~, aliquid de aliquo affir-
mat aut negat? nonne obiectum quoque bifariam consi-
derari potest: quâ in mente & notio quædam est: & quâ
extra mentem est? Quantò rediū crassus iste Logicus
fecisset, si dixisset, enunciatum dupli ratione conside-
rari posse: vno modo, vt in mente, altero, vt extra men-
tem est, prolatum, vel scriptum: Vel, vnum & idem e-
nunciatum dupli modo cōsiderari posse: ratione totius
enunciati, & omnium eius partium habita: & ratione so-
lius attributi. Distinctio itaque Gregorij inepta est.

Sed

CAP V T P R I M V M. 9

Sed ineptius longè quod subiicit, si priori modo, quā mente concipitur, enunciatum spectetur, nullum enunciatum inter duo medium esse posse: eò quod nulla notio, siue, ut iste loquitur, nullus conceptus mentis, qui ab aliis pet affirmationem aut negationem discrepat, ab uno minus distet quām ab alio: siquidem à quolibet summè & extremè, per distantiam contradictionis, distat.

Hic tot errata ferè, quot verba. Ut perspicue deprehendantur, exemplo rem declaremus. Duo ista enunciata, Omnes Hispani superbi sunt: Nulli Hispani superbi sunt: tum, ut extra mentem & prolata sunt, tum ut in mente, menteque concepta sunt, medium habent, Quidam Hispani sunt, vel non sunt, superbi. eodem modovnicus locus & omnia loca tam in mente, quām in oratione, medium habent, quādam loca. Causa est, quia verba notionum, seu, ut Aristoteles loquitur, affectionem animi, notæ sunt, notiones rerum. notiones itaque res, verba notiones consequuntur: & quod de verbis verum est, id de notionibus verum est: quod de notionibus, de rebus & idcirco quidem tum de notionibus, tum verbis, verum est: quia verum de rebus: quas tum notiones, tum verba cōsequuntur. Si itaque res contrariae sint: medium habent: quia contraria medium habent: & quia res contrariae medium habent: etiam earum notiones id habent, & notionum notæ, verba, & orationes. Falsum igitur est quod ait Gregorius, nullam sententiam, ut mente concipitur, inter alias medianam esse posse. falsum itidem, quamlibet sententiam, ut mente concipitur, à qualibet extremè, contradictionibusque distantia distare: cùm rerum contrariarum notiones contrariae duntaxat, non contradictionis distantia distent, qua solæ contradicentium rerum distant notiones.

Liquet ex his, qua fronte mihi Gregorius Aristotelem

¶ C O N T R A G R E G O R.

non intellectum obiiciat. quin iste rerum istarum prorsus igitur est. ait Aristotelem , cùm contradictionem. me- dium habere negat, de contradictione loqui , ex parte no- tionum , quā mente concipitur. ergo ne , Gregori, putas, contradictionem , prout extra mentem est , medium ha- bere ? Video te , ne quidem quid medium sit, nedum quid sit medium habere, intelligere.

Medium est quod inter duo opposita interuenit : & si- cut opposita duplicitis generis sunt, simplicia , & coniuncta siue enunciata: ita medium quoque geminum est, simplex seu vnica res: & coniunctum, seu enunciatum. exemplum illius, album: nigrum: medium inter hæc , puniceum &c. exemplum istius: Omnes homines literati sunt: Nulli ho- mines literati sunt : medium inter haec , Quidam homi- nes literati sunt . Medium autem habere , vel recipi- re illa duo dicuntur , quæ ita sibi vicissim opponuntur, vt non necesse sit , alterum inesse vel verum esse. ita non se- quitur , istud album non est, ergò nigrum: & è contrario. potest enim puniceum esse , cæruleum. eadem enuncia- torum ratio est. Duo contraria enunciata in materia con- tingenti medium habent : quia non alterum verum , alte- rum falsum , sed utrumque falsum : quo fit : vt tertium in- terueniat, quod veritatem continet , & inter verum & fal- sum discriminat. Contradictionis, eiusque tum simplicis, tum coniunctæ, alia ratio est. Cum enim contradictionis altera pars perpetuò vera sit, altera falsa : nullum plane medium admittit. Sic inter ista duo, doctus: non doctus: itidemq; inter ista duo, omnes homines literati sunt: qui- dam homines non sunt literati : medium aut tertium e- nunciatum nullum intercedit , quod inter verum & fal- sum discriminat ; quia hæc ita pugnant : vt perpetuò alte- rum verum sit, alterum falsum. Hæc contradictionis na- tura est. Hoc ore pleno Philosophus , vt de interpretibus taceam,

CAP V T P R I M V M.

II

taceam, pronunciauit, cùm dixit, *Contradic̄tio autem oppo-*^{1. Post. cont.}
sitio est, qua per se medium non habet, & alib.^{13.3. phys. cor.} *Contradictionis*^{26.}
autem nullum medium est. Dices ne igitur amplius, Grego-
 ri, duo Contradicentia medium habere, Aristoteliemque,
 cùm medium illis negat, ex parte duntaxat notionum id
 illis denegare? Nonne vides, ἀσπινδον μάλεμον inter duo cō-
 tradicentia esse? Nonne quoque iam didicisti, sententiae
 prolatæ, & mente conceptæ, ad rem præsentem quod at-
 tinet, candem esse rationem?

Stat itaque fundamentum nostrum, totaque nostra,
 qua medium Gregorij tramitem disiecius, ratio: Duo
 enunciata contradicentia medium nullum admittunt:
 Duo enunciata singularia, quibus idem de eodem affir-
 matur & negatur, cuiusmodi sunt, corpus Christi uno
 tempore in uno duntaxat loco est, corpus Christi uno tem-
 pore non est in uno duntaxat loco, contradicentia, & vi
 contradictionis prædita sunt: quare medium non ad-
 mittunt: cuius cōsēctarium est, vanissimam esse medium
 Gregorij confessionem.

Sed, inquit iste Gregorius, ego ex parte obiecti, **hoc est**
 attributi, siue ratione locorum, in quibus Christus suo
 corpore esse prohibetur, sententiam Catolycam medium
 affirmauit: idque rectè: quia sic reuera media est: & quia
 antiqui quoque Patres, Ambrosius, Basilius, Nazianze-
 nus, simili modo, ex parte obiecti, sententiam Ecclesiæ, de
 vnitate naturæ, personarum autem in diuinitate trinitate,
 medium inter sententiam Iudæorum & Gentilium pro-
 nunciarunt. Simul me perstringit, quod nesciens quam
 vim haberet, confessus sim, quædam loca medium quid-
 dam esse inter unicum, & omnia vniuersa loca.

Ego verò non nesciens, Gregori, sed probè, quam vim
 haberet, sciens, illud affirmauit: ut sibynam tuam, non
 dum iactam, repellerem: ostenderemque, me magis, quam

te, fuisse circumspicuum: qui iaculum meum non prævidisti. Obiectum tuum nihil ad rem. De integris enunciatis, non de solis obiectis vel attributis, questio est. Affirmavi, & affirmo: inter duo contradicentia enunciata, cuiusmodi quoque sunt, cum de uno & eodem individuo idem, citra ambiguitatem, affirmatur & negatur, aliud enunciatum medium non esse. Siue enim dicas, corpus Christi, puta, σωματικός, ut simpliciter corpus est, in multis locis est, siue, corpus Christi in omnibus locis est, contradicis illi, quod est, corpus Christi in uno duntaxat loco est: quia aliud nihil dicis, quam, corpus Christi non est in uno duntaxat loco: quod illius est contradictione. Ex parte vero obiecti, vel solius attributi, enunciatum aliquod inter duo medium esse, non est ipsum enunciatum inter enunciata medium esse: sed duntaxat attributa inter se, ut extrema, quæ medium recipient, comparari posse: id quod attributis, non quam attributa & in enunciato sunt, seu ratione enunciationis competit, sed per se & seorsum, extra enunciatum consideratis.

Nihil itaque Patribus illis, quos citas, iuuaris. non enim medium enunciatum inter duo contradicentia statuunt: sed simpliciter inter μλύθον Græcorum, & inter blasphemiam Iudeorum, qui filium Dei negant, ut Basilius loquitur, vel ut Nazanzenus, inter δῆμον ḍεῶν, & inter πενίαν ḍεῶν, Deorum turbam, & penuriam deitatis, Ecclesiæ de Nat. Dom. uno & trino Deo seu Patre & filio confessionem medio Lib. i. de fid. quodam loco ponunt. Ambrosius autem ita quoque loquitur: *Affertio autem nostræ fidei hac est, ut unum Deum esse dicamus: neque ut gentes filium separemus: neque ut Iudei natum ex patre ante tempora, & ex Virgine postea editum, denegemus: neque, ut Sabellius, Patrem confundamus & Verbum: ut eundem Patrem afferamus & filium: neque ut Photinus, initium filij ex Virgine disputemus: neque ut Arius plus*

*Homil. cont.
Sabel. &
Arr.
Homil. de
Nat. Dom.
Lib. i. de fid.
cap. I.*

res

rescedendo, & dissimiles potestates, plures Deos, gentili errore, faciamus. Quid his cum nostra controuersia?

Quòd si omnino vis, contra apertam veritatem, ipsa met enunciata medium recipere, si eorum attributa medium admittant: scito, tene hac quidem ratione prostratum tuum tramitem erigere posse. Tam enim nos, quām vos & Lutherani, & rectius quidem quām vtriq; vestrum, serio credimus & docemus, Christi corpus, uno eodemq; temporis articulo, in cælo simul & in terra, in quām pluri- mis terræ locis, in quibus Eucharistia ritè celebratur, præsto esse, vereque, & quā ad substantiam, à fidelibus mandu- cari. Vbi nunc media tua confessio? Vbi alterum, quod comminisceris, extre- um? Nec enim in ipsam et absolu- ta præsentia (nam & nos, vt modò dicebam, Christi cor- pus, quā ad substantiam, de quo postea, in cæna præsens es- se fatemur) sed in modo præsentiae, & manducationis, medius trames est constituendus. In defectu peccant, qui Christi corpus, quā ad vim duntaxat & effectum, præsens esse, manducarique docent: in exuperantia, qui corpus Christi ~~corpus~~, vt corpusest, carne & sanguine prædi- tum, in & sub pane, vel panis specie, manducari tradunt: Medio trame illi soli gradiuntur, qui neque solam vim aut effectum corporis absentis, nec ipsum corpus, vt cor- pus, corporeo modo, quo in cælo iam duntaxat est, præ- sens esse manducarique, & manducandum esse cum Ca- pernaitis arbitrantur: sed qui illud reuera & sua substantia præsens esse, veréque percipi docent, sed quā traditum, eoque, quā ~~vōν τὸν~~ & ~~πατέρα~~ corpus est, fide, nō ore, apprehen- dendum. Sed de primo parergo satis. alterum sequitur.

Scripsit iste Gregorius, tam nos, quām Vbiquitarios, potissimum causæ nostræ præsidium in hypostatica dua- rum Christi naturarum vniōne collocare. respondi, hoc de nobis falsissimum esse. Probat cōmentum suum Gre-

gorius, rationem, inquiens, à natura veri corporis humani ducitis: ergo in hypostatica vnione præsidium sententia vestræ collocatis. nego consequentiam, aliud enim est, à natura veri corporis, etiam illius, quod hypostaticè cum Dei Ratione vnitum est, rationem ducere: aliud ex ipsa hypostatica vnione. ne minimum igitur quidem, nedum potissimum, in vnione præsidium collocamus.

Sed analysin, & analyseos, & totius Logices imperitissimus, me docere vult iste Gregorius. Audi igitur, inquit, singularē, ut appellas, non Dei, sed Dæmonis organon. Verè singulare Dæmonis organon audio, Gregorium. audiam nunc etiam, quo pacto Caluinus sit argumentatus. Placuit, inquit iste ex Caluino, Christum fratribus per omnia similem fieri, excepto peccato. qualis est nostra caro? nonne certa sua dimensione constat, quæ loco continetur, quæ tangitur, quæ videatur? & cur, inquiunt, non faciat Deus, ut caro eadem pluradiversaq; loca occupet? insane. quid à Dei potentia postulas, ut faciat simile esse, & non esse carnem?. & iterum, ea vero est carnis conditio, ut uno certo loco, ut sua dimensione, constet. ea conditione carnem induit Christus: cui, teste Augustino, incorruptionem quidem & gloriam dedit: naturam & veritatem non abstrulit. hæc ex Caluino. De suo subiicit, Vides ne, Fortunate, argumentantem Caluinum ex modo & conditione vnionis hypostaticæ?

Sicut autem, Gregori, singulare Dæmonis organon audiui: ita nunc illud ipsum video perfidiose Caluini verba truncare: ut alia illius ratio, quam sit, esse videatur. Lectorem moneo: ut ipsum Caluini locum, quem breuitatis causa hic non transcribo, inspiciat. reperiet, Gregorium istum & initium, & cum primis medium, argumentationis Caluini fallaciter præteriisse: ne vis ratiocinationis appareret.

Posteaquam Caluinus dixisset, non de potentia, quam nimis

lib. 4. Inst.
cap. 17. sect.
24.

nimis abruptè *orvgorias* patroni abutuntur, sed de voluntate Dei, questionem esse: sic deinde contra *orvgorias* patronos argumentatur: Quod Deus voluit illique placuit, id factum est: Christum fratribus per omnia, peccato excepto, similem fieri, Deus voluit, illique placuit: ergo fratribus, quā ad carnem, similis factus est per omnia, peccato excepto. Maiorem & minorem in Caluino habes. hinc aliud argumentum deducit, à natura carnis nostræ sumptum: Qualis nostra caro est, ad naturam & essentiam quod attinet, talis etiam est caro Christi: Nostra caro certa sua dimensione constat, loco continetur, tangitur, videtur: ergo & Christi. Sola minor ponitur. Verum quia modo conclusæ rationi obici poterat, Deum sua omnipotentia efficere posse, ut eadem caro plura diuersaque loca occupet, utque nullo loco contineatur: respondet, hoc pacto ratiocinans: Deus sua potentia non facit, ut caro simul sit & non sit caro: ergo neque facit, ut diuersa loca occupet, ut loco non contineatur. antecedens in illis verbis est *Inſane*, &c. consequens in obiectione continetur. Antecedens confirmatur: Deus non facit, ut lux simul lux sit & tenebra: ergo neque, ut caro simul sit & non sit caro. antecedens ibi, *perinde ac si inſtes*. probatur, quia lucem lucem effevult, tenebras tenebras: exigeréque, ut lux lux sit & tenebra, aliud nihil est, quām ordinem diuinæ sapientiæ peruertere. Post hæc primi enthymematis antecedens aliis verbis, & non nudum, iterat, carnem igitur carnem esse oportet, Spiritum Spiritum, vnumquodque quia à Deo lege & conditione creatum est. hinc idem ferè, quod primo enthymemate conclusit, hoc pacto efficit: Vnum quodque ea lege & conditione est, qua à Deo creatum est: Carnis ea conditio est, hoc est caro ea lege & cōditione à Deo creata est, ut vno certoque loco, ut sua dimensione, ut sua forma, constet: his itaque constat. Maiorem & minorem.

in Caluino habes. Extrema sectione denuò Lutheranam diluit obiectionem. Obiici poterat, rationem allatam, de carne quidem concludere: sed non de carne Christi: huius enim aliam rationem esse: quòd à Christo, seu filio Dei, in unitatem personæ sit assumta. respondet, non aliam Christi quoque carnis rationem esse: quòd eâdem conditione, quæ carnis conditio est, certo scilicet loco, sua dimensione, sua forma constans sit assumpta. probatur ex Augustino: quia sicut gloriam hac vniione consequuta est: ita naturam & veritatem non amisit. Hæc Caluini ratio est, ita Caluinus, sic alij argumentantur: ex natura veræ carnis & corporis: non vniione hypostatica. Tunc, Gregori, analysin me doceas? Nonne vides, non nos ex vniione rationem ducere: sed rationem ex ea ducentibus ora obturare? Vt ter nostrum mentitus est? vter quæ dicit & scribit non intelligit? Præstolamus autem tibi, dum quod de Scriptura polliceris, præstes. haec tenus enim id nondum præstitisti.

Ne putridum istud Gregorij fundamētum solum retinet, alia duo, illius scilicet fulcra, simul ruere voluit. Scipit, nos ita cælo vniique loco Christi corpus includere: ut extra illum nusquam, yllo modo, præsens id esse dicamus. dixi, calumniam esse. respondet, *Quasi verò non intellegeres, tu Fortunate, de qualimam Christi præsentia loquar &c. loquor de præsentia corporali & reali, in propria vel sub aliena specie. hanc Christi præsentiam in sacramento à vobis negari, tefu erit hec tota nostra disceptatio.*

Insanis ne Gregorii? hæccine tibi idem sunt, nullo modo usquam præsens esse: & non hoc modo & præsentia, quam vos singitis, præsens esse: de modo præsentiaz, quem nos cum Scripturis statuimus, suo loco. Hoc alterum est.

Alterum est, quòd commentitiū illud, ex vniione sumptum argumentum, duplici nos ratione confirmare scripsit: quatum altera sit, quòd ne per absolutam quidem

Dei

CAPVT PRIMVM.

17

Dei potentiam fieri queat, vt vnum aliquod corpus amplius quam in uno loco praesens sit eodem tempore: altera, quod presentia in uno tantum loco vnum ex naturalibus corporis attributis sit. Ac quia prior ratio non argumenti consequentiam, sed vel antecedens, vel potius consequens ipsum, probat: visus mihi est utraque ratione antecedens argumenti probare velle, quod hoc erat: **Natura humana sic diuino verbo hypostaticè unita est, vt nihilominus ex vero corpore constet, veriq; adeo corporis proprietates & naturalia attributa retineat: idcirco scripsi, posteriorem rationem cum antecedente concurrere, idem eodem confirmari.** Quia verò iam paulò prudentius enthymema suum construit: geminamque suam rationem consequentiae rationem esse dicit: age, & hoc, quam rectè dicatur, paucis despiciamus.

Argumentum Caluini tui, inquit iste, huiusmodi est: Christus veram carnem humanam, & naturalibus suis proprietatibus affectam, induit: ergo Christi caro unico tantum loco continetur.

Ne huiusmodi quidem est, Gregori, nedum hoc. non ita ratiocinatur, non ita probat Caluinus: sed eo, quo nos docuimus, modo. considerentur illius verba. Verbis illis, ea conditione carnem induit, nihil probat: sed exceptionem excludens, quod vniuersè de carne conclusit, ad Christi quoque carnem accommodat: & in summa hoc dicit, etiam Christi carnem certo loco, sua dimensione, sua forma, vt in unitatem personæ assumta sit, constare: quod vno gloriam quidem illi contulerit: naturam autem illius non abstulerit. Atque hoc ipsum tu ipsem et, veritate coactus, in priori tuo enthymemate & scripto, pleno ore affirmasti, cum scripsisti, **natura humana sic diuino Verbo hypostaticè unita est, vt nihilominus, &c. audin' vocem, nihilominus? nostin' quæ illiusvis sit? tanta veritatis vis est.**

C

CONTRA GREGOR.

thymema itaque tuum cum gemina tua probatione in Caluino nobis ostende. Sed ostendes, vbi Tolettus tuus suos in Aristotele syllogismos monstrabit : ad Calendas scilicet Græcas. nonne verò vides, si maximè id, quod fingis, Caluini argumentum esset , eum tamen non ab vnione, sed à carnis veritate, seu à carne quidem vniita , sed non quâ vniita, sed quâ vera caro est, argumentari ?

Supereft tertium Gregorij parergon , Iudaicum illud Quomodo. Obiiciunt isti nobis impium Iudaismum & Capernaum : quòd de execranda sua idolatria quomodo queramus. respondi , eos nihil contra nos probare: quòd vel ex maiore in prima particulari ratiocinentur: vel ὀπωριας fallaciam admittat: idque propterea : quòd interrogatio ista quomodo pluribus modis accipiatur. Ac tamersi mihi satis erat indicasse, eam non vnico duntaxat modo sumi: tres tamen percensui : quos cùm Gregorius iste non vidisset , duos tantum me percensere existimauit: quæ causa est, cur me pugnantia scribere dicat.

Ego verò, Gregori, cùm interrogationem istam , Quomodo, Patribus cum hæreticis depugnatibus , & ipsi quoque Christo, familiarem esse scripsi, interrogationē istam intellexi, non vt pia admiratio est, cum discendi studio cōiuncta, quomodo à Sanctis in Veteri & Nouo testamento usurpata est (quid enim Christus , & à quo , disceret ? quid itidem Patres ab hæreticis ?) sed vt aduersarium vrget & premit. Duo igitur illis verbis quomodo complexus sum: quod vel ex eo colligere poteras, quòd de extremo Caper-nitarum quomodo verba faciens non scripsi, alterum igitur, sed aliud igitur. Quòd autem duo diuersa quomodo in vnum quasi conieci: id tui ingenij explorādi causa feci: & feci secutus Aristotelem: qui crebrius duas & tres rationes in vnu coniicit, vt vnicā ratio esse videantur. Si exempla desideras: Cōmentarium meum in Acroasis consule.

Vt

Vt itaque plana res sit, & plana vestri *Quomodo* vanitas, sic habeto. Interrogatio ista, *Quomodo* ad rem præsentem quod attinet, tribus cum primis modis usurpatur: vt pia admiratio est, cum discendi studio coniuncta: vt aduersarium, sicut alia quævis interrogatio, vrget & premit: vt execratio est, quæ aliquid detestatur: quæ execratio gemina esse potest, veritatis, & mendacij. Primo modo usurpata simpliciter pia est: altero, partim pia, partim impia: pia, si orthodoxus hæreticum vrgeat: impia, si hæreticus orthodoxum: extremo, it idem pia, & impia: pia, si mendacium & idololatriam quis detestetur: impia, si veritatem. primi modi exemplum illud Deiparæ est, *quomodo iderit?* *Luc. i.* alterius illud Christi, *quomodo ergo David spiritu eum Dominum suum dicit?* item illud Tertulliani, *quomodo ergo legi- de resur car-* mus, *que impossibilia apud homines, possibilia apud Deum?* ter- *nis.* *Job. 6.*

Ex his responsio patet ad vestrum *quomodo*: Quij interrogant *quomodo*, impij sunt Capernaitæ: Caluinistæ interrogant *quomodo*: ergo. Negamus consequentiam: quia fallacia est homonymia. Ut enim maior Vniuersalis sit, de impio execrationis *quomodo* accipiatur necesse est. Quia vero minor non de impio & Capernaitico execrationis, sed vel de Christi & Sanctorum Patrum, quo aduersarius premitur, *quomodo*, vera est: vel certe de *quomodo* execrante: sed pio: quo idololatricum commentum execramur: appareat, captionem esse ὄμωνυμιας, qua nihil efficitur. patet hinc, neque pugnativa neque scripsisse, neque scribere. patet, me non mentiri, neque sine mente loqui, cùm scribo, nos Sanctorum Patrum *quomodo* usurpare. patet, cur Deiparæ *quomodo* memorem patet, cur non consequatur, nostrum *quomodo*, quo vestra idololatriæ βολελυγμα detestamur, pia admiratio non est cum

11 CONTRA GREGOR.

thy nema itaque tuum cum gemina tua probatione in Caluino nobis ostende. Sed ostendes, vbi Tolettus tuus suos in Aristotele syllogismos monstrabit: ad Calendas scilicet Græcas. nonne verò vides, si maximè id, quod fingis, Caluini argumentum esset, cum tamen non ab vniōne, sed à carnis veritate, seu à carne quidem vnta, sed non quā vnta, sed quā vera caro est, argumentari?

Supereft tertium Gregorij parergon, Iudaicum illud Quomodo. Obiiciunt isti nobis impium Iudaismum & Capernaismum: quòd de execranda sua idolatria quomodo quæramus. respondi, eos nihil contra nos probare: quòd vel ex maiore in prima particulari ratiocinentur: vel ὀμώνυμα fallaciam admittat: idque propterea: quòd interrogatio ista quomodo pluribus modis accipiatur. Ac tametsi mihi satis erat indicasse, eam non vnico duntaxat modo sumi: tres tamen percensui: quos cùm Gregorius iste non vidisset, duos tantum me percensere existimauit: quæ causa est, cur me pugnantia scribere dicat.

Ego verò, Gregori, cùm interrogationem istam, Quomodo, Patribus cum hæreticis depugnatibus, & ipsi quoque Christo, familiarem esse scripsi, interrogationē istam intellexi, non vt pia admiratio est, cum discendi studio cōiuncta, quomodo à Sanctis in Veteri & Nouo testamento usurpata est (quid enim Christus, & à quo, disceret? quid itidem Patres ab hæreticis?) sed vt aduersarium vrget & premit. Duo igitur illis verbis quomodo complexus sum: quod vel ex eo colligere poteras, quòd de extremo Capernitarum quomodo verba faciens non scripsi, alterum igitur, sed aliud igitur. Quòd autem duo diuersa quomodo in vnum quasi conieci: id tui ingenij explorādi causa feci: & feci secutus Aristotelem: qui crebrius duas & tres rationes in vnu coniicit, vt vnicā ratio esse videantur. Si exempla desideras: Cōmentarium meum in Acto asin consule.

Vt

Vt itaque plana res sit, & plana vestri *Quomodo* vanitas, sic habeto. Interrogatio ista, *Quomodo* ad rem præsentem quod attinet, tribus cum primis modis usurpatur: vt pia admiratio est, cum descendit studio coniuncta: vt aduersarium, sicut alia quævis interrogatio, vrget & premit: vt execratio est, quæ aliquid detestatur: quæ execratio gemina esse potest, veritatis, & mendacij. Primo modo usurpata simpliciter pia est: altero, partim pia, partim impia: pia, si orthodoxus hæreticum vrgeat: impia, si hæreticus orthodoxum: extremo, itidem pia, & impia: pia, si mendacium & idololatriam quis detestetur: impia, si veritatem. primi modi exemplum illud Deiparæ est, *quomodo id erit?* *Luc. i.* alterius illud Christi, *quomodo ergo David spiritu eum Dominum suum dicit?* item illud Tertulliani, *quomodo ergo legimus, que impossibilia apud homines, possibilia apud Deum?* tertius, *impium quidem, illud Capernaiticum, piun autem nostrum.* *Joh. 6.*

Ex his responsio patet ad vestrum *quomodo*: Qui interrogant *quomodo*, impij sunt Capernaitæ: Calvinistæ interrogant *quomodo*: ergo. Negamus consequiam: quia fallacia est homonymia. Vt enim maior Vniuersalis sit, de impio execrationis *quomodo* accipiatur necesse est. Quia verò minor non de impio & Capernaitico execrationis, sed vel de Christi & Sanctorum Patrum, quo aduersarius premitur, *quomodo*, vera est: vel certe de *quomodo* execrante: sed pio: quo idololatricum commentum execramur: appareat, captionem esse ὁμονυμίας, quanihil efficitur. patet hinc, nūc pugnantia neque scripsisse, neque scribere. patet, me non mentiri, neque sine mente loqui, cùm scribo, nos Sæctorum Patrum *quomodo* usurpare. patet, cur Deiparæ *quomodo* memorem. patet, cur non consequatur, Nostrum *quomodo*, quo vestre idololatriæ βοληγια detestamur, pia admiratio non est cum

descendi studio coniuncta: quare Capernaicum illud est,
 Quòd porrò sic argumentaris, Capernaicum Quomo-
 do est illud , quod est cum indignatione & execratione
 mysterij verbis Christi testati: Vestrum quomodo est hu-
 iusmodi:Capernaicum igitur:eo incitiam & malitiam
 tuam prodis. Minorem enim negamus. non mysterium,
 Christi verbis testatum , sed illius corruptelam & peruer-
 sionem,mendacium vestrum,detestamur. Quòd verò te
 bb.l.cap.3.
 suprà probasse scribis,nos mysterium, Christi verbis testa-
 tum,execrari,falsissimum est. nunquam , & nusquam,id
 probasti:nec vñquam,vel vsquam id probabis:vt inseques-
 nostra,qua institutionis verba disceptabimus,demonstra-
 bit disceptatio. Cetera quæ effutiisti, nihil ad rem. nun-
 quam , & nusquam, negaui , verbis illis, *hoc est corpus*, præ-
 sens Christi corpus significari.Emblemata tua tua sunt.

CAPUT II.

RESPONSES ILLAS VINDI-

CANS, QVIBVS ARGUMENTA,
 pro *mλαχσοια* allata, profili-
 gata sunt.

DIMO omnium scripsi, monstrorum istorum
 commentum , quo fingunt , Christi corpus sub
 speciebus sua quidem affectum esse quantitate,
 sed non , vt belli scilicet isti rerum & verborum Magistri
 loquuntur, quantitatùè , è Scripturis non haberi: natu-
 ram veri corporis abolere: contradictionem implicate.
 Contrarium Gregorius iste monstrare conatur: aë è Scri-
 ptura quidem illud colligi,sic ostendit:*Si ipsum Christi cor-*
pus, sua quantitate præditum, est re ipsa presens sub speciebus pa-

nū & vini in Eucharistia, omnino est in illis non commensuratus, sed totum in illis totis, & totum in qualibet illarum parte: At Scriptura docet verissimum esse illud primum, ut manifestè ex verbis, hoc est corpus meum, & hic est sanguis meus, supra de lib. I. monstrauimus: igitur ex Scriptura etiam habemus, verissimum esse posteriorius. Connexum in praesentia non motor: minor rem nego. institutionis verbis eam neque primo libro monstrasti: neque hoc tertio monstrabis: quod suo loco patebit. Manet itaque, portentum vestrum è Scripturis neque haberi, neque colligi.

Naturam veri corporis prodigioso isto dogmate non aboleri, duobus modis probat: altero, quod etsi diuinitus alius quidam alicubi subsistendi modus, qui supra naturam corporis est, Christi corpori competit, hoc tamen modo alter, qui corpori vi & naturâ corporis conuenit, vt scilicet circumscriptum sit, vt que locus illud dimetiatur, à corpore non separetur. Circumscrip̄tio enim & commensuratio in loco, inquit iste, non qualicunque modo, sed quatenus est quidem ex vi & natura corporis, proprietas est naturalis corporis, sicut τὸ γέλασικὸν hominis.

Certissimus sum, Gregori, nescire te quid dicas. quid enim sibi vult illud tuum quatenus, quatenus naturalis proprietas veri corporis est: quatenus est quidem ex vi & natura corporis? intelligis. ne quam vim particula ista quatenus habeat? nonne restringere id, cui adiicitur, solet, & aliquid excludere? ens, quatenus ens, subiectum est primi Philosophi. ens, quatenus mobile, non quatenus ens, subiectum est Naturalis homo, quatenus homo, γέλασικός est homo, quatenus animal, sentit. vis. ne itaque circumscriptionem duobus modis considerari posse, quatenus veri corporis proprietas est, & quatenus non est veri corporis proprietas? ergo τὸ γέλασικὸν quoque, par & impar, & omnis affectio per se, duobus modis considerabitur: qua-

tenus affectio & proprietas est, τὸ γελασίκον quidem hominis, par autem & impar numeri: & quatenus non est affectio vel proprietas. eadem enim omnium ratio est. quis igitur ille modus est, quo par & impar numeri, τὸ γελασίκον hominis, circumscriptio corporis, proprietas est: quis ille, quo proprietas non est? quatenus denique circumscriptio ex vi & natura corporis est, & quatenus ex ea non est? quatenus τὸ γελασίκον ex natura hominis, & quatenus non ex hominis, sed Arcadici pecoris natura est? Quid tibi vis hæreticis istis obstrepitaculis? quid iridem illis, quæ subiicis, nam nusquam est non commensuratiuè, puta, corpus Christi, ex vi quidem & natura sui corporis; sed vi atque potentia diuina supra hanc naturam sui corporis? Vis. ne circumscriptiōnē ita, & tunc demūn, veri corporis essentiālē proprietatem esse, cūm alicubi propria vi, vi corporis est; cūm autem alicubi est non vi corporis, sed potentia diuina, circumscriptiōnē illius proprietatem non esse? Sed vnde id probas? Nónne essentiale accidens essentiālē ex necessitate sequitur, semper inest, & ne cogitatione quidem à subiecto est separabile? Nónne τὸ γελασίκον homini orationem inest, siue hominis, siue beitiæ, more degat? nónne par & impar numero, eo quod ex unitatibus collectus sit, siue in auro, siue plumbo, siue bobus, siue assisit? Non ergo ratione modi, quo corpus subsistit, circumscriptio illius proprietas est: sed ratione essentiæ, ratione trinæ dimensionis, quam ex necessitate sequitur: adeo, ut essentia & natura corporis aboleatur, nisi loco sit circumscriptum: de quo iam iamque plura. An non proprietas, utpote effectum, posterior eo est cuius est proprietas? an corpus proprietatem istam, ut loco continetur & circumscribatur, idcirco habet, quia ubi est, ibi loco circumscribitur, vel quia ibi est ex vi & natura corporis: an idcirco ex vi & natura corporis loco quæ circumscriptio?

scri-

scriptum est, quia hoc illi proprium est, atq; ita proprium, vt sine eo corpus esse non possit? Circumscrip^{tio} igitur, essentiale corporis accidens, & cum eo corporis essentia aboletur, si corpus alicubi non circumscrip^{tum} fингatur: quacunque tandem vi præsens esse fингatur.

A m^uta, quam intempestiuè huc arcessis, te nihil iu- uat. ad distantiam prouoco. ac sanè aliam illius, aliam circumscriptionis, rationem esse, ne tu quidē diffiteris: cùm scribis, circumscriptionem intimam, id est, dūvāmu^s, quòd loco contineri corpus possit, siue, vt tu loqueris, ordinem, aptitudinem, & potentiam, corporis ad circumscriptio- nem in loco, à veritate corporis separari non posse. Con- trà verò tam pati posse, quam pati, tam dūvāmu^s, quam a- etus, à corpore gloriofo separatur.

Scire itaque debes, Gregori, circumscriptionem cor- poris absolutè, quâ corpus, corpus scilicet Mathematicum est, non Physicum, proprietatem & accidēs esse: quia corpori ob trinam dimensionem, non ob materiam & ac- cidentia physica, competit: & accidens non commune, sed per se secundo modo, esse: quod non deperit, nec quâ ad dūvāmu^s, nec quâ ad actum: nisi ipsamet corporis depe- reat essentia: pati verò, velut ægrotare, sanari, variare, in- terire posse, non corporis Mathematici, sed Physici & na- turalis, & naturalis quidem inglorij, quod hīc sub Luna est, affectiones es^t: quo fit, vt cùm corpus naturale siue psychicum Spirituale fit, inglorium gloriosum, & cælis omnibus sublimius, etiam affectiones illæ, quæ psychico & inglorio corpori competebant, in spirituales & glorio- fias commutentur. Pati itaque posse, similesque proprie- tates, à corpore separantur: quia inglorium gloriosum fit, Psychicum spirituale: locus & circumscrip^{tio} non sepa- rantur: quia corpus, vt corpus est, trina dimensione prædi- tum, corpus manet, & in Spiritum non immutatur. Intell-

ligis, Gregori, quo pacto vera corporis natura aboleatur, si circumscriptio actu ab eo tollatur: quæ tamen non aboletur, si ab infirmitatibus, & huius vitæ conditionibus, vide dicetur. Sed hac de re plura capite tertio.

Alter modus, quo idem Gregorius ostendere conatur, nihilo melior est, nec multum ab isto discrepans. *Ne aboleretur quidem*, inquit iste Gregorius, *necessariò veritas corporis Christi, etiam si circumscriptio ab illo separaretur, quatenus proprietas corporis est. atque ita multò minus iam aboletur, quod hoc non sit.* De tuo quatenus, Gregori, dictum est: nunc antecedens negamus. probas, *Circumscriptio enim in loco non est intrinsecum & esseentiale quiddam vero & quanto corpore: cùm sit quiddam posterius.* Quod corpore posterius est, id ei internum & esseentiale non est: *Circumscriptio quidam corpore posterius est: ergo ei non internum & esseentiale.*

Nego consecutionem, quia sophisma est homonymie. Maior de posteriore tempore duntaxat vera est: minor de posteriori naturâ: quomodo *Categoria Situs & Vbi posterior est Categoria Substantiæ & Quantitatis.* Quòd si per posterius quodus posterius, & tempore, & naturâ posterius, intelligis: maiorem negamus. Quòd si denique concludere vis, circumscriptionem in loco internum & esseentiale corpori non esse: eò quòd essentiam corporis non constitutat: totum argumentum concedimus. Sed hinc nequaquam sequitur, circumscriptionem corpori nullo modo internam & esseentiale esse.

Circumscriptionem, vtque loco corpus contineatur, accidens esse per se secundo modo, & ad corpus se habere, vt πελασιγγη ad hominem, par & impar ad numerum, restum & curuum ad lineam, priori scripto demonstravi: & tum ex eo perspicuum est, quod corpori obtrinam dimensionem competit, quam necessario comitatur: vt

pleno

CAPUT SECUNDUM.

25

pleno ore Philosophus affirmauit: tum ex innumeris Philosophi locis, quibus docet, omne corpus ex necessitate in loco esse, sicut in omni loco necessario corpus est: locum & corpus ~~equalia~~, neutrum altero vel maius, vel minus esse. Hoc accidens, quod per se est secundo modo, accidēs cūm sit: utique pars essentialis non est, nec essentiam subiecti constituit: essentialia tamen nihilo secius est subiecto: quia sicut inter subiectum & attributum primi modi nexus est essentialis & definitionis: sic inter subiectum & attributum secundi nexus est essentialis & definitionis: quia non magis hīc attributum absque subiecto definiri potest, quam in primo subiectum sine attributo. Ac quia utriusque modi subiecta & attributa essentialiter, ut definitio & res definita, cohærent: idcirco tum *Commentator* *Post.com.* toraliquando tres duntaxat per se modos memorat: tum *30.*

Philosophus primis duobus per se modis unum duntaxat ex accidente opponit: significare volens, eos, et si docendi causa in duos tribati sint, unum tamen reuera duntaxat modum esse: qui illa enunciata comprehendat: inter quorum partes nexus est essentialis. Sicut ergo primi modi attributa neque *divisa*, nec *actu*, separari à subiectis suis possunt, nisi subiectum evertatur: ita secundi quoque modi neque *divisa*, nec *actu* separari possunt: quia eodem, quod illa, nexo cum subiectis cohærent.

Ac sanè vel discrimin illud quod inter hoc accidens, &c. accidens commune est, id nos docere poterat. Sicut enim communis accidens est, quod adesse, vel abesse, potest circa subiecti interitum: ita hoc est, quod circa illius interitum abesse non potest. hoc enim est per se & non ex accidente esse.

Liquer hinc, et si circumscrip^{tio} corporis pars essentialis non est: eam tamen nihilo secius corpori essentiali esse: cū mei per se insit secundo modo.

D

*bb.4. Phys.**cont.76.**3 Phys.com.**48.49.54.55.**bb.4. Phys.**cont.13.30.*

Liquet, accidens istud, quod per se est secundo modo,
s. Post. com. recte à Commentatore essentialē accidens appellatum
g. s. cal. com. esse: quia cum subiecto essentialiter cohæret. Hæc plana
L. s. & alibi sunt, Gregori. nihil hīc intricatum: nihil inuolutum: quia
veritas lucem amat: vestra autem intricata sunt, inuoluta
obscura: quia mendacium lucem odit & fugit. Hæc e-
gregiè, vt Damascenum, & alios Patres mittam, intelle-
Contr. Her-
mog. xerunt Tertullianus, Cyrillus, Augustinus. sic enim Ter-
tullianus, dans autem locum bono & malo, corporalia ea facit,
faciendo localia: quia que locum habent, prius est ut corporalia
sint. denique incorporalia proprium locum non habent, nisi in
corpore, cum corpori accedunt. Quicquid itaque corporatum
est, id in loco est. sic Augustinus, nam spacia locorum tolle cor-
poribus, & nusquam erunt: & quia nusquam erunt, nec erunt.
ad Dard. Ita Cyrillus, nam si verè sectionem & partitionem diuina na-
trura, ut illi dicunt, recuperet: intelligeretur & corpus: si autem
hoc: & in loco omnino, & in magnitudine & quantitate: & si
quanta facta esset: non effugeret circumscriptiōnem. En subie-
ctum, quantum: & accidens illius essentialē, circumscri-
ptionem: quod tam arcto cum suo subiecto nexu cohæ-
ret: vt si Deus ipse quantus esset, circumscriptus etiam es-
set: quod argumento est: accidens istud nec physicè nec
hyperphysicè tolli, nisi subiectum simul tollatur.

Hinc omnia, quæ tum hīc subiicis, tum pōst afferes, fā.
cīlē diluuntur. falsum est, omne prius sine quo quis posterio-
ri, Dei potentia, conseruari: quæ essentialia non discerpit:
quia nunquam suæ rationis instituta conuelliit. falsum est,
circumscriptionem actu à corpore, vim ad ridendum ab
homine, separari posse. Quem ad modum enim par & im-
par a numero neq; dūrāuerit, nec actu, separari potest: quod
numerus numerus esse desinat, si nō actu par aut impar sit:
ita circumscriptione à corpore, vis ad ridendum ab homi-
ne, neque dūrāvit, nec actu, separari possunt: quod corpus
corpus,

corpus, & tria dimensio, homo homo, & ratione prædictus, esse definat, nisi corpus actu circumscriptum, homo actu sit *γελαστός*. Causa est, quod eadem primi & secundi per se modi ratio est: cum unus reuera modus sint. Vbi ergo numerū nobis dederis, Gregori, qui actu par aut impar non sit; etiam corpus dabis, quod actu non sit circumscriptum.

Ad extreum monēdus hīc es, Gregori: vt, antequam Categoriarum aut Logices imperitiam aliis obiicias, ad Scholas Grammaticorum te conferas, & ab illis prima Grammatices elementa discas. es enim admodum impeditus Grammatices: qui discrimen inter adiectiva nomina, & aduerbia illa, intrinsecus, extrinsecus, nondum didicisti. Quid ergo nobis Logicum, quid Philosophicum, quid Theologicum, de te polliceamur?

Maneat ergo firmū, portento vostro modo, quo Christi corpus in hostia non circumscriptum, per substantię modum, totum in tota hostia, & in quauis hostiæ parte, ponitis, veri corporis naturam aboleri & funditus euertiri: maneat denique firmum, eo contradictionem, cāmque multiplicem, implicari.

Nam quod de dupliquantitatis modo garris, id contradictionem non modò non tollit: sed etiam auget: & præter vanissima & impudētissima impudenterimorum Sophistarum obstrepitacula, quibus luci tenebras offundere volunt, nihil plane continent. Ais, duplēcē esse modum Quantitatis: alterum intimum & essentiale ī ipsi, qui consistit in hoc, ut per eam partes substantia corpore & minime sint inter se confusa, sed alia extra alias, in ipso quidem corpore, ut collum extra humeros, caput extra collum &c: iuxta hunc modum dicere aliquod corpus quantum alicubi esse non per modum quantitatis, implicatio contradictionis esset, sed hac nos non dicimus. Afferimus enī, corpus Christi in Eucharistia secundum se quis-

dem esse sua quantitate extensum, & habere alias extradictas partes. alter modus quantitatis est ei accidentalis & extrinsicus: qui existit in quadam coextensione quanti cum loco. iuxta hunc modum nos dicimus corpus Christi quantum esse in Eucharistia, non per modum quantitatis, videlicet accidentalem. hoc autem minimè contradictionem implicat.

Intelligis. ne verò , Gregori, quid dicas, aut quid dicatis? Aut quis quæso sanæ mentis est, qui non videat, Sophistas istos in hæretico suo modo excusando velut murum in pice hærere, & quò magis expedire se conantur, ed magis sese implicate?

Dicunt isti, corpus Christi sub hostia , & quavis illius parte, quantum quidem esse: sed non quātitatiuē. respondi, eos contradicentia dicere: quòd idem de eodem affirmant & negent. Qui enim quantum alicubi, non ut quantum est, sive non per modum quantitatis, qui modus est circumscriptionis, vt vel ex Cyrillo liquet , esse dicunt: h̄ rem eandem quantum simul esse aiunt & negant. aufer enim quanto modum , sine quo quantum quantum non est: & quantum ipsum sustuleris. Gregorius autem iste simplici hac contradictione , qua quantum alicubi esse dicitur , sed non per modum quantitatis, non contentus, eam excusando geminat. ait enim, corpus Christi sub hostia tum quantum esse, tum per modum quantitatis: itaq; per modum quantitatis simul , & non per modum quantitatis: per modum essentialē: non per modum accidentarium. nōnne verò h̄c meræ contradictiones sunt, ipsa vanitatem vaniora effugia, Scotisticis tenebriscoſiores distinctiones, sine teste, sine ratione, ab ista colluie in huc solum finem conficit, ut negligentibus (simplicibus enim non imponit) oculos præstingueret?

Sed multis modis erras Gregori, geminū istum Quantitatis modum comminiscendo. erras, cùm formam & essen-

essentialiam quanti, modum illius appellas. etras, vel certe male loqueris; cum essentiale illius accidens itidem modum nūcupas. Prior enim ille tuus essentialis modus, quo corpus, sive corporea substantia, partes extra partes habet, &c. vt Aristoteles loquitur, tria dimensione praedita omniique ex parte extenta est, ipsa met corporis essentia est: *cont. 8. & lib. posterior, vt corpus loco æquale, id est, circumscripsum 3. cont. 43.* sicut loqueris, ac si dicas, hominis duos modos esse: alterum, vi ratione: alterum, vt vi adridendum præditus sit. etras, quod posteriorem modum, hoc est, essentiale accidens, separabilem statuis, & accidens hoc in ordinem communium accidentium redigis: quo simul corporis essentiari euertis: & contradictionem inuoluis: quia corpus corpus simile esse ait & negas: vt ex illis liquet, quæ modò dehuius accidentis natura diximus. etras, quod nihil essentiale esse putas, nisi quod pars est essentiae, & essentiam rei constituit.

Quæ de candore subiicis, eiusdem sunt farinæ: & sicut contradictionem, quam ego obieci, nō tollunt: sic ad rem nihil planè faciunt. Quod albor, sive candor, aspectum dispergat, seu vt tu loqueris, visum disgreget, id candoris natura est & essentia, non modus essentialis. Da iam accidente essentiale: & non magis, quam ipsam esse essentia, separari à candore poterit. Quod de candoris extensione scribis, vanum est: itidemque quod inde extruis. Negamus enim essentiale accidens à subiecto suo separari: & quemadmodum separari nequit, nisi forma separetur: ita communicari cum nullate potest: nisi forma cū ea communicetur. Quod cū ita sit: contradictionem manifestam inuoluitis, cū Christi corpus quantum quidem sub hostia statuit is: sed non vt quantum, aut quanti modo, sed modo substantiaz simplicis, vt rotundat in rotula hostia,

& in quavis illius parte : aliudque nihil dicitis , quam album esse per modum nigroris , nigrum nigrum per modum candoris : & in summa lucem lucem simul esse & tenebras , corpus corpus & Spiritum .

Vbienim tu , Gregori , didicisti , & vnde probas , totum in toto & in quavis parte totum esse simplici substantie accidentarium esse , quantoque communicari accidentia posse ?

Totum in toto & in quavis parte totū esse , proprium est Spiritus & substantiae simplicis , non corporis humani humano corpori proprietatem istam assigna : & essentiam Spiritus illi assignaris , corpus atque carnem in Spiritum transformaris , contradictionem implicaris : quis rem eandem carnem simul esse dicas & Spiritum . Adeo ne cæci es sis , vt videre non possitis , hæc duo , vt Christi corpus in Eucharistia secundum se , vt tu scribis , sua quantitate extentum sit , & partes extra partes , situque discriminatas habeat , alibi collum , alibi ventrem , & vt totum in tota hostia , & in quavis minima parte totum sit , simul stare non posse ? Habet-ne ibi partes extra partes , alibi collum , alibi ventrem ? ne Angelicus quidem intellectus profundum istud assequatur . Quod si situ discriminatas partes in hostia , Christi corpus habet (situatas enim situ naturali

Apud Dio-
nys. Carthus.
in 4. lib. sen-
tenti. distin.
so. quest. 1.
Vide Dio-
nys. Carthus.
titate , sed sine modo quantitatis : iterum cum quantitate ,
en lib. 4. sent.
& quantitatis modo : sed non omni : totum sub tota ho-
dist. 10. quest.
stia : sed sub nulla illius parte , priusquam frangatur , to-
tum : iterum totum sub tota hostia , & sub quavis il-
lius parte totum agnoscim' , Gregori , Romanz tuz Ee-
clo.

cleris constantiam & consensionem?

Atque his satis superque planum me fecisse puto, quot & quantis contradictionum labirinthis se inuoluant miseri isti Antichristi emissarij. Supereft, vt argumentum quoddam Gregorij, quod velut extremam manum esse voluit, parvis dissipemus. *Id omne, inquit, Deus potest facere, quodcum repugnantia & contradictione potest intelligi: at ut essentiae alicuius sit detracto & variato quocunque illius accidente, quod sit ea posterius, & extra illam, sine contradictione potest intelligi: igitur potest diuinitus fieri, ut quanis essentia sit absque quocunque illius accidente, ac etiam, ut alio quodam modo accidentali sit affecta.* Negamus minorem. Verum quidem est, ratioque concludit, de accidente communi, quod citra subiecti interitum tam abesse, quam adesse potest: sed non de accidente essentiali, siue per se secundo modo. Causam audiuisti.

Euerso fundamento erroris Pontificij de præsentia corporis Christi in Eucharistia, & præcipuis illius fulcris: difficile non erit, cetera quoque omnia, tum fulcra, tum quæ superfundamentum ædificata sunt, quippe quæ iam maxima ex parte iacent, demoliri.

Argumentum I.

Primum Gregorij pro *πλαχτίᾳ* argumentum erat, Christi corpus, uno eodemq; tempore, in pluribus locis diuinitus esse posse: eò quod aliquando in pluribus, in celo simul & in terra siue prope terram, diuinitus fuerit. ac in celo quidem & in terra simul aliquando Christi corpus fuisset, ex sessione ad dextram, & visionibus illis, quibus Apostolo visus esse Christus dicitur, ostendere conabatur: ex sessione quidem, illud ex quo in cælum assumptum est, nullo temporis momento cælo absuisse, vel absfuturum esse: ex visionibus autem, illud in terra, siue prope terrâ fuisset,

Respondi, neutrum ex necessitate cōsequi: optionem tamen dedi, vt alterutrum eligeret, cūm neutrū deberem, hanc meā liberalitatem ingratus iste Gregorius inconstantiam vocat. Age igitur, Gregori, denūq; quā ad sen despiciāmus.

Vis probare, Christū suo corpore (de Christo enim quā Deus est, nullum dubium) in cælo simul & terra fuisse. unde verò id probas? quia, inquis, ex quo Christus, videntib; Apostolo, in cælum assūtus est, nullo temporis momento ad absit, vel absfuturus est, corpore scilicet, a cælo: donec iterum adueniat indicaturus mundum: interim tamen aliquando p̄fens in terra vel prope terram fuit, corpore nimirum. Cedo demonstrationem, quia hæc duo demonstras. Christus sedet ad dextram, donec &c. Consedit in dextra magnitudinis in cælis: constitutus est ad dextram: est sursum ad dextram Dei sedens: ergo ita suo corpore in cælo est, vt nullo momento cælo absit, absuerit, vel absfuturus sit, ante aduentum ad iudicium.

*Psal. 110.
Hebr. 8.
Ephes. 1.
Colos. 3.*

1. Cor. 15.

Nego consequentiam. Tantū sequitur, ipsam sessiōnem, hoc est, interprete Apostolo, regnum Mediatoris, quod totus Christus, quā homo, & quā Deus est, administrat, firmum & perenne esse; id quod firmum & perenne est: et si Christus cælum ad momentum suo corpore deserat. Atque hoc regnum, & hęc sessio, non solum ad aduentum usque, sed etiam in finem, vt tu loqueris, usque ad regnum Patri tradat, firma & perennis est, ac erit: etiam tunc, cūm in nubes iudex descendet: quia iudicium hoc regni illius pars est. Quod si tunc sessionis ad dextram similitas & continuatio non interrupetur, ubi in nubes iudex descendet: etiam non interrupitur, si maximè ad momentum cælo suo corpore absit. Et plus igitur, quam debes, & angustioribus, quam par est, terminis sessionem concludis.

Quod

CAPVT SECUNDVM.

53

Quod illa Apostoli verba, que sursum sunt querite, à me *Colof.3.*
 præterita quereris, miror. Gratias enim mihi potius agere
 debueras, quod tibi pepercерim. Videamus, quantopere
 tibi saueant. Ita priori tuo scripto ratiocinaris: Christus
 est ad dextram Dei sedens: quare quæ sursum sunt quæren-
 da & cogitanda sunt. Concedo. hoc enim Apostoli est. er-
 go Christus semper ad Dei dextram in cælo sedens fuit. &
 hoc concedo. vbi verò h̄ic tuum momentum, quod ne ad
 momentum quidem extra cælum sese patefecerit?

Neque verò frustrà, quod hoc posteriori scripto vrges,
 in cælo Christus quæreretur, si maximè ad momentum
 extra cælum se patefaceret: quia in cælo ordinariè quæ-
 rendus est: quia quærere istud non momento fit, sed in
 tempore: quia in cælo semper, vt Deus est, & Deus quidem
 carnem indutus, inuenitur. Quanquam superna quærere,
 non rectè ad Christum, seu potius illius corpus, restringis.
 Supernam enim quærere, sapere, non est tantum Christi cor-
 pus sursum iam quærere: sed superna quærere, sapere, est
 supernis & cælestibus cogitationibus atque meditationi-
 bus, de Deo, de Iesu Christo, Deo & homine, vnico nostro
 redemptore, Seruatore, Sequestre, de vita æterna, & no-
 stra patria, cælestiique politeumate, occupari, iis delectari,
 cælestis patriæ desiderio teneri, &, vt uno verbo dicam,
 mente & animo assiduè in cælo, non in terra, versari: id
 quod fieri posset, si maximè Christus cælo suo corpore ad
 momentum abesset.

Nónne verò, Gregori, si superna, non terrena, quæren-
 da sunt, eò quod Christus iam sursum est in cælo non in
 terra, impie, & contra Scripturam, à cælo in terram suo
 corpore à vobis retrahitur? nónne, si sequitur, Christus
 sursum est, ergo superna quærite: et iam sequitur, Christus
 hic in terra est, ergo quæ in terra sunt quærite? non minus
 enim ista, quam illa, consequutio firma est: nec minus isti,

E.

quām illi congruit quod Apostolus subiicit, *quia vita vestra abscondita est cū Christo in Deo.* nōnne verò vos illi estis, qui nos ad illa ipsa terrena, quæ à nobis quæri non vult. Apostolus, reuocatis, cùm dicitis, ne tangas, ne gustes? en quantopere tibi illa Apostoli verba faueant.

Liquet ex his, Gregorium suum illud momētum priori scripto planè non probasse. Quin potius, si ipsum sedere, consedisse, constitutum esse ad dextram in cælis, ita firmum & stabile esse vult ratione corporis, vt corpus Christi nullo vñquam momento extra cælum fuerit, concede. re cogitur, ipsam sessionem, quâ certum corporis situm declarat, firmam & stabilem esse.

Sed, inquit iste, per sessionem non situm corporis, sed regiam & iudicariam Christi potestatem intelligo. rectè, Gregori. Sed hæc toti Christo competit: firma & perennis est, et si corpore ad momentum cælo absit. Et sicut verum est quod dicis, si quidem quod dicis rectè intelligis, cælum nunquam fuisse, vel futurum esse vacuum à Christo, eiusmodi potestate prædito: ita falsum est, eum suo corpore ob sessionis firmitatem nunquam, dum ad dextram præsidet, à cælo motum iri: quia ad dextram prædens iudicaturus est viuos & mortuos, iudicariam potestatem executurus. Atque hæc de illis Gregorij ratiunculis, quas priori scripto attulit.

Ceterum cùm videtur, se illis & parum prosecuisse, & parum proficere posse: alias duas rationes hoc posteriori suo scripto adfert: quas profectò si priori libro attulisset, plus effecisset, quām illis, de quibus dictum est. Prior ratio illud Petri dictum est, *quem oportet cælo capi, usque ad temporare restitutio[n]is omnium.*

Hanc rationem Gregorius iste proferre non potest, quin Beza criminetur & pungat: *Beza Calvinianus,* inquit, *veritatem Græco capere, id est, verbūm διξαδευ interpres-*
tatus

tatus est capere. At qui non capere, sed capi, Patres secuti-
tus, & perspicuitati studens, vertit. Et cur tibi verbum
istud capere, siue capi, displicet? An illi duntaxat capi tibi
dicuntur, qui in carceres detruduntur? Si hoc esset: vobis
cum primis vox ista conueniret, qui Christi corpus dete-
stabilibus illis vestris ædiculis & vasibus captiuum deti-
netis. Credet mihi, Gregori, vim Græci vocabuli verbo ca-
pi vel capere longè melius exprimi, quam tuo, siue tuo-
rum, suscipere. Et si Græcè legere posses: iuberem te, se-
cundum Scripturas, in quibus vocabulum istud $\delta\chi\epsilon\delta\gamma$
crebrius occurrit, etiam disputationem Aristotelis de lo-
co & inani consulere: & inuenires, quæ istius vocabuli vis
esset. Ad rem.

Dicto Petri, et si momentum forsitan excipi posset, om-
nino euincitur, Christum vero suo corpore, quam verum,
carnibus & ossibus præditum, corpus est, posteaquam in
cælum assumptum est, ita cælo contineri: ut alibi iam, non
sit, quam in cælo: nec prius in has inferiores partes, seu in
ærem descensurum, quam ad iudicium veniat, omnia re-
stituturus. Ita sentio: ita sensi: certusque sum, Christum
suo corpore, ex quo in cælum ascendit, in terra, vel prope
terram, nūquam fuisse: eosque tum apertis Scripturis ad-
uersari, tum cælesti Christi consuetudini inuidere, qui ve-
rum illius corpus, post exantlatos labores & huius vitæ
miserias, è cælesti gaudio, è summo cælo, à quo contine-
tur, $\tau\acute{e}\iota\chi\epsilon\mu\eta\kappa\eta\chi\acute{e}\chi\epsilon\mu\eta$, vt Iustinus loquitur, in has infi- in $\omega\sigma\delta\zeta$
mas terræ partes, in miseriarum vallem, retrahunt. Hoc
priori statim scripto tibi respondissem: si vel hoc Petri di-
ctum, à quo procul dubio tibi metuisti, vel firmas, quibus
id demonstrasses, rationes attulisses. Ratiunculas itaque
tuas, non rem ipsam, oppugnauit: quod demonstrare velle
videbaris, quod non probabas. De hoc ergo tuæ confir-
mationis membro satis: alterum sequitur in visionibus,

Existimat iste Gregorius, Christum vero suo corpore,
 ex quo sursum ad dextram confedit, hic in terra, vel prope
 terram, verè & ὑπαρχός præsentem aliquādo fuisse. hoc
 verò simpliciter falsum est: & nullo Scripturę testimoniio,
 vel probabiliter, confirmari potest. Tria Gregorius attu-
 lit: vnum ex priori ad Corinthios: vbi Apostolus scribit,
 Christum, ad extreūm, sibi quoq; comparuisse: reliqua
 duo ex Actis: ex nono, vicesimo secundo, & vicesimo ter-
 tio, capite. respondi, & euici, testimoniis istis non effici
 quod vult Gregorius.

Cap. 15.

pag. 37.

Quid verò Gregorius? Calumniatur, me Scripturæ
 circumstātias non fideliter retulisse. referam igitur ipsius
 verba. Sic enim postquam illa, quæ dixi, Scripturæ testi-
 monia citauit, scripsit. *Habemus ex his, Christum aliquot an-*
nis post ascensionem visum esse ab Apostolo Paulo: & quidem
ita visum ab eo esse, sicut visus est Cephe, sicut visus est Iacobo,
sicut visus est plus quam quingentis fratribus & Apostolis om-
nibus, ut non minus ipse quam ceteri testimonium, magnacum
certitudine & fiducia, reddere posset resurrectionis corporis, ut
Chrysostomus probat, Domini nostri Iesu Christi. habemus item,
ipsum non modo vidisse iustum, id est, Christum: sed ita vidisse,
ut, quemadmodum Ananias testatur, audierit etiam verbum
ex ore eius: idq; similiter, ut recte testificari posset qua ipsem
viderat & audiuerat. habemus denique, Christum ab eodem
Apostolo non eminus in calo stantem, sed sibi assistentem, ut
Lucas testatur, auditum esse. Hæc de locorum illorum cir-
cumstantiis iste Gregorius.

pag. 7. a

Has istius circumstātias hisce verbis percensui. *Hic qua-*
tuor Gregorius urget: quod Paulus Christum, viderit: quod eum
viderit, licet, Iacobus & ceteri, tum Apostoli, tum fratres, cum
viderunt: quod verbum ex ore eius audiuerit: quod non emi-
nus in calo stantem, sed sibi assistentem, audiuerit. Quid hic
mala fide suppressum? scilicet illa Ananiae verba, quia crū
testis,

testiū, &c. præterij, quasiverò de illis quæ viderat & audiuerat, testificari non potuerit, nisi Christum a latere stantem habuerit: vt scilicet illi diceret, Quirie chære. Nónne verò tuum illud, sicut, quod primâ tuâ circumstantiâ iam inculcas cùm scribis, vifus est ita, ut verè posset Apostolus affirmare, se vidisse p[re]sentem, & cominus, sicut viderunt ceteri, fideliter retuli? sed carceris fortè vocabulum tacui. at iam ante vinculorum mentionem feceram. num illam, quam secundo loco memoras, circumstantiam præterij vifus est ei in ip[s]a via, qua veniebat? vbi hæc in illis tuis, quæ recitau[er]i verbis? num vel istam vel ceteras non confutau[er]i? num dissimulaui Caluinum immeritò abs te flagellari? inspiciatur scriptum meum: & impudentia Gregorij deprehendetur. Quin immò seipsum mendacij arguit: cùm ex templo verba mea subiicit, quibus suum illud, sicut, confutau[er]i.

Summa eorum, quæ ad istius sicut respondi est, Christum non minus verè ab Apostolo vifum esse, quām à ceteris Apostolis & fratribus vifus sit: non tamen planè sicut à ceteris: quòd ab his h[ab]it in terra, adhuc in terra degens & cum illis versans, quòd nondum ascenderat vifus sit, ab Apostolo verò postquam ascendisset, hoc est, cælitus in calonon in terra, degens: eoque particulam istam, sicut, nec apud Apostolum inueniri, nec apud Chrysostomum, cuius autoritate Gregorius abutebatur.

Quid ad hæc iste Gregorius? Egregia verò, inquit, est ista tua consequentia, Christus ante ascensionem vifus est ceteris Apostolis, post ascensionem autem diuino Paulo: ergo non est ita vifus diuino Paulo, sicut, ceteris.

Egregia verò tua frons, Gregori. Cur illa mea verba, hic in terra, adhuc in terra degens, in quibus vis rationis consistit, malitiosè tacuisti? non enim, in ante & post ascensionem, quamuis hoc ipsum sufficeret, rationem consti-

tui, sed in terra, & non in terra, quia post ascensionem sum est non in terra.

Denuò itaque dico, Christū Apostolo non eo, quo ceteris visus est, quibus se videndum & palpandum præbuit, modo visum esse: quia ceteris visus est, hīc in terra subsistens suo corpore: Apostolo verò non hīc in terra, sed sursum in cælo constitutus. Circumstantiam adhuc nullam vidi: quæ euincat, Christum, cùm à Paulo visus est, corpore suo in terra fuisse. Tuum enim, *sicut*, nimis vanum est: etiam tua ipsius confessione: qui fateris, eam nec ab Apostolo, nec à Chrysostomo planè, hoc est, vlo modo usurpatam esse. quo enim, quæso, modo, seu quatenus ab vtro que usurpata est: quo & quatenus non est?

Ceteræ tuæ circumstantiæ nihilo sunt meliores. Christus Apostolo visus est: visus est, vt esset testis idoneus resurrectionis: visus est in via: visus est astans: Apostolus ex illius ore verbum audiuit: Christus ergo corpore suo praesens in terra fuit Apostolo, in illo ipso, in quo Apostolus erat, loco.

Nihil minus sequitur. Visus est Christus Apostolo cælitus, *εγένετο*, ὅπλασια *εγένετο*, testis ipsomet Apostolo. Itaque Paulo in via iterque facienti, ipse non in via, sed in cælo visus est. astitit: in visione: verba ex illius ore audiuit: *εγένετο*: quod Paulo sufficiebat, vt idoneus esset resurrectionis testis. Tantum igitur abest, vt ex his praesentia corporis Christi hīc in terra concludatur: vt inde contrarium efficiatur. Firmius ergò meum, *potuit*, est, quād tuæ sint circumstantiæ: quanquam non simpliciter scripsi, id fieri potuisse, sed id quoque factum esse. hæc enim, mea verba sunt: *Ac sanè ita serem habere, quā ad aspectum, quā ad auditum, non obscurè liquet ex illis locis, in quibus profectio[n]is Pauli Damascum, & visionis illius, de qua Ananias loquitur, mentione sit: quæ verba tu callidè præteriisti: vt te meo, potuit, obli-*

Pag. 7. b.

Act. 9. 22.

26.

CAP V T S E C V N D V M.

39

oblectares. quamuis hoc ipsum sufficiat ad ostendendum, tenihil ex necessitate probare. quod enim aliter se habere potest, id necessarium non est: cuiusmodi illa esse oportet, quibus nostra fides inniti debet.

Sequētibus meis verbis paucis historiā illam profectio-
nis, ex Actis memoriaui: & in summa docui, quod ad illam
visionem attinet, Christum non h̄ic in terra, sed cælitus
Apostolo locutum & conspectum esse: secundum alias
hac etiam usus ratione, quod si in terra præsto fuisset suo
corpo, non minus à comitibus Pauli visus & auditus
fuisset, quām à Paulo.

Ad hoc iste, *nego consequentiam. non enim si à Paulo comi-
nu Christus visus & auditus est, necessariò à comitibus Pauli
underi & audiri debuit.*

Curid, Gregori? nōnne corpus humanum & aspecta-
bile, aspectui præsens, ab omnibus cernitur, quotquot o-
culos ad cernendum habent? sed teneri oculi possunt, ne
videant: vt de illis legimus, quibus cum Christus Emaun- *Luc. 24.*
ta proficiscicebatur. rectè. sed h̄ic nihil tale Scriptura me-
morat: quæ non magis h̄ic illud tacuisset, si factum fuis-
set, quām alibi tacuit. Quamuis tu, quod modò dico, non
dixeris: sed aliud: quod satis ostendit, te ad Scripturarum
splendorem magis cæcutire, quām oculos noctuarum ad
lumen Solis. Vbi enim, quæso, apud Lucam legisti, oculos
discipulorum prohibitos vel detentos esse, postquam iam
Dominus euanuisset? nōnne, simul se comitem præbuit,
eorum oculi tenebantur? nōnne, priusquam *ἀφαντος* ab
illis fieret, eorum oculi patefcebant? & tu illorum oculos
tum demum prohibitos & vi diuina impeditos esse dices,
posteaquam *ἀφαντος* ab illis factus est, vel vt tu periculose
loqueris, euanuit? quid opus erat teneri oculos, ne absen-
tem conspicarentur?

Miraculi tui scriptura quoque non meminit. stupesce-

40 CONTRA GREGOR.

bant comites: non quòd, cùm Christus Paulo loqueretur, ab eo que videretur, ipsi eum nec audirent, nec viderent: sed quòd, vt Apostolus ipse met narrat, cælestis illius lumenis exuperantia circumfunderentur & prosternerentur. hoc videntes stupecebant: & stupefacti, teste Luca, vocem quidem audiuerunt: sed neminem viderunt.

Act.22.

Quid si hoc ipsum, Gregori, quod Paulus vidit, comites quoque videre? sanè, si loca illa, quibus illa Pauli profectio cælestisque visio memoratur, diligenter considerentur: nō aliter Dominum Paulus vidisse videtur: quām exuperantis illius luminis, quo subito prosternitur, ratione. Nām si ipsum Domini corpus vidit: vel illo momento, quo lumen illud ingens conspicatus est id vidit: vel dum prostratus humi iacet: vel dum & postquam erigitur. primum probabile non est: idque tum, quòd luminis istius exuperantia illius oculi momento sic præstinguuntur: vt cernere nihil amplius possit: tum quòd humi iacēs rogat, *Domine quis es?* quod non rogasset: si Dominum vulnerato suo corpore conspexisset.

Act.22.

Alterum & extreum minus sunt probabilia. Dum enim humi prostratus iacet, audiuisse quidem dicitur: sed uihil vidisse: quippe qui videre tunc nihil potuit. Quemadmodum enim, dum erigebatur, nihil quicquam cernebat: ita quoque dum humi iacebat, ne quicquam videbat: quòd cæcitas ista splendorem & exuperantium luminis ex templo consecuta est, ipsomet Apostolo dicente, *cum verò non viderem ob splendorem illius luminis.* Hoc non scribo: quòd litem cuiquam intendere hac de re velim: sed tantum vt ostendam: aduersarium nihil profus ex hac visione nepro suo commento euincere. non solum enim inde nō habetur, Christum vero suo corpore in terra Paulo astutus: sed ne illud quidem, quòd ipsum Christi corpus in celo à Paulo conspectum sit: idque non solum apodicticè non habe-

CAP V T S E C V N D V M.

41

habetur: sed etiam non probabiliter: cùm contrarium, vt dicebamus, reuera sit probabilius. Nihilo secius tamen Apostolo verè Dominus apparuit: eique tum visus, quâ ad lumen illud, tum verè locutus est: quod satis erat, vt idoneus testis fieret resurrectionis. immò verò plus longè ponderis hæc cælestis visio habuit: quâm si in terra, in eodem, in quo Paulus erat loco, ei apparuisset.

Quod de via repetis, & tum priore scripto, tum paulò antè confutatum est, ostendit, frontem te perficuisse. In via Paulo Dominus apparuit: in via Paulo locutus est, hoc est, vt tum Lucas, tum ipsemet Apostolus, Ananiæ *Att. 9.* verba interpretatur, Paulo proficisci entiterque facienti, coquè in via constituto Dominus apparet & loquitur, sed calitus non ex via, cælesti, non terrestri visione. ibi iustum vidit: inde ex illius ore verba audiuit, testibus, secundum Scripturas, etiam sanctis Patribus, Ambrosio & Augustino: quorum ille, Christum in cælo nō in terra visum, *in 1. ad Cor.* hic, de cælo non de terra locutum esse, disertis verbis testificatur. sic enim Ambrosius, *Apparuit illi Paulo pri-*
mùm in cælo: pòst oranti in templo. sic Augustinus, *Iam non in-*
uenis Christum loqui in terra. inuenis illum loqui: sed de cælo: &
de cælo quare? quia membra calcabantur in terra. Persecutori
enim Paulo dixit, Saule, Saule, quid me persequeris? Profectò
nisi impudentiae callum veræ carnis hostes obduxissent:
nunquam rebus, adeò perspicuis, tenebras offunderent. Quod enim ad hanc visionem, qua proficisci Paulo Dominus apparet, attinet: tam clarum est, cælestem visionem esse, Christumque de cælo non terra Paulo locutum & visum esse: vt clarius vix quicquam dici posse videatur. nihilo secius isti bellè corpoream Christi hîc in terra presentiam ea se demonstrare possè existimant. sed quibus Scripturis? quibus Patribus? adeóne sterilis hîc est ager Jesuiticus: vt Patrem nullum proferat: & Patrum

*Att. 22.**in Epist. Joh.
tratt. 10.*

alioquin, & vitricorum feracissimus?

Eâdem verò quoque frôte Gregorius iste falsum pronunciat quod scripsi, Paulum cælitus prostratum esse. nonne verò cælitus prostratus est, si cælesti il' o lumine , vel vt tu, Gregori, loqueris, luce de cælo circumfusus corruit? nonne turris, icta fulmine, de cælo tacta est? nonne qui sclopeto per fenestram vulneratur, de fenestra vulneratur? sed hæc lux, inquis, in cælo non mäsit: sed in via refusit. etiam fulmen in cælo vel aëre non manet : sed per aërem , per ligna, per faxa, pertinet. illa lux, inquis , quæ in via refusit, à comitibus visa est: quamuis non nisi à Paulo visus fuerit in ea luce Christus: cuius presentis potentia est prostratus. nugæ, Gregori, ostende, si potes, vbi vel Lucas vel Apostolus dicat, Christum suo corpore in lumine fuisse. ostēde vbi dicant, Paulum potentia Christi, in terra præsentis , prostratum esse. An cum lumine ipsum quoque Christi corpus cælitus in terram momento delatum est? an momento corpora gloria mouebuntur? sed quo pacto cælitus in terram cum illo lumine delatum est, si cælo, usque ad tempora restitutionis omnium, continetur? Quòd si delatum est, quo modo continenter in cælo permanxit? num in illo lumine simile illi, quod in cælo manebat, corpus est generatum? an potius illud in cælo ita foecundum est: ut simile corpus , veluti splendorem & radium ad nos transmittat? sed qua ratione quod in lumine ad terram corpus erat, vnum & idem cum eo fuit quod in cælo permanxit? num continuum illi fuit? O monstrum humani corporis!

De hac itaque visione, qua Christus in via Paulo apparet, satis de ceteris videamus. Illam ergo, cuius in priori ad Corinthios Apostolus meminit, eandem cum ista, de qua diximus, esse: ~~Si~~ hanc ab Apostolo innui, cum sibi omnium postremo visum esse Dominum scribit, plane dubium non est: & Ambrosius, verbis modò citatis, in il-

lum locum testatur: quod ipsum Gregorius iste fatetur.
eadem igitur vtriusque ratio est: quæ autem visionis in via
ratio sit, expositum est.

His & ceteris, quibus cōtra Gregorium sum argumen-
tatus, aliud nihil respondet, quām quōd dicat, se *ex circum-
stantiis illius loci, 1. Cor. 15. probasse*, *testari eo loco Apostolum,*
se Christum ita vidisse, quo modo eum alij Apostoli viderunt,
presentem in terra. Quid Apostolus testetur, quid iste pro-
barit, quām verum istius *ita & sicut* sit, patet ex antecedentib-
us. nobis in præsentia satis est, eandem huius, cuius
prior ad Corinthios meminit, visionis, & illius in via ra-
tionem esse. de illa ergo visione seu patefactione, qua ap-
p̄m cognouit Apostolus, non amplius labore. Tuūm, *non
secus, non secus atque reliquis Apostolis*, Scriptura non habet.
realem visionem concedimus: corpoream quoque non
inficiamus: cælestem verò fuisse, nō terrestrem, è Scriptu-
ris discimus.

Quod te visionem illam, cuius posterior ad Corinthios *Cap. 12.*
meminit, commemorasse negas: mequé falsò id tibi im- *pag. 8.4.*
pegiſſe scribis: in eo tui similis es. nōnne enim expreſſe il- *pag. 5.8.*
lam commemorasti, cùm ita scripsiſti. *Sed nōnne, dicet ali-*
quā, raptus illo tempore Apostolus est usque ad tertium calum?
&c. Etsi ergo cum ceteris, veluti commemorasti funda-
mentum, hanc non coniunxiſti: mentionem tamen illius
fecisti: quod mihi satis fuit, ad ostendendum, quod propo-
ſitum erat, te ſcilicet trinam duntaxat visionem percen-
ſere: *sicut etiam num satis mihi est, ad impudētiam tuam*
patefaciendam. sed maiori tua, Gregori, impudentia eſt,
quòd nō tantūm falſum, ſed falſarium quoque dicis quod
de Ambroſio hiſce verbis ſcripsi, *Certè Ambroſius, bis tan-* *pag. 8.1.*
tum Dominum Apostolo appariuſſe ſcribit: in celo: & in tem-
ple, in ecſtaſi. quid hīc falſarium? immò quid minima quo-
que dignū reprehensione? nōnne duas duntaxat visiones

in 1. Cor. 15.

memorat, cùm ait, *apparuit illi primum in calo: post orationem templo?* si ergò duas duntaxat memorat: nonne rectè verissimèque scripsi, eum bistantum Dominum Apostolo apparuisse scribere, id est, geminam duntaxat visionem percensere: sicut de te quoque scripsoram, te trinam tantum percensere? quasi verò particula *tantum* cum verbo *scribit* construi nequeat. quaenamque fronte scribis, me locum istum Ambrosij non citasse? nonne locum in margine citauis *in 1. Cor. 15.*? inspiciatur prior octauæ pagina facies. an ille dolo malo agit, qui loca annotans, verba non semper annotat? atqui non semper necesse est. ostendunt ista, te & exulcerato esse animo: & quod respondeas non habere.

Superest locus ille Actorum 23. ex quo maximè se argumentatum esse dicit. respondi, hunc quoque locum apodicticum non esse, hoc est, necessariò non concludere, Christi corpus in terra Paulo astitisse: èò quòd aliis rationibus ei astare potuerit: in primis quidem in visione: quo inter ceteros, modo Prophetis olim se solebat patefacere. ac quia ex hypotheticum isto disputans, verbo standi supra Paulum, usus sum: idcirco nunc iste, non tantum vim verbi Græci, sed ipsum quoque verbum, ignorans, certè verbum ēπιστολ, inquit, non superstare sed adstare seu adesse, ut alias *pafsim eo loco significar*. Si nugari vellem, vt Gregorius iste nugatur, responderem, Participium, ēπιστολ, neque superstare significare, neque adstare: sed hanc ipsius verbi ēπιστολam vim & significationem esse. Sed mihi satis est, quòd & huius, & aliorum vocabulorum, quem ad modum & rerum vim rectius intelligam, quam iste Gregorius.

Aet. 18.

Quæstio est, inquis, quo modo adfuerit. respideo, eum eodem modo hinc Paulo, illius animandi & confirmandi causa, adfuisse: quo idem Dominus eidem Paulo, itidem cum cōfirmans, alibi adfuit, in visione scilicet. hoc modo

totus

totus Christus, vt Deus & homo, adesse potuit: sed hoc non est in terra vel prope terram esse: sed typum & imaginem sui ita phantasiæ imprimere: vt ante oculos præsens esse videatur.

Habes ita, Gregori, responsum & solidum & perspicuum: ex quo non solum intelligis, quantopere visiones illæ, quæ vrges, tibi patrocinentur, & quâm artificiosè & exquisitè terrestrem illam tuam presentiam demonstratis: sed etiam, an certi quid habeam quod respondeam. Quodenim priori scripto in utramque partem tecum disputavi, optionemque dedi, vt, cum neutrum deberem, alterutrum eligeres: id non feci, quod existimari, Christum post ascensionem, vero suo corpore, quâ absolutè corpus est, hic in terra vñquam fuisse: sed vt intelligeres: vanissimum planè tuum argumentum esse, & neutrum eorum quæ te demonstraturum promisisti, à te probari. Quemadmodum verò nunc terrestrem corporis præsentiam visionibus illis egregiè demonstrasti: sic eiusdem corporis sacramentalem siue magicum illum vestrum modum initio capit is apodicticè euicisti: vt ex iis quæ a nobis dicta sunt liquet.

Subiicit demonstrator iste, ac sanè certissimus sum, Fortunatus, nescire te quid & quorsum loquaris: cum aduersus modum istum existendi Sacramentalem hic ait, &c. Sanè certissimus sum, Gregori, nescire te quid & quorsum loquaris: cum quod dixi non intelligas. Scripsi, si maximè probares, id quod probabis cum mare piscibus destituetur, vnum idemque corpus duobus simul in locis esse: consecutarium tamen non esse, vt sub infinitis simul hostiis, infinitarum hostiarum minimis quibusque particulis, totum sit, ipso que aëre subtilius corpus: hoc enim vestrum commētum gemina illa, quam inter cetera ad illud excusandum commenti estis, totius consideratione, siue vt vos eleganter

loquimini, totalitate, nihil planè iuuari: quod locum non habeat in corpore humano. Audiamus uter nostrum sciat quid & quorū loquatur.

Sic apud Dionysium Aegidius Romanus, *Quamvis, in-*
Diony. Car- *quit, valde mirabile sit, quod corpus Christi, tam magnum, sub*
thus, in 4. sen- *dimensionibus tam parvæ hostie continetur: tamen secundum*
tent. dist. 10. *ineffabilem fidei veritatem fateri compellimur, quod non solum*
q. 3. *totus Christus in tota sit hostia consecrata, sed etiam in qualibet*
eius parte: quod triplici via ostenditur. post explicata m tri-
plicem istam viam, prima via ingreditur: & sic institutum
suum ostendit. Porro, inquit, in rebus corporalibus duplex co-
sistit totalitas: una essentialis: alia dimensiona: sicut albedini to-
talitas competit dimensiona, qua extenditur extensio superficie,
sicque albedo est tota in superficie tota & pars eius in paru-
illi: totalitas autem albedinis quiditatua seu essentialis &
definitiua, qua per genus eius ac differentiam designatur, se-
cundum quam totalitatem non est tota in toto & partim in par-
te, neque dividitur divisione superficie, immo est tota in tota su-
perficie & tota in qualibet eius parte. Similiter quoque est in
substantijs: quoniam lapis secundum suam totalitatem dimensi-
um est totus in aliquo loco, & pars in parte: sed quo ad suam to-
talitatem essentialis specificam, est totus in toto individuo suo,
& totus in qualibet eius parte: cum qualibet lapidis pars sit la-
pis. Cumque tota substantia panis vertatur in totam sub-
stantiam corporis Christi, loquendo de totalitate essentiali non
dimensiona (hac quippe conuersione conuertitur quid in quid,
non quantum in quantum) hinc ex vi Sacramenti Christus
est sub hostia solum secundum totalitatem substantiam.
Quemadmodum ergo ante conuersionem tota substantia pa-
nis, quo ad istam totalitatem, fuit in qualibet hostie parte: ita
post conuersionem totum corpus Christi in qualibet parte est
hostie, &c. Hæc Aegidius. idem Thomas.

Summa est: Totum aliquod, seu accidens, siue sub-
 stan-

CAP V T S E C V N D V M. 47

stantia sit, dupli considerari ratione posse: ratione essen- 3. p. Sum. q.
tia & τοῦ τι ἐστι: & ratione dimensionis, quatenus scilicet 76. & apud
dimensionem habet & extensem est: seu, vt Magistri no- Dionys. d. 10.
stri loquuntur, totum dimensuum est, ratione totalita- 93.
tis dimensiæ: quam totum aliquod vel per se habet, vt
quantum: vel ex accidente, vt qualitas, color, albor, per &
propter quantitatem, propter superficiem. Quemadmo-
dum igitur albor, qui in pariete est, si dimensionis & ex-
tensionis ratio habeatur, totus in toto quidem pariete
est: sed non totus in quavis parietis parte: qui tamen es-
sentiæ & τοῦ τι ἐστι ratione habita, quod color aspectum di-
spergus est, totus in toto pariete & quavis parte totus
est: & quem ad modum aër totus in toto cœnaculo est:
sed non totus in quavis illius parte: si dimensionem spe-
ctemus: qui tamen totus & in toto & quavis parte est rati-
one essentiæ, qua aër id est quod est: ita corpus Christi,
licet magnum, totum tamen sub tota, licet exigua, ho-
stia, & quavis illius parte est: si vt isti loquuntur, totalitas
quiditatua, essentialis, & definitiua, quæ genere & diffe-
rentia designatur, spectetur: non totum, si totalitas di-
mensiuæ consideretur.

Adhuc nō, intelligis, Gregori, quid locutus &, quorsum
locutus sim? ita ne stupidus es, vt nō intelligas, quid de hu-
mano corpore & dissimilib. partibus dixerim? interrogás
ne, an aliquod omnino corpus sit, quod non vtrunque ha-
beat: & essentiam substantialem, compositam ex materia
& forma: & extensam, siue, vt tu loqueris, dimensiua
quantitatem? habet ne Mathematicum corpus essentiam
substantialem ex materia & forma compositam? Sed pau-
cis nos expediamus.

Duplici potissimum ratione illa sua dupli consideratione Magistri tui sophisticantur: suamque tum
inscitiam, tum malitiam, sicut tu quoque, produnt. Pri-

mò enim falsum est, corpus absolutè acceptum, quatenus
 trina dimensio est, hac duplici considerari ratione posse:
 quia dimensiua & quiditatua totalitas vna & eadem est:
 cùm essentia & definitio corporis sit, quòd omni ex parte
 extensus sit, triaque dimensione præditum. Si ergo sub
 hostia est totalitate essentiali: etiam ibidem est totalitate
 dimensiua. eadem corporatæ substantiæ, quâ corporata
 est, ratio est. Deinde quod de candore, aëre, lapide, pa-
 ne, & ceteris id generis dicitur, quòd totum in toto sit,
 non autem totum in parte, ratione dimensiua; ratione
 verò essentialis totalitatis & in toto & in quauis parte to-
 tum: id de illis duntaxat rebus, quæ ~~opusque~~ sunt, verum
 est: de illis verò nullo planè modo, quæ partibus constant
 dissimilibus, est ne totum corpus humanum, siue dimen-
 siuam, siue essentialē totalitatem spectes, thorax, ven-
 ter, crura, pedes, in capite, in cerebro, in oculo, in pupil-
 la? immò est. ne corpus Mathematicum totum in qua-
 uis parte, in sola longitudine, in quauis longitudinis par-
 te? ô Sophistas infortunatissimos! Intelligis ne tandem,
 quid & quorsum locutus sim? Cur nihil ~~a~~ mea verba
 respondisti, quibus disertè nego, hanc totius distinctio-
 nem humano corpori, quod partibus constat dissimili-
 bus, conuenire?

Sed inquis, nos hac distinctione non magnopere indige-
 mus. Cur ergò magistri tui ea indiguerunt? cur Aegi-
 dius, cur Thomas, ea indiguit? non dicimus, inquis,
Christi corpus tantummodo essentia sua præditum sine quantitate existere in Sacramento: sed omnino afferimus, illud ibi esse quantum. nonne verò Thomas idem asse-
 ruit? nonne Aegidius? qui tamen hac distinctione e-
 guerunt. Audi rursus Aegidium: *Et quoniam, inquit,*
totam substantiam corporis sequitur totalitas propria quanti-

apud Dionys.
d. 10. q. 3.

CAP V T S E C V N D V M. 49

tatis: ideo etiam secundum istam totalitatem dimensionam totum corpus Christi est in qualibet hostiae parte, per concomitantiam naturalem. audi Thomam: natura autem substantiae d. 10. q. 4. tota est sub qualibet parte dimensionum sub quibus continetur: sicut sub qualibet parte aeris tota aeris est natura. &c. hinc Christus est totus sub qualibet parte specierum panis. Vis-ne sacramentali vestra conuersione non solùm quid in quid, vt vult Aegidius, sed etiam quantum in quantum commutari? Tempus est, vt helleboro cerebrum purgetis. Quod Antisiodorensis vult, illius contrarium vult Aegidius: Aegidio Thomas contradicit & Durandus: Thomas & Durando Scotus: Scoto Dionysius: Dionysio Henricus: Henrico Thomas & Dionysius: Dionysio & Thomae iterum Scotus: qui, vt scribit Dionysius, à communione Theologorum, id est, Theologastrorum, doctrina, qua tum Philosophicæ, tum Theologicæ, veritati vim inferri vidit, crebrius recessit. Quid quòd unus & idem modò hoc, modò aliud dicit. inspiciatur quæso Dionys. Carthus. saltem 1. 2. 3. 4. 5. 6. quæstione, distinctionis decimæ, in 4. Sententiarum: & apparebit, Thomam quoque sibi constare, vt hodie sibi constant Iesuitæ: qui quæstione prima Christi corpus, prout sub Sacramento est, partes distinctas & naturali situ discriminatas, vel, vt ipse loquitur, situatas habere ait: tertia verò negat: cùm ait sicque corpus Christi situatius esset in Sacramento & circumscriptiū, quod improbatum est supra. Sed concomitantia scilicet situs ex hisce contradictionibus vos expediet. Falleris, Gregori, sicut illis tuis Vtopicis tibi negotium esse putas.

Ad extremum scribit iste Gregorius, me rursus negare, Christum in terra vel prope terram apparuisse Paulo. Quafronte, Gregori, vocabulum rursus usurpas? nónne

hīc primūm istud tuum sophisma diluo? nōnne hīc p̄tī
mūm Caluinum à tua vindico criminatione? quæ tamen
à me præstata esse paulo antè sine fronte negasti. & p̄io-
ri itaque scripto, & hoc altero, paulò antè, plus quam sa-
tis hoc tuum sophisma profligatum est. *Ex verbis, inquis,*
Ananias intelligi potest, voculam in via ad Dominum etiam
esse referendam. Cedo, Gregori, illa Ananias verba: ex
quibus id intelligi potest. num quia scriptum est, appa-
ruit tibi in via qua veniebas? si scriptum esset, Dominus
in via apparuit tibi: in speciem quidem aliquid, reuera
autem nihil dices: nunc cùm contrà se res habeat: ni-
hil omnino dicis. Sed in Germania tecum Gregorius
iste disputat. de cælo disputaret, si Christus esset: sed vi-
deat, ne tandem aliquando cum infelicitis istius in Germa-
nia disputationis apud inferos pœnitentiat.

Argumentum II.

Alterum Gregorij argumentum, primo *avilopha-*
erat: Si vnum locus diuersa duoué corpora potest ca-
pere: etiam vnum idemque corpus in duobus & diuer-
sis simul locis adesse potest: Sed verum prius: verum igi-
tur etiam posterius. Transsumtum, quod falsissimum
est, clausis illis ianuis, sepulchri lapide, intiolato Deipa-
ræ claustro, cum primis probare nitebatur: quibus cum
cælum coniunxit, quod Christus, cùm ascenderet, pe-
netrarit.

Ad singula ordine respondi: ostendi que, his nihil pror-
sus ex necessitate probari: immò verò ne probabilitet
quidem: fidem autem nostram non quibusvis inniti, sed
necessariis: coque eiusmodi testimonia non sufficere ad
articulos fidei constituendos. ad prius meum scriptum
lecto;

CAPVT SECUNDVM.

51

lectorem remitto. nunc antequam vanissima Gregorij,
quæ adfert, sophismata diluam: vt res eò magis sit per-
spicua, sic aduersus Gregorij ianuas, lapidem, claustra,
celum, id est, contra penetrationem, ex iis quæ dicta
sunt, argumentor:

Circumscrip^{tio}, vtque locus & corpus æqualia sint,
essentiale corporis accidens est, quod à corpore neque
~~du~~^{du}aperi, nec actu separatur: fieri itaque nullo modo po-
test, vt duo corpora simul sint, vtque alterum permeet
per alterum. ratio consecutionis perspicua est. cùm
enim æqualia sint locus & corpus: id quod est circum-
scriptum esse: sicut locus totum corpus continet: ita
corpus totum occupat locum: vt aliud ab eo loco cor-
pus capi non possit. antecedens ex iis patet, quæ initio
capitis sunt disputata.

Hinc est, quòd omnes, qui vñquam vixerunt sapien-
tes & sanæ mentis homines, penetrationem, vtque duo
corpora simul sint, pro re omnium absurdissima, &
quæ esse simpliciter nullo modo possit, habuerunt:
absurdissima igitur est, esseque nullo modo potest. ra-
tio consecutionis plana est: antecedens ex Philosophis
& Theologis probatur: ex Aristotele, cui Interpretæ,
Grati, Arabes, Latini, astipulantur: dicitur Damasceno:
qui plane Peripateticè scribit fieri nullo modo posse: ut
corpus permeet per corpora: nisi alterum quidem diuidat: al-
terum verò diuidatur: ex Guitmundo vestro: cuius hæc
sunt verba: quo modo enim in solido corpore panis alterum cor-
pus latere possit, videri non potest.

lib. 4. Phys.
cont. 8. 27. 53.

55
de Fid. Or-
thod. lib. 1.

cap. 4.
de Sacram.

lib. 3.

Nec est, quòd obstrepas, Gregori, id naturaliter,
& si vis corporis spectetur, verum esse: diuina verò
potentia contra fieri. Vis enim & potentia diuina
naturam seu essentiam & essentiale illius accidens,

52 CONTRA GREGOR.

definitionem & rem definitam, ut expositū est, nunquam discerpit : quòd alterum absque altero esse non possit. Quocirca Damascenus ait, ἀδιάντη σῶμα οὐδὲ σωματικὸν δίκαιον : significans, id nullo planè modo, etiam non viduina fieri posse: quòd hæc sua instituta non conuellat: ne que corpus simul corpus & spiritum esse velit.

Quod ex eo quoque planius perspicitur : quòd Deum corpus non esse demonstraturus, inter cetera ex eo quoque id demonstrat : quòd si corpus esset: nequaquam per omnia permearet: quòd fieri nullo modo possit: ut corpus permeat per corpora. Quod si naturaliter duntaxat id verum esset: potentia verò diuina contrà fieret: nihil de Deo Damasceni ratio concluderet: qui & corpus esse posset: & nihilo secius omnipotenti sua vi corpora ceteraque cuncta permeare.

Iacent uno ictu ianua, lapis, claustrū sive claustra, cœlum atq; cœli Gregoriani. Videamus paucis quid nouies Vtopia de singulis adferat.

Responsionem meam de clausis foribus, qua in summa respondi , clausis foribus venire , non esse solidam lignorum materiam penetrare: cùm omnipotenti viaditum sibi patefacere, imperareque suæ creaturæ Dominus potuerit: vt omnium transitum Creatori suo concederet: quinque rationibus infirmare conatur.

Prima est: Gemina ista ingressio insigne miraculum est: igitur corpus Christi per ianuas non cedentes permeauit. vana consecutio. miraculum est & manet: et si corporis veritas non aboleatur. clausis foribus venire non est fores non cedentes penetrare. clausis foribus venit: et si Creatori transitum concesserunt. ita clausas ianuas accipimus & interpretamur. Quid verò sibi illud tuum vult, ut etiam dicit? utrunque ne locutionem Euangelista

vñst.

CAPVT SECUNDVM.

53

surpat & istam, cum fores essent clausi? & illam, ianuis clausis nonne verò ytrobiique eadem locutio est, τῶν ἡρώων κελευσμένων? sed hisce græcarum literarum scientiam ostentare voluit iste Gregorius.

Altera Gregorij ratio est, à priori tantū distans, quantum à terra cœlum: si. inquit, quod Euangelista significat non hoc ipsum est, nempe Christum ianuis adhuc clavis, ad discipulos penetrasse, nullum planè poteritis ex ea Euangelista narratione colligere miraculum. & falsum, & verum hoc tuum connexum est: falsum de miraculo vero, quod corpus corpus relinquit: verum de miraculo falso, quale vos finitis: quod naturam corporis funditus euertit.

Sed quærit miser iste Gregorius, vnde nobis constet, ianuas illas Christo non clave, aut alia aliqua vi naturali, reclusas fuisse. digna Gregorio quæstio. fabrum scilicet ferrarium noctu circumduxit Christus: aut à portitoribus expectabatur. hoc certè inquit Euangelista non dicit. quid hoc? nosti ne quid loquaris? fortè dicere voluisti, non negas. si id non negat Euangelista: eoque fieri potuit: qui vos penetrationem vestram demonstratis? vnde quæso eam habetis? vbi eam asserit Euangelista? quid verò, Gregori, si intus pessulis & fulcris benè munitæ fores fuere? aperte extrinsecus clave potuere? a page cum vanissimis tuis obstrepitaculis. ferrea porta Petro, Paulo & Silæ *Actor. 12.* fores omnes sua sponte cesserunt, & transitum concesserunt: & ipsimet Domino, ad iussum illius, non paterentur. Tu simile quid è Scripturis pro tua chimera, si potes, adfer. Sed quid afferes, cùm quid effutias, nescias? *discipuli 7n Joha. lib.* inquis propter metum Iudeorum, ut ait D. Cyrilus, & patet ex *12. cap. 53.* Matthæo, ianuis clavis domi se continebant. Vbi huius metus apud Matthæum mentio? vbi apud Cyrilum? nonne *Cap. 28.* Iohannes illius meminit? appetet, Gregori, te nec in Scri- *Cap. 20.*

pturis Sacris, nec in Patribus, vigilare: sed quicquid in buccam venit, conuitia, maledicta, mendacia, impotenter & insciū effutire.

Tertia ratio sequitur, *In eo Christi ingressu tale miraculum confitendum est, quod planè fuerit supra naturam: ita ut neque modo aliquo naturali factum fuerit, neque potuerit fieri illud idem quod Christus fecit: clausas ergò ianuas vero suo corpore penetravit. antecedens concedo: si postrema verba, neque potuerit fieri illud idem, &c. sic intelligis, vt nō potuerit fieri nisi à Christo & vi diuina: sed consecutionem nego. Siue enim Creatori suo, instar aëris, cessere ianuæ: siue vt Petro & Paulo cesserunt: sola vi diuina id factum est: nec vlla vi naturali, non machinis, non tormentis, hoc ipsum fieri potuit.*

Quarta est: *Christus eo modo ianuis clausis ingressus est, qui nulla humanaratione possit intelligi, sed plenus admirationis fuerit: non igitur omnipotenti vi ianuas aperuit: sed eas, non cedentes, penetravit. Et consecutio vana est: & ante cedens. Etsi enim admirationis plena ingressio fuit: intelligi tamen potest: sicut intelligi illa Apostolorum potest, penetratio intelligi non potest: quia quod nihil est, id intelligi non potest. Neustadianas portas, bene clausas, cerebrius per alium aperui: tu nunquam Ingolstadianas, plus itaque possum quam tu Gregori. quanquam aliud hic sponsum exspectassem.*

Extrema & Achillea ratio, à Patrum autoritate sumta, hæc est: *Cyrillus, Chrysostomus & alij Patres, in eo maximè miraculum ponunt: quod cum Christus post resurrectionem verum habuerit corpus: tamen clausis ianuis ingressus ad discipulos fuerit: per ianuas itaque clausas verum Christi corpus penetravit. vana consecutio est: vana itidem illius*

illius confirmatio. miraculum, & verum miraculum fuit, cum Petro & Paulo sua sponte ferreæ quoque fores cœdebant : & hic Seruatoris ingressus miraculum non fuerit : præsertim si instar aëris ianuæ ceserint ? Quin immò contrarium efficitur. Si enim Christus post resurrectionem verum corpus habuit : circumscriptum illud habuit : eoque fores non penetrauit. Patribus quos citas non iuuaris. per inuia septa corporibus, inoffensa compage , corpus , vt Ambrosius loquitur,inseruit. Sed intellige tu per inuia quidem , vt idem loquitur , vsi: Creatori verò suo cedentia : quia corpus per corpus non permeat, nisi alterum , vt Damascenus testificatur, diuidat : alterum verò diuidatur. Chrysostomum vèstro more truncas & corrumpis. Sic ille, Sed id mirandum est , quòd Phantasma eum non sunt suspicati. clausis enim foribus & repente est ingressus : & mox: die vero non venit: ut omnes congregarentur. valde enim timebant : nec ostium pulsauit : sed repente astitit. Quid hic est quod à me callide sit citatum ? an præter calumnias responsionem nullam habes ? homilia secunda de Symbol. non magis te iuuat. fide tenendum est quod Scripturis expressum est: etsi rationem reddere non valamus. Vbi verò in Scripturis vestra expressa est penetratio ?

*In Luc. lib.
10. cap. 24.*

*Defid. Or-
thod. lib. I.
cap. 4.*

In Iohann. ho-

mil. 85.

Illi d' Augustini , per clausa ostia , idem cum illo Ambrosij est , per clausa ostia membra iuuenis introducta sunt : sed à membris diuisa , membrisque cedentia : cùm corpus per corpora permeare nequeat : nisi alterum quidem diuidat : alterum verò diuidatur: eò quòd circumscriptio corporis tollitur : & cum ea corporis natura . nihil aliud Nazianzenus vult :

*Ad Voluf.
epist. 3.*

*In Trag. de
Christo pari-
ente in Iob.
lib. 12. cap. 53*

nihil aliud Cyrilus: nihil aliud ceteri, quo scunque citate potes, Patres: quia nemo illorum ignorauit quod nouit Damascenus, ἀδιάνατην σῶμα 24. αὐτοῦ πάντας δίνειν. De Cy- rillo nullum planè dubium: qui circumscriptio, quem cum penetratione, istis met testibus, consistere nullo modo potest, adeò veri corporis propriam esse docuit: vt si Deus ipse corpus esset, ex necessitate circumscriberetur, locoque contineretur.

*De Trin.
dial. 2.*

Sed hic, inquit iste, solum docet Cyrilus, quod naturaliter competere soleat natura quanta, &c. quasi verò, Gregori, fo- ramen hoc nō ante tibi sit obstructum. Ita naturalis cor- pori circumscriptio est: vt si Deus ipse quantus aut cor- pus esset, circumscriptio non effugeret, nec omnia, ut facit, permearet: ergò ne diuina quidem potentia se- parari à corpore potest.

Vbi verò tui calami veritas, cùm me scripsisse scribis, *Cyrillum, Ambrosium, Chrysostomum, & alios Patres, ingre- sum illum Christi ideo solum reputasse admirabilem: quia Christus omnipotenti virtute sua ianuas clausas aperuerit?* ubi id scripsi? pudeat te tui calami.

*Contra Vo-
lan.lib. 2.c.ii.*

Sed & Sycophantam insignem & Sanctorum Patrum corruptorem me nominat impatiens iste Gregorius. Qua verò fronte, Gregorius num de vestro ingenio nos in- dicatis? an nos indicem expurgatorium confecimus? ego ne Hilarium corrupi, an potius tuus socius, Petrus Scar- ga: qui verbis illis Hilarij, an constructa parietum, &c. parti- culam negantem adiecit, an non constructa, &c. Vel vni- cum Hilarij apicem profer, quem corruperim: quod cùm facere nō possis, agnoscas oportet, te verè eum esse, quem me esse falso criminaris. Sed non singula verba citavi. ci- tavi quæ citanda erant: cetera lectori inspicienda relin- quens: & quidem lectorem monens: me non singula in meum librum transcripsisse. tu verò & verba illa Hilarij,

CAPV T S E C V N D V M.

57

& ieffante sensu nostro, facti ipsius cesseret effectus? omisisti. & lectorem ea de te non admonuisti.

Sed de Hilario videamus. quid in illis verbis, quæ omisi, reperisti? sequatur, ais ex Hilario, ergo oculus mentis tue penetrans ingressum: & cum eo clausam domum intelligens tuus visus introeat. integrasunt omnia, &c. Tu vero Gregori, Hilarium citare non potes: quin eum corrumpas. Hilarius enim non scripsit: sequatur ergo oculus: sed sequatur ergo oculi. Hilarius igitur hic usurpat vocabulum, penetrans: clausam domum nominat: introire visum iubet: integra omnia, vniuersa Christo pertia, dicit: ligna & lapides per naturam suam nihil insensibili lapsu admittere scribit: veritatem facti, facti fidem nominat: clausa domo dominum assistere docet: ergo Christus clausa domo, id est, per fores, non cedentes, permeauit.

Vanissima consecutio est. clausam domum ingredi, clausa domo adstare, sicut & clausis foribus venire, non est solidam lignorum & lapidum materiam penetrare. non magis veritas & fides facti, quod fatemur, quod integrata & obserata cuncta fuerint, quod vniuersa Christo peniasint pervirtutem suam, quod lapides per naturam suam nihil admittant, penetrationem stabiliunt: immo vero his ipsis penetratio vestra & labefactatur, & profligatur. Pervirtutem suam omnia Christo sunt peruvia: virtute itaque sua aditum sibi patefecit. nihil cedit ex solido naturaliter, vt tu interpretaris, id est, sua natura & sua ptevi: ergo cedit virtute diuina. per naturam suam aliquid insensibili lapsu lapides non admittunt: admittunt ergo per diuinam virtutem: vt tute interpretaris. quæ igitur obserata fuerint, ea Christum & admiserunt: & ei ob virtutem diuinam, qua imperare ventis, mari, saxis & lignis potest, cesserunt: cuius consecutarium est, Chri-

H

stum non lapides & ligna , quæ non cesserint, sed quæ cefserint, penetrasse: quam penetrationem libenter cum Damasceno concedimus.

Talem penetrationem , qua scilicet ligna & construēta parietum cesserint , siue instar aëris & aquæ , seu alio modo, cesserint, Hilarium h̄ic statuere, ex eo quoque perspicuum est: quod Christi corpus à se non defecisse, sed saluum & integrum in iplo etiam ingressu mansisse scribit: quod integrum non mansisset: si vestro modo ad discipulos penetrasset: quia circumscriptum nō fuisset: sine quo , vt crebrius euicimus, tria dimensio non consistit.

Liquet ex his: interrogationem illam Hilarij , an constructa parietum penetrans & solidam lignorum naturam impenetrabilem transcurrit ? non affirmandi, vt vult aduersarius, sed negandi vim habere. at qui verba sequentia affirmationem postulant, quasi dicat, omnino. Minime vero. Interrogatio enim ista modum ingressio[n]is non definit: quippe qui i sequentibus demum aliquo modo adumbratur. Hæc igitur Hilarij mens est: Existimabimusne , Dominum solidam lignorum materiam transcurrisse? sanè ita videtur: cùm medius astet. Cùm itaque nullum planè dubium sit, quin medius astet: sequantur eum oculi, &c. Sed quo tandem modo vero suo corpore penetravit: cùm integra omnia sint & obserata virtute sua : cui vniuersa peruria sunt , solidaque omnia cedunt.

Penetrationem itaque non aliam agnoscit, quam Damascenus : qua alterum diuidit, alterum diuiditur: qui nō minus, quam ille, nouit, penetrationem adūtator esse, non igitur affirmandi vim habere potest interrogatio.

Sed usitatam est grauiſſimis Scriptoribus , tum prophanus, cuiusmodi Gregorius est, tum Ecclesiasticis: ut quandoque

douque interrogando affirment. vbiverò tu, Gregori, particulam, an, vt hīc ab Hilario usurpatur, affirmare legisti? an constructa parietum penetrans, &c. transcurrit? Si pro an, scriptum esset nonne? vel, an non? aliquid coloris habet quod dicas: quod videns tuus socius Scarga, te hac in parte magis simul & minus circumspectus, negantem particulam, vt dicebamus, adiecit.

Ad extremum ais, ex eo quod Euangelista narrat, clausis iannis Christum ingressum esse, consequens est omnino, ut per solida parietum & lignorum admirabiliter penetrarit. Si id omnino consequens est, & tam firma hæc tua consequentia: cur illius firmitatem nobis non indicasti? nos eam tantisper negamus: dum abs te demonstratur.

Quod de typographicō mendo subiçis, meritò profecto ambigis, an mea vel Typographi culpa commissum sit. ò si tuum illud Arcadicum erratum, & apud Lucam Grace habetur, pro quo legivis, quod perinde est, atque si disserit, tam certò Typographi culpa commissum esset. illud enim, quod hoc tuum scriptum semestri antè, quam prodiret, in album nouorum librorum Francofurti relatum est, industria Typographi assigno.

Neque verò magis sepulchri lapidem vero suo corpore Christus penetrauit. Surrexit enim, non antequam lapide reuolueretur, sed postquam iam per angelum resset, reuolutus: quod tum ex eo liquebat, quod diluculo & summo mane, cùm adhuc tenebræ essent, vt Iohannes testatur, ad monumentū matronæ peruenientes lapidem reuolutum inueniunt; tum quod Angelus nō egressus, iam *Homil. in facti, indicandi, vt Beda putauit, sed domino suo mini-vigil pascit.* strandi causa è cœlo descendit, lapidem reuolutus.

60 CONTRA GREGOR.

Quod si maximè ante reuolutum lapidem resumisset: quod vero simile non est: per lapidem tamen non penetrasset: cum virtuti ipsius cuncta cedant & perire sint: ut modò dictum est de ianuis.

Mysterium tuum in *venirent & peruenirent*, captum exuperat. quasi non bis scripserim, *venissent*: & quasi verbum ἦλθε apud Matthæum venire & moueri, ac non potius venisse & motum esse significet.

Sed minimè sequitur, *inquit iste*, prius etiam lapidem amotum fuisse, quam Christus resurrexit: si prius amotus fuit quam mulieres peruererint ad sepulchrū. Quis sic nō summo manè, cum adhuc tenebrae essent, ad monumentū iam peruererant? quo horis ante terræmotus cōtigit, Christusq; resurrexit? nonne tertio die resurrexit? unde vero probatis, Christū, priusquā ab Angelo lapis amoveretur, resurrexisse? ubi id, ut sine fronte scripsisti, Euagelica historia testificatur? *Christus*, inquit iste, diluculo surrexit: ut patet ex Psalmo 50. lapis autem amotus est non multò ante quam mulieres peruenirent ad sepulchrū: quod accidit ferè orto iam sole, id est, longè post diluculum: ut patet ex Marco. Rectè Gregori. Christus diluculo surrexit: lapis amotus est antequam ad sepulchrum matronæ peruenirent: amotus itaque diluculo & summo mane est: tunc scilicet, cum Christus resurrexerit: quia summo mane, οἵαν πρώι, ut Marcus loquitur, velut Lucas, ὥρης Εαρίας, cum adhuc tenebrae essent, ut Iohannes testatur, ad sepulchrum illæ matronæ peruererunt. Marcus te non iuuat. Sic enim ferè orto Sole, sive potius adhuc oriente vel nondum orto Sole, ad sepulchrum mulieres illæ peruererunt, ut οἵαν πρώι, cum adhuc tenebrae essent, & sol primum emicare & oriri inciperet

Cap. 16.

Marc. 16.

Luc. 24.

Johan. 20.

CAPVT SECUNDVM.

51

peret, coq; diluculo & summo mane, non longè post diluculum, vt tu vis, ad illud peruerterint.

Sed Chrysostomum & Bedam obiicis : quorum ille *post resurrectionem*, inquit, *descendit Angelus* hic autem ita, *in Matth. homil. 90.*
non ut tu multilcum cum & truncatum in scenam produ-
cis loquitur : revolut autem lapidem : non ut egressuro Domi-
nō ianuam pandat : sed ut egressus iam facti hominibus præstet gil. Pasch.
indictum, qui enim mortalis adhuc clauso virginis utero potuit
ascendo Mundum ingredi : ipse absque villa dubietate, iam fa-
cili immortalis, clauso licet sepulchro, potuit resurgendo exire de
Mundo. Hæc Beda. Sed Bedæ, & Chrysostomo, & si quis
alius ita sentiat, Hilarium, & magnum illum Leonem
opponimus : quorum hic ita scriptum reliquit: Dicant er- Epist. 97.
gaisti hypocrita. Iesuitæ qui cecis mentibus lumen nolunt reci-
preveritatis, in qua forma, crucis ligno, Dominus maiestatis,
Christus, affixus sit: quid lacuerit in sepulchro, ET REVOL-
TO MONUMENTI LAPIDE, QVAE TERTIO DIE CARO
RESVR REXERIT : ille verò sic loquitur, Angelus autem in Matth.
Domini de celo descendens, & lapidem revolvens, & sepulchro can. 33.
ad fidens, misericordia Dei patris insigne est, RESVRGENTI.
FILIO AB INFERIS, VIRTUTVM CAELESTIVM MINI-
STERIA MITTENTIS. Intelligis-ne, te nihil ex necessita-
te demonstrare? quid Verbum ἡλία significet dictum est.
maneat igitur ὑπέρον πείστερον apud Matthæum.

Hæc de priori in ea responsione: ad posteriorem, quæ lapidicum ianua communis est, præter virulenta conuicta, ex Thesauro suo, ex animo Iesuitico, qui in felle amaritudinis est, virulentas iste Gregorius nihil planè profert. fingit, me responsionem meam ex Caluino demonstrare. atquinō Caluini auctoritate vtor: sed Caluinum ab istius latratu vindico: qui geminam illius responsionem ex meminuidia, sine villa ratione, vt ineptum & inauditū commentum explosit.

Non querimus, inquit, *utrum lapis ad imperium Christi cedere potuerit: sed utrum ita factum sit. nos dicimus fieri quidem ita potuisse: sed factum non esse. neque nos querimus, quid vos dicatis, aut sophisticemini. Si ita fieri potuit: non necessario ita, ut vos contra Scripturas & Patres singitis, factum est. Si ergo maximè post resurrectionem demum amotus ab Angelo lapis fuisset: Dominus tamen eum vero suo corpore non penetrasset: sed cedere iussisset. est enim adiuvans, ut corpus per corpus permeet: quia essentiali accidente sublatto, res ipsa tollitur, cuius accidente est hoc nostrum testimonium, hæc nostra demonstratio est: non vt tu calumniaris, perfidia.*

Ad Deiparam accedamus. Sciendum autem est, nos non virginitatem Deiparæ, quod iste nobis impingit, inficiari: sed inauditum istorum commentum, quod non aperto vtero pepererit: quo veritas vera Christi carnis tollitur, & in Spiritum immutatur. Postulaui igitur à Gregorio isto duo: Scripturam: & antiquos Patres: quibus hæresis ista probaretur. recipit id Gregorius: & tertium quoque pollicetur. videamus quid præstet. Audi, inquit, Scripturam audiam. ecce, inquit, *Virgo concipiet: & pariet filium: & vocabitur nomen eius Immanuel. non enim, inquit præclarè dinus Ambrosius, &c.*

Quid audio? Scripturam me audire iubes: & loco Scripturarum Patres obtrudis, hæcine vestra Scripturis pugnandi ratio est? ita-ne Scripturis fiditis? ô Lucifugas Scripturarum. proculdubio conscientij vobis estis, vosstante non posse: si de solis Scripturis vestras sistatis quaestiones. Quælo, Gregori, ordine agamus: de Scripturis seorsum: de Patribus seorsum: ut postularam: ne hæretici esse videamur: qui vt ait Tertullianus, Iesuitas & eorum socios præuidens, ex conscientiæ infirmitate nunquam ordinariè tractant.

*derefer.
carn.*

Hoc

Hoc itaque tuum è Scripturis ductum argumentum est, ita commentum tuum è Scriptura demonstras: Virgo concipiet, & pariet filium: hæc porta clausa erit, & non aperietur: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: ergo non patefacti corporis, lege peperit. ô plumbeum pugionem! quæ hic ratio consequentia? vbi clausi vteri mentio? Aliud, ut de voce Alema litem tibi nunc non intendam, nihil efficitur, quām Mariam & ante conceptum, & in conceptu, ante partum & in partu Virginem fuisse: quam nos etiam post, continenterque Virginem mansisse credimus: eamque è Spiritu sancto, virtute altissimi, non è viro, concepisse.

Porta sanctuarij claustrum Mariæ non est: quod si maximè demus: nihil tamen concludit: cùm ne Sanctuarij quidem illa porta simpliciter clausa pronuntietur.

Habeo tuam Scripturam, Gregori, bellamque tuam demonstrationem. Quid præterea mones? ego vero non monere te sed demonstrare velim. Cedo argumenta, quæ Catholicæ de Virginis partu sententiæ obstant, & quæ demonstrant, Mariam non patefacti corporis lege, non aperto vtero, vel claustris, peperisse. Virginitatis claustra in partu integra, id est, virginitatem ipsam, integrum mansisse, libenter damus. negamus autem, utrum apertum non esse. habes ferè ad tua quatuor argumenta responsionem. Sed ipsamet argumenta tua audiamus.

Scriptura propriè & usitato modo de Virgine loquitur: ergo claustrum illius clausum in partu quoque mansit. Concedo totum, si de claustro Virginitatis, & septo pudoris, vt Ambrosius appellat, loqueris: sin de claustro vteri & vulvæ, consequentiam nego. Virgo fuit, postquam de 7nflis. Virg. cap. 7.

concepit: cum vterum gestauit: quem ut ceteræ fœminæ definitum tempus gestauit. quid ergo mirum, si aperto vtero, ut ceteræ fœminæ, verum hominem pariens, virgo pertinans sit?

*in Enchirid.
cap.34.*

Augustinus hæresi vestræ nequaquam patrocinatur. integritas virginis, id est, virginitas in ipso quoque partu salua permanit & integra. quid hoc ad vterum?

Alterum tuum argumentum, ipsa vanitate vanius, etdem à nobis facilitate contemnitur, qua abs te producitur.

Tertium est, *Scriptura de eiusmodi Virgineo partu loquitur, qui sit per se maximum miraculum, distinctum à miraculo conceptionis Virginæ: ergo non patefacti corporis lege peperit. ratio consequentiaæ.* Si enim ruptis clausulis Virgo peperit: quodnam fuerit miraculum propriæ in ipso Virgineo partu? nullum omnino. Maximum omnino. Sicut enim virgo concepit: ita quoque virgo peperit: et si patefacti corporis legi: quæ virginitatem non admittit. iacet tua consecutio & ratio consecutionis.

Sed rationem tuæ consecutionis probas. res enim per se naturalis & ordinaria est alioqui, ut omnis fœmina, que conceperit, quo cunque tandem modo conceperit, pariat denique partus clausulis. Sed neque naturalis, nec ordinaria res est, ut virgo pariat.

Extremū tuū argumentū est, Partus virgineus talis est, qualem illisetia credere sit difficile, qui conceptionē iam crediderint Virginē: ergo nō aperto vtero peperit. consecutio vana est. probas. at si Virginē peperisse aliud nibile esset, quam eam, quæ Virgo, sine viro, concepit, apertis clausulis peperisse, quicunq; crederet Virginē concepisse, crederet hoc ipso sineulla difficultate Virginem peperisse. Vana probatio est: sicut vana consecutio. maius & admirabilius est partus virginis atque conceptio. Liquet ex his, tenet in Scriptura,

nec in pictura , quicquam inuenire pro tua hæresi posse.
hic,hic, Gregori,Rhodus: h̄c salta. Scripturam postulaui
& postulo. hanc iudicem esse volo. Cùm ergò Scri-
pturam , quam primò & præcipuè, velut vnicam verita-
tis normam , postulaui , nec attuleris , nec afferre possis,
itaquè quòd recepisti non præstiteris : indignus es planè,
qui cum de altero, de Patribus, disputetur. Vt tamen
magis ac magis Iudaica vestra pertinacia, & plus quàm
Marcionitica impietas , qua Christum vera sua carne
spoliatis,eique loco veræ carnis phantasma affingitis,pa-
tescat,Patres etiam,quos citas,εξ οντωπισθ, patuis dispi-
ciamus.

Est autem primò omnium sciendum , me antiquos
Patres postulasse : istum verò recentes etiam admiscere:
dein aliquos fortè non immerito vt suspectos reiici
posse.

Verū vna & communis ad omnia Patrum loca , in
quibus de claustris non reclusis, agunt, responsio suppedita-
tit: in distinctione illa posita, quòd aliud sit claustrum
sive claustra virginitatis, septum pudoris , quæ codem
sensu integratatis , pudoris, virginitatis, signacula, sigil-
lum : claustra castitatis , viscera virginea, appellantur:
aliud claustrum vteri & vulvæ.hoc apertum & reseratum
est: illud non reseratum : quia ante partum, in partu, post
partum virginitas illius mansit inuiolata. Si ergò Pa-
tres, vbi claustrorum , sigillorum, signaculorum, memi-
nerunt , claustra, sigilla, signacula absolutè, non additis
vocabus illis, virginitatis, pudoris, integratatis, vt fraudu-
lenter Ambrosium Gregorius iste repetit, vocarent: so-
phisma homonymiæ esset , si syllogismus strueretur: sed
quia voces illas addunt : paulò aliter respondendum
est.

Pag. 152.

Ratio igitur, à Patrum authoritate sumpta, hæc esto:

*De institut.**virg. c. 7.**Epist. 3. ad
Volus.**Homil. 2. de**natali:**homil. in vi-**gil. pasch.**homil. 1. ex**variis locis in**tragæd. de**Christo pas.**hom. de oc-**cursu Domi-**ni. orat. de oc-**cursu Chri-**sti & Simeo.**lb. 4. fidei or**ib. c. 15. in c.**28. Math.**De inst. vir**gin. cap. 2. in**Luc. lib. 2.**cap. 1.**Defid. lib. 1.**6. 4. & lib. 4.**cap. 15.**Orat. de oc-**cursu Chri-**sti & Sim.**Defid. orth.**ib. 1. cap. 4.*

Patres, velut Ambrosius, Augustinus, Maximus (Emissenus enim gloriam duntaxat parentis, quod scilicet virgo manserit, violatam esse negat) Origenes, Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nyssenus, Cyriillus Hierosolymitanus, Amphilochius, Damascenus, Euthymius, claustra virginitatis, pudoris &c. salua & integra mansisse, non soluta, non perdita, castissimè seruata, non reclusa esse scribunt: ergò claustrum vteri apertum non est, sed clauso vtero & per clausum, non cedens, corpus Christus permeauit. Vana consequentia est, vt liquet. Hanc distinctionem & responcionem, ne quis eam forsan, vt à nobis excogitatam, reiiciat, docuit nos collatio locorum Ambrosij, Damasceni: qui & penetrationem aduertit pronunciat: & virginem clausam seruatam esse scribit: eo quod & concipiens illæsa seruata sit: & pariens, Virginitem, seruarit illæsam. docuit eam nos Emissenus, & ceteri Patres: qui omnes Virginitatem, non autem clausum vterum astruunt. quod in primis ex Amphilochio perspicuum est: cum ad hunc modum scribit: ad Virginis natum quod spectat, porta virginæ nequaquam fuere reclusæ: ad nativæ virtutem quod attinet, nihil est illi occulsum: nihil quod illum impedit: sed omnia sunt illi aperta & obvia. Quæ capitalior ab illo iudice contra istorum hæresin fertis sententia potuit? naturam virginis & nati virtutem oponit: & ita quidem opponit: vt quâ ad naturam Virginis & virginitatem, portam dicat non fuisse reclusam: cuius consecrarium est, eam, quâ ad nati virtutem, reclusam fuisse: eo quod illius vim impedere nihil posse: sed omnia illi pateant, cedereque cogantur.

Vera igitur & Catholica nostra responsio est, verum itidem & Catholicum, Christum egredientem vterum diuisisse: cum, Damasceno teste, ne Deus quidem, si corpus esset, per corpus permearet: nisi alterum diuiderset: alterum diuideretur. ratio crebrius est explicata.

C A P V T S E C V N D V M .

67

Locus Ambrosij, qui in octavo capite est De institutione virginis, eodem modo soluitur. *Bona*, inquit, *porta Maria, que clausa erat, & non aperiebatur. transiuit per eam Christus, & non aperuit.* ratio esto : Qui per clausam portam & non apertam prodiit, is clauso vtero prodiit: Christus per portam clausam & non apertam prodiit: quia transiuit & non aperuit: ergò vtero clauso. Sophisma est, cùm id quod in parte & narrati verum est, ut simpliciter dictum accipitur. Christus per clausam portam prodijt: *narrati*: quia clausa fuit & mansit quā ad naturam Virginis: non quā ad naturam vteri. eādem responsive Sanctuarij porta admissa, aperitur. eadem ad Theod. Ancyranū respōsio est: quod particula, *velut*, satis indicat, *quod Saluator clausa velut ianua: quasi dicat: cū partim clausa, partim non clausa, ingressum esse in Mundū,* eoquo expositum est modo. Theodoretus claustra virginis obstitisse quidem dicit: sed cessisse non negat: vt fores cessisse demōstrauimus: quæ eadē Bedæ sententia est.

Dial. 2.

*Hom. in vig.
paſch.*

Reliqua, quæ supersunt, testimonia aliud nihil volunt: quām Dei param & in conceptione, & in partu, virginem mansisse: de quo nullum prorsus apud nos dubium. non enim partus, sed ἡ τῆς ζώνης, vel Bonaventura iudice, *λύτρις, In 1. Sent. d.* virginitatem adimit. Quare Symbolum Apostolorum *42. q. 3.* nihil ad rem: qui nullum illius apicem in dūbium unquam vocauimus: quod tamen vos vestra ista hæresi pefundatis & funditus euertitis. de Ambroſio & Auguſtino ceterisque dictum est. Habes ita Gregori & ad Scripturam, & ad Patres quod attinet, plus quām velles.

Sed de Maximo paucis monendus est lector: Maximū Turonens. Gregorius iste citat. ego verò Martinū quendā Turon. noui: Maximū verò Turonens. nullum. Sed Max. Taurinens. claruit. fateor. sed apud hūc Max. ne γένι quidē corū est, quæ Gregor. citat. Quin iste Taurinens. Maxim.

læthaliter istorum chimæram vulnerat: cùm ita scribit:
Homil. 5. de Quis ergo fratres, profundum hoc cœlestis consilij valeat esti-
natali Do- *mare: quod immortalitatis dominus incorrupte que substantia;*
mini. *vt conditione carnis mortem suscipere pro mortalibus possit, de*
fæmineo utero nulla corporæ generationis lege conceptus, hu-
mana sub lege prodiret: atq; hoc ita: vt cum beata mater que
intacta conceperat inuiolata proferret? Audin' seruatorē, et si
nō humana lege conceptus sit: humana tamen lege, id est,
aperto utero prodiisse: & nihilo secius virginitatē matris
inuiolatam mansisse? Denuò igitur ex te, & ceteris Antis
christi emissariis omnibus, de re, & Scripturis, & Patri-
bus ignota, immò verò utrisque è diametro repugnante,
Christianè, nō ludaicè, quæro, Quam quæso scripturam
quos Patres, in causæ vestræ patrocinium aduocatis?

In lib. de car-
ne Christi. Tertullianum, qui vñus & sanctior & doctior tota le-
 suitica colluuie est: & esset, si nullus etiam orbis angulus
 esset, qui impuræ istius Societatis collegium non conti-
 neret, impudenter repudiatur indoctus iste Gregorius. hoc
 cineverò est ad Patres prouocare, & Patrum iudicio
 stare? Si vobis hunc antiquissimum & grauissimum
 Patrem, quo vix antiquiorem orbis Christianus habet,
 impudenter licet repudiare: cur nobis non licet, à Patri-
 bus, vestris præsertim, ad Scripturas provocare? Sed quid
 Athanasio, idem disertè pronunciati respondes? *Quasi*
hostia, inquit, offertur Christus: quia ut primogenitus A P E-
R V E R A T V T E R V M P A R E N T I S. Num & hunc con-
 stantissimum Christi Martyre proscribes? missis itaq; Patri-
 bus, ad legē & testimonium de scripturis solis quæstiones
 vestras siste. Quod ex tuo Vincentio aduersus vanū est. non
 contradicit Tertull. ceteris Patribus: sed id ē, quod illi sen-
 serunt, vt ex antecedentib. liquet, aperte, firmisq; rationi-
 bus contra veræ carnis Christi hostes tuctur: vt priori scri-
 pto demonstravi.

Sed

Sed grauiissimè Tertullianus in quibusdā errauit. esto. nonne verò errata illius ab Augustino & aliis Patribus notata sunt? nōne minima quæque, etiam illa, quæ errata non sunt, annotata sunt? vbi inter illa Lex patefacti corporis? an hoc & tantum erratum, si erratum tantum esset, annotatum non esset? Vel igitur ostendit o, à quo ex Patribus censoria virgula id notatum sit: vel fatetor, doctrinam hanc Catholicam esse, totius orthodoxæ antiquatis contentione approbatam. Interim Tertullianus meus esto: tu verò vnicum duntaxat ex antiquis Patribus, ex antiquis, inquam, non recentibus, ex antiquis non corruptis, producito: qui quod Tertullianus aperte ait, apertere neget, aperte que scribat, Dominum non patefacti corporis lege, non aperto vtero, non aperta vulua, sed clausi corporis lege, clauso vtero, clausa vulua, clauso tum virginitatis, tum vteri claustro, in Mundum prodiisse.

Quòd Rhenanus boni consulenda esse scripsit quæ à placitis recentiorum Theologorum euariant: id fecit, quia vestigia eum territarunt: centuriis alioquin recentiorum Theologorum, & Ambrosij autoritate, satis indicans, quid antiquum & Catholicum iudicaret. Maneat ergò Rhenanus quoque tum noster: tum Beatus: et si apud vos minimè sanctus: apud quos nemo sanctus est: nisi qui veritati & Christo bellum apertum indixit.

Verum enim uero nō solū Tertullianum impudenteriſte reiicit: sed Ambrosium etiā, qui idem planè quod Tertullianus inculcat, & iisdē ferè rationibus vtitur, deſprauare conatur. Sic enim inter cetera Ambrosius: Sed il- in Luc. lib. 6, inquit, sanctus; quem in figura futuri mystery pia legis diui- 2. cap. 2. ne prescripta signabant: eo quod solus sancta Ecclesia virginis, ad generandos populos Dei immaculata & fæcunditatis aperiret genitale secretum. hic ergo SOLVS APERVIT SIBI VVLVAM. hic enim dixerat ad Prophetam, priusquam te formarem in u-

70 CONTRA GREGOR.

ro, nouite: & in vulua matris sanctificaui te. qui ergo vuluam sanctificauit alienam, ut nasceretur Propheta, HIC EST, QUI APERVIT MATRIS SVAE VULVAM, ut immaculatus exiret.

Quid clarius dici potest? Sed, inquit iste Gregorius, Ambrosium non alio sensu dicere, Christum matris sui vuluam aperuisse, quam quo illud à Luca scriptum est ex libro Exodi. perge. hoc enim ex ratione prolatum est. *in eo autem, inquis, loco Exodi, & apud Lucam, aperire vuluam, non idem est quod rumpere sigillum sen claustum maternæ virginitatis, sed nasci & exire primò ex utero matrū.* Sicut vuluam aperire non est rumpere sigillum virginitatis: ita certo certius est, aperire vuluam esse aperire vuluam: quod non metaphoricum, ut tu vis, sed proprium, aperire est: quo transitus foetui conceditur. Verum est, primum foetum vuluam aperire: & quod vuluam aperit, id primum foetum esse: quæ causa est, cur hæc duo in lege coniungantur: sed simul etiam verum est, omne primogenitum vuluam propriè & verè, non metaphorice aperire: quia primogenitum esse, primoque omnium exire non posset: nisi vuluam aperiret, eamque aperiendo viam sibi patefaceret. atque hæc causa est, cur in Exodus, post primogenitū, explicationis loco adiiciatur, *quis quid vuluam aperit:* vt scilicet indicetur, quidnam, & cum primogenitum sit: quia scilicet vuluam verè aperit.

Hoc ipsum, quod dico, tua tum exempla, tum verba confirmant. *Quia enim, inquis, tunc res aperiri solet, cum aliquid primò ex ea prodit: ut terra, cum primò fruges erumpunt: & domus, cum quis exit: ideo metaphorice dicitur uterū aperiri hoc ipso, quod primò edit ex se se fructum prolǐ.* Contrarium sequitur, Gregori. Cùm enim, ut tute facteris, & exemplis confirmas, res omnis tunc verè & propriè, non metaphorice, aperiatur, cùm aliquid

primo

cap. 2.

cap. 13.

Exodus 13.

Num. 8.

cap. 13.

primò ex ea egreditur: perspicuum est, uterum quoque non metaphoricè, sed propriè aperiri, cùm primus egreditur fœtus. Vbi Hebræa tua metaphora? Ostende, si potes, ex Hebræo idiomate, primogenitum vuluam non aperire. ostende, vbi dicant Hebræi, aliquid ex re aliqua exire, & rem tamen illam non aperiri.

Sed pergit Gregorius ostendere, Ambrosiam & Scripturam *vuluam aperire*, metaphoricè sumere: idque aliud nihil significare: quām primò egredi seu aperto, seu clauso id fiat utero: idque rationibus quinque monstrare conatur. prima est, *Id in Scriptura & apud Ambrosium est aperire vuluam*, quod facit nascendo omnis homo masculus primogenitus: immò omne etiam animal masculum primogenitum &c. at non omne primogenitum, immò nullum primogenitum solet, dum nascitur, rumpere claustrum matris: cùm iam hoc in conceptione ruptum sit: ut notauit in *Luc. ho-Origenes*. igitur non hoc est in Scriptura & apud diuum Am. mil. 14. brosum aperire vuluam, sed primo prodire ex utero, ut diximus: quod facit omne primogenitum, hoc ipso, quod nascitur. Ne tibi de syllogismi tui forma molestus sim, nego quod sumis, nullum primogenitum claustrum matris, dum nascitur, rumpere & aperire. sed probas, claustrum iam ante ruptum esse in conceptione. ratio tua hæc est: *Quod in conceptione ruptum est & rumpitur*, id non in partu demum rumpitur: claustrum uteri in conceptione ruptum est & rumpitur: ergo non in partu demum. Sophisma est à secundum quid ut simpliciter. vera minor est, *xamīn*: sed non absolutè & simpliciter. si non credis: Medicos roga: vel saltem Hebræorum Doctores audi, cùm de duarum illarum vocum, *Abnaim & Mischbar* notacione differunt: & cur vox *Abnaim* dualis numeri sit, ob duos scilicet illos cardines, quibus uterus aperitur, non secus ferè atque ianua. Sed quid multis opus est?

tute, Gregori, fateris, solius virginis uterum inter matres omnes omnino clausum esse. Si hic solus omnino clausus est: consequitur, ceteros non omnino quidem, ex parte tamen, clausos esse, eoque non omnino apertos: sed in parti quoque ex parte aperitos.

Sed quæ ista tua consecutio est: Uterus Virginis omnino clausus est: eò itaque commodius & verius per metaphoram dici Christus potest aperiisse matris vuluam? Immò, Gregori, quia prorsus clausam patefecit: idcirco solus propriè vuluam aperuit: & in illo solo, vtpote deilio, Ambrosio teste, prolatum, verè illud legis impletum est, *omnis masculus, &c.* an non si aperire hīc aliud nihil est quam primò egredi & primogenitum esse, tam cetera primogenita omnia aperuerunt & aperiunt quam Christus aperuit?

*in Luc. lib.
2.cap.2.*

Math. 3.

Altera tua ratio est: Aperire vuluam non semper propriè in Scripturis accipitur: ergo hīc quoque propriè non accipitur. vana consecutio. Aqua non semper in Scriptura propriè accipitur: ergo neque cum Baptista dicit, *egi baptizō aqua.*

Tertia est: Quod Ambrosius in partu Virgini contigisse multis in locis negat, id per aperturam vulu non intelligit: Sed claustrum Virginis apertum in partu fuisse multis in locis negat: ergo hoc non intelligit, sed aperire metaphoricè usurpat. Sophisma est à secundum quidvit simpliciter ex parte negat, non simpliciter negat, vt exposuimus, septum pudoris & claustrum virginitatis apertum esse: utriusque claustrum apertum esse, tantum abest, vt usquam neget: vt firmis id rationibus astruat: vt iam iamque, dissipatis tuis nebulis, planum faciemus: ubi simul apparebit: neque me impudenter fecisse, quod Ambrosium hæresi vestrae opposuerim: neque Rhenanum imperie dixisse, quod Tertulliano subscripterit: sed te im-

puden-

prudenter & impiè facere, quòd luci tenebras offundere frustrà conaris. quamuis simpliciter negari minor possit: quia nusquā Ambrosius negat, clauſtū aut vterū virginis apertum esse: sed tantū clauſtra virginitatis, clauſtrū pudoris, signacula integritatis soluta & violata esse negat.

Quartam tuam rationem concedo: magisque concederem, si dixisses, qui pugnet cum Scriptura ſancta: sed nego interpretationem nostram qua verba illa, *diavoly eivīnū pūrēas*, interpretamur, vel cum Scriptura vel antiquis Pātribus pugnare.

Quinta tua ratio, ſeu potius calumnia, quam tuis verbis proponam, hāc eſt: accedit, inquis, quòd iſtud iſum tuū argumentum, ex aperitione vulvæ petitum, Patres etiam, ut occurrant caſillationib. hostium integratatis Virginis (qualis eſt a misericordia Fortunatæ) ſibi proponunt & ſoluūt eodem modo quo nos. accedit etiam, quòd antiquissimus Tertull. contra veræ carnis hostes (qualis tu es miserrime Gregori) veritatem carnis propugnans, hoc ipſo arguento vtitur, quo nos vñſumus. Sed quid cōcludis? ergo (hoc enim probare iſtituisti) Ambrosius & Scriptura *τὴν τὴν πύρηας ἀροτέγγη* impropriè vſurpat & metaphoricè. infirma consecutio: infirmius & planè falſum antecedens. falſum, inquam, vtrung; eſt: & quòd meū argumentum Patres dissoluant: & quòd eo, quo tu facis, modo illud dissoluant. nonne tu te fateris, eos cum virginitatis hostibus depugnare? num nos virginitatem oppugnamus? num partus aperti vteri (alius enim nullus eſt) virginitatem adimit? nec idem igitur argumentum, nec eodem, quo tu facis, modo Patres dissoluunt.

Amphilochius meus eſt nō tuus: vt oſtenſum eſt antē. Hieronymus itidem meus. quia dicit̄ ſcribit, ſolū Chriſtum clauſas portas vulvæ virginalis, vt ſcilicet exire poſ-

*Orat. de occu-
patione
curſu Christi
& Sim.*

l.2. con. Pel.

74 CONTRA GREGORIUM

set, aperuisse: quem ad modum solus Pontifex per portam orientalem ingreditur & egreditur: solus eam aperit ut per eam ingredi poscit & egredi. quod autem addit, portas illas virginis clausas nihilo secius iugiter permanuisse, id de ipsa virginitate accipiendū est; ut expoliari est. Hæc enim vñica vera, tum horum Hieronymi verborum, tum aliorum Patrum, tum illorum Ambrosij locorum, quæ in speciem pugnare videntur, conciliatio est: quòd aliud sit, claustrū pudoris & virginitatis, aliud veteri claustrum aperire.

Nihil aliud Beda voluit. et si enim veterus egressuō cessit virginitas tamen illeā permansit. clauso vetero egressuō est: sed qui egressuō sit diuisus: sicut summus Pōtīfex egrē diebatur. Interim verum est: & Bedam recentem esse: me autem antiquos Patres postulasse: & non immerito forsitan hunc Bedæ locum suspectum videri. Sed quid si huic tuo Bedæ Tertull. vt alios mittam, opponam? Quid si ab eo ad Scripturas prouocem? Vbi Scriptura quam pollicitū es? hīc murus aheneus esto. Līquet ex his, quām vanas sint Gregorij cauillationes, quibus genuinum illorum verborum diuinū yentū mīrū, sensum obscurare, & tū Ambrosium; tum Scripturam, deprauare conatur.

Sed nos in hunc modum, pro Ambrosio, contra Gregorium, ex Ambrosio, ratiocinamur: Si solus Christus vuluam aperuit, consequitur vuluam aperiere non esse primō exire, sed verè aperire, & penitus clausam patefacere: at verum prius: verum igitur & posterius. Translumatum Ambrosij est: connexum probatur: quia primō exire Christo cum infinitis commune est: penitus vero clausam patefacere illius proprium. ac ne mihi dicas, illum peculiari quadam ratione primō egressum esse: eaque ratione solum aperuisse vuluam ab Ambrosio dici: excluderis ab hac obiectione ab ipsomet Ambrosio, particula illa fibi. Qui sibi, vuluā aperuit is propriè non metaphorice ape-

*In Lnc. lib.
2.6.2. de inst.
virg. 4.7. & 8.*

CAP V T S E C V N D V M.

75

uit: Christus, *sibi*, vuluā aperuit; ergò. Minor Ambrosij. maior plana est. Sibi enim aperire, est viā inuiā siue reclu-
sam, & ab alio nemine patefactam, sibimet, propria vi, pā-
refaceret. hanc Ambrosij mentem esse, iam jam planius
ostendemus. Quod si vuluam aperire aliud nihil est, quām
primō exire: sibi eam aperire erit sibi primō exire, cui
ergo secundō: cui tertio Christus est egressus?

Item, qui matris suæ vuluam idcirco aperuit, ut immac-
culatus exiret: is verè & propriè, non metaphoricè, eam
aperuit: Christus matris suæ vuluam idcirco aperuit, vt
immaculatus exiret: ergo verè & propriè non metapho-
ricè: estq; aperire vuluam Ambrosio, verè & propriè, non
metaphoricè aperire. Minor itidem Ambrosij est. maior
probatur: quia primus egressus causa non est, cur quod
egreditur sanctū sit & immaculatū: quod alioquin omne
primogenitū sanctū esset & immaculatū: qui autem ita
primus egreditur, vt terrenæ contagia corruptelæ imma-
culati partus nouitate non sentiat, sed clausam & invio-
latam omnino solus sibi patefaciat, is immaculatus egre-
ditur: quia ex claustrō puro & nullo modo maculato. At-
que hæc Ambrosij mens est, claustrū virginalis yteri clau-
sum prorsus esse debuisse: quod alioquin, si ab alio quām
ipso Christo vlo modo apertum fuisset, commaculatum
fuisset: coque Christus immaculatus exire non potuisset.

Confirmatur magis, quod sicut Ambrosius antè non
absolutè dixit, aperuit vuluam, sed *sibi*, aperuit: ita quoq;
nunc non tantum dicit, aperuit vuluam: sed, *matris suæ*
vuluam: & quidem matris propriæ, seu propriam alienæ
opponens. Sicut enim alienam vuluam sanctifica-
uit: vt Prophera nasceretur: ita solus matris suæ vuluam
aperire debuit: vt immaculatus exiret: quia solus is est qui
sanctificare, sancte, & sine macula aperire potest Hæc Am-
brosiana fulmina sunt, Gregori, contra vestram hæresin.

70 CONTRA GREGOR.

**vbi tuæ præstigia in Ambrosio? audebis ne in posterū tuū
chimæram Ambrosij pallio palliare? non minus igitur
Ambrosius meus est, quam Tertullianus: & cū Ambro-
sio Patres & Scriptura sancta: quibus & cui idem protul-
est nō diarij eis mīratur, quod Ambrosio.**

Sed adeò ne mutus factus es, Gregori: vt nihil ad illas,
quas percensui, rationes, & ex Scriptura Tertullianus vr-
get, respōdere potueris: num illud solum ex Tertulliano
obieci, quod Apostolo teste ex muliere factus fit: nonne
cum Tertulliano & Ambrosio cum primis illud legis viri,
 $\pi\alpha\tau\alpha\gamma\sigma\tau\epsilon\delta\alpha\omega\gamma\eta\gamma\sigma\tau\epsilon\alpha\gamma$, &c. ad Christum propriè perti-
nere, in Christo verè impletum esse, eoque Christum pro-
priè, & solum verè vulnus sibi aperuisse?

Neque sanè absurdum est quod ex voce, *mulieris*, Tertullianus colligit. Etsi enim omnis virgo mulier est: magis tamen mater mulier est, mulierque dici contum. Sed de claustris plus satis ad patentia transeantur.

Ægrè fert iste Gregorius quod de cœlis respondi. at-
qui magis stomachatus fuisset, si nihil respondissem: qui
ad leuisima quæque sibi vult responderi: & in Caluinum
similem. ab causam est inuestitus. Sed quia illud, ut aīs, nec
vrsisti, nec vrgere potes: non diu in cœlo te detinebo: qui
aliò properas. negaui, & nego, Christum vero suo corpo-
re cœlos, non diuinos, penetrasse. Causa inter ceteras, cur
id & negarim, & negem, est, Quòd si aér, ignis, aqua, *μέτα*
στοιχ. habent: multò magis cœlum, quod corpus est sim-
plicius, & de sententia Commentatoris, simplex mate-
ria, cā habeat. Quid tu ad hæc Gregori? ergone tibi Fortu-
nate, cœli aërei, vel aquei, vel lignei, vel certe rari & perme-
biles sunt: ut possint instar aëris loco cedere? omnino Gregori
μέταστοιχ. habent: aëreos autē, aut aqueos, vel etiā igneos,
quod tui Magistri fatetur esse, ex mea ratione nō cōsequi-
tur. in Arist. & Cōment. illud legi, ybi cunq; legi, simplicia

Ab. s. phys.
 com. 78. &
 79. I. coel.
 com. 20. 2.
 coel. 36. 37.
 g. coel. com.
 25. de sub.
 orb. c. 1. 2. 3

GOE

CAPUT SECUNDUM. 77

corpora per se non habere: cælum corpus simplex esse: simplicius elementis: corpus per corpus non pertinere.

Quid porrò de materiæ simplicitate & corporis perfectione garris? norme simplicia corpora corpora sunt: & *per se non habent: à quibus autem & quibus rationibus* Commentatoris de cælis opinio ex scholis expensa estiam ab illius affectatoribus, ab Auerroistis, quos vocant, præter quos Philosophos non agnosco? nonne ipsiusmet Aristoteles est, qui elementorum formam gravitatem & levitatem statuit, cælum autem gravitate & lib. i. de Cæl.
levitate, eoque corporea forma, vacare docet? responde, cont. 18. &
spores, rationibus Commentatoris, saltem illis, quas octa- seq.
uo Physicorum, & primo De cælo adfert. Com. 79.
Com. 20.

Argumentum tuum, ex variatione & interitu ductum, vanum est: quia, quâ ad interitum, maiorem particularem in secunda habet. Variatio diuisionis cum natura cæli non magis pugnat quam latio. nec mirum, si eam Aristoteles ignorauit: qui locum quoque supra cælos ignoravit: quorunq[ue] neutrum profectò vel ignorasset vel negasset, si humana corpora sursum in supremum illud cælum recipisciuiisset.

Quod Scriptura cælos firmos, solidos, appellat, id facit, non, quod lapidei, ænei sint, aut ferrei: sed quod firmi & immoti, suoque loco, licet mobiles, fixi, instar muri consistant. Quod si etiam lapidei essent & ferrei: virtuti tamdiuinæ, qua gravia sursum feruntur, cederent: ut de ianuis ante responsum est & lapide. Hos cælos Christus penetravit: & ego suo tempore certò penetrabo: sed tu nequaquam: nisi Babylone fueris egressus. num verò penetrationem nullam nosti, præter eam, quæ solidorum est nonne vel ex solo Damasceno discere potuisti penetrationem illam, qua alterum diuidit, alterum diuiditur?

De sonoro & concentuque cælorum quid noui nobis,

Paron, ex Magistro tuo aduersus num ibi duorum, invicem
in tertio aliquo sese verberantium, ictus nonne conti-
guicæli sunt? ex qua quæso Philosophia quæve Theolo-
gia id didicisti? vnde concentum tuum nobis probas? in
Iobo, inquis, scribitur, *Quis enarrabit celorum rationem &*
concentum cali quis dormire faciet? ô te miserrimum, qui
credere cogoris quicquid Parochio placet. Antiqua versio
sic habet. Sed aliud tum Hebræa veritas postulat: tum an-
tecedentia & quæ consequuntur. Vox enim *Nebule* hinc
instrumenta Musica declarat: sed vel descendenter, plu-
rias: vel potius lagenas, id est, nubes, quæ instar lage-
narum aquas continent & effundunt: vt terra, quæ præ-
siccitate diffundebatur, iis cogatur & continuetur: vt ver-
su sequenti dicitur. De aëre igitur & nubibus hic sermo
est: non de ipsis cælis: vt altera quoque vox *Schachkim* que
aëri rectius quam cælo tribuitur, sat is indicat. Meritò dig-
tur alios tuo more calumniaris: malos Philosophos &
Theologos appellas: qui ne prima quidem vel vera Phi-
losophia vel vera Theologia elementa didicisti.

Quid amplius agis, Gregori? falsum ne pronuncias
quod scripsi, panis substantiam à tuis explosam esse, vt pe-
netrationem fugerent? cur *Guitmundo*, id disertè prosi-
tenti, non respondes? de *Guitundi*, inquis, argumento *na-*
laboramus. quí sic Gregori? itane in fundamento conser-
titis? verum igitur est quod scripsi, tuos, siue tuorum ali-
quos, hæc τεμενοστασις causam adferre, quod penetratio
adūvare sit. Sic enim *Guitmundus*, *Quomodo enim in solidi*
corpore panis alterum corpus latere posse, videri non posse.
Sed cur ad ceteras tuorum antilogias nihil? agnoscere
vestram incōstantiam & μερυσματα morbum incurabilem?
Sed verbis Christi sua constare veritas nequit sine μερ-
υσματα. planè, Gregori: sicut etiam vera Christi caro sine ca-
dem constare nequit. Quid tu probaris, partim iamli-
quet:

de Sacram.
lib. 3.

quet: partim suo loco magis magisque patescet.

Argumentum III.

Tertij tui Argumenti summa, Gregori, velis nolis, huc redit: Patres unicum Christi corpus diuersissimis in locis adesse scribunt: diuersis igitur in locis est. nega, si potes, hoc tuum argumentum esse. Quod si malè illud construxi: cur id non demonstras? cur tu non rectius illud cōstruis? cur *ἀνταποκρίσεις* disputas? lucem fugis?

Antecedens autoritate Patrum, Chrysostomi, Nysseni, Basilij, Ambrosij, Augustini, confirmasti. respondi ad probationem (argumentum enim concedimus). Patres aliud nihil velle, quām Christum vero suo corpore, quā verū corpus & vera caro est, sursum iam in cælis esse: simul tamen etiam hīc in terra, in locis innumeris, infinitorum manibus pertractari, sacramentaliter: quod sacramētum illius, quod sanctus panis & sanctum vinum est, manibus pertractetur. Consecrationis eadem ratio. innumeris in locis consecratur: quia in locis innumeris elementum panis & vini benedictione corpus fit & sanguis Christi: intellige, mysticè & sacramentaliter, non essentialiter. Quid in hac tibi response displiceret?

At Patres, inquis, rem admirabilem esse censem, ut corpus Christi, quo tempore sursum in cælo est, eodem tempore in terra, nostris, immò omnium, Gregori, manibus pertractetur. nullum autem miraculum est, eodem tempore rem aliquā in uno loco esse, & eiusdem rei signū esse in alio loco: non igitur tantummodo volūt Patres, eodem tempore corpus Christi esse in cælo, & eius signū seu sacramentū in terra manibus nostris pertractari, ut vos Sacramentary dicitis sed ipsummet corpus Christi, quod est in cælo, esse simul presens apud nos in Eucharistia, & manibus nostris pertractari. In qua verò figura, in quo modo, hoc tuum argumentum, Gregori? Vbi ex puris particulis in secunda ratiocinari didicisti? num à nouis illis

50 CONTRA GREGOR.

Logicis siue Logices corruptoribus id didicisti?

Præsentia illa, qua res aliqua in uno loco est, signum autem illius in alio, miraculum non est: præsentia ista, qua Christi corpus sursum est, & nihil oeciushic intera manibus pertractatur, miraculum est: quid sequitur? ergo præsentia ista non est illa. hoc duntaxat sequitur: nulla tamen consequentia necessitate: quod ex puris particularibus siue singularibus nihil ex necessitate efficitur sola esthesi excepta: quæ in secunda locum non habet. Plus itaque concludis, Gregori, quam debeas: & secusæ leges ferunt, concludis: itaque nihil probas.

Scire verò debes, Gregori, et si res sit admirabilis, quod qui sursum sedet, eodem tempore manibus omnium pertractetur: id tamén ordinarium & pereane esse: eoque, propriè loquendo, miraculum non esse: dein aliam longe rei & illius signi, aliam corporis Christi & sacramenti rationem esse. Commune signum rem ipsam, cuius signum est, non exhibet: & qui signum habet, non idcirco rem ipsam habet: qui verò corporis sacramentum eo quod debet modo habet, is simul ipsum quoque corpus habet: non quidem quâ corpus est (sic enim in Eucharistia legatum nō est) sed quâ traditum & cibis est: qui ad æternam vitam nos nutricatur.

Probaui deinde responcionem meam: ostendique, Patres sacramentaliter loqui: & corpori adscribere quod panis duntaxat & sacramento competit: quod Christi corpus in Eucharistia videri, tangi, frangi, scribant: spiritualem non corpoream corporis præsentiam statuere: quod aquilarum non graculorum hanc mensam esse dicant: quod corpus Christi cibum mentis non ventris, mente non ventre vel ore contingendum esse vnanimi consensu doceant.

Ex his duo effici cōcedit iste Gregorius: alterum, quod Sacra-

*Chrysost. in
Iohā homil.
45.1. Cor. ho-
mil. 24. de
conse. dist. 2.*

CAPUT SECUNDUM.

31

Sacramentatione, vel ut ipse quoque male loquitur,
sub aliena specie, corpus Christi videri, frangi, tangi dicatur:
quod cibus sit animi non corporis.

Et hoc ipsum est, Gregori, quod probauit. stat ergo mea
responsio. Cum igitur animi cibus sit non corporis: vere
animo fidelis est, quam cibus est: etsi quam corpus
sanguine præditum est, in coelo duntaxat sit, non in terra:
quia ea parte cibus non est animi. Hanc præsentiam Pa-
tres docent, non aliam interpretationem tuam, ut hære-
ticam, repudiamus: quæ vera tunc erit, vbi μετασοιας por-
tentum ex Scripturis nobis demonstraueris: id quod ad-
huc nondum præstitisti. Sicut ergo causam nostram iuuat,
vestram autem planè damnat, quod Christi corpus
animi, & quidem animi fidelis, cib⁹ est, ore mentis fidelis, nō
corporis suscipiendus: sic eandem Emissenus iuuat, cum idē
disertis verbis testificatur. Si enim animi duntaxat cibus
est: ab animo quoq; duntaxat manducatur, nō à corpore.
In Sacramento verò ipsum Christi corpus esse, oreq; cor-
poris manducari, itaque manducatum vim istam habe-
te, ut animum spiritualiter nutriat, id non est mentis ci-
bus esse: sed mentis cibum esse Patribus est mente & core,
sed manu cordis non corporis suscipi & contingi, interio-
ris non exterioris hominis palato absundi.

De cons. d. x

Obiecit etiam iste Gregorius Augustinum De cura
pro mortuis, & Liturgiam Basiliij. respondi, ex Augustini
verbis nihil effici: deinde nec librum illum Augustini
nec Basilij Liturgiam authenticam esse. Hic iste, verbo-
rum scilicet nomenclator, librum illum De cura pro mor-
tuis Augustini esse probat. an quia authenticum esse ne-
gauit, Augustini esse negauit? num qui instrumentum au-
thenticum esse negat, negat illud huius aut illius, ab
hoc aut illo conscriptum esse? negauit, & nego, librum
illum Augustini autoritatem habere dogmata compro-

L

bandi Veritàq; coram tuis Heluetiis stabis, ut butynum
in Sole.

Basilium ut concedo de vino aqua miscendo prece-
pisse: ita nego, Lyturgiam illam , quæ sub illius nomine
circumfertur, illius esse:quia in ipsius vita non perten-
tur:quia varia & diuersa circumfertur.

*Ad Hebr.
homil. 17.*

Quòd Basilium cum Chrysostomo concilians, itemq;
aduerbia illa Chrysostomi, híc , illic, explicans, Chryso-
stomū sacramentaliter loqui fateris , iterū responsionem
meam confirmas. Quemadmodum enim Christi corpus
videri, híc aut illic esse dicitur: eò quòd Sacramentum il-
lius videtur, híc aut illic est: ita manibus omnium pertra-
ctari, innumeris in locis consecrari , dicitur: quia Sacra-
mentum manibus omnium pertractatur , innumeris in
locis consecratur.

Firma itaque mea responsio est , & vanum tuum ar-
gumentum : si facilis hæc tua conciliatio est. Simul
vanum est quod de intima & non aspectabili corporis
Christi cum speciebus coniunctione sine probatione gar-
ris.

Vtrius autem expositio ineptior est , verbisque Litr.
giz minus consona , mea ne , qua verba illa , inuisibiliter
coës , vel versaris , de deitate expono: an tua, qui ea de con-
iunctione non aspectabili interpretaris? Attende, inquit
Liturgia , Domine Iesu Christe, Deus noster, de sancto taberna-
culo tuo, &c. qui supra cum Patre sedes: & hic agat vs versari.
& dignare potenti manu tua impetriri nobis impollutum cor-
pus tuum, &c. deitatis mentionem in his verbis fieri audio:
nullam coniunctionis. et si ergo de deitatis præsentia Li-
turgiz verba rectè accipiuntur: concessi tamen , corpus
Christi cùm sacramentaliter, tum κοινωνίοι, verè præsens
esse in cœna, hoc est, non sanctum duntaxat panem in ea
percipi , sed simul etiam ipsum Christi corpus: sed ore &
palato

CAPUT SECUNDUM.

83

palato cordis, non corporis. sacramentaliter itaq; præsentē esse, non est sub aliena specie præsentem esse, sed ratione Sacramenti, sicut videri, tangi, frangi, sacramentaliter, extratione Sacramenti, videri, tangi, frangi. Contrarium, si potes, demonstra.

Argumentum IV.

Quatum argumentū hisce verbis Gregorius iste proponuit, Non esse, quemadmodum isti contendunt, impossibile, ut corpus unum diuina virtute in pluribus simul locis præsens ad sit, ratione præterea, & argumentandi forma, in ys disputacionibus, que sunt de potentia Dei, valde firma: sic probo: Quicquid non inuoluit ullo modo contradictionem Deus potest facere: Sed ut corpus unum in multis sit locis non est res eiusmodi que in uoluit ullo modo contradictionem: Ergo ut corpus unum in multis sit locis Deus potest facere. Nega, si potes, Gregorii hoc tuum argumentum, & hac ipsissima tua verba esse. Hoc argumentum hisce verbis reruli, Quicquid nullo modo contradictionem inuoluit, id Deus facere potest: sed ut unum corpus in multis locis sit, contradictionem nullo modo inuoluit: facere igitur illud Deus potest. Iudicet iam pius & prudens lector, an istius Gregorij argumentum miserabiliter intellexerim, infideliterque retulerim. Minorem, ut falsissimam, negauit: confirmationem illius profligauit.

Quid ad hoc iste Gregorius? ruinosum videns suum fundamentum, aliud argumentum iam construit: quod hoc est, Omne accidens rei quod sit nimirū extra rei essentiam, & ipsare naturā posterius, potest sine contradictione diuinitus in re multiplicari, salua rei unitate: præsentia corporis in loco est accidens corporis extra essentiam illius, & eo posterius ergo præsentia corporis in loco potest sine contradictione diuinitus multiplicari in corpore, salua corporis unitate, ita scilicet ut unum & idem corpus sit præsens in multis locis. Negat

miserrimus simul & impudentissimus iste Sophista, quo pacto pudenda sua tegat. Quid tibi vis, Gregori, cum ait
in maiori, *omne accidens rei quod sit nimis extrare if sensum?* in aliquod accidens extra rei essentiam non esse. Sed maiorem negamus. *essentiale enim accidens, eti natura posterior, & pars essentiae non est: essentiale tamen est: eo que sicut afferri, salua re, cuius accidens est, nequit: ita quoque multiplicari nequit, nisi re multiplicata: de quo hoc eodem capite supradicta plura, & mox sequenti aliiquid.*

Maiorem probas: prius & posterius essentialiter idem non sunt: ergo posteriori multiplicato, prius non multiplicatur. eodem res reddit, Gregori. consequentiam nego. proba, si potes, quicquid de essentia rei non est, id multiplicari posse, re non multiplicata. quamuis antecedens quoque falso sit.

Minor probatione non negebat: praesertim tam vana & cōmentitia: circumscripsiō siue praesentia in loco sicut natura posterior est corpore: sic essentialis pars corporis non est: & hoc sensu essentialem non esse libenter concedo: nullum autem inter eam & corpus essentialem nexus esse, hoc verò nequaquam concedo. causam autem audiuisti spage itaque cum tuo extrinsecum. num autem extra coelum locus sit, tuum saltem Toletum confule.

Subiicit iste, *Ad hoc argumentū respondet in primis exī propositū Fortunatus, circumscriptionē ac praesentia in loco non esse accidens commune corporis.* immo vero ne *quidem ad hoc tuum,* quod nunc adferas argumentum respondi. & qui respondissem, cum nunc primum illud adferas Minorem, ut modō dicebā, argumenti tui negauī. eā dupli ratione probasti: quartū priorem his verbis cōplexus sum, *Circumscripsiō accidens est cōmune, à corpore diuersum, & corpore posterior, eoque non de essentia corporis: constare igitur verū aliquod corpus, vi diuinā posset: quod nullo loco praesens sit.* nega-

negauit antecedens : eò quòd circumscriptio non commune, sed essentiale corporis accidens sit. & hoc tibi est extra propositum respondere ? negabis ne , te in minoris probatione sumisse , circumscriptionem commune corporis accidens esse? Quid igitur illa tua verba sibi volunt pag. 63.
 minorem illa mihi probatio planè perfruadet. nam esse corpus alius
 cubi praesens id quidem non nisi accidens corporis est, siue absolu-
 tum illud, siue respectuum sit accidens. quid hoc aliud est,
 quam circumscriptionem in ordinem communium ac-
 cidentium redigere ? cur hæc dissimulas ?

Qua de circumscriptione , essentialia accidente, diuina potentia, subiectis , ostendunt, quam inermis sis : qui , nisi cramber millies iam recoctam & concoctam, repetas, quod dicas, non habes. Sed quæsumus te, antequam commentitiam illam tuam potētiām, & hyperphysicum sub-
 sistendi modum nobis obtrudas, hunc nōbis nodum ex-
 pedias: Si Deus ipse corpus aut quantus esset, circumscrip-
 tionem non effugeret , teste Cyrillo: per corpora non permearet , teste Damasceno: ergo, de sententia horum Patrum, Ecclesiæque Catholicæ, ne diuina quidem po-
 tentia sit fieriue potest: vt corpus nō sit circumscriptum,
 vt per corpora permeat : quia si diuina id fieri potentia posset: utique Deus , quantumvis corpus , per corpora permearet , locoque non circumscriberetur. cetera antè confutata sunt: & ad rem præsentem nihil attinent.

Altera ratio, qua minorem suam Gregorius iste confir-
 mavit , somnium erat Gregorianum , de vnius tantum corporis creatione. respondi verbis Aristotelis, τὴν νόησιν περὶ οὐρανοῦ . & γένεται τὸ περὶ μακρονύμων. Ad hoc iste, nec quæ alij dicunt, nec quæ ipse scribit, intelligens, me sine alio planè quam voluerim , mysterio respondisse. planè, Gregori, sine alio, quam volebam , mysterio respōdi. nun-
 quam enim, vel te , Gregori, vel ceteros tuos Socios, tam-

86 CONTRA GREGOR.

inductos socios iudicassem: nisi hæc Græca mea respon-
sio id comprobasset. Verba mea esse Gregorius iste cum
sua Societate existimat. at qui ipsissima Philosophi verba
sunt in extremo libro tertio Physicorum. apparet hinc,
quales Philosophi sitis: qui præter vanissimam quandam
Sophisticen nihil plane nostis.

Cont. 75. Sed illud admirabilius, neminem ex ipsis Sociis, in tot
istorum Sociorum Collegiis atque speluncis repertum
esse, qui saltem horum verborum sensum esset assecutus.
Sic enim illa Latinè reddiderunt, *huic cogitationi creden*
absurdum. non enim ad rem hoc. atqui sententia generalis
est, Cogitationi & Phantasie fidem adhibendam non es-
se, si res aliter se habeat: quemadmodum frustra Grego-
rius cogitat, se Pontificem Romanum esse: cùm res con-
trarium testificetur. Vbi enim, o Socij, præpositionem
patrio casui iunctam, idem quod Latinam præpositio-
nem *ad significare legistis?*

Quid verò credam, & de somnio tuo, Gregori, sentiam
libello meo satis explicavi. Assentior tibi: Deum illa fac-
re posse, quæ contradictionem non inuoluunt. contradi-
ctionem verò non inuolui, si vnicū danta xat corporis, absq;
loco conditum, sine loco subsistat, hoc verò tu probabis,
cùm tale nobis corpus exhibebis. Nec verò, sicut tu, sine
mente locutus sum, cùm dixi, *Quod si conditum eiusmodi*
Gregorianum vel porius Melisianum corpus fuisset: tria dimi-
sione. &c. id est, Gregorianū merū figmentum est. Si vnicū
Deus corpus condere vellat: cōderet: sed proba tu Deū id
velle, aut etiā velle posse: qui cōtradicēta, temet teste, nō
potest. mōstra nobis subiectū absq; suo essentiali accidēte.

Quid me iuuet immutabilis ordo, & quantū thesaurus
officiat: intelligere potuisses, si verba Græca intellexisses.
Multa Deum facere posse, quæ non facit, concedo: exho-
rum autem numero esse, vt vnicum duntaxat corpus con-
ditum

CAPVT SECUNDVM.

27

ditum sit, nego: quia subiectū siue forma sine essentiali suo
accidente citra contradictionem cōsistere nequit: de qua
re antē. Hic complura alia in Gregorio sequuntur: ad quæ
omnia ordine respondi: quam meam tesponsionem iste,
veluti responsonem ad quintum argumētum, suo more,
refert: cū quarti argumenti cauillationes diluat: vt ta-
ceam, quod præcipua fraudulenter dissimulauit. Ego ne,
Gregori, ad quintum tuum argumentum hīc respondi,
Causa est, quia in loco esse esse esse esse corporis accidentis est, &c.?
hoccine est fideliter agere?

Quod de ordinaria lege & absoluta Dei potentia hīc
repetis, explosum est antē. Ad te quod attinet, nemo, qui
te diuersis & dissitis in locis simul conspicaretur, vnicum
te corpus habere diceret, nisi tuo more insaniret. quæ e-
nim continua non sunt corpora, ea quo pacto vnum
sunt?

Sed inquis, Hic Gregorius duobus in locis est: hic Gre-
gorius vnum tantum corpus habet: ergo Gregorius iste
duobus in locis vnum tantum corpus habet. Sed ubi, Gre-
gori, ita ratiocinari didicisti? nihil. ne præter ~~μεγαλογίζε-~~
nasti? efficies his tuis paralogismis, vt tibi scribendi
silentium imponatur: quia causam vestram prodis, non
defendis. plus est in conclusione. sequitur igitur, vnum
tantum corpus habens duobus in locis est: id quod effice-
retur, si verum esset, te duobus in locis esse, & vnum tamē
dunitaxat corpus habere: quæ duo simul affirmari de cor-
porea præsentia nullo modo possunt.

Æqualitatis tua relatio vana est: sed tu longè vanior.
negauis, eam totum subiectum occupare. cur diuersum
non ostendisti? quod scribis, te diuersis verbis affirmas
le, eam totum subiectum occupare, falsum est: qui flu-
tuans locutus es *sententia saltēm quorundam*, inquiens *non*
improbabilis. respondi deinde, si maximè subiectum totum

occuparet : aliam tamen circumscriptoris, aliam illius relationis esse rationem : quod hæc commune accident sit: illa essentiale. quid tu? nugas. in ratione accidentis ea conuenire dicis. conueniunt, quod utriusque esse est inesse: differunt, quod alterum essentiale accidentes est, alterum commune. quare vana tua $\epsilon\nu\chi\lambda\gamma\sigma\varsigma$. Accidens multiplicari in corpore potest, non multiplicato corpore: circumscriptio accidentis est: ergo. Ut enim maximè maior de communi accidente concedatur: de essentiali tamen nequam conceditur : quod non multiplicatur, nisi forma & subiecto multiplicato. Sophisma igitur est homonymia.

Inueheris dein in essentiale accidentis & Commentatorem: & de communi Philosophorum more, Philosophiae prouersus signarus, garris. Sed hoc quæso nobis argumentum cum tuis Sociis expediatis: Quæ essentialiter cohaerent essentialia sunt: subiectum seu forma, & accident, quod illi per se competit secundo modo, essentialiter cohaerent: essentialia ergo. minor probatur, quia nexo definitionis. Sit itaque, te liberaliter dante, meus Commentator: sit itidem, eadem liberalitate, meus Aristoteles (hunc enim suprà dedisti) & cum his tota Philosophia: sit meus Tertullianus, Rhenanus, & paulo post Theodore. tus. Quid restat? sic ceteros Patres non eadem liberalitate dederis: vi illos tibi, & cum illis Apostolum & Christum ipsum extorquebo.

Argumentum V.

QVINTUM argumentum sequitur: quod Gregorius illud verbis antè repetit, quibus id priori scripto proposuit, id hoc enthymemate complexus sum: Nec unitas, nec terminatio, vel creatio impedit, quod minus unum idemque corpus in pluribus locis sit: in pluribus igitur

igitur esse potest, negauit antecedens, ad probationem respondi, nec Deū, nec animam, aut angelum, quibus Gregorius abutebatur, ad rem quicquam facere: quod alia corporis, alia Dei ratio sit & animæ.

Hic iste, Concedi igitur, nesciens quid cōcedas, conclusionē rationis mea, nempe, nō ideo corpus in pluribus locis præsens esse non posse, quia sit unū, vel quia sit finitum sive terminatum. est ne verò hæc tua conclusio Gregorii reuoca te: & videbis, te antecedens quod inficiatus sum, cū consequente confundere, de multiplicatione & separatione essentialis accidentis sat dictum.

Illi^{ad} non falsum, sed verissimum est, corpus finitum loco quoq; terminari: cū sicut forma corpus intrinsecus terminat: ita locus extrinsecus. illud verò tuum insulū finitum & falsissimum, substantiam rerum finitatum genere terminari. Materia enim, quæ generis locum in definitione tenet, non terminat sed à forma, teste Philoso-

^{4. Phys.}
^{Cont. 15.}
^{2. cælc. 74.}

photeterminatur. Locum coeli si ignoras, in meo quæstionis

Acroasis Commentario inquirito.

Postulauit deinde Scripturam, qua probares, animam & angelum sicut in partibus coherentibus, ita quoq; longè dissitis adesse posse. tu pro Angelo illud Angeli cum, non erit apud Dcū impossibile ullum verbum. Cedo ergò verbum, quo se id factarum recepit. Sed verbum pro re accipi dices: ut sensus sit, Deo nihil àdūrator esse, quod scilicet contradictionem non inuoluit. esto. sed vnam & eandem rem finitam in pluribus simul, iisque dissitis locis collocare, est eam vnam & non vnam statuere. taceo iam, quod anima sine informatione anima non est.

Ad Augustinum quod attinet, non ego illum hīc vrsi: sed à cauillationibus tuis vindicaui. illud enim à vobis, ut & falleretis & falleremini, excogitatum discrimen

90° CONTRA GREGOR.

de naturali seu Physico & hyperphysico alicubi substandi modo, ne per somnium quidem vñquam in mentem venit Augustino: qui, vt suprà monstrauimus, optimè nouit, non posse esse entiale rei accidens tolli, nisi res ipsa tollatur. absoluē pronunciat. *spacial locorum tolle à corporibus: & nusquam erunt: & quia nusquam erunt, nec erunt. admittunt ne hæc verba exceptionem?*

. Antithesis tua inepta est. vt enim locum habeat, necesse est, vt, sicut corpus præter naturam absque loco est, ita præter naturam in loco Deus sit. Ast, inquis, nihil supra naturam Dei est. Ast, inquam, antithesis tua, seu antitheseos interpretatio postulat, vt saltem præter naturam aliquid ei accedat. Docet igitur omnino ibi Augustinus, quod utriusque, & corpori, & Deo naturale est: sed ita naturale & entiale: vt sine eo neque corpus corpus neque Deus Deus esse possit. Quem ad modum enim Deus Deus non est, si loco sit circumscriptus: ita corpus corpus non est, si loco non circumscribatur. hæc Dei, haec corporis natura est & entia. Quapropter ibidem idem Augustinus monet, ne ita diuinitas hominis astruatur, vt natura veritasque corporis auferatur: quam anferri censet: tum si ubique diffundatur: tum etiam si loco & circumscriptione, entiali suo accidente, sine quo entia consistere non potest, spoliatur. Papistica tua simul & Vbiquistica interpretatio sicut contra Augustinum est ita nequaquam contra me est. nouit Augustinus, nouit, circumscriptionem accidens entiale corporis esse: quod sic intimè eum re cohæreat: vt non magis sine hoc accidente res esse possit, quam absque sua forma: cum neutrum sit sine altero. Quamobrem alibi quoque scribens, *corpus in quo surrexit, puta Dominus, in uno loco esset oportet, corpus ex necessitate & in loco, & in uno loco, esse pronunciat.*

Addard.

*In Iohann.
truct. 30.*

CAPUT SECUNDUM.

51

Ad hoc testimonium eludendum, aspectabilem illam suum modum & legem ordinariam Gregorius arcessit: sed nihil proficit: quia nihil minus quam iste modus ex illis Augustini, quibus abutitur, verbis euincitur: qui ἀρχαῖος & ἀπεριγμάτων istorum corpus non nouit. Non magis Tertullianus illud nouit: immo verò vt hæreticum exploxit: in primis cum arcanum illud corpus infectatur: scilicet que non aliud hominis corpus intellecturum esse pronunciat, quam quod videtur, tenetur, palpatur: idque cum diuino præceptore: qui suum, & quidem post resurrectionem, tale corpus pronunciauit, quod non spiritus, sed verum, ossibus & carne præditum, eoque sub sensum cadens, corpus sit. Hic iste denuò coccisum suum occidit, modum naturalem seu physicum, & hyperphysicum την ἀρχαῖον. Sed satis responsum est, modum istum ita naturalem esse, vt alias in corpore modus locū nulla ratione habeat: quod sine hoc modo corpus corpus esse desinat.

*De refut.
car.*

Luc. 24.

Luc. 24.

Illud Lucas, ἀρχαῖον εἶναι αὐτῷ, non docet, Christum euanuisse, & prætentem ἀρχαῖον factum esse: sed ab illis discelsisse, eoque non amplius ab illis conspectum esse: quemadmodum etiam Ambrosius illo suo inaccessibili aditu nequaquam vult, Christum inter ingrediendum in se suo corpore factum esse: sed nemine vidente & animaduertente, ingressum esse, repenteque præter omnium opinionem, medium astitisse.

*In 24. cap.
Luc.*

CAPUT III.

QVO ARGUMENTVM, AB ESSEN- TIALI PROPRIETATE DVCTVM, vindicatur.

AFFINGIT nobis planus iste tale argumentum: Omnes proprietates naturalis corporis insunt in corpore Christi: uno tantum in loco præsens esse propria est

CONTRA GREGOR.

naturalis, seu corporis naturalis: inest igitur in corpore Christi. Negavi & nego, id nostrum argumentum esse.

*lib. 4. Inf.
foll. 24. 32.*

Hic iste, me nescire, ait, quomodo Caluinus sit argumentatus. ast non pudet istum cum Caluinistis, quos vocat, disputare, quorum rationes hebet e suo capite non absuntur. Quo pacto Caluinus argumentetur, dictum est capite primo.

Argumentum nostrum hoc esse dixi: Nulla proprietas essentialis auferri à re aliqua potest, quin res ipsa simul auferatur & destruatur: in uno tantum loco, uno tempore, esse, proprietas corporis est essentialis: auferri igitur à corpore non potest, quin corpus simul auferatur & destruatur. Utique propositionem confirmui: maiorem, quod res & essentialis proprietas nexu in explicabili $\alpha\gamma\delta\alpha\tau\omega$ cohærent: quia, ut initio secundi capituli exposui, nexus definitionis: qui nec physice, nec hyperphysice dissoluitur: minorem, quod circumscriptio in uno loco, ratione essentiæ, ratione trinæ dimensionis corpori competat: sicut homini vis ad ridendum

*Ex 4. Phys. ob rationem: id quod perspicuis Philosophi verbis docuit
cont. 76.*

& fatigi iam cogitur iste Gregorius.

Sed quid iste scribit pro suo candore, me hinc rursus repetere, proprietatem fluentem ex essentia corporis esse, ut sit tantum in uno loco. Egoverò, Gregori, non repeto: ne dum rursus: sed argumentum meum confirmo. Tamen vero coccysimum tuum, millies tibi negatum, de natura seu physico & hyperphysico modo, sine fronte repetis. Aristoteles, inquis, secundum naturam rei loquitur, quid scilicet ex sua natura possit. rectè, Gregori, secundum naturam rei loquitur, sicut & Patres, Augustinus, Cyrillus, Damascenus & alij: quia docet, quid corporis natura ferat, & quod corporis natura destruatur, sic cus fiat.

Sed

Sed locum postulas, vbi Philosophus dicat, planè implicare contradictionem, ut corpus sit absque loco. En 3. Phys. cont. ex innumeris illum: impossibile enim est locum: & corpus aqua- 49.
ha non esse. nec enim totus locus maior est, quam quantum simul etiam corpus esse contingit: &c. neque corpus masus loco. alioquin vel inane aliquod erit: vel corpus, quod nusquam sit. Corpus itaque nusquam seu abique loco esse, huiusmodi est, de sententia Philosophi, quod simpliciter adiutor est: co- que sine manifestissima contradictione statui non potest. Enigitur Aristotelem. sed tu tandem aliquando, Grego- ni, locum nobis aliquem vel ex Aristotele, vel Scripturis producito, qui vestrum illud, de gemino modo, commē- tum astuat. contradictione enim inuoluitur, si res essentia- li sua proprietate spolietur: quia simul esse & non esse per- habetur.

Firmissimum itaque nostrum argumentum est: uum vero, quod opponis, vanissimum. Ita ratiocinaris: Natu- ralis proprietas corporis est, ut pati & corrumpi possit, ut, si vivum sit, alimonia indigeat, &c sed Christus omnes corporis pro- prietas naturales induit: ergo ne supernaturaliter quidem iam ei competit, ut pati non possit &c. Fateris, plus cōcludi quam sequatur: eò quod vocabulum supernaturaliter in con- clusione assuatur, quod non erat in præmissis. ego vero non istam duntaxat ob causam plus concludi dico: sed etiam ob illam, quod aliud nihil sequatur, quam hoc. ergo Christus etiam has proprietates induit. atque hanc ob causam prius tuum argumentum, quod vocem istam su- pernaturaliter non habebat, repudiaui. Cur illud, si vox de- aum supernaturaliter peccat, non vindicasti?

Sed argumētum nostrum tuo simile dicis: Caluinū- que non minus plura cōcludendo peccare. iniuriam Cal- uino facis: qui vt capite primo demonstrauimus, aliter longe, quam tu illi affingas, ratiocinatur. argumentum

ergo nostrum nihil cum tuo commune habet : quia *fallax* non est *vt tuū*: nec è *naturalis corporis*, sed *corporis absolute*, non è *naturali*, sed *essentiali ductum est proprietate*.

Hic iste, *est-ne aliquod discriminem inter proprietatem naturalem & essentialiem, ut tu vocas?* num dubitas? Vnde tudi-
cisti, *naturā & essentiā* appellatione dūtaxat discrepare
est. ne tibi omnis *natura essentia*, & *omnis essentia natu-*
ra? ergo. ne quicquid *essentiam* habet id *naturā* habet, in-
ternū illud motus & quietis principiū? ergōne Deus quo-
que tibi mobilis est? Scis-ne quid *natura sit, naturāq; con-*
stantia? Cur in hac disputatione de corporis circumscrip-
tione, confundis quæ diligenter erant discriminanda?

Naturalis, attēde Gregori, proprietas, si propriè loqua-
mur, proprietas est corporis *naturalis*: quæ *essentialis est*:
silli per se insit: *essentialis autē, quæ essentiālē seu defini-*
tionis nexus cum re, cuius proprietas est, cohāret: siue *natu-*
ralis, aut naturalis corporis, proprietas sit, siue non sit,
ita pati posse naturalis corporis proprietas est: & quidē per
se secundo modo: quia ob cōtrarias illas repugnantias in-
est: circumscriptū autem esse, proprietas est nō naturalis
corporis, sed corporis absolute accepti, corporis Mathe-
matici: quia cuicunq; inest, illi ob trinā dimensionē inest,
ob terminos Mathematicos, nō ob accidentia naturalia
*naturales proprietates, etiā quæ per se sunt & *essentialies*,*
*quæ scilicet corrupti corporis, quā corruptū est & subie-
ctū vanitati, proprietates sunt, in altera vita tolluntur:*es-*
sentialies illæ, cuiusmodi circumscriptio est, nō tolluntur.
Causa est, quia corpus naturale seu Psychicū spirituale sit
*corpus autem nō sit Spiritus. En discriminē inter *essentialē**
*& *naturale*: quod in hac disputatione diligenter est obser-
uandum. en causam, cur *essentialis vocabulo*, in hac cum
primis disputatione, vt amur.**

Denuò itaq; dico, cùm *forma*, siue *subiectū*, & *accidē-*
illius

illius essentialē, essētialiter, & nexo definitionis, quod nec Physicē nec hyperphysicē dissolutur, cohāreāt: accidens istud tolli non posse: nisi simul subiectū illius tollatur, quā quidē illius subiectū est. id sic declaro. Circūscriptio à corporibus gloriōsis nō tollitur: quia corpus, quā corpus & tri na dimensio est, quod primū huius affectionis subiectū est, nō tollitur, aut immutatur: pati posse, alimento egere, & cetera id generis, quę Psychici & corrupti, peccatoq; vanitatis subiecti corporis, quā tale est, proprietates sunt, in altera vita tollūtur: quia subiectū tollitur & immutatur: nō quòd corpora nostra post resurrectionē corpora non sint, materia & forma, carne atq; sanguine cōstantia: sed quòd ea parte, qua primū harū infirmitatū subiectū sunt, immutetur, & esse desināt: id quod sunt, non quā materia & forma, nō quā carne & sanguine, cōstant (alioquin primi quo que nostri parētes ante lapsum infirmitatibus istis obnoxij fuissent) sed quā eiusmodi carne cōstāt, quę peccato integrata excidit, hoc est, quā corrupta sunt & obnoxia vanitati. Ab hoc corporū statu, in quo dū sunt, infirmitates moratae, per se illis insunt, cūm corpora nostra vindicētur, quid mirū, si cū subiecto simul cessent proprietates? Sicut enim primorum parentū corpora pati nō potuissent, nisi commutata fuissent: ita nostra gloriōsa & cælestium proprietatum non sunt capacia, nisi commutentur & à presenti statu & conditione vindicentur.

Ingens ergo discriberet inter hoc nostrū argumentū: Vno loco contineri essentialis proprietas corporis est: ergo corpus simul non est in pluribus locis, nec physicē nec hyperphysicē: & illud vestrum: Alimento egere, pati & corrupti posse, naturalis sublunarī corporis proprietas est: ergo Christi corpus etiam nunc alimento eget, pati & corrupti potest. Karum enim proprietatum subiectū tollitur: circumscriptionis non tollitur.

De penetratione sat dictum antè. ambulatio supera-
quis ut paraphysica est: ita non est antiphysica. Si enim
humana vi levia deorsum, grauia sursum tendunt, quid ni-
vi diuina?

Sed miserabiliter ad argumentum meum, quod initio
huius capituli repetit, iste responderet. Maiorem & mino-
rem negat: maiorem, quod essentialis proprietas afferri
ante hyperphysicè possit, resalua: minorem, quod circum-
scriptio essentialis corporis proprietas sit, non quo usi modo,
sed quatenus vel quantum quidem ex ipsa corporis na-
tura est. De istius *quotenus* vanitate initio præcedentis ca-
pituli dictum est. est-ne essentialis proprietas aliquo qui-
dem modo essentialis proprietas, aliquo verò non?

Maior mea non minus firma est. essentialis enim pro-
prietas nullo planè modo, non physico, non hyperphysi-
co, salua re, tollitur. Causa crebrius iam indicata est: & vel
ex Cyrillo & Damasceno intelligi potest. Sed cur tu, Gre-
gori, figmentum tuū non probas? immò cur nihil ad pro-
bationes meas? num satis esse putas τὸ γένος εἰνόντων ἀπόλλη-
χεια? nego, proprietatem essentialēm, re salua, tolli ab ea
etiam hyperphysicè posse. causam audiuisti. tu, si potes,
contrarium demonstra. sed demonstrabis, vbi numerum
ostenderis, qui neque pars sit, neque impar: & vbi primum
& secundum per se modum unum reuera modum non
esse monstraueris. hic mutus aheneus esto, Gregori.

Ad extremum mihi obiicis, quod, alimento egere,
commune viui corporis accidens dixerim. Vbi verò id di-
xi? num quia aliam essentialis proprietatis, aliam natura-
lium & communium accidentium rationem esse dixi, id
circo alimento egere commune viui corporis accidens
esse dixi? nequaquam. essentialē accidens, cuiusmodi
circumscrip̄tio est, à naturali, eoque rūm communium
per se, ob causam modò dictam, discriminaui. Quid si id
dixi.

CAPVT QVARTVM.

97

*sixtum? num semper competit? certè tu ipse ausus non
fueristi scribere, pati & corrumpi posse, omni, soli, subluna-
ri corpori, & semper, inesse. Manet igitur omnibus mo-
dis firmissimum nostrum, ab essentiali corporis proprie-
tate ductum, argumentum: quod neque septiceps be-
stia, neque Draco, neque falsus ille Propheta, vel horum
coaxantes emissarij ullo vñquam tempore labefacta-
bunt.*

CAPVT IV.

QVO ILLÆ R E S P O N S I O N E S

VINDICANTVR: QVIBVS ARGVMEN-
*sa, pro corpore a corporis & sanguinis Christi sub
speciebus præsentia, allata sunt.
profligata.*

SEPT E M argumenta Grégorius attulit: quibus erro-
rem illum de corporea corporis & sanguinis Christi
sub speciebus præsentia defendere se posse falsò sibi per-
suasit: è quibus nullum fideliter à me relatum esse suo
more calumniatur. Ego verò efficiam: vt omnes intel-
ligant: omnia fidclissimè à me esse recitata: Gregorium
autē responsiones meas fraudulēter trūcasse & reticuisse.

Propositum illi fuit probare, Christum verbis illis
*hoc est corpus meum, & hoc, seu vt iste loquitur, hic meus est
sanguis,* corpus & sanguinem suum verè ac propriè sub
speciebus panis & vini re ipsa præsentia (sic enim priori
scripto loquebatur) monstrasse. id septem, vt diceba-
mus, argumentis probare frustra nitebatur: quorum pri-
mum, è sexto Ioannis capite petitum, verbosè, declama-
torio non disputatorio modo, lucem scilicet fugiens, &
causè diffidens, proponit; cuius summa, ad rem quidem

N

præsentem quod attinet, hoc redit, carnem & sanguinem Christi in Eucharistia non in figura tantum & signo, sed verè ac realiter manducari & bibi.

Primum igitur istius argumentum hisce verbis complexus sum: Christus Iohannis sexto docet, carnem suam & sanguinem suum non in figura tantum & signo, seu in pane & vino, tanquam in figura viuificæ virtutis eius, sed verè ac realiter manducari & bibi: corpus igitur & sanguis Christi sub speciebus re ipsa præsentia sunt. Quid hic mala fide relatum, Gregori? num mala fide egi, quod non singula tua verba percensui? Et cur tu argumentum tuum non aliter iam construxisti: si aliter, quām à me constructum est, construi debet & potest? fatere itaque te sine fronte fidem meam hīc requisuisse.

Ad hoc istius, sic à me constructum, argumentum consecrationis inficiatione respondi, consequens ex ante cedente non consequi probari responsionem hanc, quod Christi corpus atque sanguis verissimè & realissimè, ut sic loquar, in Eucharistia percipientur: et si neque sub pane & vino latitent: neque sub nudis illorum speciebus causa simul indicata, quod non ore corporis, sed palato cordis, ut poterit mentis non ventris cibis, percipientur.

Hic iste respondet *Fortunatus*, verè & realiter, &c. Vbi verò consecrationis negatio? responsio in negantia consequientia consistit. his, quæ tu citas, verbis responsio confirmatur. hoccine fideliter est responsionem referre? sed quid in hac tibi confirmatione displicet? Ex sermone Christi apud Iohannem, & circumstantiis illius loci ostendisse te dicis, Christi corporis non quomodo cumque verè ac realiter ediri, sed in ipso Eucharistiae Sacramento. at ego verissimè realissimè que in Eucharistiae Sacramento illud percipi dixi: quia verius & realius, quām panis & vinum percipientur, id quod in Eucharistia sit, corpus & sanguinem

nem Christi percipi scripsi. Verē igitur in Eucharistia præsentia sunt corpus & sanguis Christi: sed menti fideli, non ventri aut ori corporis: quæ causa est, cur sub elementis non latitent. Ac quia fateri cogeris, corpus & sanguinem Christi mentis non ventris cibum esse: fateare quoque, cum mente, non ventre vel ore, contingi: quicibus abeo, cuius cibus est, & quod alit, recipitur: non ab alio, quod non nutritatur: præterim si ad cū recipiendum natūrā sua planè sit ineptum.

Probaui deinde responsionis mēræ confirmationem verbis Christi apud lohannem, & uno atq[ue] altero testimonio Augustini. Christus enim manducare & bibere credere interpretatur, qui ad me venit, inquiens, non es fariet, & qui in me credit non sit et unquam. Calesis igitur ille cibus, quæ illius caro est, fide, non ore corporis editur: id que tam in Eucharistia, quam extra eam. Quapropter Augustinus de Eucharistia loquens, credendo, non ventrem aut dentes parando, hoc est, fidei, non corporis, in Iohann. Tract.25. palato Christi nos carnem manducare scribit.

Ex his, inquit iste, non habens quid respondeas, duo tamen efficiuntur: alterum, iuificiam Christicarnem etiam ex terra Sacramentum spiritaliter manducari: alterum, carnem Christi in Sacramento non sumi ut sit cibus aurieos ventrem, sed mentem. De manducatione, quæ sit extra Eucharistiam, in præsentia non labore: sicut etiam non de vanissima tua fidei perfectione. de manducatione verae carnis quæstio est, hanc fidei sive credendo, tam in Eucharistia, quam extra eam, manducari docet Dominus Iesus: & secundum illum Augustinus. nam quod dicas, priorem filius sermonis sive concionis Christi patrem, de spirituali manducatione extra Sacramentum inteligi: id non yisque adeo recte dicitur: cum unus dominus cibus in tota concione promittatur, Dominus

Iesus, siue caro Verbi, id est, totus Christus, Deus & homo: quia nusquam vel Deitas sine carne, vel haec sine illa, manducatur. idcirco Dominus crucifixam suam carnem panem illum cælestem, de quo in priore concionis parte verba fecerat, esse dicit: cum ait: Et vero panis ille, quem ego dabo, caro mea est: quam pro Mundi vita dabo, clarissime docens, carnem suam, quæ crucifixa est, cibum atque panem illum cælestem esse, de quo adhuc verba fecerit, & quem se daturum receperit, cum dixit operamini, non cibum qui pereat, sed cibum qui in vitam aeternam maneat, quem vobis filius hominis dabit: eoque crucifixam suam carnem unum cum Deitate, à qua vis est vivificandi, vivificum & cælestem panem atque cibum esse. Hoc tantum interest, quod in priore concionis parte de fonte vivifici istius cibi, de se, quâ Deus est, Dominus loquitur: in posteriori de medio, de sua in mortem tradita carne, cuius interuentu Deitatem τὸ λόγον participamus: sicut per Deitatem τὸν οὐρανὸν cum tota Trinitate, & per panem cum vera Christi carne, habemus.

Hoc ipsum Augustinus extremo 26. tractatu testificatur: ex quo etiam luce meridiana clarius liquet: in tota concione de eodem pane sermonem esse: ut qui prioris partis verba ad Eucharistiam applicat, cum inter cetera scribit: Videte ergo fratres, panem cælestem spiritualiter manducate: innocentiam ad altare apporrate. Si igitur extra sacramentum spiritualiter duntaxat hic cibus editur: etiam in Sacramento Eucharistiae spirituali duntaxat ore percipitur: quia unus idemque, & quidem mentis, ut tuteferi cogeris, non ventris cibus.

Sed inquis, licet mentis cibus sit, eò quod mentem nutritur, oretamen corporis nihil oscius sumitur. qui sic Gregorii Augustinus, inquis, restatur, illud ipsum, quod in corde manducandum est, hoc est, Christi corpus, premi

premi quoque dente. Vbi verò Gregorij in illis ne quæ
citaui verbis ? nihil minus. Discriminat Augustinus
inter virtutem Sacramenti, & inter Sacramentum aspe-
stabile : inter rem Sacramenti, & inter signum aspecta-
bile. illam intus non foris , ut pote interioris non ex-
terioris hominis cibum , hoc foris non intus , quippe
exterioris non interioris hominis cibum , manducari:
illam in corde manducari , hoc dente premi docet. Vbi
iam illa tua verba , illud ipsum quoque dente premi ,
quod in corde manducandum est ? nonnè inter virtutem
& aspectabile Sacramentum , interiorem & exteriorem ,
coquæ cordis & dentium cibum , discriminat? num verò
tibi verum illud & præ nobis traditum Christi corpus du-
plici ratione comeditur , corde , & etiam dentes seu ore?
qua id Scripturæ te docuit ? ac quo quæso modo massa
corporea , quâ talis massa est , & qualem vos οὐραφάγοι
in Eucharistia fingitis , mente seu corde manducatur?
num ad cordis manducationem illa tua localis indistan- lib. 1. cap. 7.
tia necessaria est?

Argumentum II.

Alterum Gregorij argumentum hisce retuli: **Care**
Christi re ipsa à nobis editur sicut manna : ergo sub
specie panis est . negati consequentiam quod , etsi re ipsa
à nobis Christi caro editur , coquæ re ipsa nobis præsens
est , nequaquam tamen consequatur , eam vel sub nuda
panis specie , vel sub vero pane , latitare. **Quid hic ex-**
tra propositum? Si pro reali duntaxat præsentia priori
tuo Scripto pugnasti : cur ergo probare insixisti ,
Christum verbis illis , *hoc est corpus , &c.* corpus suum &
sanguinem sub speciebus panis & vini re ipsa præsentia p. 62

monstrasse? cur non simpliciter scripsisti, ea in Eucharistia re ipsa praesentia esse? & nihil de transubstantiatione, de qua postea, tibi dixisse. Egone itaque vim argumenti tui non intellexerim: qui conclusionem tuam & rationem tuam expressi?

Quia tu neque mea in responsonem, neque tuam rationem intellexisti. De Eucharistia locutus sum: quia μέλισσας & σωκόνιας me mini: & libenter concedo: verba Domini apud Ioannem, quibus de carnis suæ manducatione præcipit, ad Eucharistiam attinere: ita tamen: ut manducatio illa etiam extra Eucharistiam locum habeat.

Aliud ergo nunc argumentum construis. Christi, inquis, caro ita verè & realiter in Eucharistia mysterio edita, sicut manna à Patribus edebatur: ergo verè & realiter præsem in Eucharistia continetur. concedo totum, carnem Christi in Eucharistia verè præsentem esse: sed nego, eam sub specie contineri: quod concludere velle videris: & exatcedente non efficitur. Scripsi dein, te Augustinianatoritate abusum esse. is enim cum Apostolo priscos illos Patres nobis, eorum Sacra menta nostris, ad rem significatam quod attinet, æquiperat: aperteque docet: eos idē planè, solis extētis elementis exceptis, in suis Sacramentis habuisse, quod in nostris hodie nos habemus. hoc enim est omnia illis, præter externum elementum, nobis cum communia fuisse. quid tu, Gregor? concedis, necius quid concedas: idcirco quod altera manu porrigit, id altera mox aufers. Eucharistiam enim signum Christi esse dicas, quod eum præsentem contineat. quasi verò terum Sacra menta eum præsentem non habuerint, si omnia illis, præter externum elementum, nobiscum communia fuere. Sed benè. Eucharistia nostra Christum præsentem contineat: illi tum Baptismum nostrum, tum Eucharistiam nostram, habuerū: ergo & Christum præsentem

Cap. 6.

in Job. tract.

26.

1. Cor. 10.

presentem. Sicut enim transitus per mare baptismo nostro proportione respondit: ita manna & petra illa solitudinis Eucharistiae seu Cœnæ Domini.

Sed bestiam tuam demonstrationem audiamus: quan
nos ipsam veritatem, cùm Patres illi nudam duntaxat
figuram habuerint, habere demonstras. *Hec autem* inquis
omnia in figura contingebant illis: ergò scilicet veterum
Sacramenta nudæ figuræ fuerunt significatæque rei veri
tatem non habuerunt. O miserrimam structuram, quæ
huiusmodi fulcris eget. de generibus illis pœnarum ser
mo est, quæ inflista Israëlitis Apostolus scribit: ut typino
bis essent, utque eorum exemplo edocti ab huiusmodi
flagitiis abstineremus: ut liquet ex toto illo capite. Sed
inquis, panis, quem frangimus, nonne communicatio corporis
Christi? & petra Christus erat. non potestis inquis mensa
Domini participes fieri, & mensa Demoniorum. nec illi po
terant. quid verò dente foris prematur, quid intus in cor
de manducetur, dictam est: ac manna quidem umbram
fuisse Christum autem, tū in Eucharistia tum extra eam,
veritatem & rem ipsam esse, nullum apud nos dubium.

Argumentum III.

Tertium Gregorij argumentum, quod itidem non
ad demonstrandum, sed ad simpliciorum duntaxat
oculos præstingendos, ab eo propositum fuit, hisce re
tuli: Sermo Christi *hoc est corpus meum* planissimus fuit,
& id propriè significauit quod verba sonant: transsub
stantiatio igitur est. respondi consecutionem vanissi
mam esse: quam meam responsionem iterum, pro suo
candore & fide, retinet iste Gregorius. retorsidein argu
mentum istius in μελοποιίαι & ἐργοῖαι: quod neutra τὸ πῆδιον,
verbōmque retineat proprietatem.

Hic

Hic iste Vtinam verò , Fortunate , verba illa omnia est
propria tam fideliter crederes, quam liberaliter das. fidelissi.
 mè, Gregori, credo, quod liberalissimè dedi, & nunc iterum do. Utinam tandem liberalitatem hanc intelligas. Si enim, inquis, hoc hoc , quod in manibus Christi erat: est et corpus corpus significat: igitur corpus Christi fuit illud, quod in manibus Christus, ea verba dicens, tenuit, itemque illud, quod nunc in manibus tenet legitimus minister , &c. Qua vero consequentia , Gregori ? sequitur , ergò quod manibus Christus tenebat, id corpus Christi fuit. eadem est Eucaristiae nostrae ratio . an autem ista verba Christus promisciarit, dum manibus panem tenebat , de eo post videamus. Subjiciis, Quod si id propriè corpus Christi est: non igitur panis substantia: sed in huius locum substantia corporis Christi, sub panis accidentibus, que videntur, admirabiliter pectecit. Si alius, Gregori, volat, pennas habet. cur cedens tui connexi non probas? num proximè praeceditibus verbis, scopis illis dissolutis, satis id te demonstrare existimas? vbi in illis vox propriè? De constantia mea, Gregori, nolim, te valde sollicitum esse. constantissimum enim sum : quia certissimus: singula illius enunciati, haec est corpus meum verba propria esse: et si in attributione, quod alterum alteri attribuitur, tropus sit : nec hanc ob causam abullo sum reprehensus: qui id ante complures amos, in Isagoge mea Logica, pluribus sum persecutus.

Sed & Caluino, & mihi metuere, me repugnare dicis, si singula verba propria esse concedam. quid hoc? quia uterque figuram & tropum agnoscit. Sed parumper bellas tuas conclusiones despiciamus. ita ratiocinaris: Metonymia est, cum rei significatae vocabulum signo tribuitur: & idcirco qui Metonymiam agnoscit, is rei significatae vocabulum tribuit signo: Caluinus in verbis illis Christi hoc est corpus Metonymiam agnoscit: Docet igitur Caluinus

corpus, in illa Christi oratione nō significare propriè Christi. *Corpus*, sed signum corporis Christi: atque ita panem dici figuratè corpus, eò quòd est corporis Christi signum. nónne verò tandem aliquando sterneret desines, Gregorius sequitur tantùm, ergò Caluinus in illis verbis rei significat vocabulum signo tribuit, seu tribui docet, hoc est, de pane *corpus* dici, quòd signum sit corporis: id quod faciemur. Quòd verò doceat, *corpus* in illo Christi enunciatio non propriè Christi *corpus*, sed signum duntaxat illius significare, id tua ratione nequaquam efficitur. nónne verò vides, miserrime, contradicentia te effutire? ait, Caluino *corpus* in illa oratione non propriè Christi *corpus*, sed signum duntaxat illius significare: & tamen exemplo subiicis, Caluino panem figurate Christi *corpus* est, quòd signum sit corporis. nónne signum veritatis signum est? si panis signum corporis est: noné veri corporis signum est? num signi signum est? per corpus itaque Caluinus verum & pro nobis traditum Christi *corpus* intellexit: et si metonymiam in enunciatio posuit: quæ nihil plenè singulorum vocabulorum officit proprietati.

Cedonunc, Gregori, demonstracionem tuam, cur ego mihi contradicam. Fortunatus scribit, Panis Eucharistie Christi *corpus* appellatur, quòd sacramentum, signum, sigillum, figura, typus, antitypon, corporis sit: item in tota attributione tropum agnoscit: ergo verbum pag. 21.4. est, pro significat accipit: eo que sibi contradicit: cùm sibi gula verba propria esse docet. Iterum vanissima tua consecutio est: sicut tu vanissimuses: qui vanitate vanioribus conclusionibus nobis illudis. quæ enim quæso consecutio ratio est, Fortunatus panem Eucharisticum Christi *corpus* dici scribit, quòd Sacramentum aut signum sit corporis: ergo verbum, est, pro significat accipit, vel corpus pro signo corporis? quæ item istius, Fortunatus in tota

attributione tropum agnoscit: ergo, est, pro significatis accipit? Contrarium efficitur, Gregori. Fortunatus in tota attributione tropum statuit: ergo non in unico vocabulo.

(cap. 1.)

Meminisse itaque debes, Gregori, quod supradictum te docuit: aliam singulorum, per se, & seorsum, consideratum vocabulorum rationem esse: aliam, ut unum de altero dicitur, sive coniunctorum. seorsum accepta, de disparatis loquitur, singula propria sunt: coniuncta tropum efficiunt. quia hoc quod in disparate contrariaque cum sint, coniungi, sibiique vicissim attribui, non possunt: quin tropus ex illa coniunctione existat: qui tamen tropus in nullo vocabulo seorsum, sed in tota attributione & coniunctione, quae tropi causa est, consistit. sicut enim singula vocabula, priusquam coniungerentur, propria erant: sic in attributione quoque propria singula marerunt, propriaque seorsum considerata, sunt: et si in attributione tropus est: quia aliud vocabula, aliud eorum coniunctio est & attributio: sicut aliud materia, aliud forma tum syllogismi est, tum enunciationis. exemplum: fasces sunt imperium Romanum. singula propria sunt: fasces, fasces sunt: verbum substantium sunt, non significat: imperium Romanum verum Romanum Imperium, non commentitium. & tamen in enunciatu seu attributione tropus est: quia fasces, propriè loquendo, Romanum imperium non sunt. quae huius tropi causa sunt: vel singula vocabula, vel unum aliquod ex iis: nullum omnino. quid igitur coniunctio, qua talia coniunguntur, quae coniungi sine tropo non possunt. Quemadmodum ergo non vocabula, sed coniunctio & attributio tropi causa est: ita quoque tropus non in uno vocabulo seorsum, sed in coniunctione seu attributione consistit. Quod si quis dicat, tropum in attributo consistere, imperiumque

Ro.

Romanum pro signo imperij accipi: is nihil dicit: quia, attributo saluo relicto, tropum in copula statuere possum. Si alius dicat, tropum in copula consistere, verbum que fas idem esse quod, significant: is itidem nihil dicit: quia salua copula, tropum in attributo collocare possem. Manet ergo: singula propria esse: germanumque huius enunciari sentum esse: fasces sunt Romanum imperium, figurate scilicet & metonymice.

Eadem planè nostri, ceterorumque id generis enunciatorum ratio est. *hoc* hoc, quod in manus Christus sumpsit, veru*terrae* fructus est: *est*, est, non significat: *corpus*, corpus traditum, non signum. in attributione tropus est: quæ disparatum, verum Christi corpus, disparato, vero terce fructui, attribuitur: quæ vicissim attribui non possunt: nisi per aliquam figuram. Sensus igitur est, hoc est corpus illud traditum, id est, panis est corpus Christi traditum, figurate & sacramentaliter: quod si explices, redicis, panis significat verum & traditum Christi corpus: est Sacramentum, signum, sigillum, figura, typus, antiquipon, veri, traditique pro nobis corporis Christi.

Liquet ex his, metonymiam in uno vocabulo consistere: si extra enunciationem spectetur, veluti fasces pro imperio: sin ex signo & re significata enunciatum conficiatur, vs faces sunt imperium, eam in totam attributionem ita diffundi: ut reuera in nullo vocabulo sit. Causa exposita est. Liquet etiam, vter nostrum, egone, an crassus iste Dormilio, intelligat, quid vel pro sua sententia loquatur, vel contra aduersariam.

Sed negat iste, in verbis illis *hoc est corpus*, prædicatio. *Vide Greg.*
nem esse disparatorum: idque se libro primo monstrasse
dicit. Cedо demonstrationem. Christus de eo quod in
manus sumpsit, dixit *hoc est corpus meum*, &c. ast non secun-
dum rationem illam propriam & peculiarem, qua id erat

lib. 1.c.9. p.59

lib. 2. c. 2. p.

84 & 91.c.7.

p.106.lib.3.c.

4.p.187.c.5.

panis & vinum: sed secundum rationem substantiae, tum communem, tum etiam individuam vagam, ut id scilicet continetur illis sensibus accidentibus panis & vi- ni: hoc est, pronomine *hoc* substantia quidem praesens, contenta sub illis accidentibus, demonstrata est: sed quia indifferenter tum panis fuit: tum corpus Christi: panis initio enunciationis: corpus Christi in fine illius: ergo praedicatione identica est, non disparatorum.

Falsissimum est antecedens. Primo enim falsum est, talem substantiam, quae indifferenter modo panis, modo verum, idque propriè & substantialiter, Christi corpus fuerit, à Christo pronomine *hoc* demonstratam esse: deinde vanissimum vagum istud individuum. vagum enim individuum illud dici consuevit, quod dubium quidem est, & non satis definitum: singulare tamen, & verum individuum, non genus, aut aliquid commune. Quo igitur modo, quod generale, commune, immo communissimum est, individuum fuerit? nec est quod mihi dicas, vagum individuum te vocare, quod ita singulare est, ut tamen a vnicum aliquid non penitus sit determinatum: sed indifferenter aliud & aliud esse possit, & quasi perplura vagari. quæstio enim est, non quid tu voces: sed quid veritas dicat. ex qua enim quæso vel Theologia, vel Philosophia, vel Logice, vagum istud individuum habes? falsum itidem est, substantiam illam, quæ sub accidentibus continetur, in fine enunciationis ipsummet Christi corpus, per admirabilem conuersionem, fieri: quia falsa & commentitia tota illa vestra conuersio. Falsum est, enunciatum illud verum esse, cuius subiectum aliud initio est, aliud in fine enunciationis. falsum denique, ut alia complura mittam, pronomine *hoc* absolute posito, communem substantiam demonstrari. Falsissimum igitur antecedens est.

*lib. 3. c. 5.
pag. 226. b.*

Sed

Sed & vana consecutio. Fateris enim, idquè non sine contradictione, quippe qui contrarium protulisti, cùm scripsisti: *Christum de eo quidem, quod in manus accepit, dixisse hoc est corpus &c. non tamen de eo secundum rationem illam propriam & peculiarem, qua id erat panis & vinum &c.* fateris, inquam, pronomine *hoc* initio enunciationis, panis substantiam demonstrari: coque de vero pane verum Christi corpus enunciari. Disparatorum itaque prædicatione est, initii saltem habita ratione, vanaque consecutio. Maneat ergo firmum, in verbis illis *hoc est corpus &c.*, predicationem esse disparatorum.

Argumentum IV.

Quartum istius argumentum ita retuli: Et tres Euangelistæ, & longè pòst Apostolus, illam Christientiam, seu illa verba *hoc est corpus* simpliciter absque illa tropi significatione commemorant: propriè igitur intelligenda sunt. Hic iste, quasdam à me circumstantias præteritas, queritur. quænam verò illæ circumstantia sunt, Gregorij nonne huc omnia redeunt, quod verba Christi plana, quod propria, quod propriè sunt intelligenda? quod corpus & sanguis Christi præsentia sint in hoc Sacramento? quid amplius requiris, cùm caput rei tibi concedam? cur quod præteritum est non indicas? sed ita se tueri solent qui armis sunt defituti.

Respondi duobus modis: altero, non esse consequens, ut tropo vacet quod sine tropi indicatione profertur: altero, totum argumentum eoncedi: quod singula illius enunciati verba propria sint. Quid iste? Ut aliquid dicat, priori respōsioni impudentiā, posteriori insciā, opponit. Sic enim ad priorem, *Alia inquit ratio est*

*aliorum Christi sermonum, quando fere in parabolis loquebatur, cuiusmodi fuit ille, ego sum ostium, via &c. alia verius sermonis, quem habuit proprio ad discipulos, cultum quendam internum instituens: ut fuit ille, hoc est corpus meum: qui proxime planus & proprius esse debuit. num verò planum eum & proprium esse negari? concedo quoque, diuersam diuersorum sermonum esse rationem. Sed quid tu ad meam responsionem? Sermo iste *ego sum via, vita, ostium*: sine tropi indicatione ab Euangelista commemoratur, & nihiloleius figuratus est: non ergò sequitur, sermo iste *hoc est corpus* sine tropi indicatione commemoratur: ergò figuratus non est.*

Ad alteram, cuius tamen primum vocabulum fraudulenter omisit, dicit, non posse in tota attributione tropum esse, si singula orationis verba propria sint. discessaque, Gregori, aliud materiam, aliud formam, tum sylllogismi, tum enunciationis esse: & sicut aliud relatio, aliud relatum, aliud subiectio, aliud subiectus, est: sic aliud attributionem, aliud attributum, & id cui attributur, esse. hæc, si potes, distingue: & intelliges, recte ~~esse~~ non omni contradictione, in attributione tropum ponitis et si singula enunciati vocabula propria statuantur.

Miraris deinde, quod scripsi, corpus & sanguinem Christi verè præsentia esse in tremendo illo Coenæ mysterio. *Quomodo inquis verè præsentia sunt in hoc tremendo mysterio corpus & sanguis Christi, si in hoc tremendo mysterio non sunt?* num vero, cùm præsentia esse dico corpus & sanguinem Christi, ea ibi esse nego? Sed vis ita ratiocinari: *Quod à Coena tantum abest, quantum cælum à terra dissitum est, id in coena non est: Corpus & sanguis Christi, sive substantia corporis & sanguinis Christi, à coena tantum abest, quantum cælum à terra dissitum est: ergo non est in coena.* Sophisma est, cùm quod in parte dicitur

CAPUT QUARTUM.

ut simpliciter dictum accipitur. Corpus enim Christi, quā ad substantiam, (sanguinis eadem ratio) à cena nunc abest, quantum cælum à terra, non simpliciter & absolute: sed ~~xat~~ nō: non quā traditum pro nobis corpus est: sed quā absolute corpus carne & sanguine prædictum corpus, est.

Quare scire Caperñaitæ debent, corpus Christi non abolute, quā corpus est, tria dimensione, carne, sanguine, ossibus, constans, in cena legatum esse: sed quā corpus est traditum in mortem, dicente Domino *hoc est Lue:22.*
illud meum corpus, quod pro vobis traditur: quibus verbis non
solum docere voluit, quid discipulis suis legarit: sed etiā,
quatenus illud legarit: verum scilicet corpus: at non quo-
vis modo: sed quatenus traditum est pro Mundi vita.
Quod cum ita sit: cumque verum Christi corpus, quā
traditum est, m̄s̄r̄ sit: idc̄ r̄co fidei, quæ hypostasis est
eorum quæ sperantur, longeque dissita sunt, non minus
verè præsens est, ab eaque non minus verè percipitur in
Eucharistia, quam si ore corporis, sub elementis latitans,
perciperetur. Verum itaque Christi corpus, quā ad sub-
stantiam, non quā ad effectum duntaxat & gratiam, ve-
re præsens est in Eucharistia, & à fide manducantibus verè
percipitur: quia illud Christi corpus, illa corporis sub-
stantia, quæ in mortem est tradita, quā tradita est, adest,
& à mente fidelis, cuius cibis est, verè manducatur. Vides,
Gregori, nos neque mentiri: neque pugnantia scribere,
cum idem Christi corpus cælo nunc contineri, usque ad
tempora restitutionis omnium, cum Scriptura doce-
mus: & nihilosecius in Eucharistia verè & quā ad substâ-
tiam præsens esse statuimus: quia alia ratione in cælo est:
alia in cena: ibi, quā corpus est carne & sanguine prædi-
tum, gloriosum ramen: hic, quā in mortem traditum
corpus est, coque inglorium. *Alt.3.*

His argumentum illud tuum primi libri, & cum argu-
 mento totum illud caput, in sumum dissipatur. Ita li-
 bro primo ratiocinaris: *Si in usu istius Sacramenti non so-
 lùm corporis & sanguinis Christi effectum, hoc est, gratiam re-
 fectionis spiritualis participamus, nec solum secundum eiusmo-
 di effectum spiritualiter cum Christo unimur, sed ipsam quo-
 que realem substantiam corporis & sanguinis Christi verè
 sumus, & cum Christo secundum suam ipsius substantiam rea-
 lem verè unimur, si hoc, inquam, ita est, consequenter faten-
 dum necessario est, corpus & sanguinem Christi realiter conti-
 neri in ipsa Eucharistia, ITA VT ORE ETIAM COR-
 PORIS in ea sumi posse: sed verum prius: verum igitur &
 posterius.*

Connexum falsissimum est. nihil minus enim sequi-
 tur, quam Corpus & sanguinem Christi sic in Eucharistia
 contineri, ut ore quoque corporis ibi sumantur. Quin immò contrarium sequitur. Si enim corpus & sanguis
 Christi, non ut talia simpliciter, sed ut in mortem tradi-
 ta sunt, in cœna præsentia sunt, in eaque verè percipiun-
 tur: nequaquam ore corporis, sed palato fidei in eacon-
 tinguntur: quippe fidei non corporis obiecta. nihilo secus
 tamen verum Christi corpus in ea præ sens est & sumitur,
 etiam quâ ad substantiam: quia illud corpus, quod tra-
 ditum est, sed quâ traditum est, præ sens est & sumitur.
 Summa est, Gregori, in cœna verum Christi corpus, illud
 corpus, quod crucifixum est, verè præ sens esse, verèque
 manducari: sed modo spirituali, non corporeo: idque
 propterea: quia non simpliciter, ut corpus est & modo
 corporeo, sed vt in mortem traditum corpus est, modo
 spirituali, fidei, non ori, promissum est. Maior igitur ar-
 gumenti tui propositio non euidentissima sed vanilissima
 est. probas: estque probationis tuae summa hæc:

*p. 45. & 44. Si quâ ad substantiam cum animo nostro verum
 Christi*

Christi corpus vnitur: vel sic ei vnitur, vt persona siue natura aliqua ex vtroque resultet: vel per indistinctam localem: non illo modo: ergo hoc. Vana consecutio: quia disiuncta partibus contradicentibus non constat. est enim tertius tum vniōnis, tum manducationis atque presentia, modus, modus spiritualis, qui per Spiritum Sanum fit, ancillante fide.

Fallis igitur & falleris: quia magis ad ista mysteria cœtis, quam oculi noctuarum ad splendorem Solis. Si Christus corpus suum absolutè, quam carnibus & oīsibus prædictum corpus est in coena promisisset: verum esset quod dicis: sed quia verum quidem corpus, sed quam traditum, non quam simpliciter corpus est, promisit: id quod nō nō est, fidei, non oris & sensus exterioris, obiectum: verissimè præsens est, verissimè manducatur, verissimè nobiscum, quam ad substantiam, vnitur: et si, propriè loquendo, in eo, in quo coena celebratur, loco non est: quia spirituali, non corporeo, modo præsens est. nihil olecius verè præsens est: quia non solum quod modo corporeo, & sensibus exterioribus, adest, ab ijsq; percipitur, præsens est & dicitur: sed etiam quod modo spirituali, menti atque fidei adest, mente fideique percipitur, verè præsens est & dicitur. ita cùm oculis fidei Christum Hierosolymis in cruce intueor, non minus verè præsentem contempnor: quam si corporis oculis ante meos oculos crucifixum contemplarer: & cùm crucifixum illius corpus, & de latere fluentem sanguinem, in cruce, fidei palato, contingo & absumo: non minus verè præsentem ipsam corporis & sanguinis Christi, illius sanguinis, qui sub cruce dissipatus est, substantiam percipio & absumo: quam si ore corporis eam absumerem. Verè itaque sua substantia præsens est corpus Christi in Eucharistia: verè sua que substantia in ea manducatur: verè suaq; substantia nobiscum

vnitur: sed quia modus præsentia, manducationis, vniuersitatis, spiritualis & fidei, non corporeus & oris, est: idcirco, sicut ore non manducatur, ita quoque propriè loquendo, locali indistantia præsens non est: et si non minus, dei præsens est: quām si ori corporis localique modo præsens esset. Hæc Scripturarum, hæc Patrum orthodoxorum, sententia est. Ac quo tandem modo, Gregori, verum Christi corpus cum mente seu animo nostro *Copiarum*, coniungitur? quæ, quælo, ista ex animo nostro & Christi corpore constans substantia? vbi nexus istud corporeum vel in Scripturis, vel orthodoxis Patribus? Maneat firmum, corpus & sanguinem Christi verè, & quād substantiam, præsentia esse in Eucharistia, et si non modo corporeo. Ita satis, Gregori, tum Fortunatus, quem nominatim septimo illo, primi libri, capite provocatum Caluinus, quem inprimis ibi exagitasti, à calumniis tuis est vindicatus. ad cetera pergamus.

pag. 32.

1. Cor. 10.

Scripseram dein, in illud Apostoli, *panis quem frangimus, nonne reiuvia corporis Christi est?* Unionem membrorum cum capite spiritualem, non corpoream esse: vinculo Spiritus Sancti, non tactione, vel nexo corporeo, fieri: eos manducationem quoque quam vno ista consequitur, spiritualem esse non corpoream, fidei, non corporis, palato fieri. Hic iste, *At ista duo minimè pugnant: nempe, ut fidei palato corpus & sanguis Christi edi & bibi debeant: & simul etiam in Sacramento panis & vini sumantur palato corporis.* Ast ego hic non scripseram, ista pugnare. cur nihil ad rationē meam! Qualis vno, talis manducatio: vno spiritualis est: ergo & manducatio. Pugnant autem, idem Christi corpus re ipsa, & in se, bifariam edi, cordis, & corporis, palato. vbi enim vel Scriptura id tradit, vel Patres orthodoxi? *¶* *¶* *¶* verborum contrarium euincit. Duplici homini duplex cibus destinatus est: & quod inter exteriorem & interiorembominem, inter ventrem & mentem, discrimen est: hoc etiam

inter huius & illius cibum discrimen est: & sicut mens fidelis corpus non est, neque corpus mens fidelis: ita cibus ventris non est cibus mentis, neq; cibus mentis cibus ventris: eoq; sicut cibas ventris fidei palato non suscipitur: ita neque cibus mentis palato corporis. Libenter verò concedimus, Apostolum ~~reiviviam~~ realem & corporalem, quam vnum cum Christo, cum vero ipsius corpore, corpus, caro de carne ipsius, & ossa de ossibus efficiuntur, intelligere: sed negamus, nexus seu vinculum corporalis istius unionis corporum esse. nam in uno Spiritu in vnum corpus nos omnes baptizati sumus: & in unum Spiritum omnes potauimus. hanc, & non aliam, unionem Patres intelligunt. nam quod scribunt, nos cum Christo veritate naturae, naturaliter & corporaliter uniti: id non de nexo & modo, quo uno ita sit, intelligunt, sed de re, qua cum unimur. Docent enim, nos non tantum voluntate & charitate, sed re ipsa quoque, non tantum fide & spiritualiter, hoc est, non tantum cum illius Spiritu & Deitate, sed etiam corporaliter, hoc est, cum illius vero corpore, cum illius vera carne, siue cum Christo, non Deitatis duntaxat, sed veræ quoq; carnis ratione habita, coniungi: eò quod non solum quam Deus, sed etiam quam homo est, vitis sit: ut perspicue liquet ex Cyrillo.

*1. Cor. 12.**Cyrillus in
Ioh. lib. 10.
capite 13.**Chrysost. in
Matth.**hom. 83. &
in Ioh. hom.**Hilarius de
Trin. lib. 8.**45.*

Corporalis ergo simul, & non corporalis, ista coniunctio est: corporalis, si id, quicum unimur, species: non corporalis, sed spiritualis, si vinculum & modum consideres, quo cum eo coniungimur. Propterea nusquam Patres illi scribunt, nos cum ipso corpore Christi corporaliter coniungi: sed tantum, cum Christo nos quoque corporaliter coniungi: significare volentes, nobis non tantum cum illius Deitate, sed etiam cum vera illius carne, communionem esse: nosque non consensione duntaxat & voluntate, sed etiam re ipsa & natura unum cum eo esse.

Ceterum illa tua interpretatio, qua panem interpreta-

ANALYSIS

P ii

tis, qui panis fuerit, vera erit, vbi è Scripturis demonstrari, accidentia nutricandi vim habere: panisque substantiam, prolatiis illis verbis, deperire. Quare modis omnibus firmissimum est, nisi panis maneat, panem ~~renam~~ corporis non esse. Vbi enim nuda rei species, siue nudum accidens, ipsamet res, reique substantia nuncupatur num albor, qui in homine est, homo dicitur?

lib. 2. cap. 6. Sed inquis, Eucharistia panis ab Apostolo post beneficiationem edicitur, visitata Scripturae phrasis: quod ut panis reficiat: quod panis videatur: quod ex pane conficiatur: eoque impropriè non propriè.

lib. 3. cap. 4. Ast, inquam, hæc parum prudenter abs te dicuntur. Primò enim tibi non constas, quilibet libro tertio per Eucharistiam speciem panis intelligis: libro vero secundo ipsum met Christi corpus. Sic enim libro tertio & quamvis inquis, ibi non sit substantia panis: tamen recte ipsa species panis, secundum visitatam Scripturæ phrasin, panis appellatur: ut paulo ante explicans. explicasti autem id de Eucharistia. Libro vero secundo ita loqueris, nisi enim hic panis unicus sit ipsum Christi corpus &c. & paulo post, nobis vero, ut ante ex ipsis Christi verbis probatum est, omnino certissime constat, panem hunc corpus Christi esse: atque adeo non nisi impropriè secundum phrases dictas, panem appellari.

cap. 6. p. 102. Dein utrumcunque per Eucharistiam intelligas, incepit sunt quas adferunt rationes. ita ratiocinari vis: Quilibet cibus, qui vim habet instar panis nutriendi, is panis dicitur: Eucharistia cibus est vim instar panis nutriendi habens: ergo panis dicitur.

p. 103. Si per Eucharistiam solam panis speciem intelligis minorem, ut falsissimam, nego: sin ipsum Christi corpus totum concedo: sed alio, quam tua ratio postulat, modo. Corpus enim siue caro Christi, pro Mundi vita exposita, panis est & dicitur: sed panis coelestis: quo animus ad eternam

eternam vitam alitur: de quo Ioannis sexto. præter hunc celestem panem: alius in Eucharistia panis est: verus terræ fructus: qui corpora nostra alit: & ex quo augescit & constat carnis nostræ substantia. De hoc Apostolus loquitur: & cùm ait panis, quem frangimus &c. & capite sequenti, *Quare quicunque panem hunc ediderit biberit uero pululum Domini indigne.* Liquet ex antithesi: quia panem hunc, & ipsum Domini corpus, veluti duo diuersa, opponit. Cum igitur ipsam et Christi caro non sit ille panis, ei quo carnis nostræ substantia augescit & constat: nullo modo sequitur Eucharistia: hoc est, ipsum Christi corpus, panis dicitur: ergò, cùm Apostolus ait *Quare quicunque hunc panem ediderit &c.* per panem non verum & substancialem panem, sed ipsummet Christi corpus intelligit. ad accidentia tibi iam exclusum est perfugium. illa enim vim nostra corpora nutricandi habere tantisper cum vera Philosophia negamus: dum ex Scripturis illudi cunctis. Omnipotentia Dei vos non iuuat. Voluntas demonstranda est, docendumque, Deum hic miraculum edere velle.

Alterata ratio est: Quod panis videtur, etsi panis reverâ non sit, id partis dicitur: Eucharistia panis videtur, eum reverâ panis non sit: ergò. Minor falsa est. ad maiorem quod attrinet, concedo, panem dici, quod panis duxarat videtur: sed male. Cùm verò Spiritus Sanctus non entore, sed verè, panem nominet: non id quod panis duxarat videtur, sed quod reverâ panis est, panem vocat: nec quia videtur, sed quia est, ita vocat: quippe quod id. citrò panis videtur, quia panis est in rei veritate.

Angelorum atque mannae alia longè quam tuæ Eucharistia, ratio est. Manna enim substancialis panis erat, corpori alendo accommodatus: etsi cælitus subministratus. Angeli viri dicuntur: quod huiusmodi corpora

*Psalm. 78.
Gen. 18.*

assumfissent: corporati videbantur: quia corporatierant. Ita laruatus cana barba præditus videtur: non quòd eam nam barbam non habeat: sed quòd reuerâ eam habeat. *Etsi assumtam.*

*Lomb.lib.4.
d.11. & Dio-
ny. Carth.* Extremâ tua ratio est. Eucharistia ex pane conficitur: ergo panis dicitur. Sed nec ista quicquam pro tua chil- mæra facit. Siue enim nudam panis speciem, siue ipsum Christi corpus per Eucharistiam intelligas: locum nullum habet antecedens. Ipsum enim Christi corpus ex pane non conficitur: cùm panis, vt Magistri tui tradidit, illius materia non sit: quippe cuius substantia vel in nihilum abit: vel in materiam antecedentem. accidentia quoque odor, color, sapor, ex pane non conficiuntur: sed panis essentiam, calidum, humidum, siccum tem- stre, consequuntur.

Exodi. 7. Quod de virga Mosis aduerseris, id nihil prorsus ad rem. Virga dicitur: quia virga reuerâ tum erat: non autem quòd ex virga facta sit, virga vero non fuerit. Etsi enim in serpentem antè commutata fuit: ad pristinam tamen naturam rediit: itaque vera virga, non serpens, virga nuncupatur.

Bor. de Cen. Quare cùm friuolæ prorsus tuæ sint rationes: firmum manet, Eucharistiam, hoc est, terrenam in Eucharistia rem, panem dici: quòd panis sit naturâ, a lendis nostris corporibus aptus: vt sic ex consueto rerû effectu fideine- stræ discat infirmitas, visibilibus, vt Cyprianus loquitur, Sacramentis inesse vitæ æternæ effectum. i nunc: & dic te cum tua interpretatione vanitas non esse cōuidatum.

Scripsi deinde, Pontificios Apostolico illo dicto, *panis benedictionis*, cui benedicimus, nonnè communicatio corporeis Christi est? panis, quem frangimus, nonnè &c. quod pro te citabat iste Gregorius, ceu gemino fulmine proster- ni: quòd contra Apostolum & Christum, vt sc. Antichri- stos,

hos, hac etiam in parte sese declararent, tum solennem illum atque perennem in Ecclesia ritum, fractionem panis, sustulerunt; tum magnum hoc Sacramentum altera sui parte spoliarunt.

Hic miser iste, quod ad sublatam fractionem attinet, magis mutus est quam piscis: itaque crimen quod obieci, pro dolor, confiretur. tantum dicit: sed valde parcet: quia de fractione non lubet istis copiosè differere, fractionem, quod negari, cum corporea, sub speciebus, praesentia consistere posse: nec esse consequens: si species externe quantitatib[us] dimensiones illæ frangantur, ut, quod subiecto corpus simul quoque frangatur: quod modo quodam admirabili subsit & impassibili.

Verè admirabili impassibili modo subest: quia commentatio & phantastico. Si enim veri corporis modo subesset: vtique, hostia per medium extrinsecus & intrinsecus fracta, frangeretur.

Alterum crimen se diluere posse putat, si dicat, nos illo Pauli loco perperam abuti, ad persuadendum, diuinum existare præceptum, de communione sub vtrage specie. Ego verò ne de vna quidem specie, ut isti quidem speciem appellant, diuinum existare mandatum dico: nedium de duabus, aut pluribus. De distributione tum panis, tum poculi, diuinum existare mandatum dico.

Sed inquis nec hic, aut usquam alias Apostolus dicit, poculum effectum necessario omnibus distribuendū. Ast, inquā, mandatum Christi referens, id dicit: cū de poculo ad totā Ecclesiam Corinthiacā ait, *hoc facite, quotiescumq[ue] biberitis, in me recordationē*. aut ostende tu, si potes, mandatū illud ad aliquos dūtaxat attinere. quasi verò cui sanctus ille panis distribuendus est, non sit quoq[ue] distribuendū vinū sanctū: cū vtrūq[ue] vñā & eandē illā victimā, mortuū Christi & de

capite II.

cruce pendens corpus, repræsentet: & vtroque unum idemque Christicorpus, quâ mortuum est, recipiatur. Sed vos in mysteriis hisce talpisestis cæciores: qui ne intra pellem quidem oculos ad videndum habetis.

Dispicet tandem isti Gregorio mea interpretatio: *qua illa Apostoli verba non discernens corpus Domini sum interpretatus. Dixi in summa, discernere corpus Domini, esse crucifixum Christi corpus à sancto pane discer- nere: sancto fractoque pane ad fractum Christi corps tenocari: quod fit, si sicut oculis corporis fractum pane, sic oculis fidei, fractum & in cruce pendens Christi cor- pus, velut Hierosolymis constituti, intuemur: et si sicut fractum panem hîc in terra è manu ministri, manu & ore corporis accipimus, ita fractum & de cruce pendens Christi corpus sursum, è manu summi Pontificis, manu & ore fidei, siue mentis fidelis, suscipimus. Qui ita disce- nit, is sic, vt debet, edit & bibit: in recordationem edit & bibit: dignè edir & bibit. Quid tu hîc desideras Gregor*

Non hoc inquis propriè est scilicet discernere corpus Domini: sed impura conscientia hunc cibum cælestem, qui cor- pus ipsum Christi continet, comedere: perinde ac si duntaxat panis, & non corpus Christi, esset. Immò vero, Gregor, quod dixi & dico, id propriè est discernere corpus Domini: quia discernere, est inter diuersa discernere & iudica- re, vnum ab altero distinguere: idque temet quoque iu- dice: qui tum libro primo, eodem planè modo, loqueris: tum hic improvidus idem ferè profers: cùm ais: eum non discernere, qui cælestem hunc cibum comedit: perinde ac si duntaxat panis esset: quod aliud nihil est: quâm in- ter panem & corpus non discernere. Quid enim aliud quæso sibi illa tum Christi, tum Apostoli, verba volunt, hoc facite quotiescumque biberitis, in mei recordationem: quâs quotiescumque manducaveritis panem hunc, & poculum hoc biberitis.

cap. 4. p. 20.

i. Cor. ii.

Mortis, mortem Domini annuciatis; quam mortem Christi fideli memoria recolendam , nec in panem duntaxat intuendum, sed à frasto pane ad fractum Christi corpus transeundum , eoquē inter panem & corpus diligenter discernendum esse: eò quòd Sacramentum hoc Sacramentum passionis sit : ad hoc institutum, vt perennis illa victima in memoria viuat? Hoc verum est, qui impura conscientia edit & bibit, is non discernit: sed non contra, quicunque non discernit, is impura conscientia edit: quia fideles etiam & pii, vt liquet ex iis, quæ mox subiiciuntur, propere inter vos multi infirmi sunt , crebrius non discernunt, eoquē indignè manducant & bibunt: quòd à frasto pane ad fractum Christi corpus, indequē ad se ipsos, fide non revertunt.

Quòd addis , Christi corpus cœlesti cibo contineri, fallum est: quia accidentibus Cœpaluxwes, vt somniatis, non continetur: quia non accidentia, sed Christi corpus, cibus cœlestis: immò quia accidentia , vtpote nutricandi videlituta, planè cibus non sunt.

Sed probas tuam interpretationem : Apostolus ait: p̄m̄b̄ autem scipsum homo: & sic de pane illo edat &c. id est, te interprete, videat, qua conscientia accedit, ut edat: ergò non discernere corpus Domini, est impura conscientia cibum illum edere.

Nego consequentiam : primò , quia corpus Domini discernere, & se ipsum probare, idem non sunt: et si coniunctissima: quòd hoc ex illo consequatur: deinde scipsum probare , non est tantùm videre , qua conscientia quis accedit: sed diligenter scipsum explorare, an credar, Christum pro se, miserrimo peccatore , qui ob peccata sua, à vita æterna extorriserat , mortuum esse, sequere crucifixum illius carne & profuso sanguine ad vitam æternam paci & potari: & an serio se totum Deo consecret , gra-

tusque pro tanto beneficio esse velit, hoc est, an fidem & poenitentiam afferat.

Sed quomodo probas, cœlesti illo cibo, quem vocas, corpus Christi Copulacionis contineri? Quicunque manducaveris panem hunc, vel bibet calicem Domini indignè, reuerterit corporis & sanguinis Domini: ergo panis & calix iste ipsum Domini corpus sanguinemque, Copulacionis scilicet, continent. Vana consecratio est. vanum itidem, verbis illis, panis, quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est? & calix siue poculum nonne &c? talem panem, taleque poculum innuit, quod ipsummet Christi corpus & sanguinem & omnia regia Copulacionis continet. Vanum, hunc panem edere & hoc poculum bibere, idem prorsus Apostolo esse, quod indignè & impura conscientia ipsummet Christi corpus edere, sanguinemque bibere. Vanum denique, comedentes eatenus reos corporis & sanguinis Domini fieri, quatenus ipsummet Dominum corpus & sanguinem imputa conscientia, ore rame corporis, edunt ac bibunt. Patrum interpretationibus nihil planè iuuaris. Concedo, impios, sceleribus pruisque cupiditatibus inquinatos, impuraque conscientia accedentes, indignè manducare, non discernenter. prius Domini: sed cum pii quoque, & pura conscientia prædicti, ut ex Apostolico contextu liquet nonnunquam indignè manducent, corpus Domini non discemant: quod faciunt, cum non ea, qua par est, animi attentione & sui ipsorum examinatione accedunt: non discernenter indignèque manducare, non est impura conscientiae cedere vel manducare: sed inter fractum panem fractum que Christi corpus eo, quo declarauimus, modo non dñ indicare. Vident quid propriè sit non discernere corpus Domini? quid item indignè manducare? non ergo quod iudicis, aut mihi falso impingis, sed quod ego verissimè

scripsi

scripsi & scribo , hoc , inquam , meum , non illud tuum ,
indigne manducare est & corpus Domini non dijudicare.

Argumentum V.

Quintum istius argumentum hisce complexus sum:
Sacramentum Eucharistia à ceteris mysteriis sive
articulis fidei propria quādam sui ratione differt:
quia ab Ecclesia semper , quasi antonomasticōs myste-
riū sive appellatum : singularem aliquam atque ma-
gnam difficultatem continet , seu res ardua & admirabi-
lēs: fidei tamen nihil osciūs non indigna , & quæ credi
debet: p̄senta ergo re ipsa sunt in Eucharistia corpus
& sanguis Christi: quia p̄senta negata , admirabilitas
negatur , & nihil huic mysterio proprium relinquitur.
Hacvis est argumenti quinti. nam quod ad quatuor illas
rationes attinet , quibus difficultatem huius mysterii de-
monstrat , non est cur illas verbosē percenseamus: cūm
remplam , quæ illis tamen non efficitur , concedamus:
sic utram de illis verbis non labore , quibus commentati-
onem , & falso nobis tributam , opinionem insectetur ,
quasi aliam in hoc mysterio admirabilitatem nullam
agnoscamus , quām quod corpus illud Christi ē cælo spi-
ritualis gratia robur ad nos usque transmittere possit.
Quintum igitur istius argumentum illud est , quod dixi:
velaliter illud nobis declamator iste construat. Sed ra-
tiones suas construet; ubi lucem fugere desinet.

Ad argumentum igitur istius , vt à me constructum
est , non ad verbosam & dolosam istius declamationem ,
respondi , metorum concedere. Concedimus enim , ve-
rum Christi corpus , & verum illius sanguinem verè p̄s-
enta esse in hoc magno mysterio , in eōque verè percipi:
sed negamus ea corporis ore percipi & sub speciebus & om-

adūs latitare: id quod etiam ex propria huius Sacramenti difficultate & admirabilitate nequaquam efficitur. Satis est si præsentia sint: vt propriam hoc Sacramentum obtineat admirabilitatem. Cùm ergò respondi, me totum concedere: non tantum antecedens, vt iste, non sine dolo malo, refert, sed consequens etiam concessi: cùmque subieci admirabilitati & proprietati isti sufficeret, *κανωνήσει* menti^g fideli præsentia sint corpus & sanguis Iesu Christi, eo docere volui, sicut ex admirabilitate præsentia efficitur: ita corpoream præsentiam ex ea non effici quod admirabilitas absq; ista præsentia consistere posse.

Admirabilis enim & ardua res est hoc mysterium; pimò, quia qui sursum est in cælo, is eodem temporis an-
culo simul etiam hic est in terra: et si alio quām sursum, modo: deinde, quia communis panis, verus terra fructus, non terrenus sed cælestis cibus est: quia corpus Christi: quod non minus certò percipitur, quām panis; et aliter panis, aliter corpus Iesu Christi: tū, quod, sicut corpus & sanguis Christi ἀλεξίναροι sunt, quo mortiferarien-
tēi vis extinguitur: ita quoque, propter coniunctionem Sacramentalem, communis panis communeque vinum corporibus fidelium antidoton fiunt contra venenum. præterea in hoc mysterio propriè perennis illa victima memoria viuit, & denuò quasi occiditur, atque crucifigitur: quia tota tremendi huius mysterii actio aliud nihil est, quām mortis Christi repræsentatio: qua quasi ante oculos nostros crucifigitur: quæ causa est, cur Apostolus scripserit quia quotiescumq; panem hunc, fractum scilicet &c. ederitis, & poculum hoc biberitis, mortem Domini annunciatu-
la hoc denique mysterio vno fit membrorum omnium, omnium Sanctorum, tam angelorum, quām hominum, tam eorum qui in cælo, quām eorum qui in terra sunt inter se, tum cum capite suo Christo, cum veralliu-

carnē: ut omnes caro sint de carne eius & ossa de osib[us] eius: nec id solum: sed quia cum vera Christi carne omnia illius membra coniunguntur: caro vero $\tau\omega\Lambda\gamma\omega$ hypostaticē est unita: idcirco cum illius quoque Deitate coniunguntur: & ex consequenti, Hilario teste, cum Patre & S. S. quibuscum idem Deus est, adeoque cum tota Trinitate. Hæc in cœna propriè sunt. hæc ardua, admirabilitatis & stuporis plena sunt. hæc causa sunt, cur mysterium hoc à ceteris omnibus sit discriminatum: cur ~~ad~~ ^{de Trinit.} ~~izozym~~ mysterium, cur tremendum & stuporis plenum mysterium, cur magnum Sacramentum appelleatur. hæc firma manent & integra: et si neque panis substantia excludatur: neque pani arcanum illud & aëre subtilius corpus includatur: quod neque Scripturæ norunt: neque Patres orthodoxi: sed soli hæretici, parentes, obstetrics, tutores & defensores illius.

Ex his admirabilitatis rationibus priori Scripto tres attuli: secundam, quartam, & extremam. Scripsi ergo primò: et si corpus & sanguis Iesu Christi sub elementis non latitent: nec aliud Christi corpus siue caro in hoc mysterio percipiatur, quamquam quæ in verbo quoque percipiatur: proprium tamen huius mysterij esse, quod hinc non seorsum, sed unum cum extensis, ijsque conuenientissimis, Symbolis percipiatur: quod non fit in mysteriis aliis: quæ Symbolis istis sunt destituta. Quid hinc iste Gregorius? verba mea truncat: eoque quiddicat nescit. Eadem caro est, quæ in verbo, & Eucharistia, prælens est: & quidem in se considerata, utrobique eodem modo prælens est, eodemque modo percipiatur, palato mentis fidelis. Sed hoc non obstat, quominus in Eucharistia peculiariter quadam ratione percipiatur: quæ non seorsum, sed unum cum illis Symbolis, percipitur: quod contra fit in verbo. Hæc itaque corporis Christi manducatio sicut Euchari-

stia propria est: sic admirabilis est: quia mirabile, stup
risque plenum, externis, terrenisque rebus æternæ vita
effectum inesse: iisque nos non solum consueto more,
sed etiam præter naturam ad vitam æternam pasci. Ipsam
autem in se consideratam carnem in Eucharistia quoque
non aliter percipi, quam in verbo percipiatur, ex eo do-
cui, quod panis etiam Eucharisticus verbū quoddam sit:
& quicquid in Eucharistia, præter externa Symbola, per-
cipitur, id in verbo propriè percipiatur: id quod pleno
ore mediæ antiquitatis Doctor, Augustinus, affir-
mavit.

*in Iohanne
trat. de.*

Hic iste non colligitur, inquit, ex hac Augustini doctrina,
quod nullo modo ipsares externa, in Sacramento exhibeat So-
cramenti effectum: sed quod eam vim habeat res externa
naturam suam, sed ut subest verbo. Sterrissne Gregori? quis
illud inde collegit? nonné cum panem, quam vocem
vel fraudulenter, vel negligenter, omisisti, verbum quod-
dam esse scripsi, eundem illi cum verbo effectum concessi,
sed qui verbi proprius sit, & quem panis à verbo habeat
collegi, colligiturque ex Augustini doctrina, carnem
Christi non aliter in Eucharistia, quam in verbo percipe
eo quod externum etiam in Eucharistia Symbolum, ter-
bum quoddam sit, verbum sub aspectum cadens: & quod
quicquid in ea præter rem terrenam percipitur, in verbo
propriè percipiatur. Ad hoc respondendum erat, Gre-
gori. Nam quod extra oleas excurrens, dicas, rem exter-
nam vim suam non naturam, sed à verbo, habere, id con-
trouersia caret. Vim igitur & effectum hyperphysicum
externa quoque Eucharistia res habet, & hunc à verbo
& à verbo, non quia dicitur, sed quia creditur: quod effec-
tum & vim illam ille duntaxat sentiat, qui verbo credit:
sed ostende tu, si potes, vim & effectum hunc in Eucha-
ristia in eo positum esse, quod nuda panis & vini acciden-
tia

at ipsummet Christi corpus & sanguinem *Cupialuxos* exhibeant.

Sed ait, *Nisi res externa huius Sacramenti exhibeat nobis corpus Christi realiter praesens: & eatenus vim habeat animas nostras genitrixiam presentis corporis Christi, spiritualiter nutriti: nā ipsa exhibebit ratione quadam sua propria, & maximē admirabili effectum suum propriū, qui est contunctio, siue communicatio corporis Christi nobiscum, ut eius eveyēia spiritualem pacem: at omnino fatendum est, rem ipsam externam Eucharistie cum effectum propria quadam, & maximē mirabilis ratione sua exhibere: confitendum est igitur, in re istius Sacramenti externa corpus ipsum Christi realiter praesens exhiberi.*

Vis ita concludere: si externa Eucharistiae res effectum suum proprium, ratione quadam sua propria, tāque maximē admirabili, exhibet; *Cupialuxos* Christi corpus exhibet: sed verum prius: verum igitur & potius.

Falsissima maior est. est enim effectus ille, sicut etiam exhibendi ratio, ita proprius externæ rei: vt ei cum verbo communis sit: quippe à quo vtrunque habet: effectum, & exhibendi rationem ipso verbo in re externa exhibente. nihil igitur aliud externa res exhibet, quām quod in verbo + quoq; exhibetur. nonāc enim extetha quoque res verbum quoddam est? & hęc aliud aliterū exhibebit, quām ipsummet verbum: sine quo exhibere nihil planè potest: ab vero quālo n' v' n' v' res habet, à materiali, an à formā idem igitur vtrobique, visoque, & in visuque, verbo & elemento sansto, aurium & oculorum verbo, eidem eodemque modo, offertur & exhibetur: hoc solūm, cōque germino, discrimine; quod verbum aurium, elementum oculorum ministerio vtitur: & quod verbum vim istam per se habet, elementum autem à verbo.

stages

Quare:

Quare vanissima maioris tuę probatio est: quæ de absente Christo loquitur: quem nos præsentissimum in Eucharistia profitemur: licet Capernaiticum illum vestrum præsentia modum cum Scripturis repudiemus. Vanum itidem quod de aqua regenerante subiicis: qui inusquam negavi, aquam regenerandi mundandique vim habere sed in verbo, ut Apostolus loquitur: eò quod in aqua etiā, *In Iohann. ut Augustinus testatur, verbum mundat. mundatio enim, ut idem ait, nequaquam fluxo & labili elemento tribueretur: nisi adderetur, in verbo. nec aliud igitur, nec aliter, externa, tum Baptismi, tum Eucharistiae, res offert & exhibet, quam quod, & quomodo, verbum offert & exhibet: quia sicut in aqua verbum mundat: sic in pane verbum offert & exhibet. Manet ergo, sicut regeneratio per aquam in verbo, Baptismi propria est: ita passionem & potationem, quæ tantò pane & vino, in verbo, fiunt, Eucharistiae propria esse. Cetera etiam mysteria (hæc tū verba veterotorie omisiisti) externa ista tymbola non habent. De corporis Christi præsentia & symbolorum admirabilitate satis dictum.*

Negas etiam , quartam & quintam admirabilitatis rationem, quod mysterium hoc passionis mysterium sit, quo perennis illa victima in memoria vivit, quod in hoc mysterio vniuersalis illa vniuersitas , Eucharistiae propria esse. sed quibus rationibus? Viuit, inquis, in memoria piorum peregrinis illa victima etiam extra usum Eucharii.

*bomil. 5. de
conf. dñst. 2.* Sed estne hoc Emisseno perennem illam victimam in memoria vivere? mactaturne usquam alibi solemniter agnus ille, præterquam in Eucharistia? ubi ritus illi externi, fructio, effusio, ceteraque qui in veteri Ecclesia recepti erant, quibus mors Christi representatur, præterquam in hoc magno Sacramento? nonne admirabilis illa & vniuersalis omnium simul membrorum, tum intersc., tum cum capite

capite Christo , eoque tum homine, tum Deo , adēque cum tota sacra sancta Trinitate , coniunctio huius mysterii propria est ? vbi quæso vniuersalis hæc vnio, præterquam in hoc mysterio , repræsentatur ? vbi ima summis iunguntur: cælum terra sit: & terra cælum? Sed de quinto argumento satis.

Argumentum VI.

Sextum istius argumentum ita proposui: Christus & potest , vt antè ostensum est, & vult, sub aliena specie præsens esse suo corpore in Sacramento : præterea immenso nos amore prosequitur , vt discedens etiam omnino hoc modo, sub aliena specie, nobis adesse velit: quæ præsentia cum maximo nostro commodo, eoque spirituali, coniuncta est: sub aliena igitur specie præsens est suo corpore in Sacramento.

Negauit antecedens: & negantiaæ quatuor attuli rationes. quid iste? suo more agit: lucem fugit: & tum responsonem meam, tum argumentum suum, extimescit. Ego itaque iure de isto conqueror , quod nullam ferè responsonem meam bona fide recitarit. ait, me respondere, prium falsum est, &c. atqui scriptum meum ita loquitur, Falsissimum est antecedens. prium enim falsum est, quod dicas, te &c. quatuor enim, vt dicebam, negati antecedentis rationes attuli: quia quatuor illius membra sunt: quanum prima est, quod vanissima sit istius iactatio, falsissimumque, quod primò sumit , se iam antè monstrasse, Christum sub aliena specie præsentem esse posse: cùm id nullo verbo priori Scripto monstrarit. monstrare quidem conatus est, corpus Christi simul & semel in pluribus locis esse posse: sub aliena verò id specie esse , id neque monstravit, neque monstrare conatus est. ac quia discriminem inter

136 CONTRA GREGOR.

προλαμβάνεται & præsentiam τῆς μελέτης explicans his ceteris usus sum, aliud esse substantiam corporatam duobus in locis esse, sua quantitate & qualitate accidentibusque præditam, aliud accidentibus propriis exutam, alienis, quotum substantia euanescat, sicut alterius substantiae accidentia, vestiri: idcirco hoc cauillatur, non habens ad rem quod respondeat.

Nos, inquit, nihil dicimus minus, quam Christi corpus, cum in Sacramento consistit, accidentibus ex usi proprio, & alienis accidentibus vestiri.

Quid dicatis, quam bellè de hoc mysterio consentias, notum est. Christi corpus in Sacramento quantitas & qualitates suas retinere dicis. Vbi ergo spectabilitas? vbi ceteræ veræ carnis proprietates? vbi corporis humani dimensio? num hostiæ vel milii dimensio corporis humani dimensio est? exqua Philosophia, quaué Theologia id didicisti? nonne terminatam, cum qualitatem, tamen quantitatem, omnis res naturalis à natura, naturaque opifice habet?

Lomb.lib.4. dist. 11. Substantia, inquis, panis non simpliciter euanescit: sed in Christi corpus conuertitur. Cur ergo Magistri tui docuerunt, eam in nihil abire? si non simpliciter euanescit: ergo tamen ex parte euanescit. Si non euanescit, sed in corpus Christi conuertitur: ergo materia corporis Christi est: & in eo, ut materia in composito, manet. quo verò modo huic cum illo tui magistri, nec dicimus, substantiam panis vel vini materiam esse corporis vel sanguinis Domini, conueniat, tu videris. Quæsto te, si boni viri nomen tueriris, explica nobis perspicue, quæ & qualis ista vestra conuersio sit: quam ignorare se Magister tuus ingentè profitetur.

lib. 4. dist. 11. Sed quo modo primum illud antecedentis tui membra tueris, quo dixisti, te iā antè monstrasse, Christum sub aliena specie præsentem esse posset?

CAPUT QVARTVM.

132

Vos, inquis, idcirco potissimum negatis, Christum sub aliena specie adesse posse: quia negatis, unum corpus in pluribus locis adesse posse; ergo recte dixi, me illud ante monstrasse: quod hoc monstrato, illud etiam, aduersus vos quidem, monstratur.

Falsum est antecedens, *μηδείας* enim negamus: quia maxima omnium, quae inquam viguerunt, idolatria est: totiusque Christianæ religionis euersio. hæc ratio est, cur velstram illam vobis præsentiam negemus. Ac si maximè probasses, id quod probabis, ubi lucem tenebras esse docueris, unum idemque corpus in duobus simul locis, sua forma præditum, esse posse: non tamen probasses, hæreticam istam sub aliena specie præsentiam. Quare vana qua iactatio est, & vera mea negatio.

Sed quartum, inquis, ad id peritum argumentum id directè probat. Si argumentum illud tertium (tertium enim non quartum est) ad id petitum fuit: siquæ primo capite *μηδείας* probare voluisti: cur id hoc scripto negasti? Hæc enim tua verba sunt, *non hoc iam ago his exemplis*, ut cap. 2. p. 130 *μηδείας confirmem &c.* Quid autem tertio illo argu-
to officiatur: & quæ Patrum mens fuit atque sententia,
dictum est antè.

Sed iactio tertij capitii id te defendisse scribis. Sed nonne tertio illo capite, quod nunc quartum istud est, de quo modo agimus, suprem rationibus eandem conclusionem demonstrare conatus es? quia itaque fronte particula *antè* huius capitii initium te significasse scribis? aqua tibi hæret, nusquam id probasti. falsum itaque primum antecedentis tui membrum.

Sed multò falsius alterum, Christum sub aliena spe-
cie vero suo corpore præsentem esse velle. ubi voluntas
cur hic obmutuisti?

Tertium nihilominus est, immensum enim suum

erga nos amorem Christus neque transubstantiatione declarare vult, neque consubstantiatione. alios habet amoris sui declarandi modos: quos percensui: & tu, ve. listolis, concedere cogeris: inter quos etiam est verail. lius in Eucharistia præsentia.

Sed negare me, non probare scribis. ast mihi satis est negare quod tu probare non potes. ratio tua est: Christus immenso nos amore prosequitur, vt discedens etiam omnino hoc modo, sub aliena specie, nobis adesse nobis. cumque manere velit in Sacramento: sub aliena iraque specie præsens nobis est in Sacramento. negau & nego antecedens. tu, si potes, proba. affirmanti, non neganti, probatio incumbit.

In Iohann. homil. 45.

Sed ex natura charitatis, & Chrysostomi testimonio, probasse te dicis, Christum in Sacramento nobiscum manere velle. Sicut ex charitatis natura sequitur, Christum nobiscum esse: & tum in Eucharistia nobis præsentem esse, tum in cordibus nostris per fidem habitare: ita nec ex charitatis natura, nec Chrysostomi verbis sequitur, eum suo corpore, corporeo & hæretico modo, sub hostia esse, & sub ea flagiter permanere. negamus enim, eum salua carnis suæ veritate sic nobiscum manere posse.

Sed præsentem Christum in Sacramento nobiscum re ipsa coniungi Chrysostomus intelligit. Sed non intellegit corporeum coniunctionis modum. vbi enim vel in Scripturis vel in Patribus veræ corporalisque nostra coniunctionis modus aut nexus corporeus? nonne in Baptismo quoque; Chrysostomo teste, locum habet ista coniunctio?

Propterea autem cœlus es, Gregori, si non vides, nos & veram realemque carnis Christi in Eucharistia præsentiam, & veram realemque cum vera illius carne coniunctionem prôliteri. corpoream & monstruosam illam ve-

stram præsentiam & coniunctionem inficiamur. hanc si potes, proba. nam quod Chrysostomus scribit, Christum tangi, eiisque carni dentes infigi, id Sacramentaliter, vobis met interpretibus, scribit: vt hinc corporea præsentia nullo modo efficiatur. Reienim signatae tribuitur quod in signo fit & Sacramento: idque rectè: tametsi Sacramentum rem Sacramenti non aliter continet, quam verbum: quia non quâ elementum, sed quâ Sacramentum est, ex parte verbi, eam continet, hoc est, verbum, quod ad elementum accessit, illud propriè est quod continet, non elementum: vt paulò antè ex Augustino docuimus.

Quare non falsa, sed vera sunt quæ ex illis Chrysosto m i verbis, ut autem non solum per dilectionem, sed etiam re ipsa in illam carnem conuertamur, id per cibum efficitur; collegi consecraria: quorum alterum erat: *Vnio membrorum cum capite, quæ in Eucharistia fit, mandationem sequitur, hoc est, qui verum Christi corpus manducant, ij cum Christo capite coniunguntur: igitur à membris duntaxat editur verum Christi corpus.* negas consequentiam. Sed quare? quia, inquis, *vnio cum Christo per gratiam non ita ex mandatione Sacramentali consequitur, ut semper contingat, &c.* At qui non de mandatione Sacramenti quaestio est; sed de mandatione ipsius rei, veri corporis Christi. hanc mandationem vno perpetuo comitatur, dicente Domino, *Ioh. 6. qui manducat carnem meam, is in me manet, & ego in eo.* hæc enim Domini verba ad Eucharistiam attinere, vos ipsi nondiffitemini. idem Chrysostomus vult verbis modò citatis: vt tum ex antecedentibus liquet: tum ex iis quæ consequuntur. Firma itaque mea consequentia est, *Quiunque verum Christi corpus manducant, ij cum Christo capite coniunguntur, vt caro sint de carne illius, & os sa de ossibus illius:* Sed sola Christi membra ita cum eo coniunguntur: quare sola Christi membra verum Christi

In Iohann.
tratt. 80.

124 CONTRA GREGOR.

Ioan. 6.

Eph. 29.

4. 5.

corpus manducant. Maior Christi est: minor ex Apostolo nota.

Quod de Baptismo & Christi morte aduersi, id nihil ad rem. aliud est de Sacramento loqui: aliud de re Sacramenti. Quicunque vero Christi sanguine lauantur, ij quoque regenerantur: se d non quicunque aqua tinguntur, ij quoque sanguine lauantur & regenerantur. Sc in Eucharistia quicunque fractum Christi corpus & traditam carnem edunt, in Christo manent, & Christum in se manentem habent: sed non quicunque Sacramentum corporis, quod Sanctus panis est, non ipsummet corpus, edunt, rem quoque Sacramenti, fractum Christi corpus, edant, & cū Christi corpore coniunguntur. Mors etiam Christi iustificat: sed credentes: si fide apprehendarur. Sic externum in Sacramentis Symbolum vim habet hyperphysicam & spiritualem: si verbum, à quo, & in quo, vim istam obtinet, fide recipiatur.

In Iohann. bolum. 45. Ex hisluce meridiana clarius est, Christi corpus a nullo edi, qui non sit in corpore Christi: eo que corporis ore non edi. nam quod tu ex Chrysostomo & Augustino occinis, eo nihil planè iuuatis. Sacramentaliter Chrysostomus loquitur, signorum nomina rei nominibus permittat, sanguinem & corpus appellans, corporis & sanguinis Sacramentum: quia quod Apostolus dixit. *quare qui comedetis panem hunc, aut bibet poculum Domini indignè &c.* id hisce verbis Chrysostomus effert. *Qui enim manducat, & bibit indignè sanguinem Domini, iudicium sibi manducat*

lib. de Bapt. contr. Dom. cap. 8. Augustinus autem adeo tibi fauet, vt vel illis ipsis, quæ citas, verbis te iugulet. Sacramentum Dominicum & corpus Domini opponit: per Sacramentum elementum cum verbo intelligens, non ipsummet corpus: quippe quod opponit Sacramento. Sacramentum itaque Dominicum malus etiam accipit: coqué non nihil accipit:

accipit: et si Spiritualis hic cibus illi non sit Spiritualis. Tametsi enim sanctus hic cibus carnali non est Spiritualis: in se tamen Spiritualis est, & effectu Spirituali præditus: quia Sacramentum corporis eoque modo quodam verum Christi corpus.

Ex quibus Augustini verbis iterum liquet, et si Sanctus panis verum Christi corpus est, etiam cum impio & infidelio offertur: ab infidele tam en nihil præter rem externam accipi. nam ut idem inquit, *qui discordat à Christo, nec car-* apud Pro-
nem eius manducat, nec sanguinem bibit: etiam si tanta rei sperum.
Sacramentum ad iudicium sua presumptionis quotidie indiffe-
renter accipiat. audin' quid malus accipiat?

Falsum igitur est, quod assuis, Augustinum de fructuo. In Johann.
fa duntaxat corporis manducazione loqui, cum id ab illo tract. 26.
duntaxat manducari scribit, qui in Christo manet. De
veri corporis manducazione absolute loquitur: quia ali-
ter non manducatnr, quam manducazione fructuosa:
propterea quod cibus est ad vitā nutriendis non ad exitium.

Hæc de altero consecratio. alterum erat: Vnio man-
ducazione sequitur: ergo qualis vniō, talis mandu-
catio: & ex consequenti, sicut vniō Spiritualis est: ita man-
ducatio quoque Spiritualis est, non corporalis. hic iste
putauit, concludere me velle, vniō & manduca-
tione vnum & idem esse. ego vero nihil minus volui: sed
hoc volui, vt rurisque eiusdem generis esse: non ignorans,
alterum causæ rationem habere, alterum effecti: id quod
etiam priore meo Scripto crebrius inculcaui. nonne ve-
rò perspicue sententiam meam expressi, cum ut iste quo-
que citat, scripsi, deinde manducazione non aliam quam
vniō esse: quæ cum Spiritualis sit, non corporalis &c. P. 20. b.
tualem quoque non corporalem manducazione esse &c.?

Nihil oculatior est, cum hoc alterum meum conse-
crationis ita proponit. Vno que ex manducazione seq. situr,
est

est spiritualis, qualis fit etiam teste Chrysostomo & aliis Patribus in Baptismo: igitur etiam manducatio Christi in Sacramento debet esse duntaxat Spiritualis, non corporalis. Vbi quælo ita sum ratiocinatus? Si falsarius haberi non vis, Gregori, ostende hoc tuum enthymema in meo libro: hanc autem rationem pro mea agnosco: *Vnio cum vero Christi corpore, quæ corporis manducationem in Eucharistia consequitur, spiritualis est, & tantum spiritualis: ergo manducatio quoque veri corporis Christi tantum spiritualis est, non corporalis.* Antecedens antè probatum est: ratio consecutionis est; quia qualis unio, talis manducatio atque cibus, propterea Sanctus in Eucharistia panis corporeo modo nobiscum coniungitur: quia corporeus in se cibus est: & corporeo modo manducatur.

Aliud igitur est, de Sacramenti, aliud de veri & crucifixi corporis unione & manducatione loqui: nemo negat, Christum corporeis rebus ad spirituales effectus vti: sicut etiam nemo spiritualem duntaxat in Eucharistia manducationem affirmat: sed ipsum Christi corpus spiritualiter duntaxat, palato mentis fidelis, manducaridicimus: quia spirituali duntaxat nexo nobiscum copulatur.

Quare nihil ad rem quod de salute & iustificatione hominum imperitè simul & intempestiuè nobis hic opponis: qui corporeis rebus spiritualem effectum nunquam denegauimus. nihil item quod de Baptismo concludis. nos enim non ita concludimus, hoc autem sequitur, regeneratione & ablutio à peccatis spiritualis est: igitur ablutio quæ fit ipsomet sanguine Christi, spiritualis est. En, miserrime Gregori, quò te deducat hydra tua septiceps. reuoca te: eamquæ mature desere, ni plagarum illius particeps esse velis.

In Ioh. in homilia 45. Nequeverò videre possum, quid vel nobis obsint, vel vobis prosint illæ Chrysostomi verba, quibus Christum in Eucha-

Eucharistia videri, tangi, & ita quidem, vt illius carni dentes infigantur, docet. num consequens esse putas, veram illius carnem sub nudis panis accidentibus reipsa latitare? quin immò tu ipse vanissimæ consecutionis rationem nobis suppeditas. non enim aliter id carni siue corpori Christi competit, quam ratione rei externæ, quæ verè & in se tangitur atque videtur. Quod si reipsa sub nudis accidentibus vera Christi caro latitaret; vtique quicquid dicas, verè & in se quoque una cum accidentibus tangeretur: sicut panis substantia verè & in se tangitur & absumitur. Dicitur autem ipsamet caro tangi, quia Sacramentum illius, sanctus panis, tangitur: eoque Sacramentalis, vt dicebamus, locutio est: qua rei tribuitur quod signo competit: idque rectè: ob eam quæ inter rem & signum est, coniunctionem. Ineptissimè vero falsissimè que Chrysostomus loqueretur: si corpus Christi idcirco tangi diceret: quod sub illa re, quæ tangitur, reipsa subsit. Etsienim re ipsa aliquis sub tentorio, verbi gratia, subsit: nisi tamen ipsamet tangatur: verè tangi dici non potest: vt vt tentorium tangatur. Quare nimis crassus es, Gregori, si non percipis, quam te lethaliter hæc Chrysostomi verba vulnerent: quibus luce meridiana clarus docet, se de hoc magno Sacramento Sacramentaliter loqui, & nihil minus, quam hæreticam illam vestram presentiam, significare.

Quod de contradictione respondes, ostendit, quam gnarus sis legū contradictionis. negas, contradictionem involui, si idem Christicorpus, in se consideratum, modocorporeo simul à nobis discessisse, & in cælum assumtum esse, & nobiscum mansisse dicatur. Cedo legem, quam hic requiris, contradictionis. Discessit, inquis, Christus non secundum illa loca, in quibus nobiscum est in Sacramento, sed secundum alia, in quibus antea ver-

satus est visibiliter. Sed quando tandem nobis probabis, verum hominis corpus in pluribus locis esse? quando itidem, illud crassio vel potius nimirum subtili illo vestro modo in Sacramento esse? quando denique illud aliis in locis aspectabile, in alijs non aspectabile esse? immo verum hominis corpus aspectabile non esse? hæc, si monstraris: concedam tibi hanc contradictionis legem.

Quamuis ne h̄ic quidem Iesuiticas tuas auriculas tēgere potueris. Alia lex est secundum idem: alia ad idem, deest lex secundum idem, eoque contradictione non est, si idem eodēq; modo acceptum, de eodem affirmetur & negetur: sed secundum aliam & aliam illius partem, aut conditionem: vt si Christus $\kappa\alpha\tau\alpha\lambda\omega\gamma\alpha\tau\alpha\lambda\omega$ vbiique & non vbiique esse dicatur. Quòd si ad duo diuersa, quæ extra subiectum sunt, cuiusmodi commentitia tua loca sunt, respiciatur: non lex secundum idem, sed altera, ad idem, desideratur. Hæc itaque lex desideraretur, si $\pi\lambda\lambda\alpha\chi\beta\delta$ demonstrari posset: quod quia tum cum vera carnis natura, tum cum oraculis cælestibus pugnat, nequam desideratur: & quia hæc, præter quam aliam adferre nullam potes, non desideratur, nulla plane desideratur, sed integra contradictione manet. Sed deest cōditio $\omega\pi\pi\pi\pi\pi\pi$. hoc enim fortè dicere voluisti: et h̄i nō poturisti. In illis enim locis, inquis, in quibus nobiscum est ratione Sacramenti, abesse & adesse citra contradictionem dici potest: quia alio modo adest, modo scilicet inuisibili, alio abest, modo visibili. Hæc quoque lex à contradictione te vindicabit, vbi duplēm hunc veri corporis veraque carnis humanae modum ē Scripturis demonstrāris. Quid autem secundo capite effeceris, ex secundo illo capite liquet.

Num vero quia præter præstigias nihil habes, quod discas; idcirco quod nos solidè respondemus, præstigiae sunt? ant tibi hoc nihil est, quod discessurus Christus veri sui corporis

poris Sacramētū nobis reliquit : an magnum hoc Sacramētū cum absētis Imperatoris legib⁹ compara-bis ? n̄ nihilne illud , quod scripsi , veram & pro nobis tradi-tam Christi carnem à nobis in Eucharistia verè & reipsa manducari , nobiscum verè & teipsa coniungi ? estne hoc Christum absentem , an potius intimè præsentem , statu-ere ? cur id malitiosè præteriſti ? non itaque Deitatis ſolum , ſed etiam verę carnis veram præſentiam in Eucha-riſta conſitemur : qua vera Christi caro , quæ pro nobis tra-dita eſt , verè præſens eſt , & à nobis verè manducatur : ſed quā tradita eſt , vt ex Institutionis verbis antè conuicimus .

Supereft quartū & extreμum ſexti argumēti mem-brum : quod tertio ſimile pronunciaui : quia verum no-stum commodum atq; ſolatium non in Cyclopica illa carnis manducaſione , quæ pijs cum impijs communis ſtatuitur , conſiſtit : ſed in illa , quæ facit , vt Christus in me maneat , & ego in eo .

Hic iterum iſte vociferatur , fundamentum Christianæ religionis euerti . metuebat enim , id ſibi obijci poſſe : probè ſibi conſcius , & fundamentum Christianæ religio-nis conuelli : & totam religionem Christianam in fabu-lam transmutari , ſi vera Christi caro , cuius ſceleris iſti rei ſunt , in phantasma conuertatur .

Sedita me ratiocinari ſcribit , Præſentem habere Christum in Sacramento commune mihi cum quoquis impio & ſcelerato eſt , ut exitium aeternum id ad fert , niſi ſpiritualiter Christus man-duceſur : ergo non in ea præſentia , ſed in hac ſpirituali mandu-caſione verum commodum & ſolatium eſt .

Hæc quoque ratio ſicut ambigua , ſic mea non eſt . Quatuor meis verbis rationes complexus ſum : è quibus prima eſt , Quod Scripturis aduersatur , id non verum , ſeu vt iſte loquitur , ſummuſ & ſpirituale , piorum commo-dū eſt atq; ſolatium : corporea illa carnis Christi ſub nudis

speciebus praesentia Scripturis aduersatur: quia pugnat cum verbis Institutionis: ut partim ostendimus: partim ostendemus: ergo verum, summum, spiritualeq; piorum commodum atque solatium non est.

Altera ratio est: Quod mihi, seu pijs, cum impijs & scelerato quoquis commune est, id verum & spirituale piorum commodum atque solatium non est: Corporea illa, seu potius, Cyclopica, carnis Christi manducatio pijs cum iniicio & scelerato quoquis communis est: Ergo non verum & spirituale piorum commodum atque solatium. Minor istorum; Maior perspicua est: quia quod ab interitu non vindicat, neque nos haeredes Dei, Christique cohaeredes efficit, quod non præstat quod pijs cum impijs est commune, id verum piorum commodum atque solatium non est.

Tertia est: Spiritualis manducatio, qua fractum Christi corpus palato cordis recipitur, facit, ut Christus in me maneat, & ego in eo, ab interitu vindicat, &c. Spiritualis igitur hæc manducatio verum commodum est. Antecedens Christi est: ratio consecutionis, quia quod hæc præstat id verum commodum est.

Extrema est, Corporea illa manducatio, sic cum spirituali non sit coniuncta, exitij, non salutis, causa est. Summum igitur & spirituale piorum commodum atque solatium non est.

lib. 6. Quid hic tu, Gregori? ita colligis habere Christum redemptorem, & mediatorem, & pontificem & hostiam, in sanguine suo, commune mihi cum quoquis impi & scelerato est, ut exitium aeternum affert, nisi quis per fidem legitimam eo beneficio recte utatur, ut patet ex Apostolo Paulo: ergo non in Christo ipso redemptore & mediatore & pontifice & hostia, neque in Christi sanguine, sed solum in legitima fide verum commodum atque solatium ost. Hæc tua cauillatio, Gregori, primùm cum

cum firmissimis meis rationibus nihil plane commune habet: Deinde, sicut antecedens de te verissimum est: ita de me ceterisque fidelibus est falsissimum. Aliter pijs atque fideles, aliter impij fideque destituti, Christum redentorem, pontificem, hostiam pro peccato, habent: immo vero soli fideles cum redentorem habent, pontificem, hostiam: de quibus etiam solis Apostolus, quo abuteris, loquitur. Consecutio nihilo melior est antecēdente. Si enim maximè verum sit antecedens, Christum redentorem, pontificem, hostiam habere, generaliter scilicet habendi vocabulo sumto, sicut alia generalis, alia specialis Dei præsentia est, commune pijs cum impijs esse: nequaquam tamen efficitur, commodum in sola fide consistere. Efficitur, ita Christum habere, summum spiritualeque piorū commodum atque solatium non esse.

Quod de Deo, Sole, Mundo, garris, ostendit te cæcitate percussum, breui cetera, cum Bariesu, fratre tuo, ni mature relipiscas, experturum. *Si hec vestra inquis argumenti forma valet, Deum quoque & Solem & orbem ipsum afferre nobis aliquod commodum deberetis negare: quod hæc pijs cum impiis communia sint. Sed estne tibi idem, Gregori, aliquod commodum afferre & summum spiritualeque commodum afferre? Idem net tibi est, quod pijs cum impijs quo quis commune est, id summum spiritualeque piorum commodum atque solatium non est: & quod pijs cum impijs quo quis commune est, id nullum planè commodum adfert? Quam egregiè vero libro primi mandationem tuam demonstraris, ex ijs abunde liquet, quibus Achillem tuum, séptimum illius libri sophisma, abste prouocati, profligauimus.*

Argumentum VII.

Extrémam istius ἐνοχλησιν ipsiusmet verbis proposui. Et tamen Planus iste, nescio quam aliam causam ad-

fert , cur illam non sicut ceteras h̄ic repeatat . Eam , vt ver. bosiorem , sic obscuriorem , ita contraxi : Patres communī consensione docent , Christum verbis illis , *hoc est corpus &c.* non figuram , sed rem ipsam planè , corpus suum & sanguinem sub pane & vino demonstrasse : intolerabilis. gitur impudentia simul & insanía est , communī huic san. etorum Patrum sententiæ non assentiri . negauit antecedens , antiquos scilicet Patres , seu Patres , communī consensione , docere , Christum vel sub pane & vino , vel sub nudis illius speciebus , quorum illud Filiæ , hoc matri placet , corpus suum demonstrasse ; idque , vt figuram nullo modo demonstrārit .

Antecedens Gregorius iste septem ratiunculis confir. mare nitebatur : quarum prima à Damasceni , Theophy. lactique petita fuit autoritate . Respondi , etsi recentiores sint isti duo Patres , horumque duorum Patrum senten. tia non sit communis omnium , etiam antiquissimorum , Patrum sententia , me tamen ne istos quidem in hac cau. sa , quod quidem ad caput rei attinet , iudices reformati.

Quid iste ? Caluinistas recentiores esse scribit . ò ridicu. lum caput . quid si vetustiores sint ? certè doctrinā nostra , ob quam sectario nomine à Sectarijs & hæreticis nomina. mur , tantò duobus istis Patribus antiquior est , quantò qui prior omnibus est , ex cuius ore doctrinam nostram haui. mus , illis est antiquior . Caluinistæ , inquit , apud omnes in vniuerso orbe pessimè audiunt : hæretici palā proclamati sunt . Quasi verò alia nostra , quam Christi & Apostolorum , sors sit : qui eodem à Sacerdotibus & Pontificibus modo excepti sunt olim , quo nos à vobis hodie tractamur .

Sed de Damasco & Theophylacto videamus . Quid in illorum Scriptis inuenisti ? clarissima inquis testimonia pro Christi præsentia in Eucharistia . Sed quis nostrum Christi præsentiam in Eucharistia in dubium vñquam vocavit ?

Cras.

Crassam & corpoream illam vestram veræ carnis sub tantillo pane, vel tantilla panis specie præsentiam negamus.

Cedò nunc Damasceni testimonia; quæ præsentiam istam confirment. Nam de Theophylacto post viderimus.

ha Damascenum loquètem introducis, Nec verò panis & ^{lib. 4 c. 14.}
vinum corporis Christi figura sunt (absit enim hoc) verùm i-
psummet Domini corpus diuinitate affectum: quippe cùm ipse-
met Dominus dixerit, hoc est, non corporis signum, sed corpus,
nec sanguinis signum, sed sanguis. Et iterum, Si ipsemet Deus
verbum ex immaculatis sanctæ ac semper virginitate sanguinibus
carnem sibi ipsi sine sanguine condidit: quid tandem afferri po-
test, quin ex pane corpus suum, & vino & aqua sanguinem su-
um efficere queat? Dixit antiquitus, producat terra herbam vi-
rentem: atque ea etiamnum, orto imbre, fætus suos producit,
diuino præcepto impulsæ ac roborata. Dixit Deus, hoc est corpus
meum, & hic sanguis meus, & hoc facite, in meam commemo-
rationem: atque omnipotenti Dei præcepto, donec ipse veniat
hoc efficitur. (his enim verbis donec veniat usus est): ac pluia
huic noua segeti per consecrationem existit Sancti Spiritus vis
inumbrans. Quemadmodum enim quicquid Deus fecit, id sancti
Spiritus opera fecit: eodem modo nunc quoque Spiritus operatio
ea quæ naturam superant efficit, queaque nisi sola fide capi & in-
telligi nequeunt. Quomodo mihi fiet istud? aiebat sancta virgo.
respondebat Gabriel, Spiritus Sanctus superueniet in te, & virtus
altissimi obumbrabit tibi. Tu quoque nunc queris, quomodo pa-
ni fiat corpus Christi, & vinum aquæ coniunctum sanguis Chri-
sti fiat. Tibi respondeo, Spiritus Sanctus superuenit eaque efficit,
que orationis facultatem ac mentis intelligentiam excedunt. pa-
ni porrò & vinum ob eam causam adhibentur, quia Deo nota
est hanc anima imbecillitas: quippe que ut plurimum ea que usū &
consuetudine minimè trita sunt, auersatur.

Hic primū, ad posterius testimoniū quod attinet, mala
fide Damascenū citas. quædā enim demis: quædam addis:
quædam

quædam immutas. Demis illa, si volens &c. factus est homo &c: addis illa quid tandem afferri potest: item illa ob eam causam: immutas & peruerteris, id quod maioris est momēti, cùm pro eo quod Damascenus dicit non poterit panem corpus suum facere & vinum ac aquam sanguinem? hæc obtrudis quin ex pane corpus suum & vino & aqua sanguinem suum efficere queat? cùm pro hoc est sanguis, hic est sanguis: pro inuocatione, consecrationem dicis.

Deinde quid hæc ad antecedentis tui confirmationē? panem & vinum figuram siue typum corporis & sanguinis esse negat; ipsum Domini corpus πνεύμονα esse contendit: quòd Dominus ipse dixerit hoc est corpus, non autem typus corporis. quis hæc negat? quis dicit, panem ita typum corporis esse, vt non ipsum quoq; Christi corpus sit? hæc verò duo, vt panis typus seu antitypon, simul que verum Christi corpus sit, simul consistere posse, netu quidem diffiteris.

Fatemur ergo, panem Christi corpus esse, idque Spiritus Sancti virtute fieri: fatemur, id captum nostrum exuperare, panem & vinum adhiberi propter imbecillitatem nostram, concedimus: vt per visitata & quæcundum naturam sunt, in ijs quæ supra naturam sunt, collacemur: sed negamus, inde consequi, Christum sub pane & vino corpus & sanguinem suum demonstrasse, sub pane & vino vero suo corpore absolutè, quâ corpus est, corporeo modo præsentem esse. Hoc ergo tibi demonstrandum erat: & dein, ad typum seu figuram quod attinet, Patres omnes à figuræ, signi, typi, antitypi, nomine abhoruisse.

Sed inquis, potuitne Damascenus clarius dicere, Christum sub specie panis & vini suum corpus & sanguinem demonstrasse, quam cùm toties repetit, vt audiuimus, Christum non dixisse, hoc est figura, sed hoc est corpus meum, & hic est, non figura,

figura, sed sanguis meus? Immò vcrò potuitne clarius dicere, corpus Christi neq; sub pane, neq; sub panis specie, esse, quā cū dicit, panē esse corpus Christi: disparatorū prædicationem apertè contra vos statuens, & vagabundum illud velutrum individuum in Mundum Democriti relegans? ac quoties quæso repetit illud *non figura*: cùm id semel duntaxat de pane & vino proferat? Quòd si inillies id repeget: nihil tamen pro te faceret: cùm ipsem fateri cogaris, Damascenum non omnem prorisus inficiari figuram.

Panis ergò Damasceno verum Christi corpus est, non inanis & nuda figura: sed non est illi corpus *κοινωδῶς*: quippe in quo duo agnoscit: panem substantia: & coniunctam illi Deitatem. nam si nudam panis speciem constitueret: falsum esset, quod dicit, sicut c. 30 simplex lignum non est, sed lignum vnitum igni, eoque lignum & ignis simul, & lignum substantia, non externa duntaxat specie: sic & eodem planè modo panis *τῆς κοινωνίας* non simplex panis est, sed vnitus Deitati. Sicut ergò non simplicem panem sed talem agnoscit, qui Deitatis adiunctione diuinus, Christique corpus sit effectus: Ita verum panem, qui naturā panis sit, agnoscit: quo tum figura conceditur: tum omnis vniuersal corporea sub elementis præsentia extermi- natur.

Concedis deinde, ceteros & antiquiores Patres figuræ signi, &c. nomina usurpare: quòd res externa & aspectabilis, figura sit corporis & sanguinis Christi: sed non signum nudum, aut figura nuda: sed quæ rem ipsam contineat: atquæ hoc sensu ab ipso quoq; Damasceno signum & figuram admitti. Verissima itaque mea responsio est, Damascenum ita figuram negare, vt non omnem tamen plane figuram inficietur. inanem, vt dixi, nudamque figuram, inficiatur: quam nos quoque pernègamus: qui libenter concedimus, externum signum rem internam

continere: sed in verbo, vt ipsum quoque verbum eam continet, non autem vt foccus aueniam. quare falsum illud est, & Damasceno aduersarium, quod ait, de re contenta verè & propriè dictum esse, *hoc est corpus meum: cùm de pane, Damasceno teste, id dicatur.*

Con. Mar.
bb. 4.

Quamuis satis mirari non possum, te figuram concedere: cùm omnes promiscuè figuram, vt inanes & rem nō continentis. extremè a uersemīni: illudque Tertulliani *hoc est corpus meum, id est, figura corporis mei ita miserabiliter dilanietis, vt verba illa id est, figura corporis mei, non ad attributum, sed subiectum referenda esse contendatis;* quod quām verum sit iudicare potest is, qui non ex anima li ridente rudens factus est. Quod addis, Patres nonnunquam panem & vinum figuram corporis & sanguinis ante consecrationē appellare, id sicut nihil prorsus ad rem facit: sic abs te probari non potest. Ex Basilio enim contrarium, quām putauit Damascenus, ostendi potest.

Ita liquet, quantopere Transubstantiatoribus Damascenus faueat: qui & figuram, ipsissimē testibus, admittit: & naturam panis incolumem manere, deque vero pane verum Christi corpus enunciari scribit: quibus omnis, vt dicebam, corporea & hæretica sub elementis praesentia è porticu Solomonis eliminatur. Atque hanc Damasceni sententiam esse, pluribus, ijsque firmissimis, ex Damasco petitis argumētis comprobari potest: è quibus aliquot priori Scripto attuli: quæ miserabiliter sanè Gregorius iste oppugnat.

Primum autem ita cōtra nos sophisticatur: *Si illud, quod Christus pronominibus illis hoc & hic in manibus suis praesens demonstrauit, non est tantum figura corporis & sanguinis Christi, sed verè & propriè ipsum corpus & sanguis Christi, manifestum est, non esse id substantiam panis & vini, sed solum substantiam corporis & sanguinis Christi: at ex Damasceni sententia,*

ta, quod Christus illis pronominibus demonstrauit, non est tantum figura, sed verè & propriè ipsum corpus & sanguis: igitur ex Damasceni sententia manifestum est, id non esse substantiam panis & vini, sed solum substantiam corporis & sanguinis Christi. Nego minorem, est quidem illud, quod pronomine *hoc* demonstratur, verè Christi corpus: Sed ostende tu, ille deditam propriè Christi corpus esse. vbi hoc in Damasco reperiisti? Ostende, Gregori, si firmam esse vis minorem, Damascenum dicere, id quod pronomine *hoc* demonstratur, non tantum verè, sed etiam propriè Christi corpus esse. aliud est verè quid esse, aliud propriè. fasces imperium verè sunt: ast non propriè. Et cur tu vocem istam *propriè* in minoris confirmatione cum altera illa *verè* non coniuxisti, sicut in argumento eas coniunxisti? Nónne suspectū te causamque tuam reddis? Nihil itaq; tuum istud telum melædit: sed firma mea stat interpretatio. Audiamus nunc cetera.

Primum meum argumentum, quo monstravi, Damascenum non solum non a *micum μετρίας*, sed capitalem etiam illius hostem esse, ex illis Damasceni verbis petui, quibus geminum in Eucharistia cibum statuit; *et* quòd nos gemini sumus: quorum altero, qui panis ille *vita* est, qui de *cœlo* descendit, Dominus noster Iesus Christus, Deus & homo, animus & interior homo nutritur: altero, qui Sanctus panis & Sanctum vinum est, corpus & homo exterior: non secus ac in Baptismo corpus aquâ tangitur: gratia verò Spiritus & sanguine Christi anima lauatur & irrigatur. Quæ quæsto capitalior sententia dici ab yllo vnquam iudice contra *μετρίας* potuit? Dominus Iesus, siue caro verbi, de sententia Damasceni, interioris hominis alimentum est, non exterioris. vbi ergo corporea corporis Christi manducatio? vbi corporea sub elemenis, qualisunque tandem statuatur, præsentia?

Quid ad hæc Gregorius? nihil planè. Rogo lectorem, per suam ipsius salutem, vt saltem hoc ex Damasceni verbis ductum argumentum cum Gregorij respōsione conferat. intelliget primo aspectu, eum malam causam defendere: nihilque planè quod respondeat, habere. Geminum cibum in Eucharistia remanere scribit, et si panis substantia explodatur, corpus Christi, & panis accidentia. Atqui vis argumenti, quòd iste optimè vidit, sed fraudulenter omisit, non in eo potissimum consistit, quòd geminus in Eucharistia cibus sit: sed quòd alter, externus cibus, qui sanctus panis est, ad exteriorem, alter, internum & spiritualis, qui Iesus Christus sive caro & corpus Christi est, ad interiorem hominem attineat: quia eadem Eucharistia, ad rem præsentem quod attinet, & Baptismi ratio est: & quia geminus iste cibus, gemino homini destinatus, & geminus est, eo quòd homo geminus est.

Sed neque de gemino cibo quod dicat habet. negauit nego, nuda panis & viai accidentia nutricandi vim habere. hic iste, inficiari tantummodo me scribit, non autem probare. quæso te, Gregori, utri probatio incumbit, negatine, an affirmanti? Non id nunc ago: vt te tuamque Synagogam accusem. quod sine Scripturis, sine teste, sine ratione, dicis, id verum esse nego. nego, mera panis accidentia vim habere, qua corpora nostra nutriantur: idque nego: quòd cum Philosophia pugnet: quòd sine Scripturis, sine omni Patrum autoritate, sine ratione, à vobis affirmetur. Si Scripturam adferre non potes, saltem unum ex Patribus, etiam recentissimis, adfer, qui id unquam ausus fuerit affirmare.

Sed è Scriptura, inquis, mysterium istud habemus. Cedò Scripturam. Ex Scriptura inquis habemus, non esse in Eucharistia substantiam panis: ergo & hoc. Petis principium: idque tum, quòd falsum falso, tum quòd alterum altero,

altero, instar circuli, confirmas. nam transubstantiationem neganti, eò quod alter, corporis cibus, depereat, respondes, accidentia nutricandi vim habere: hoc verò neganti, transubstantiationem occinis.

Sed antecedens nobis demonstra. hoc, inquis, libro Secundo, capite Secundo, demonstrauimus. Videamus demonstrationem. Hæc illa tua demonstratio est: *Quicquid substantia continebatur subspeciebus panis & vini, finita prolatione illorum Christi verborum, & quicquid nunc etiam ibi continetur, quando à Sacerdote prolatæ sunt eadem verba, id totum verè & propriè tunc fuit & nunc etiam est corpus & sanguis Christi: sed nihil substantia panis, & similiter, nihil substantia vini tunc fuit, aut nunc est verè & propriè corpus aut sanguis Christi, cum finitur illa prolatione verborum: ergo nihil substantia panis & vini continebatur tunc, aut nunc continetur subspeciebus panis & vini.* Falsissima maiore est. Tres enim illæ, quas ponis, theses, te nihil planè iuuant. prima est, enunciationem illam *hoc est corpus meum*, verificari propriè (sic enim loqueris) in ultimo instanti prolationis: sicut oportet omnes alias enunciations tunc maximè veras esse. Si tunc maximè vera est enunciatio: igitur & antè vera est. quare subiectum non aliud in fine denotat, quam in principio.

lib. 2. c. 2. p.

84.

Altera tua thesis est, veram hanc esse enunciationem, pro eo, puta ultimo, instanti, non figuratè, sed omnino propriè. nugæ, Gregori. proba quod dicis. Suptà, inquis, satis id à nobis probatum est. vbi Gregori? libro primo. quo capite? nullo. Quid enim de ultimo tuo instanti, de quo primo, secundo, tertio, libro garris, sentiendum sit, c. 9. c. 2. 6. 4. id vere supra intellexisti.

Postrema tua thesis est, eaque sicut firmissima, sic plannissima, pronominis Demonstratui *hoc ea vis est*, vt si ad rem aliquam applicetur, quæ secundum conditionem su-

am non soleat aliam aliquam substantiam diuersam à sua continere, sicut continet dolium aut marsupium, demonstrat omnino totum, quicquid est substantia sub illis extensis accidentibus rei, quæ sensu percipiuntur, demonstrat, inquis, id totum, saltem sub ratione substantiae communis & individua vagè, per ordinem ad accidentia illa, quæ sentiuntur. Hæc tua thesis, hæc tua verba sunt, Gregori. De vago tuo individuo, & an pronomen *hoc* generis & illius quod commune est, nota sit, satis antè dictū. Concedo, totam substantiam, quæ sub accidentibus panis erat, pronomine *hoc* demonstratam esse: sed nego, corporis Christi substantiam sub illis fuisse. hoc, hoc, Gregori, tibi demonstrandum est: quod hæc tua thesis nequam præstat. falsa itaque tua maior est: falsum itidem antecedens. Quod si maxime verum antecedens esset: nondum tamen sequeretur, accidentia nutricandi vim habere. De experientia propterea expertus loqueris: dignus qui nudis pascaris accidentibus.

Ad alterum meum argumentum, quod iste quidem alterum constituit, nihil præter commentitiam illam vim accidentium. respcionem itaque nullam meretur.

Tertium argumentum ita proponit. In Baptismo secundum Damascenum, non est necessaria conuersio substantia aquæ: ergo neque in hoc Sacramento conuertitur substantia panis. Hocverò meum argumentum non est. Collegi ex illis Damasceni verbis, quibus de analogia, quæ inter Eucharistiam & Baptismum est, præcipit, & quibus docet, sicut aqua regenerationis lauacrum, adiuncta gratiâ Spiritus facta est, ita panem & vinum adiuncta Deitate, corpus & sanguinem Domini facta esse, collegi inquam, ex ipsis, si Damasceno credendum sit, non magis substantia panis conuersionem necessariam esse, ut panis corpus Christificatus, quam aquæ Baptismi substancialis conuersio necessaria sit,

rit sit, vt lauacrum fiat regenerationis. Hæc enim mea
verba sunt, *Non magis igitur, si Damasceno credimus substantia. p. 22. 4.*
tie panis conuersio necessaria est, &c.

Hoc ergo meum argumentum est: Et aqua Baptismi,
& panis Eucharistia, eadem ratione, adiunctione scilicet
gratia & Deitatis, de sententia Damasceni, immutantur,
illam lauacrum regenerationis, hic in corpus Christi: nō
magis igitur, si Damasceno credimus, substantia panis
conuersio necessaria est, vt panis in Christi corpus immu-
tetur, Christique corpus fiat, quām aqua Baptismi sub-
stancialis conuersio necessaria est, vt lauacrum fiat regene-
rationis.

Quid iste? nihil valet, inquit, consequentia: id quod
verum est de illius arguento. Sed nega tu, Gre-
gori, mei, non tui, argumenti, si audes, consecutionem.
Quare, quæ subiçis, ea nihil ad rem. negas, aquæ conuer-
sionem è Scripturis haberi. nonne accidente verbo im-
mutatur, & fit quod non erat? nónne naturâ mutatur: cum naturâ suâ cor-
pus duntaxat tangat: quæ tamen hîc etiam cor præterna-
turam suam abluit? nónne conuersionem illius aperte
Damascenus, non secus atq; Eucharistia, & quidem ean-
dem, statuit, cum ita loquitur: *Et quemadmodum in Bapti-* lib. 4. ca. 14.
simo, quia mos est hominibus, aqua lauari, & oleo ungi, coniun-
xit cum oleo & aqua gratiam Spiritus, & fecit illud lauacrum
regenerationis: ita quia mos est hominibus panem edere, &c?
idem utrobiq; facere, *meū*, Damascenus agnoscit. Quid
ergo superset aliud, quām vt aquam quoq; Baptismi trâs-
substantietis? sed nusquam Christus de aqua Baptismi di-
xit *hoc est corpus meum, vel sanguis meus*. Quid igitur illud est
quod per Ananiam Paulo dixit *Surge, Baptizare, & ablue pec* Act. 22.
cata tua: at qui sol' sanguis Iesu Christi mûdat & abluit nos 1. Joh. 1.
à peccatis. quid hoc aliud est dicere, quām aqua Baptismi
sanguis

sanguinem esse Christi? Quod ablutio peccatorum est id sanguis Christi est, quia solus Christi sanguis hæc ablutio est: aqua Baptismi ablutio peccatorum est: ergo Christi sanguis, quasi verò in vno duntaxat Sacramento signata ad Bonifac. rei nomen signo tribuatur. Augustinū cōsule: & sine mora concede, quod sine mora te concessurum polliceris.

Quartum meum argumentum Gregorius hoc adferit: Secundum Damascenum cum pane Deitas coniungitur: ergo in columnis & salua panis substantia est: cum coniungi nequeant nisi quæ actus sunt. Agnosco argumentum. an verò quartum sit: & quām misere Gregorius iste verba mea dilaniet, inuertat, peruerat, intelliget qui prius meum Scriptum cū istius Scripto compararit. Respondet inficiatione consequentiaz. atqui probationem consequentiaz ipsem et memorauit. non ergò consequentiam negare, sed illius confirmationem debuit refutare: quod etiā folium conatur.

Diuinitatem cum pane coniungi, seu ut loqui maluit, vniri, duplíciter intelligi posse scribit. altero modo secundum agendi virtutem: quatenus videlicet illum in corpus Christi mirabiliter conuertit: sicut dicimus ignem, verbigratia, vniiri cum ligno, ut illud in ignem transmutet: altero modo Sacramentaliter, quatenus videlicet coniuncta est hypostaticè corpori Christi, quod pani Eucharistico subest, ex quo sit, ut Eucharistia sit cibus viuisficus: ac de utroque modo Damasceni sententiam vere accipi posse.

Vterque modus commentitius est, & contra mentem Damasceni. Priori enim res illa, cui secundum agendi virtutem aliquid adiungitur, non manet, sed planè tandem consumitur: ut liquet ex igne & ligno, quod locum non habet in Sacramento. Deinde Damascenus non aliud Deitatis adiunctionem, aliud & posterius panis conuersionem, sed deitatis adiunctionem ipsam conuersiōnem esse docet: quia sicut adiunctione gratiæ conuersio Baptismi

Baptismi est: sic adiunctio Deitatis conuersio panis Eucharistici. Coniunxit inquit illis suam Deitatem, & fecit ea corpus & sanguinem suum, hoc est, coniungendo Deitatem in corpus & sanguinem ea commutauit. Contrà se res habet in istius coniunctione. aliud coniunctio est: aliud ènigia, quæ coniunctionem agentis & patientis comitatur.

Alter modus nihilo melior est. per Deitatem enim, vt deinceps sacramentaliter nihil dicam, non corpus, quod Deitati hypostaticè vnitum est, Damascenus intelligit: Sed Deitatem ipsam: quæ quia cum corpore Christi, quod ex Maria sumtum est, verè & hypostaticè coniuncta est, idcirco pani iuncta, panem quoq; Christi corpus facit. Hæc Damasceni mens est. Sed esto, per Deitatem corpus intelligendum esse: quodd Deitati hypostaticè sit vnitum: & sensum esse, corpus Christi cum pane coniungi. num igitur inficias iueris, panem in columem remanere, cùm coniungi non possint, nisi quæ actu sunt? *Iuxta posteriorem inquis unionis modum, actu quidem manet panis Eucharisticus.* Si actu manet: ergo naturā suam & substantiam nō amittit. Sed vocatur inquis à Damasco panis, quia panis videtur. Et nugæ. hoc enim foramen iam antè tibi obstruatum est. Liqueat hinc, quid de Thomæ corruptela sit sentiendum.

Vndeinde Thomisticam verborum Damasceni de prætiationē, hisce verbis, *Quod si verum est, quod Thomas scribit, immutationem seu conuersionem elementorum, Deitatis adiunctione, posterius quippiam, eiusq; consecrarium esse;* 3.p. Sum. q. 75. a. 2. quando ergò cum pane Deitas coniungitur? quæ verba qua fide Gregorius iste referat, nemo non videt. respondet autem, id illo tempore fieri, quo prolatio verborum consecrationis durat: per quæ, tanquam per instrumenta, diuinitas conuersionem panis efficit. Atqui diuinitas non coniungenda, vel dum coniungitur, sed iam coniuncta,

de sententia Thomæ, conuersionem efficit. Si ergo totò illo tempore, quo consecrationis verba pronunciantur, Deitatis sit coniunctio: consequitur, eam illo tempore conuersionem non operari: sed vi verborum illorum, ut rectè scripsi, Deitatem duntaxat cum pane coniungi: quia deinde panis substantia exploditur: quod quo pacto cum operatorio vestro verbo consentiat, vos ipsi videritis. Neque te iuuat quod dicis, non hanc verborum illorum vim esse ut Deitatem cum pane ad operanda... m conuersionem cōiungant, sed ut per illa tanquam per instrumenta quadam mirabiliter Deitas conuersionem panis in corpus Christi efficiat. quæstio enim est, quid illud sit, quo cum pane Deitas coniungatur: cùm coniuncta demum conuersionem operetur. fatetur enim Thomas, utrumque eorum quæ coniunguntur actu esse: ideoque Deitatis cum pane coniunctionem conuersionem non esse: sed Deitatem hoc est, interprete Thoma, diuisam virtutem, pani & vino iunctam esse, ut non remaneant in hoc Sacramento, sed ut faciat inde Christus corpus & sanguinem suum. quid igitur illud est, quo cōiungitur? quanquam videre non possum, cur illis verbis coniungi Deitatem neges: cām modo fassus sis, eam illo tempore, quo illa verba pronunciantur, coniungi. Sed nihil nouum aut insolens, si idem affirmes & neges. Aliud est, Gregori, deitatem consecrationis verbis, velut instrumento, uti: quod libenter concedo, quanquam vestravobis cōseparationis verba nō cōcedo: aliud, Deitatem cū pane cōiungi; & idcirco cōiungi, ut cōiuncta corpus inde Christi efficiat. Ita simul quoq; scire poteris, Gregori, Thomā posteriorem tuum coniunctionis modum non agnouisse.

Quinto loco carbonis illud simile profers, & carbonē lignum esse negas. Quid igitur est? num simplex ignis? sursum ergo feretur. nonne lignum à Damasceno dicitur? simplex inquit lignum nō est. lignum igitur est. Sed lignum, inquis, vocatur propter aquales vel easdem dimensiones, que

CAPVT QVARTVM.

155

remant in carbone. quasi verò corpore depereunte dimē-
si oilius superstes maneat, sine qua corpus corpus nō est.
Quemadmodum ergò lignum ignitum, naturā lignum
est: ita panis, cui adiuncta Deitas est, naturā panis est, de-
sententia Damasceni.

Sed, Damascenus, inquis, discriminē assignans, quod
internionem panis eum corpore Christi deificato est, &
vnionem Deitatis cum ipso corpore Christi, naturam pa-
nis deperire docet: quia diuinitatem & corpus Christi du-
as naturas, panem autem & corpus Christi vnam dunta-
vit naturam esse docet. Cedo discriminē istud in Dama-
sceno. Ita Damascenus: *Carbo vero simplex lignum non est:*
sed unitum igni: sic & panis communicationis non simplex pa-
nis est: sed unitus Deitati: Deitati verò unitum corpus una na-
nra non est: sed una quidem corporis, alia vero quæ illi unita
est Deitatis. qua propter utrumq; non una natura est, sed due.
pane & vino Melchisedech Abrahamum exceptis &c. Vbi hīc
tūcum illud discriminē? vbi mentio vniōnis hypostaticæ?
per corpus enim vnitum Deitati non illud duntaxat cor-
pus Damascenus intelligit, quod ex Maria Christus as-
sumit: sed corpus generatim acceptum, quodcunque
tandem illud sit, siue panis, siue corpus Christi. nam si
Christi duntaxat corpus intelligeret: descriptione aliqua
vñus fuisse: sicut ante ea vñus est, cum dixit *corpus verè Dei-*
tati unitum est corpus illud, quod ex sancta virginie est. non
igitur inter hypostaticam, & Sacramentalem, siue Dei-
tatis cum pane coniunctionem, illis verbis discriminat:
sed panis & Deitatis vniōnem explicans, docet, letis panis
vnitus est Deitati: cū tamen sic ei vnitū esse: vt hac vniōne
ē duobus vna natura nō fiat, sed vt vtrūq; naturā suam sal-
uam & incolumē cōseruet: cō quōd omne, quod cū Dei-
tate coniungitur, corpus diuersam ab ea naturam obti-
neat. quid capitalius dici contra μεταοἰας potuit?

Vij

Hinc est, quod hic panis, ut paulo post subiicit, corporibus & substantiæ nostræ, sicut quodvis alimentum, adiicitur: quod non fieret, si natura & substantia panis non esset. accidentia enim, colore, odore, saporem, ter & quater concoqui, in chylum & sanguinem conuerti, dicere, hominis est suprà quam dici potest insanissimi.

Nihilo verius est, quod Damascenum affirmasse scribis, panem secundum naturam & substantiam ipsum Christi corpus esse. Vbi enim id vñquam affirmauit? panem Christi corpus esse affirmauit: quæ disparatorum est attributio: cum transubstantiatione tantum communica bens, quantum tenebræ habent cum luce.

Quare nec illis verbis vilam inuehere transubstantiationem voluit, cùm ita locutus est, non minus autem relit hoc quoque dici potest, quod, sicut naturaliter panis per cibum, vinum & aqua per potum, in corpus & sanguinem editis atque bibentibus immutantur, & aliud, quam prius erant, corpus fiunt: ita panis ille propositionis, & tum vinum, tum aqua, Sancti Spiritus inuocatione & aduentu, supra naturam, in corpus & sanguinem Christi immutantur: suntq; non duo, sed unum idemq; nec enim his verbis docere voluit, naturam panis in corpus Christi eodem planè modo conuerti, quo in edentibus corpus alimentum conuertitur: sed modum, quo panis corpus fit, quem tamen ἀντιπεύντως esse dicit,

Ser. Catec. aliquo, eoque sat is crasso, exemplo, ex Nysseno, adumbrauit, sicut alimentum in illius quod alitur corpus verè commutatur: ita panem in Christi corpus verè commutari: sed hyperphysicè, virtute Spiritus Sancti. quid hoc aduersum nos, qui conuerzionem concedimus? vbi naturalis hic & substancialis conuersio? sed eandem panis Eucharistici conuerzionem statuit, quæ alimenti est. ergo accidentia quoque panis pereunt, sicut alimenti percunt accidentia. ergo panis, materia corporis Christi est. sicut ali-

alimentum materia sanguinis est & carnis. Damascenum
verò non eandem Eucharistici panis & alimenti mutatio-
nem his verbis statuere velle, satis ex Nysseno, ex quo ista
petitè sunt, liquet: qui docet, sicut panis, quo Christi
corpus alebatur, corpori adiectus eiusdem diuinæ digni-
tatis particeps siebat, quam corpus ab inhabitante Verbo
habebat: ita panem Eucharistiæ in diuinam virtutē transf.
ire, & Christi corpus fieri: non *quod comestus & cibus effe-*
tiuus progrederiatur, ut verbi corpus fiat: sed quod statim in
corpus per verbum immutetur, iuxta illud quod dictum est à
Verbo, hoc est corpus meum. Alia igitur alimenti, alia panis
Eucharistici conuersio est & immutatio.

Ser. Cases.

Extremorum verborum suntq; non duo, sed unum idemq;
sensus est, panem & vinum, aqua permistum, non duo di-
uersa, sed vnum idemque Christi corpus esse. in corpus e-
nim & sanguinem Christi, hyperphysicè immutantur:
suntque non duo Christi corpora, sed vnum idemque:
quod iterum ex Nysseno confirmatur, qui scribit, vnum
idemque corpus, & hoc integrum permanens, esse, quod
multis fidelium millibus in toto terrarum orbe distribui-
tur. alioquin panis etiam & corporis, sacramenti & rei,
Sacramentalem vniōem libenter concedimus. Quod si
tibi, Gregori, panis & corpus non duo, sed vnum sunt,
qua fronte geminum in Eucharistia cibum remanere
concessisti?

Sexti argumenti solutio vanissima est: quia vanissimus
panis ille commentarius.

Post hæc obiectionibus respondi: quas meas responsio-
nesiste velut argumenta percenser. respondi, Damasce-
num, cum panem typum esse negat, non omnem vniuer-
set typum aut figuram excludere: idque tum ex eo patere,
quod extremo capite ἀπίστως agnoscit: tum ex eo, quod
contra illos disputat, qui nihil præter figuram & virtutem

Joh. 6.

quandam carnis, quos Paschalias etiam oppugnauit, in hoc tremendo mysterio dispensari docebant: tum ex eo, quod, ut probet panem ipsum Christi corpus esse, illa Servatoris verba nisi manducaueritis carnem filij hominis, quae de spirituali manducatione loquuntur, arcessit: tum deinde ex eo, quod non dicit, in vel sub pane panisue specie corpus Christi esse, sed ipsum panem Christi corpus esse.

Ad primum iste, panem ob viam cum primis nutrificantem animum corporis Christi esse: futurorum panem & vinum antitypa esse. Quocunque modo antitypa sint, satis mihi est, ea antitypa esse: quo responsionis meæ veritas comprobatur, Damascenum non omnē vniuersè typum profligasse.

Ad alterum quod attinet, assentitur: sed nos eiusdem generis esse calumniatur: quod absens duntaxat corpus, coquere nihil nisi virtutem quandam & gratiam Spiritualem in hoc mysterio dispensari doceamus: quod nobis in mentem nunquam venit: ut ex antecedente disputacione liquet. Sicut neque Damasceno in mentem nunquam venit docere, panem Eucharistiae secundum substantiam naturam aliud nihil esse, quam ipsum Christi corpus.

cap. 4.
cap. 6.

De tertio ait, se libro primo docuisse, verba illa Seminariorum apud Iohannem ad Sacramentalem etiam, quæ scilicet ore corporis facta, manducationem attinere. Sed falsum est quod dicit: cum aliud nihil Patrum autoritate probarit, quam illa Christi verba ad Eucharistiam quoque pertinere: quod nos quidem nunquam inficias iuimus.

Ad extremū iterū suū illum coccysmū, quod panis secundū substantiam Christi corpus sit: qui quā verē ex ore Damasceni profectus esse dicatur, nemo non videt. Quare maneat, Damascenum in hac doctrina, quod quidē ad caput rei attinet, non dissidere ab antiquis Patribus: et si pri scis illis temporibus planior res fuit: quæ, sicut ceteri omnes, indies magis ac magis est implicata.

Reliquum est, vt ad Theophylactū veniamus. sed antequam illius verba disceptemus, en *αντιδωρον* pro illa tua P. 212.
 Hedena: quam tuas istas mearum rationum cauillationes,
 veluti pedissequas dominam, præcedere voluisti. Sic ex &
 cum Damasceno ratiocinor: Omne corpus, vnitum Dei-
 tati, diuersam à Deitate naturam obtinet: panis Eucharis-
 ticus corpus est vnitum Deitati: diuersam igitur à Deita-
 temuram obtinet: & ex eōsequēti naturā & substātia sua
 panis, nō Christi corpus, est. Vtraq; propositio Damas-
 cieſt. quare & quod efficitur. Maiorem autem falsam esse
 probabis: ybi hæc duo demonstrabis; alterum, illa Dama-
 sceni verba, *Deitati verò vnitum corpus &c.* ad Christi dun-
 taxat corpus, quod è virgine sumptum est, attinere:
 altem, non esse necesse, vt quæ coniunguntur, actū
 sint; quod pleno ore Thomas affirmauit. nam si quæ con- 3. p. 5. q. 75.
 iunguntur actū sunt: actū verò res est ob formam & natu- 4. 2.
 ram suam: consequitur necessariò, omne corpus, quod
 cum alio coniungitur & coniunctum est, naturam suam,
 eamque ab alterius natura diuersam, retinere, & coniun-
 ctione illa nequaquam amittere.

Item, Damascenus, & omnes vniuersè Patres, gemi-
 num in Eucharistia cibum, & geminici geminum effe-
 ctum agnoscunt: quorum alter animi, alter corporis est
 nutricatio: quare tum Damascenus, tum omnes vniuer-
 sè Patres naturam panis saluam & incolument remanere
 docent. ratio consecutionis est, quòd sola accidentia vim
 nutricandi non habeant. Hic murus aheneus esto, Grego-
 ri, hic Rhodus, hic salta. Si monstrare firmis rationibus
 potes, mera nudaque panis & vini accidentia vim habere
 nutricādi, quartò cōcoqui, in chylū & sanguinē immuta-
 ni, substātiae corporū apponi: fatebor, te subtili quoq; tuo
 Doctore subtiliorē esse. Hic respōsū exposco. aut solide re-
 spōde: aut calūniari desine. Interim Patres omnes, etiam

Theo-

Theophylactus, mei sint: sicut antè valdè liberaliter, in alia causa, Tertullianum, Philosophos insuper, Aristotalem, Commentatorem, mihi concessisti.

Sed paucis quoque Theophylactum audiamus. Quid Theophylactus? Negat panem Eucharisticum antitypon, & tantum antitypon, corporis Christi esse. panem ipsum Christi corpus esse ait: in corp^o immutari $\chi\mu\tau\alpha\chi\eta\delta\alpha$ docet: carnem ob imbecillitatem nostram videri negat: Speciem seu formam, $\pi\epsilon\delta\omega$, panis & vini seruari ait: in virtutem autē carnis & sanguinis $\mu\epsilon\tau\alpha\chi\eta\delta\alpha$; ac demū ita loquitur non enim dixit, hoc antitypon est, sed hoc meum corpus est. inexplicabili enim operatione transmutatur, $\mu\epsilon\tau\alpha\chi\eta\delta\alpha$, et si panis videatur. Cum enim infirmis sumus, & crudam carnem edere non sustinamus, imprimis hominis carnem, idcirco panis quidem à nobis cernitur, reuera autem caro est.

*in Matth. virtutem autē carnis & sanguinis ~~metuorum~~ ~~et~~ ~~odij~~; ac demū
c. 26. ita loquitur non enim dixit, hoc antitypon est, sed hoc meum*

6.26.

Cap. 14

Hæc illa sunt, ob quæ isti Theophylactum ad sua castra
trahunt. Sed facilè illis eripitur. Negat, panem tantum
antitypon esse. fatetur ergo, panem antitypon esse: co-
dem scilicet sensu, quo Damascenus & antiqui Patres;
quibus contradiceret: si panem sanctificatum antitypum
esse proflus inficiaretur. ait, panem ipsum Christi corpus
& carnem esse. disparatorum igitur agnoscit attributio-
nem: quia tantum abest, ut secundum substantiam cum
Christi corpus esse dicat: ut pronomine *hoc* panē, etiā post
sanctificationem, demonstrari scribat. Sic enim in Mar-
cum, τοῦτο ἐστὶ σῶμά μα. τότε, ὃ νῦν λαμβάνεται. & γαρ αὐτὸν
πατέται τὸ κυριακὸν σῶμα πατέται τὸ ἄριτμον. Hoc, inquit, meum
corpus est. quod est illud *hoc*? hoc, quod accipitis. quid il-
lud est? panis, & quidem verus panis: quia panis non est
antitypus corporis Domini. Quid clarius, quād prono-
mine *hoc*, etiam peracta sanctificatione, Theophylacto
panem denotari? *hoc*, quod accipitis, corpus Christi est:
quia panis non antitypus, sed corpus est. Cur illud sequi-
tur?

tur? quia panis illud *hoc* est, quod accipitis. Nec est, cur nobis Gregorius accidentarium & commentitium illum suum panem h̄ic apponat: nisi prius vim nutricantem in accidentibus nobis demonstret: & vel in Theophylacto offendat, cum meritis accidentibus nutricantem tribuere virtutem. Quare firma mea consecutio est: Theophylacte vero pane (alium enim non agnouit) Christi corpus dicitur, & pronomine *hoc* verus panis, etiam peracta sanctificatione, denotatur: manet ergo, de sententia Theophylacti, substantia panis.

Cur vero tu, Gregori, consequentiam negas? nonne, sive vero pane, ut antè quoque scripsi, verum Christi corpus predicatur, panis reuera manet? & quam tu negatæ consequentiae rationem adfers? *Contrarium* inquis sequitur. qui hoc? Si enim inquis *hic panis* est ipsum corpus Domini, & non tantum figura corporis Domini, ut Theophylactus testatur: igitur secundum substantiam suam quidem non est panis: panis enim non est corpus Christi. Quis autē sanus vñquā hāc tuam tibi concedet consequentiam? quis item illud *panis non est corpus Christi*? nonne Theophylactus id pleno ore affirmauit, cum dixit, *hoc quod accipitis, id quod panis est, corpus Christi est, non antitypus corporis?* nonne petra Christus erat? & panis Eucharisticus corpus Christi non fuerit?

p. 23.

Sequitur conuersio, quam tribus vocibus Theophylactus exprimit: voce μεταβολῆς χρήματος μεταβάλλειν: voce μετατομῶς χρήματος οἰκεῖα: voce μετασυντείωσης χρήματος συγχεινέιν. quid hinc? nulla certè substantialis conuersio: quia in virtutem duntaxat carnis & sanguinis, non autem in *Mare:* in substancialias eorum, panem & vinum immutari scribit: quia Christum quoque manducatum in fideles μετατίχειν docet. Sed negat, carnem ob imbecillitatem nostrā videri. speciem & formam panis conseruari ait. Sed qua consequentia necessitate μετατίχειν hinc efficitur? per spe-

c. 14.

in Ioh. c. 6.

ciem & nō ēdōs panis & vini, verum terræ fructum, ad hāc
 sp̄ciem siue formam redactū, cum Augustino & ceteris
 Patribus intelligit, non nuda panis accidentia: quia
 panem, non secundum substantiam, sed secundum vir-
 tutem tantū, in virtutem tantū carnis, conuertido-
 cet: immò verò speciem istam, quam Philanthropos ille
 seruat, in virtutem carnis conuerti ait. Transubstanti-
 anturne species vestræ, Gregori? nihil igitur hæc Theophy-
 lacti species ad vos. Hoc cùm ita sit, cumque Philanthro-
 pos ille, qui nostræ se nouit accommodare infirmati, nō
 carnes, humanas præsertim, quas naturaliter auersamus,
 apponere, sed nō ēdōs panis & vini, visitatum terra fructū,
 voluerit conseruare, vt visitato rerum effectu, de vita &
 ternæ effectu erudiremur, itaque supra naturam colloca-
 remur: mirū non est, si panis panis, nō caro, esse videatur:
 tametsi caro quoq; sit, & in virtutem carnis immutatus.

Quare nec illa Theophylacti verba, quæ primo aspeclu
 duriora videntur, quicquam nos lèdunt, cùm ita loqui.
 In Marc. sur: Cum enim infirmi simus, & crudam carnem edere non su-
 26. stineamus, imprimis hominis carnem: idcirco panis quidem
 nobis cernitur, reuera autem caro est. His enim verbis aliud
 in Marc. nihil vult, quām quod etiam illis vult, cùm ait, Cum enim
 6. 14. panis quidem & vino assuerimus: sanguinem verò propositum
 carnemq; videntes non ferremus, sed auersaremus: idcirco se
 nobis attemperans humanissimus ille, speciem quidem panis &
 vinis seruat: in virtutem autem carnis & sanguinis eam con-
 uertit, p̄t̄agorixiō. Per speciem, vt dictum est, verum &
 essentiale panem intelligit: quia speciem, quam ob im-
 becillitatem nostram seruari scribit, in virtutem carnis
 immutari docet: non igitur hic horum verborum sensus
 est, quod substantia panis in substantiam carnis conuersa,
 externa species ob imbecillitatem nostram seruetur, ne
 carnem, quæ s̄owdōs sub specie sit, videamus: sed quod,
 cum

cum omnino caro Christi, nisi extores ex regno cælorū esse velimus, nobis sit manducanda, crudam verò carnem & sanguinem, in primis humanum, si apponenterit, exhorresceremus: idcirco Deus cōsuetis & vītatis vti voluit, speciem panis & vīni, hoc est, panem & vīnum seruat, & ad hoc mysterium adhibere: sed non simplicem panem, & simplex vīnum, sed in carnem & virtutem carnis immutata; vt per vītata, & quæ secundum naturā sunt, in ijs, quæ supra naturam sunt, collocaremur, & ex cōsuetu rerum effectu disceremus, spectabilibus Sacramentis eternæ vitæ effectum inesse. Hoc est speciem seruare. Quapropter idem illorum in Matthæum verborum sensu est. Arcana Spiritus operatione panis & vīnum immutatur, ac licet panis, puta, simplex, cernatur: reuera tamē simplex panis non est, sed panis immutatus, & caro Verbi effectus. Cūm enim omnino Verbi caro nobis sit manducanda: crudam verò carnem, in primis hominis, naturaliter exhorrescamus: idcirco panis quidem videtur, reuera autem caro est, hoc est, interprete Theophylacto, In Mattheo idcirco se nobis attemperans ille Philanthropus, speci. 14 em quidem panis & vīni seruat, & ad hoc mysterium adhibet: ast non nudam, sed in virtutem carnis immutatā. illud igitur panis quidem cernitur, idem est cum eo, speciem quidem panis & vīni seruat: illud autem caro est reuera, ratiōnib. idem cum isto in virtutem autem carnis conuerit.

Atque hanc Theophylacti mentem esse, Theophylactumque nec μετοιαν, nec vīlam corpoream sub elementis præsentia inuehere voluisse, perspicue liquet exillis, quæ in Iohannem scripta reliquit. Sic ibi inter cetera: Cum enim corpori alimenti continentem meminissent, & in medium manna protulissent, monstrans illis, illa omnia typos & umbram fuisse, hec autem, quæ modo ab i. pto dicuntur, veritatem esse, huius causa hec dicit; &

Spiritualis alimenti meminit. & mox: *Quis enim carnis cùm sit, spiritualem cibum suscipere potest, & panem qui de calo descendit, atque carnem qua comeditur? & iterum: Vide autem insipientiam. debebant enim interrogare, & qua ignorabant discere: illi vero resiliunt, & nihil spiritualiter excipiunt: sed omnia iuxta id quod præferunt. nam quia carnem audierant, putabant, quod se carnis & sanguinis deuoratores fieri cogeret: nos vero, qui spiritualiter intelligimus, nequaquam carnis sumus deuoratores, &c. & sic passim docet, carnem scilicet & corpus Domini, quæ promiscuè usurpat, non corporeum, sed spiritualem cibum esse, à spirituali, non carnali, manducari: eoquè Spiritus & interioris hominis, non carnis & exterioris, cibum esse: mente, non ventre, contingi. Neque solùm hoc, sed illud etiam, carnem, siue corpus & sanguinem Christi talem cibum ac potum esse, qui nunquam intereat, sed qui omnes, qui illius participes fiunt, ad vitam æternam alat & foueat, æternam eorum famem atque sitim restinguendo: qui denique faciat, ut omnes, qui eum edunt, in Domino manent, & Dominus in illis. non enim nudi hominis inquit sed Dei, & diuinum officere potis caro est: quæ comeditur, quippe Deitati coniuncta. hac enim verè cibus est: eò quod non ad exiguum tempus durat, ut fluxus iste cibus, sed vitam æternam procurat, & quæ sequuntur. Et mox: *Hinc mysterium communis discimus. nam qui carnem & sanguinem Domini manducat & bibit, is in ipso Domino manet, & Dominus in eo. Absolutè pronunciat, quicunque Domini carnem manducat, non qui hoc, vel illo modo, dignè, vel indignè, sed qui cunque Domini carnem manducat, cum in Domino manere, semperque mansurum: quia caro Domini, de sententia Theophylacti, talis cibus est, qui ad vitam æternam, non ad mortem & interitum, nutrit. Manent nevertheless omnes in Domino, qui, vestra opinione, Gregori, carnem**

carnem Domini manducant? Et te non pudet, Theophylactus, ut μάρτυρας patronum traducere?

Sed inquis, nihil aliud hū sententij vult Theophylactus, quā quod spiritualiter quidem non manducatur corpus ipsum Christi, nisi à Spirituali: itemque minime corpus Christi sic manducari quomodo carnes aliae ad nutrimentum corporis manducantur, quā scilicet lacerantur in propria specie &c. Nihilominus tamen verè ipsum corpus Christi sumitur sub aliena specie in sacramento, ut si suscipiens dignus sit, pascatur eius animus à Christo spiritualiter, sine ulla corporis Christi corruptuone &c.

Immò vero, Gregori, aliud longè vult Theophylactus. primò enim geminam ipsius corporis & carnis Christi, in se consideratæ, manducationem non agnouit: sed vnicū, cumque Spiritualem, & tantùm Spiritualem, cibū eam esse docet: deinde simpliciter & absolutè sine conditione dignitatis, pleno ore ex Domino pronunciat, quicunq; carnem Domini manducat, eum in Domino manere: propterea quòd caro Domini talis cibus sit, quo omnes qui illius participes fiunt, ad æternam vitam nutriantur: denique per speciem non vestram illam & alienam speciem, sed verum terræ fructum, intelligit: vt ex illius verbis abundè demōstrauit. Manet ergo Theophylactus quoque meus: & cum eo omnes, qui retrò fuerunt, Patres Orthodoxi. Atque hæc de prima antecedentis ratione.

Sequuntur ceteræ: quas breuiter percurri: quia responsionem nullam merebantur. Sed queritur iste, me nullū argumentum ex illis fideliter retulisse. Sanè nullum argumentum retuli: quia nullum argumentum inter illa reperti, confutauit autem fideliter & solidè futilissimas istius nugas. Sed & hæc isti larua detrahatur.

Conatus est septimi & postremi argumenti antecedēs, Patres scilicet communi consensione docere, Christum verbis illis *h. est corpus*, non figuram, sed rem ipsam, cor-

pus suum & sanguinem, sub pane & vino demonstrasse, septem ratiunculis confirmare. Prima expedita est: altera sequitur, cuius summa huc reddit: Patres fidem huic mysterio conciliantes magnam orationis contentionem & vim argumentorum adhibent, ut liquet ex Emisseno, Cyriillo Hierosolymitano, Chrysostomo, Ambrosio, Damasceno, Augustino. Quid sequitur Gregorius? num illud, Christum, eorum sententia, corpus & sanguinem sub panne & vino demonstrasse, quod probandum tibi erat? an De iis qui crassa vestra praesentia & conuersio? neutrum sequitur. init. cap. 9. non igitur argumentum hoc est, sed paralogismus in lib. 4. cap. 14. in Ioh. ptissimus & futilissimus.

Miratus autem sum impudentiam istorum, quod eos non pudet, Augustinum in perditæ tuæ causæ patrocinium aduocare: quo vix hostem habent magis capitalem. Nam si aliud nihil scripsisset, hoc unum ad hydrum istam plane conficiendam sufficeret, quod manducare carnem filij hominis, figuratam locutionem esse docet: idque nefarius, homicidio crudelius, committatur.

Sed negat iste Gregorius, hunc Augustini locum quicquid nobis patrocinari: idque libro primo se conuicisse iactat. videamus quid conuicerit. Observaciones suas regulas septem ibi prescribit: quibus omnia Patrum testimonia se eludere posse putat; è quibus altera haec est. Quodcumque Patres videntur aliquid ipso modo dicendi detrahere de veritate & proprietate presentie, aut etiam sumptionis corporis & sanguinis Christi in hoc Sacramento: id totum non ad ipsam presentiam aut sumptionem referri debet, sed ad modum sumptionis vel presentie: nempe ut intelligamus, non esse hic aut sumi corpus & sanguinem Christi naturali & ordinario modo, quem alioqui verbum est aut manducatur aut bibitur significat: sed alio plane extraordinario & miraculo: qui

*Homil. 5.
de Pafch.
Catech.
mystag. 4.
homil. 13.
in Marth.
De iis qui
init. cap. 9.
lib. 4. cap.
14. in Ioh.
tract. 27.*

*De doct.
Chr. cap.
15. & 16.*

cap. 10.

p. 70.

sane

sanè si ad visitatum significandi modum istorum verborum esse, manducare, bibere spectemus, non nisi metaphorice & impropriè per ipsa verba significatur.

Quid verò, Gregori, si quis hasce tuas obseruationes & theses tibi neget? quā illas probabis? Quod ad secundam istam attinet, concedo, Patres de veritate tum præsentia, tum sumptionis, illius scilicet præsentia & sumptionis, qua corpus Christi præsens est & sumitur, nihil de trahere velle, sed tropum atque figuram in modo præsentia sumptionisque, vel potius in modo, quo panis Christi corpus est & à nobis manducatur, collocare: tropum tamē & figuram veram atque realem, non quæ in cogitatione duntaxat & comparatione constat, siue, ut tu loqueris, *qui sanè si ad visitatum significandi modum istorum verborum esse, manducare, bibere spectemus, non nisi metaphorice & impropriè per ista verba significatur.* Hoc enim quod dico vel illa Augustini verba quæ modò disceptamus, satis demonstrant. Sic enim scribit. *Nisi manduca-* de doct. Ch*ueritus carnem filii hominis, & sanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis facinus vel flagitium videtur subere. si* gura est ergo, præcipiens, passioni Domini esse communicandū, & suauiter atque utiliter recondendum in memoria, quod pro nobis caro eius crucifixā & vulnerata sit. Non, inquit, sanè si ad visitatum huius vocabuli *manducare* modum spectemus, figura est: sed figura est absolute: manducare que carnem Christi figurata locutio: quod alioquin facinus iuberetur: cùm crudelius sit humanam carnem edere quam perimere. Si igitur in illis Christi verbis figura est, ne facinus committatur, quæ nam quæso illa figura est, Augustine & quis ille manducandi modus? Si, inquit, passioni comunicetur, & suauiter atq; utiliter in memoria recordatur, & pro nobis caro eius crucifixā sit & vulnerata: quod

quod quid aliud est, quam carnem Christi non corporis sed cordis fidelis palato manducari? ubi hic illius manducationis mentio, quæ sub aliena specie fit, ore corporis? num quod ore corporis suscipitur & absumentur, ut ut subtili modo absumentur, impropriè & metaphorice cœditur? Si igitur sicut verbum *manducare*, sic etiam verbum *est*, ut fatetur iste, metaphorice & impropriè, eoq; verè figuratè & impropriè, ut de verbo manducare ex Augustino conuicimus, accipitur: efficitur, panem seu id quod pronomine *hoc* demonstratur, non propriè, sed impropriè & figuratè, Christi corpus esse: quod quo pacto cum crassa illa præsentia consistat, viderit prouidus iste Gregorius.

*hb. 2. cont.
aduers. le-
gis c. 9.*

Quare nec illud istum quicquam iuuat quod Augustinus alicubi scribit, carnem & sanguinem Christi fidei corde & ore suscipi. Præterquam enim quòd Augustinus ibi de utriusque hominis, exterioris & interioris, cibo loquitur: quorum alter, qui Christi corpus est, ab interiori, corde fidei, alter, qui sanctus panis est, ab exteriori, ore percipitur: etiam hinc perspicuum est, cum ipius carnis manducationem non ori, sed cordi duntaxat fidei, tribuisse: quia panis & quod pronomine *hoc* demonstratur, non propriè sed impropriè Christi corpus est.

Tertiam antecedentis rationem Gregorius hisce verbis proposuit. Neque sanè Patres in ijs & alijs locis usque adeò mirabile mysterium hoc esse censuerint, nisi pro certo habuerint corporis & sanguinis Christi præsentiam. Ad hoc nihil ego scorsum: tum quia præsentiam corporis Christi non inficiamur: tum quia cum antecedente cauillatione cohæret & ruit: tum quia de huius mysterij admirabilitate satis antè dictum est: tum denique quod ad antecedentis confirmationem nihil planè facit.

Quarta ratio nihilo melior est. Patres, inquit iste, elegantissi-

gagatissimis quibusdam annotationibus & amplificati-
onibus, argutisque locutionibus in hoc mysterio commē-
dando videntur, vt liquet ex Augustino & Chrysostomo:
ergo corpus & sanguinē Christi re ipsa, non in figura dun-
tarat & symbolo, hīc adesse statuunt. Sicut antecedens,
quod probandum erat, hoc argumento non confirmā-
tur ita præsentia quidem corporis Christi euincitur, sed
nō præsentia corporea. Nam quòd Augustinus Christum
in Psal. 33.
fuisse manibus portasse scribit, nequaquam vult, Chri-
stum sub externa illa specie, quam manibus tenuit, ἐπω-
λεγομένης latitasse: ita, vt quod ferebat, & quod fere-
batur idem quā ad substantiam, corpus fuerit: sed sanctū
Christum panem, qui corpus eius erat Sacramentaliter,
manibus suis tulisse: quia *quodam modo* Christum se ipsum
gestasse dicit: sicut panis Christi corpus est *quodam modo*.

Hic iste, callidè me huius interpretationis confutati-
onem dissimulasse dicit. Cedò bellam istam confutatio-
nem. Augustinus rem istam, vt suis met manibus aliquis
gestetur, rem valde singularem & arduam esse censet, quæ
āmero homine fieri nequeat: ergo de sententia Augus-
tinii, Christus corpus suum reuera portauit, & non solum
sui corporis signum. ratio consecrationis, quia signum &
imaginem sui quilibet homo sine difficultate ferre potest.
Concedo portum. verè corpus suum gestauit: quia Sacra-
mentum corporis seu panem sanctum, qui verè Christi
corpus est, verè gestauit. Sed nōne quilibet, inquietus, ho-
mo signum & imaginem sui manibus gestare potest? sed
nemo, præter Christum, sui corporis Sacramentum. A-
lia Sacramenti, alia communis signi ratio est. Communis
enīm imago res ipsa non est: neque rem ipsam offert: &
exhibet. Sacramentū autem corporis, corpus & *κοινωνία*
corporis est, illudque singulis & cunctis offert & exhibet:
et si non omnes id recipiant, manibus & ore quo recipi-
tur, destituti.

Quare neque tua teiuuat deprauatio, qua illud Augustini *quodammodo*, quo scipsum interpretatur, deprauare conaris. Absolutè, inquis, ait, Christum se portasse. Sed mox interpretationem subiicit, Christum non simpliciter & quouis, sed quodam duntaxat modo se gestasse: quod nunquam certè fecisset: si Christum scipsum corpus ue suum verum & substantiale, quâ tale est, manibus tulisse credidisset. Sed scipsum quodam modo portasse dicit: quod non in propria, sed aliena specie, se portarit. nuz; Gregori ad ipsum corpus, non ad velum quod attinet, Christum scipsum quodam modo gestasse dicit. Sicut enim & quia panis Christi corpus est quodam modo: sic & idcirco etiam scipsum quodam modo gestauit: quia sanctum panem manibus gestauit.

et consecr. Sed cur tu, Gregori, callidè dissimulasti, quod ex vela
d.2. glossa de pane scripsi, eū Christi corpus esse *quodammodo*?
in Matt. De Chrysostomo satis antè responsum. alit nos Chri-
bom. 23. stus vera sua carne: proprio nos cruroe pascit: carnem, non
popul. An melotem, nobis dimisit. Sed hinc nequaquam sequitur,
tioch. veram illius carnem verumque sanguinem ore corporis
In Iohann. sumi. Quod Christum videri, tangi, carniique illius den-
bom. 45. tes infigi, scribit, id Sacramentaliter scribit: quia Sacra-
mētum carnis videtur, tangitur, dentibus atteritur: & Sacra-
mētū non absentis, sed præsentis, Christi, eo quidē modo
præsentis, quo se præsentē fore pollicitus est. Atq; hic de-
mū verè Sacramentaliter loquitur, qui vel rei nomē signo
& Sacramento tribuit, vel quod in signo & Sacramēto fit,
rei signata: quia Sacramētū ipsa es est cuius Sacra-
mētum est ille verò nequaquam, qui rem tangi dicit, cō quod
velū & integumentū illius tangitur. Nam si maximē sub
panis accidentibus Christi corpus suā substantiā latitaret:
neq; Sacramentalis tamē neq; vera locutio esset, si ipsum-
mēt corpus tangi lacerarique diceretur, cō quod acciden-

CAPVT QVARTVM

173

illa tangenteruntur: sicut in rei veritate res illa non tangitur, aut laceratur, cuius integumentum duntaxat tangitur aut laceratur. Ut ergo non solum Sacramentaliter, sed etiam verè, ipsum Christi corpus tangi, dentibus atteri, lacerari dicatur, non satis est, ut panis accidentibus intimè coniunctū sit, sicut coniuncta suis accidentibus ea substantia esse solet, quæ dentibus laceratur, sed ut id, quod laceratur, ipsum Christi corpus sit: quod cum de nudis accidentibus dici non possit, falsum est, Christi corpus tangi, lacerari, eò quod panis accidentia tanguntur, lacerantur. Nonne verò si sic intimè panis accidentibus coniunctum est Christi corpus, sicut illis coniuncta est substantia panis, re ipsa & in se laceratur, sicut panis substantia in se laceratur? non afficitur, inquietus, panis accidentibus. Sed cur non afficitur? aut quis credat, illud non lacerari & frangi, si locū substantiae panis, quæ lacerari solet, tenet? De epistola ad Cæfarium Monachum capite sequenti.

Quinta antecedentis ratio fuit, Patres, veluti Chrysostomus & Hieronymus, affirmant, Christum in postrema Coena edisse in Sacramento suum corpus, & bibisse suum sanguinem: ergo sub specie re ipsa & corporeo modo praesentia sunt corpus & sanguis Iesu Christi. Ratio consecutionis, quia per corpus non gratia, quæ de novo Christo accesserit, intelligi potest, sed ipsum Christi corpus. Vanum antecedens est: vana consecutio: vana consecutionis ratio. Coniuiam Christum fuisse, ex poculo bibisse, primum id fecisse, quod discipuli fecerunt, Hieronymus & Chrysostomus scribunt: suū verò corpus & sanguinem Christum in Sacramento edisse & bibisse, id non scribunt. Sed demus antecedens: Vana tamē consecutio est: quia per corpus quod comedit, non ipsummet Christi corpus, quippe quod ad mensam accumbebat, sed Sacmentum corporis, panis sanctus, intelligitur: qui Christi corpus

ad argum.

4.
homo. 83. in
Matib. ad
Hedib. q. 2

est quodammodo. Sicut enim se gestauit quodammodo:
ita quoque se comedit quodammodo. Quemadmodum
ergo manducando & bibendo nouam gratiam non est
consecutus: ita quoque suum ipsius essentiale corpus ore
corporis mea quam manducauit: sed sanctum duntaxat
panem, illius Sacramentum. Quanta enim quælo crude-
litas & immanitas fuerit, humanam, & quidein suam
ipsius carnem ore corporis deuorare? Contrarium ergo
sequitur, essentiale Christi corpus sub elemento nequa-
quam latitare: quòd alioquin immanissimum facinus
Christus commisisset: tanto ceteris crudelius & imma-
nius, quanto suam ipsius carnem ore deuorare crudelius
est & immanius quam alterius hominis carnem.

Sed ex fine, inquis, ob quem Patres Christum id fecisse dicunt, liquet, Christum suum ipsius corpus ore comedisse. Cedo finem. Chrysostomus, inquis, ita scribit, ne turbarentur discipuli, ipse primus suum sanguinem bibit. Vbi vero hoc verba in Chrysostomo? Si vir bonus es, haec in Chrysostomo verba monstrato. Ita Chrysostomus: *Ipse quoque habuit ex eo, ex poculo, ne auditis verbis illis, dicerent, cur ergo sanguinem bibimus & carnem edimus? ac ideo turbarentur: siquidem & cum ante de his verba fecerat, multi solum propter verba offensi sunt. ne tunc igitur etiam id accideret, ipse primus hoc fecit: ut animo tranquillo ad mysteriorum communicacionem eos provocaret.* Vbi hic mentio sanguinis, quod sum ipius sanguinem biberit? Sed discipuli sanguinem biberunt: quare & Christus. Sacramentaliter, Gregori, non essentialiter, salsum tamen nihilo secius, Chrysostomum ita: ut inquis, scriberit, ipse primus suum sanguinem bibit. Sed tamen, inquieris, manet, Christum hoc fine edisse & bibisse, ne discipuli turbarentur. Ast hinc non efficitur, Christum *σωτήρα καὶ σωματικόν* sub eo, quod edit & bibit, latitasse. Verum, inquis, si Christus signum duntaxat sui corporis

potis & sanguinis à discipulis sumi voluit, timendum nō erat, ne sumendo turbarentur, ni primus Christus sumeret. Vnde vèrò id nosti? quia signum corporis & sanguinis accipere, res, inquis, ardua non est. qui sic? an eiusmodi signum, quod rei nomine honoratur, & res ipsa, crucifixum Christi corpus est, accipere, res exigua tibi est? immo, quod potiores cur id Christus fecerit fines & causæ sunt de quibus priori Scripto.

Sexta ratio, qua suum antecedens iste confirmare nitetur, hæc fuit. *Iam vèrò cum affirmant Patres, Christum semper in pane & vino incruente sacrificauisse, certè vane atq. fuisse id affirmant, si non ipsum victimam fuisse, quæ tunc præfens in pane & vino sacrificaretur, existimauerunt.* Antecedens falsum est. In Eucharistia leipsum obtulisse & offerri Christum Patres dicunt, non in pane: quia panis Eucharisticus, qui Christi corpus est, oblatus est & offertur: vt in primis perspicuum est ex Irenæo. *At nos inquis modum illum Sacramentalem, quo Patres asserunt, Christum se patri obulisse, talem esse probamus, ut revera Christus se in ipso Sacramento existentem obtulerit.* Quo verò quæso modo probatis, Christum corporeo modo in Sacramento præsentem esse? num id te probasse putas, si dicas, victimam & sacrificium rem aliquam præsentem esse debere? num sanctus panis, qui offertur & Christi corpus est, absense est? Semel Christus mortuus est: semel mactatus, fractus, oblatus: non moritur, non frangitur, non mactatur, non offertur, amplius in sese memoriam & recordationem semel in cruce peracti sacrificij, teste Chrysostomo, ope. ad Heb. ramur: nihil secius Christi corpus frangi, offerri, rectè hom. 17. dicitur: quia panis, qui frangitur, offertur, Christi corpus est: eodem planè modo, quo incruentum hoc sacrificium, illud cruentum est.

Septima & postrema antecedentis illius ratio fuit: Pa-

tres Christum in Eucharistia, vel Eucharistiam, adorant iubent: præsentē itaque Christum in Eucharistia esse sentiunt. Falsum est antecedens, Patres velle, ipsam Eucharistiam, seu panem Eucharisticum, adorandum esse. quo enim id quæso modo vellent, aut dicerent, cùm idololatria post Lateranense démū concilium, quod tuteſi.

bb. 1. cap. tria ista post Lateranense démū concilium, quod tuteſi.
6. pag. 40. teris, coeperit? alioquin, vt millies diximus, præsentissimi Christū in Eucharistia agnoscimus. quin in pane quoq; præfentē fateri non reformidamus, eo sc. modo, quo in verbo præsens est: quia panis sanctus nō aliter cōtinet quod cōtinet, quām vi verbi, & quā ipse quoq; verbum quoddam ei.

bb. 1. cap. Sed Augustini, Ambrosij, Chrysostomi, Cyrilli Hierosolymitani, quibus ego quintū, Theodoritum, adiecerim, antecedens illud tuū te confirmasse dicis. Videamus quid Epist. 118. confirmātis. Sic Augustinus *Contemnum solum nō vult cibū ad Ian.* ille, sicut manna fastidium. inde enim & *Apostolus indignus ap. 3.* dicit acceptum ab eis, qui non discernebant à ceteris cibis *in ps. 30.* veneratione singulariter debita. Item, *Caro Christi ex terra est & nemo eam manducat, nisi prius adoret.* Idem Ambrosius quod enim ex Augustino in 21. psal. citas, id nihil prorsus ad rem. Quid hinc, Gregori? num effici putas, Eucharistiam, hoc est, ipsummet panem, ob Christi corpus ibi latitans, de sententia horum duorum Patrum, adorandum esse? nihil minus. aliud veneratio, qua sanctus ille cibus sumendus est, & quæ huic cibo singulariter debetur, aliud adoratio est: aliud, adorare prius quām manduces: aliud, ipsummet panem adorare. Quare nihil tua te iuuat obseruatio. Augustinus enim sanctum hunc cibum indignè acceptum ab illis cum Apostolodicit, qui cibum hunc à ceteris cibis non discriminavunt, idq; veneratione singulariter debita: per quam aliud nihil intelligit, quām quod cum reverentia, & alia longior veneratione, ad hunc cibū accedendum sit, quām ad cibum com-

communem. Quid verò Chrysostomus? minus etiam,
quām Ambrosius & Augustinus: Magos & barbaros Chri-
sticorpus in præsepi adorasse dicit. Quid hoc ad panis Eu-
charistici adorationem? Quid quod non ad adorandum,
sed ad reuerentiam & pietatem illorum exemplo nos ad-
hortatur? Quod se ex quodam audiuisse scribit, qui hoc
ipsum ex alio habebat, altare, tremendi illius mysterij tē-
poris, angelorū multitudine, vestes fulgentes indutorū, &
capita veluti milites regi, inclinatiū, circūfusum fuisse:
id quoq; nihil minus quā panis adorationē euincit. Chri-
stus enim est, qui hoc magnū Sacramētū cōficit & dis-
tribuit: ipse cibus, cōuiua, & hospes: cui quid mirum si o-
mne genu fleatatur? Quid deniq; Cyrillus Hierosolymita-
nus? Quid Nazianzenus? accede inquit ille ad calicē sanguini-
cūllius pronus, adorationis in modū hic autē ad altare cū fide
procumbit, cum quis super illud colitur obsestans. hoccine est
panem Eucharisticum vel arcanū in eo corpora adorare?
Sed Theodoritus symbola adorari scribit. sed quomodo? Dialog. 2.
num quod in illis substāria corporis Christi latitet, & in lo-
cum substātiæ panis succederit? quo ergo modo ibidem
negat mystica symbola propriam & priorem naturā atq;
substātiā amittere? de sapientissimo tuo pharmaco
paulò post. Cum ergo nō substātiā liter corpus & sanguis
Christi sint: corporibus quidē ad symbola cōuersis ado-
rabant: menteverò nō ad externa Symbola, sed ad ipsum
Christi corpus sursum cōuersa: quo tum mysticis symbo-
lis, tum etiā clara præconis voce sursum corda, vocabātur.
hoc verò quid ad panis adorationem? Quā bellè itaq; Pa-
trum autoritatibus demōstraris, corpus Christi in Eucha-
ristia adorari, eò quod sub aspectabili specie essentialiter
præfens sit, ex his liquere potest. Quod scribis, nos dicere,
Christū à veteri Ecclesia in symbolis adoratū fuisse, adora-
tiū solitū, id ego nūquā dixi, in mysterijs & hoc tremēdo
myste-

*in r. Cor.
Hom. 24*

*lib. 6. do
Sacerd.*

*Myst. 9.
orat. de So-
ror. Georg.*

mysterio adoratum esse dixi & dico: Sed mente non ad symbolū, sed ad ipsum Christi corpus sursum, conuenia. Sed etiam in quavis coena vulgari hoc pacto adoratur. Sed non eodem fine, nec eandem ob causam: quod corpora nostra pauerit, non autem, quod corpus & animam fracto suo corpore ab interitu vindicarit.

Ac quia obiter quoque mentionem feci ex grandilius βελύγουας, fulgentium illarum ædicularum, ad quas isti prostrati adorat, querit iste, vnde norim, veterem Ecclesiam ad eas non adorasse. Vnde vero id nossem, Gregori nonne ex eo, quod eas non habebat? Sed assentari solitum est olim hoc Sacramentum. Sed non in eiusmodi, in choro templi, ad idololatricam adorationem constitutis, ædicularis. Num vero quia asservatum est & despectui non habitum, in eo loco ubi asservatum est, adoratum est? qua id ratione efficitur? Vbiunque Sacramentum est, ibi, de sententia Patrum, Christus est adorandus, & ab illis adoratus: Sacramentum olim asservatum fuit ergo ibi, ubi asservabatur, adorandum & adoratum. Vel homonymiae sophisma, vel falsa maior est. Vera est, si Sacramentum in ea pro toto illo tremendo mysterio, prototata Eucharistia, in qua vetus Ecclesia adorabat, non autem pro externo signo, quod fit in minore, sumatur: ut sensus sit, vbiunque Eucharistia celebratur, ibi Christum adorandum, & adoratum ab Ecclesia veteri fuisse. Sic autem argumentum quatuor terminis constat. Quod si vox Sacramenti in maiori quoque pro externo signo sumitur, falsa est: quia non in signo, sed in Eucharistia, non aliquid in signo, sed Christum sursum adorabat. Quem ad modum ergo non sub diu asservabatur: ita non in ædicularis ad summum altare fictis, asservabatur: & sicut verum est, asservatum fuisse: ita falsum est, ubi asservatum est, etiam adoratum esse. An igitur adoratio illa vestra heretica sit

nec

necne, iudicent quibus datum est iudicare. Caluinum nunquam adorauit: qui melius, quam vos noui, solū Deum adorandum esse. De Augustino & Theodoreto sat diuitiā. Neuter Christi corpus sub nudis speciebus sua substantia constituit: ut vel ex illis ipsis Augustini verbis per specium est, quibus ait, Dominum negasse, id, quod videtur, corpus manducandum esse: Sacramentum commendatum esse, quod spiritualiter sit intelligendū. quod aliud nihil est, quam corpus Christi, non ut corpus, sed ut traditum corpus, in Eucharistia manducari, non corporum, sed Spiritualem cibum, Spiritus, non corporis ore manducandum esse: eoque sub elemento nec esse, nec adorari.

Ad extremum queribundus iste Gregorius, qui victoriā in impudentia & improbis querimonij posuit, iterum queritur, responsum suam neque confutatam esse, nec ut intelligi possit commemoratam. forsan metuit, ut scriptum suum v̄lquam inueniatur. Sed quæ quæso illata tua responsio est, Gregorii? Hoc nobis argumentum affinxisti: *Ipse Christus se mundum hunc relinquere testatus est, negavit fore, ut nobiscum ipsum præsentem in Sacramento haberemus.* Hoc posterius nolstrum non est. hoc autem ex abitu Christi & ceteris id generis concludimus, eum vero suo corpore, iam in cælo, non in terra, vel terrestribus elementis, esse. Quid tu? ordinario, inquis, modo, hoc est, alpestatibiliter & extra Sacramentum in Mundo non est. Sed nec villo corporeo modo in Mundo vel elementis est. *κοινωνίας* vero suo corpore in Eucharistia præsto est: quæ, Augustino teste, vera præsentiae causa est. *De verbo* nonne sat his tua responsio profligata est? Cur verò tu *Dom. serm.* nihil ad hæc? nihil præter errores inculcas. Simpliciter, ^{18.} inquis, Mundum se relicturum dixit: et si Mundum simpliciter non reliquit. Ecquis præter te id vñquam dixit?

corporeo sc̄ modo Mundum relictum dixit, & reliquit.
Tu, si potes, contrarium ostende. de ceteris non laboro,
& sat priori Scripto responsum.

An tu verò nescis, quid de Cameracensi illo Cardina-
le, Petro de Alliaco, scripsierim, & cur scripsierim? admo-
ue tua perspicilla: & vtrumque videbis. scripsi, eum ei
μελετώνα των σοίων nobis genuisse: quæ deinde *ταῦτα χρηστάνοντας*
bis peperit: vt vtraque, *των σοίων καὶ ταῦτα χρηστάνοντας* *μελετώνας*
suboles sit atque progenies. qua itaque fronte scribis,
eum præsentia Christi in Sacramento, & *μελετώνας* auto-
rem, à me constitui? Inspiciatur Scriptum meum. verba
plana sunt. Apparet liquidò, vanissimum esse quicquid
ad causæ suæ præsidium Gregorius iste conquisiuit. super-
est, vt argumenta nostra vindicemus.

CAP V T Q V I N T V M.

Argumenta illa vindicans, qua pro vera Christi in Euchar.
stia presentia, contra idololatricam presen-
tiam allata sunt.

Christum vero suo corpore neque sub pane & vino,
neque sub eorum speciebus, corporeo modo esse, &
nihilosecius verum & fractum Christi corpus, non virtu-
tem duntaxat corporis, in tremendo Coenæ mysterio, ve-
rè percipi, quinque firmissimis argumentis demonstra-
ui: quorum primum, ex verbis Institutionis ductum,
hoc erat. *Si de vero pane verum Christi corpus predicatur*
(Sanguinis & vini eadem ratio) actum est de transubstanti-
atione & consubstantiatione sed verum prius: verum igitur
& posterius.

Minorem Gregorius inficiatur: causam assignas, quod
in pane illo, quem Christus in manus summis, hac quinq;
conf.

considerari possint: singularis & individua substantiaz pars ratio, hoc est, quod res & substantia sit singularis: ratio speciei, communis natura panis: ratio generis, quod corpus sit, & quidem corpus non viuum: communis substantiaz ratio, quod non solum corpus seu corpora, sed absolutè, substantia sit: ratio denique substantiaz vagè, qua substantia illa, qua panis accidentibus continetur, promiscue modo panis, modo verum Christi corpus esse potuit. Cum ergo tot modis considerari panis possit: non est, inquit, necesse, ut Christus pronomine hoc id quod in manus sumsit, secundum quamlibet illius rationem, demonstrarit: sed satis est, ut illud demonstrarit, secundum rationem aliquam, qua & ipsa substancialis esset, & ad sensum pateret. hanc autem rationem, inquit iterum iste, qua id demonstravit, esse dicimus, non rationem aliquam propriam panis, sed rationem substantiaz, tum communem, tum etiam individuam vagè &c.

Quæ verò ista negantiæ ratio? falsum est, inquit iste, Christum corpus suum de pane prædicasse. quî sic? quia nos, inquit, rationem illam, qua Christus id quod in manus sumsit demonstravit, non rationem aliquam propriam panis esse dicimus, sed rationem substantiaz, eaq; tum communem, tū individuam vagè: cò quod pluribus rationibus considerari quod demonstratum est potest. num verò tibi satis est dicere nos dicimus? quibus rationibus quod dicitis demonstratis? Concedo, panem Eucharisticum, & rem quamvis singularem, pluribus considerari rationibus posse: sed nego, vagū illud, quod comminiscimini, individuum vel in pane Eucharistico, vel vlla alia re, locū habere. causas præcedenti capite audiuisti. Act tametsi pluribus rationibus considerari res individua & singularis potest: actu tamen singularis est & individua, non communis & vniuersalis: & cùm pronomine hoc de-

monstratur, ut talis & actu est, demonstratur: nisi forte *κατέχοντας* pronomen illud usurpetur. an qui de te pronunciat, hic est, qui cum Fortunato infeliciter disputauit, substantiam absolutè demonstrat? putas ne quenquam sanæ mentis hominem tibi concessurum, Christum, cum de pane, quem ex mensa sumserat, pronunciauit *hoc est corpus*, pronomine *hoc* substantiam communiter acceptā, etiam ut canis substantia est, demonstrasse? & quo quod modo communis ista substantia ad sensum, ut tu loqueris, patet, sensuque percipitur? nonne generalis considerandi ratio, & quicquid vniuersale est, quam tale est, in mente duntaxat est?

Nec te iuuat quod dicas, *non ita iam loquor de individuo vagè: siquidem aio, rem illam omnino, quæ continebatur in praesentia sensilibus accidentibus panis, fuisse à Christo monstrata*. Res illa, Gregori, singularis fuit & individua: non communis: multò minus communissima. Ast inquis singularis & individua fuit: ut tamen indifferenter potuerit effetum panis, sicut initio Christi verborum fuit, tum etiam corpus Christi, sicut fuit in fine. Sed vnde probas, rem illam naturam & substantiam aliud initio, aliud in fine pronunciationis fuisse? si maximè verum id esset: res tamen singularis in utroque termino fuisset, non communis. nonne vero quod initio enunciationis subiectum est, etiam in fine subiectum est? num qui de te loquens dicit, hic est vir bonus, initio quidem enunciationis te, in fine verò alium intelligit: itaque non te, quod dicere velle videbatur, sed alium, virum bonum dicit? nonne ergo si initio enunciationis pronomine *hoc* verus panis demonstratus est, etiam in fine est demonstratus? & tu negabis, de vero pane verum Christi corpus enunciari? profer si potes, enunciata: quorum subiecta aliud initio enunciationis significant, aliud in fine.

Et si

Etsiverò vanissima sunt quæ aduerseruntur: non tamen te puderet, quid enim impudentiam puderet? scribere, clarissima institutionis verba, quibus minorem probauimus, vanissimum tuum indiuuiduo & tenebricosissimæ interpretationi suffragari. De herba, inquis, quæ in alieno horto nascitur, dicere solemus, hoc, seu hæc herba in meo quoque horto nascitur: ergò pronomen *hoc* non semper rem singularē & indiuuiduam, ut talis est, sed sub ratione communi, significat. Concedo: sed id fit: cum vel pronomine *hoc* abutimur, & non rem ipsam, sed aliquid simile & eiusdem generis, sive speciei, demonstramus: vel nomen speciei aut generis ei adjicimus: num verò tale Christi enunciatum est? hiccine illius sensus, hoc, id est, eiusdem speciei panis meum corpus est? vbi verò in illo enunciato, hoc in meo quoque horto nascitur, veltrum indiuuiduum? num subiectum aliud initio, aliud in fine est enunciationis?

Vere inquis & proprietas loquitur, qui offendens corpus aliquod, dicit, hoc corpus conuenit essentialiter, in genere quodam, cum angelo, nempe in genere substantie: & tamen illo pronome hoc non demonstrat corpus secundum propriam rationem, sed secundum communem rationem substantie, qua duntaxatur est eiusdem generis cum angelo.

Sed quis vñquam sanè mentis id tibi concedet? Si enim de certe corpore dicit, hoc corpus: omnino corpus & indiuuiduum illud demonstrat: et si modum & rationem explicet, qua illi cum angelo conuenit. Sed quid hoc ad vagum tuum indiuuiduum? vbi alia & alia subiecti natura?

Non magis Aaronis virga tibi patrocinatur. De virga, inquis, illa, cum in colubrum conuertenda esset, dicere Moses potuit, hoc erit coluber. quid tum? ergò pronome hoc non virgam secundum propriam rationem demonstrasset, sed solùm secundum rationem communem substantiæ, in manu Aaronis contentam. qui sic?

quia nunquam virga, ut virga, futura fuit coluber, sed virga ut virga, in colubrum convertenda fuit: ut quod ante actu virga erat, postea coluber actu esset: sicut ex aqua actu, vinum actu factum est Canæ. Quare si de aqua, nondum commutata, Christus dixisset, hoc erit vinum, verissimum dixisset: & pronomine *hoc* & quam, hydrijs illis contentam, demonstrasset. Quod si de conuersa iam aqua dixisset, hoc vinum est, verum quoque dixisset: & pronomine *hoc* id, quod hydrijs continebatur, demonstrasset. Si vero de aqua nondum conuersa dixisset *hoc*, & simul cum verbis conuersationem perfecisset, ludificatus fuisset: quod quia neque fecit, neque facere voluit, nec quicquam eiusmodi dixit, nihil etiam hoc tuum somnium causæ vestre patrocinatur.

Cum ergo videret sollicitus iste Gregorius, periclitanti sua interpretationi hoc pacto non succurri, alia via illi conatur subvenire. Ex modo, inquit, loquendi, quo Christus usus est, interpretatio illa confirmatur. Ecquis vero, Gregori, ille modus est? Christus, inquis, non dixit, *hic panis*, sed *hoc*. ergo sequitur, non *panem*, ut *panem*, sed *communem* quandam pani cum Christi corpore substantiam demonstratam esse? qua id vero consecutione nego pronomine *hoc* *communem* *substantiam* *demonstrari*: vel, ut omnem tuis cauillationibus ansam praecidam, nego, pronominibus ipsis *hic*, *hoc*, ita *communem* *substantiam* *demonstrari*, quæ diuersissimis diuersorum generum & specierum rebus simul competit. contrarium, si potes, demonstra.

Sed inquis, *Si Christus corpus suum verum verè ac propriè de illare predicauit, quæ accepit, & distribuit discipulis, minimè panem,*

panem, ut panem, sed ut substantiam sub accidentibus pa-
nus contentam demonstravit illo pronomine hoc: sed verum
prius: verum igitur & posterius, &c. Falsissima minor
est. eam neque probasti, neque probabis in eternum.
aliud est, verum & proprium Christi corpus, non fi-
guratum aut signum, de pane dici: aliud illud propriè
*de pane, qui pronomine *hoc* demonstratus est, dici: si-*
cum aliud est, singula enunciati verba, in se considera-
ta, propria esse, aliud enunciationem propriam esse.
quam verò tibi Damascenus faueat, dictum est antè.
Quare firmissima stat mea minor, Christum de vero
pane, quem ex mensa sustulerat, verum suum corpus
enunciasse: quæ istius modi Sophistarum obstrepitacu-
lis, cuiusmodi Gregorius attulit, non solum non labe-
factatur, sed magis magisque confirmatur.

Eandem minorem illis Lucæ verbis *hoc poculum* cap. xx.
xouwm Testamentum est, & illis Apostoli panis quem 1. Cor. 10.
frangimus, nonne xouwia corporis Christi est? confir-
mavi. Quid verò Gregorius? vt ostendat, præsidi-
um suæ causæ in impudentia consistere, negat, de ve-
ro pane xouwia corporis prædicari. nonne verò qui
dicit, panis, quem frangimus, qui verus panis est,
xouwia corporis est, de pane corporis xouwia enun-
ciat? quid quæsto est apertissima inficiari, si hoc non
est? explicat inquis his verbis Apostolus, cuiusmodè
sit ille panis, quem sumimus: ac indicat, eiusmodi esse,
ut secundum substantiam quidem suam aliud non sit quam
corpus Christi, sub accidentibus fracti panis: ac proinde
ipso corpore Christi nos communicare, cum de eiusmodi pane
participamus.

Sed unde quod dicas probas? commentitius
iste tu-

iste tuus panis est: commentitia tua κοινωνία. Apostolus κοινωνίας corporis de illo pane enunciat, qui à communione Christi ad sacram transfertur: qui sanctificatur: qui non alienorum accidentium ratione habita, sed in se & quā ad substantiam, verè frangitur: ergo de vero & terreno pane κοινωνίας corporis enunciat. ratio consecutionis, quia panis ille, qui à communione Christi ad sacram transfertur, qui sanctificatur, qui verè & in se frāgitur, nō ipsum Christi corpus est, cui hæc non competit, sed verus panis, verus terræ fructus. Antecedens probatur. Apostolus enim per fractionem non fractionem κατάδοξη, sed veram, inteligit, qua vera corporis in cruce fractio repräsentatur; quæ non repräsentaretur, si accidentia duntaxat frangerentur. Sicut enim accidentarius iste panis, ut post dicemus, Marcioniticum nobis corpus efficit: sic accidentaria ita fractio Marcioniticam, & quæ in opinione duntaxat consistit, corporis fractionem. Ac sicut de poculo differens, benedictionis & sanctificationis vocabulo vititur: sic, etiā de pane loquens fractionis voce contentus sit, simul tamen ēa sanctificationem quoque complectitur, qua panis ad sanctum hunc vsum accommodatur: quod non nisi de vero terræ fructu accipi potest.

κοινωνία verò corporis Christi, & κοινωνίę corporis Christi esse, seu κοινωνία cum Christi corpore habere, non esse, substantiā Christi corpus esse, & sub accidentibus essentialiter latitans Christi corpus participare, hinc perspicuum est. Quicunque κοινωνία cum Christi corpore habet, illi vnum cum Christo corpus sunt: non omnes manducantes vnum cum Christo corpus sunt: non omnes ergo κοινωνία cum illius corpore habent. Quare, κοινωνία cum Christi corpore habere, non est, ipsummet Christi corpus sub accidentibus participare: nec, κοινωνία corporis Christi esse, est substantiā Christi corpus esse. Consecutarium mani-

manifestum est, argumenti propositionibus concessis.
 Minor ergo tum in se, tum ex Apostolo, perspicua est.
 Et si enim dicit, omnes vnum eundemque panem parti-
 cipare: non tamen omnes, sed aliquos duntaxat, siue
 multos, vnum corpus esse dicit. Maior ex eodem liquet.
 Confirmatur enim quod dixit, fractum panem corpo-
 ris esse communionem, causam hanc subiicit, quod mul-
 tivnum corpus simus: quasi dicat, panis κοινωνία corporis
 Christi est: quia medium est: quo multi nostrū vnum
 subcapite Christo, corpus sunt & fiunt. Sicut ergo, κοινω-
 νία corporis Christi esse, est, vnum cum eo corpus effice-
 re: ita κοινωνία cum Christo habere, est vnum cum eo cor-
 pus esse. Quare quicunque κοινωνία cum Christi corpore
 habent, iij vnum cum eo corpus sunt. Ac quia non simpli-
 citer dixit, panem κοινωνία esse, quod nos cum Christi
 corpore coniungat, sed quod nos in vnum corpus con-
 iungat, & vnum, non plura corpora, efficiat: pane Eu-
 charistico id declarat. Sicut enim panis, qui nos Christi
 κοινωνία facit, vnicus est: ita quoque vnum corpus mysti-
 cum multi sunt & fiunt. nec enim de varijs & diuersis, sed
 devno eodemque, inquit, pane omnes accipimus.

Hic verò nobis obstrepit iste Gregorius, vnum hunc^{lib.2.c.6.p.}
 panem non panem naturalem, sed ipsum Christi corpus^{102.}
 esse. nisi enim inquit hic panis vnicus sit ipsum Christi corpus,
 quod ubique percipitur vnum & idem: non participaremus
 omnes de unico pane, sed de alio atque alio: sicut in alijs atq[ue] alijs
 locis ad Eucharistie confectionem aliis atque aliis panis usur-
 pasur.

Fruolum est quod obiicis. De Corinthiorum, ad quos
 epistolam scripsit, eoque de vnica, non pluribus simul
 Ecclesijs, loquitur. In vna verò Ecclesia vnum panem
 oblatum, vnius panis fragmenta, idque ad mystici corpo-
 ris unitatem indicandam, omnibus distributa esse, & chunc

iste tuus pānis est: commentitia tua κοινωνία. Apostolus κοινωνίας corporis de illo pane enunciat, qui à communī vīsu ad sacrum transfertur: qui sanctificatur: qui non ali- enorum accidentium ratione habita, sed in se & quā ad substantiam, verē frangitur: ergō de vero & terreno pane κοινωνίας corporis enunciat. ratio consecutionis, quia pa- nis ille, qui à communī vīsu ad sacrum transfertur, qui san- tificatur, qui verē & in se frāgitur, nō ipsum Christi cor- pus est, cui hæc non competunt, sed verus panis, verus terræ fructus. Antecedens probatur. Apostolus enim per fractionem non fractionem κατά δοκον, sed veram, intel- ligit, qua vera corporis in cruce fractio repräsentatur: qua non repräsentaretur, si accidentia duntaxat frangeren- tur. Sicut enim accidentarius iste panis, ut post dicemus,

Argum. 4. Marcioniticum nobis corpus efficit: sic accidentaria ita fractio Marcioniticam, & quæ in opinione duntaxat con- sistit, corporis fractionem. Ac sicut de poculo differens, benedictionis & sanctificationis vocabulo vritur: sic, etsi de pane loquens fractionis voce contentus sit, simul ta- men eā sanctificationem quoque complectitur, qua panis ad sanctum hunc vīsum accommodatur: quod non nisi de veroterræ fructu accipi potest.

κοινωνία verò corporis Christi, & κοινωνίę corporis Chri- sti esse, seu κοινωνία cum Christi corpore habere, non esse, substantiā Christi corpus esse, & sub accidentibus essen- tialiter latitans Christi corpus participare, hinc perspicu- um est. Quicunque κοινωνία cum Christi corpore habet, illi vnum cum Christo corpus sunt: non omnes mandu- cantes vnum cum Christo corpus sunt: non omnes ergō κοινωνία cum illius corpore habent. Quare, κοινωνία cum Christi corpore habere, non est, ipsummet Christi corpus sub accidentibus participare: nec, κοινωνία corporis Chri- sti esse, est substantiā Christi corpus esse. Consectarium mani-

manifestum est, argumenti propositionibus concessus.
 Minor ergo tum in se, tum ex Apostolo, perspicua est.
 Et si enim dicit, omnes vnum eundemque panem parti-
 cipare: non tamen omnes, sed aliquos duntaxat, siue
 multos, vnum corpus esse dicit. Maior ex eodem liquet.
 Confirmatur enim quod dixit, fractum panem corpo-
 ris esse communionem, causam hanc subiicit, quod mul-
 tivnum corpus simus: quasi dicat, panis *xovavía corporis*
Christi est: quia medium est: quo multi nostrum vnum
 subcapite Christo, corpus sunt & fiunt. Sicut ergo, *xovavía corporis Christi* est, est, vnum cum eo corpus effice-
 re ita *xovavía* cum Christo habere, est vnum cum eo cor-
 pus esse. Quare quicunque *xovavía* cum Christi corpore
 habent, iij vnum cum eo corpus sunt. Ac quia non simpli-
 citer dixit, panem *xovavía* esse, quod nos cum Christi
 corpore coniungat, sed quod nos in vnum corpus con-
 iungat, & vnum, non plura corpora, efficiat: pane Eu-
 charistico id declarat. Sicut enim panis, qui nos Christi
xovavía facit, vnicus est: ita quoque vnum corpus mysti-
 cum multi sunt & fiunt. nec enim de varijs & diuersis, sed
 devno eodemque, inquit, pane omnes accipimus.

Hicverò nobis obstrepit iste Gregorius, vnum hunc ^{lib. 2. c. 6. p.}
 panem non panem naturalem, sed ipsum Christi corpus ^{102.}
 esse: nisi enim inquit hic panis vnicus sit ipsum Christi corpus,
 quod ubique percipitur vnum & idem: non participaremus
 omnes de unico pane, sed de alio atque alio: sicut in alijs atq[ue] alijs
 locis ad Eucharistie confectionem aliis atque aliis panis vjuri-
 patur.

Fruvolum est quod obijcis. De Corinthiorum, ad quos
 epistolam scripsit, eoque de vnica, non pluribus simul
 Ecclesijs, loquitur. In vna verò Ecclesia vnum panem
 oblatum, vnius panis fragmenta, idque ad mystici corpo-
 ris unitatem indicandam, omnibus distributa esse, & hunc

Apostolicum ritum usque ad cataclysmum in Veteri Ecclesia perpetuum fuisse, quis est qui ignoret? Quamuis etiam diuersi diuersarum Ecclesiarum panes unicus dici possint, ob vnam eandemque sanctificationem. Idemque illis liquet, quae de veteris Testamenti sacrificijs Apostolus subiicit. Si fractus panis idcirco κοινωνία corporis Christi est, quia corpus est substantia: etiam Veteris Testamenti sacrificia κοινωνία altaris erant, quod substantia altare erant: sed falsum consequens: falsum igitur etiam antecedens. Ratio connexa est, quod sicut nos fractus panis corporis Christi & mensa Domini participes facit: sic eius sacrificiorum Veteres illos altaris reddebat participes: eoq; sicut sacrificiavel eis eorum altaris erat κοινωνία: ita fractus panis corporis Christi mensaq; Domini est κοινωνία. falsa ergo tua κοινωνία est: falsus & commentitius tuus panis. manet firmum, de vero pane, qui natura panis sit, corporis κοινωνία enunciari. ac qualis quo se hoc enunciatio fuerit, panis quem frangimus, hoc est, essentialis Christi corpus, quod sub fracti panis accidentibus est, κοινωνία corporis Christi est?

Et quo modo tibi constas, Gregori, qui sola panis accidentia frangi cum tuis Magistris, quamuis de hac quolibet. d. 12. quere bellè inter se consentiant, doces: cum hic, tui & Dionys. oblitus, scribis, corpus Christi sub accidentibus fracti panis esse? nonne inter accidentia & panem fractum discriminas? concedis ne tandem, ipsummet panem frangi? & de vero pane κοινωνία enunciari negabis?

Poculi eadem ratio. per poculum enim, seu vinum in poculo, verum & essentialis vinum ab Euangelista significatur: quia verus & essentialis vitis fructus: vt id tum Lucas, tum Matthæus, interpretatur, cum subiicit, dico autem vobis, quod non amplius bibero ex hoc vitiis fructus. Verus igitur & essentialis vitis fructus in poculo erat:

de

devero & essentiali vitis fructu nouū Testamentum, sive fanguis noui Testamenti, quo nouum Testamentum confirmatum est, enunciatur. num verò sub ratione indiuidui vagi, & substantiæ communis, quæ modò vinum, mox fanguis Christi fuit? minimè nullum tale indiuiduum. nihil tale pronomine hoc demonstratur: quod vnius, non diuersarum simul rerum, nota est. Demonstrabimmo tuo herbaceo hoc, uno eodemque pronomine hoc vel hic, panem, seu verum terræ & vitisfructum, & verum corpus, atque sanguinem humanum, diuersissimas diversissimarum specierum res, demonstrari. hic, hic, Gregori, te exerceto.

Eandem meam minorem, secundum Scripturas, Patrum quoque testimentijs comprobaui. Gregorius verò negat, illum ex ijs assere, Christum de pane & vino, ut talia sunt, corpus & sanguinē suum enunciasse: & addit, hoc ipso, quod absolutè afferunt, illum de pane suum corpus, aut de vino suum sanguinem, verè pradicasse, oportet intelligere, loqui eos de pane & vino, non ut de pane & vino, sed ut de substantijs contentis sub panis & vini accidentibus.

Ecque verò causa est, cur sic intelligere oporteat? alioquin quis falsa predicatione esset: ut iam probatum est. ubi vero id probasti? cedo probationem. num enunciatum, quod disparatis constat, falsum est? num falsum illud, Herodes est vulpes? itemque illud, Petra erat Christus? Quin immò, Gregori, cùm Patres absolutè dicant, Christum de pane & vino corpus & sanguinem verè quidem, sed non propriè, enunciasse, intelligere nos volunt, cum de vero pane & vino, eoque, quā talia sunt, Sacramentali enunciatione, corpus & sanguinem enunciasse. Sed forsitan adeò conspicilla tua perlucient, ut quod nos videre non possumus, bellum illud vestrum indiuiduumvagè, in Patribus conspexeris. Hoc si nobis in aliquo

monstraris: fatebor, eum tecum insaniuisse: si monstrare non posse, fateretur, id illis ignotum fuisse: sed quod per panem non vestrum illum planetam, sed verum terrae fructum, Patres intellexisse. nonne Patres ad unum omnines fatentur, panem, etiam post sanctificationem, vim & effectum suum naturalem retinere, ut corpora nostra consueto more nutriat, foueat, augeat? num illus visus quam id meritis accidentibus adscripsit? aut ergo demonstra, nuda panis accidentia vim nutricantem obtinere: aut fatebor, Patres per panem nutricantem, verum & essentialem panem intellexisse.

Quare vana tua tergiuersatio est. Tertullianus, inquis, Cyprianus, & Cyrillus Alexandrinus, significant quidem, Christum de pane & vino dixisse, quod esset suum corpus & sanguis: at non de pane & vino, ut erant determinatae panis & vinum, sed ut erant illæ substantiae contentæ sub accidentibus panis & vini. Quid ergo ceteri, quos citaui, Patres? panem scilicet Eucharisticum secundum substantiam quidem suam & hunc non esse, quam corpus Christi &c.

Vanissima hæc tua tergiuersatio est. Primo enim falsum est, Tertullianum, Cyprianum, Cyrilum Alexandrinum, velle, Christum non de pane & vino, ut talia, sed ut communes illæ substantiae & vaga vestra individua, aliud initio, aliud in fine, enunciationis erant, corpus & sanguinem suum enunciasse. falsum, inquam, hoc est, dum individuum istud vagum in his Patribus nobis demonstras. Falsum dein est quod dicis, ceteros, quos citaui, Patres alio sensu, quam hosce tres, panem, Christi corpus dicere. Num qui dicit, panis est corpus Christi, & non dicit, Christus panem corpus suum appellavit, diversum ab isto dicit? nonne de pane Christi corpus enunciavit? nonne itaque docet, Christum de pane corpus suum enunciasset, & pronomine hoc panem demonstrasse? ut quan-

quæsumus quæso illud Origenis, panis iste, quem Deus Verbum ^{in Matt. 26. 26.} corpus suum esse fatur ab illo Tertulliani Christus panem ^{15.} ^{Contr.} corpus suum appellavit, distat?

^{Mari.}

^{ib. 4.}

Denique Patres illi, cum panem Christi corpus dicunt (vini & sanguinis eadem ratio) per panem vel verum & essentiale panem, vel mera panis accidentia, vel ipsum & essentiale Christi corpus, vel Christi corpus & panis accidentia simul, vel denique vagum illud individuum intelligunt: non secundum: non tertium: non quartum: non extreum: ergo primum. non secundum: quia Irenæus, de quo inter ceteros gloriari, pane illo, quæ Christi corpus dicit, carnis nostræ substantiam nutriri & augescere scribit: quam vim accidentibus negamus, dum firmis id euiceris argumentis: non tertium: quod essentiæ Christi corpore carnis nostræ substantia non nutriatur, non augescat, ex eo non consistat. Eadem causa, cur dicimus non possit, eos corpus & accidentia simul intellexisse eadem, cur individuum quoque vagum non intellexerint: quia merum commentum est: & si esset, ex eo tamen carnis nostræ substantia non consisteret, non augesceret. Iudicent nunc qui iudicare possunt, contra quem testes produxerim.

Nontamen pudet istos, nobis impingere cuius ipsi rei sunt. huius generis etiam est, quod quædam Patrum testimonia non sine aliqua fraude me recitasse Gregorius iste scribit. Cedo testimonia illa. num vero fraudulenter Ambrosium, num Bedam, num Rabanum, citauit? omisisti, inquis, verba quibus hi Patres in ijsdem locis luculenter afferunt, corpus Christi esse. num eorum mihi opus fuit explicatione? nonne satis fuit ad minoris meæ probationē, citare quibus corpus de pane enuncient? quid vero per panem Patres intelligant, & quo modo panem Christi corpus nuncupent, modo dictum est. Quare nec illa Ra-

bani, quæ recitas, vel ad institutum meum minorisque
 probationem attinebant, vel te tuamque Chimerā quic-
 quam iuuant. Vinum ad sanguinem refertur, ergo non
 essentialiter, sed relatè, & Sacramentaliter Christi san-
 guis est. panis & vinum sanctificata in Sacramentum di-
 uini corporis transiunt. ergo non in ipsam diuini corpo-
 ris substantiam. aliud Sacramentum, aliud res est Sacra-
 menti. Sacramentum verbum & verum elementum est:
 res Sacramenti corpus & sanguis Iesu Christi. Sacramenti
 Rabano cibus materialis est, qui extrinsecus, seu ut ipse
 loquitur, forinsecus corpus nutrit, in pastum corporis.
 digitur: quod neque de solis accidentibus, neque de cor-
 pore Christivero, neque de vtroque simul dici potest. In
 Sacramento itaque carnem Christi edere, est Sacra-
 mentum carnis edere: tantum in Sacramento edere, est, spro-
 ta re Sacramenti, merum duntaxat Sacramentum ede-
 re. Quid hoc ad monstrosam illam tuam substantiam? V-
 bi communis illa tua substantia, vagumque tuum indi-
 dum, in Rabano? num ignoras, Rabanum à tuis, à Tho-
 ma Valdeno, in hæreticorum album relatum esse, qui
 scribit, Rabanum de Sacramento Ecclesiæ Romanæ cō-
 traria & sensisse & scripsisse? Et tu illi vagum istud vestrum
 individuum audes impingere? tandemne vides, vtero-
 strum ab illis, quos citat, prodatur? Stat ergo mea mi-
 nor immobilis: & cum ea totum prium argumentum
 quod ex eo quoque confirmatur, quod quædam ad pri-
 um hoc argumentum attinentia in meo libro sequi-
 tur, ad quæ ne γενι quidem iste Gregorius.

Argumentum II.

Alterum meum argumentum non huiusmodi, vt
 iste loquitur, sed hoc erat: Corpus Christi cibus

mentis & interioris hominis est, non ventris & exterioris: ergo nec in pane, nec sub illius specie est. negat iste consecutionem, quod aliud sit mentis & interioris hominis cibum esse, aliud mentis & interioris hominis duntaxat palatio suscipi. Sed unde nobis hoc discrimen, Gregori, probas? mentis & interioris hominis cibum esse, est à mente duntaxat & interiori homine, quem nutrit, suscipi: sicut ventris & exterioris hominis cibum esse, est à venter duntaxat & exteriori homine, cui reficiendo destinatus est, manducari. Causa est, quod geminus hic cibus gemino homini, ut ex Damasco didicisti, destinatus est: & sicut interior homo exteriori oppositus est: ita cibus interioris & exterioris opposita sunt: nec magis interioris hominis cibus ab exteriori comeditur: quam interior exterior homo fiat. Hæc Patrum sententia est. hæc Patrum, quæ citavi, testimonia conuincunt. quid enim clavis illis Ambrosij verbis, non ergo corporalis esca sed Spiritualis est? Sicut mens ad corporeum corporis cibum accipiendo inepta est: sic os & venter homoque exterior inceptus est ad mentis cibum, qui Spiritualis non corporeus est, apprehendendum.

*de ijs qm
myſt. ſanct. c. g.*

Vanissimum igitur est quod scribis, corpus Christi mentis cibum appellari, quod non corpus, sed mentem duntaxat, spiritualiter nutriat & reficiat: et si à corpore quoque percipiatur. Corpus enim Christi cibus est viuificans: & à quocunque comeditur, id reficit, viuificat, & ad æternam vitam nutrit. Baptismalia ratio: sicut aliud totum Eucharistia Sacramentum, res terrena & cœlestis simul, aliud res Sacramenti, corpus & sanguis Iesu Christi: de quo antea. Sic antecedens intellexi. sic illud à me intelligi, tum ex consecutionis, tum antecedentis, confirmatione intelligere potuisti. Cur ergo consecutionem impetrèegas?

Sed

Sed inquis, si sic antecedens intelligis, principium p̄tis. qui sic, Gregori? intelligis ne quid sit principium p̄tere? num qui sic ratiocinatur *corpus Christi cibus est mensis*, menteque fidelis dunt axat editur: ergo sua essentia non tñ sub specie appetibili; quod alsoquin ore quoque corporis edantur, idem eodem probat, obscurum & incertum obscurum & incerto, & quæ sunt huius generis alia? Sed hoc, inquis, quod sumis, tibi probandum est. Rectè, Gregori. propterè meum antecedens ita contra tuas cauillationes præmuniui: vt immotū & firmissimum adhuc consitiat.

Geminam antecedentis rationem attuli: alteram, Christi corpus in coena manducari, non vt gloriosum iam viuit in cælo: sed vt pro nobis traditum est & mortuum: quam tum Scripturarum, tum Patrum, testimonij cōprobauit.

Huic (conuictia enim & scommata tua non moror, quibus si vellem, aut deceret, paria rependere facile possem) ira vis obstrepere: Qui illud Christi corpus edunt quod iam est, iij viuum, non mortuum, Christi corpus edunt: Qui verum Eucharistia sacramentum edunt, illud corpus edunt, quod iam est: ergo viuum, non mortuum. Sophisma est à secundum quid, vt simpliciter. Qui verum Eucharistia sacramentum edunt, illud corpus edunt, quod iam in cælis gloriosum est, rātio, quâ traditum est, & mortuum. quare nulla vis tui consequentis. rātio, quod non minus indoctè consequens cum consequentia hic confudisti, quam rationem tuam construxisti. video, Logico te præceptore indigere.

Alteram rationem adfers: qua huc redit: Qui illud Christi corpus in Cæna percipi dicunt, quod sursum est in cælo, iij viuum Christi corpus percipi dicunt: Caluinus & Fortunatus illud dicunt: ergo & hoc. idem Sophisma: illud ipsum percipi dico: sed non quâ gloriosum iam in

CAPVT QVINTVM.

193

cælo regnat: sed quā in cruce ignominiose mactatum
 est. nonnē disertē scripsi , crucifixum Christi corpus sur. p. 11. b.
 sum accipi? cur verba mea mutilasti ? Sic habeto, verum
 huius cælestis epuli conuiuam, simul eodemque momen-
 to, quod sine πανταχθει τηλλαχθει fit , in tribus locis
 esse: in terra , seu loco illo, in quo memoria mactati agni
 peragitur: ad crucem Hierosolymis: in cælo, vbi verè ma-
 stus ille agnus apponitur, & ab ipsomet summo Ponti-
 fice distribuitur: in terra, seu loco illo, in quo cœna cele-
 bratur, oculis & ore corporis: ad crucem oculis fidei: in
 cælo ore mentis fidelis. Sed hoc tibi fabula videtur,
 Gregori. quid mirum? cùm discipuli quoque mortem
 Domini pro fabula putarint. res ita , vt dixi, habet.

Sed blasphemia, inquis, est, putare, Christi corpus, vt
 mortuum , non vt iam viuum est, edi. Blasphemus ergò
 Christus. blasphemus Euangelista . blasphemus Aposto-
 lus. blasphema antiquitas orthodoxa. Ita Christus, Euan-
 gelista, Apostolus, *hoc est illud meum corpus, quod pro vobis*
traditur aut frangitur: hoc facite in mei recordationem. Quid
 clarius illis verbis, *hoc est illud meum corpus?* (hæc enim
 Græcorum verborum vis est.) τοῦτο μὲν εἰς τὸ σῶμα, τὸ οὐτερό
 ψυχὴν κλέψαντον. Cùm ad mensam accumberet Dominus, 1. Cor. 11
 pridie passionis , discipulos de hoc magno mysterio in-
 struens, air, panem, quem in manus sumserat, & fractum
 discipulis dederat, non communem panem , sed corpus
 suum esse: idque nō vt ad mensam accumbat, sed vt fran-
 gitur, vel frangetur, & iā iam in mortem tradetur. Quare
 si discipuli in prima Cœna Christi corpus non nisi vt pa-
 sum ederunt: quod ante passionem, vt mox planius intel-
 liges, ineptum fuerit ad comedendum : quantò magis
 nos illud hodie, passione præterita, vt passum, & rem præ-
 teritam, edimus? Idem exillis, quæ subiiciuntur, *hoc fa-*
eite in mei recordationem liquet. His enim verbis nequa-

Bb

quam vult Christus, illud corpus, quod aliquando mortuum est, manducandum esse, sed quā iam in cælis est gloriosum: sed modum docet, quo tum nobis, tum discipulis sit manducandum, recordando scilicet mortem & fractionem illius, & idcirco quā mortuum & fractum est pronobis. Confirmat id Apostolus, cùm causam subicit, cur in recordationem Christi edendum sit & bibendum: quia, inquit, *quotiescumque panem hunc ederitis, & poculum hoc biberitis, mortem Domini annunciatis*, &c. hoc est, quia Sacramentum hoc, Sacramentum passionis est & mortui Christi: in quo mortuum & exsangue Christi corpus, perennis illa victima, nobis cùm representatur, tum offertur. Quid autem illud, quòd seorsum panem Dominus porrexit, seorsum vinum? quòd panem non integrum, sed fractum, vinum non absolutè, sed fusum, & quidem in mortem iam iam iturus, porrexit? nonne seorsum carnem suam, seorsum sanguinem, carnem fractam & mactatam, sanguinem effusum, & quasi de latere profluentem, eum, inquam, sanguinem, qui sub cruce dissipatus est, bibi voluit & manducari? Gemina tua species, & coniunctio ἀχάριτον nodum hunc non soluunt. Solidè responde, rationibus è Scripturis allatis. qua aduersa vanissima sunt: & sicut tuam concomitantiam probare non potes: ita quid per se primò sit, non intelligis. Quā ergo doctrinam nostram hæc euertat interpretatio: quā cum Institutione, cum huius Sacramenti natura, pugnet, ex his perspicuum est. Videamus, quantum opere Patribus aduersetur.

epist. 120. ad Honor. Pauperem Christum, & humilitatis corpus, in coena manducari tradit Augustinus: quod Nisenus comprobat, cùm scribit, Christum, cùm discipulis suis corpus suum edendum præbuit, aperte ipso facto, demonstrat. *c. 27. orat.* *s. derofer.* *Christi* sc, perfectam & absolutam factam esse immolationem: quod

CAP V T Q V I N T V M.

195

quod animatum victimæ corpus ad edendum idoneum non esset. cuiuslibet enim, inquit, hoc perspicuum est, oue ves-
si hominem non posse: nisi mandationem præcesserit macta-
tio. Quid clarus, quām Nissenum hic docere, Chri-
sti corpus, ut mactatum, & in ara crucis immolatum,
& discipulis manducatum esse, & à nobis hodie quo-
que manducari? Quid tu, Gregori? Secundum re-
præsentationem quandam, inquis, mortuum se ob-
tulit: rēcipi autem viuum, non mortuum. Immō verò
non offertur agnus, nisi mortuus & mactatus: sicut non
editur, nisi mandationem præcesserit mactatio. Sicut
enim postridie, in ara crucis, Sacerdos simul & agnus,
Christus mactatum sese obtulit: ita prædie, in Cœna, ini-
quum Pilati iudicium anticipans (repondet enim arche-
typo typus) mactatum sese obtulit, non viuum. Quare cùm
in repræsentatione quadam, temet iudice, hæc consistat
oblatio, quæ est, quod modo quadam, in typo, & repræ-
sentatione Sacramentali, sese obtulerit: nihil me ferit,
quod de incruenta subiicis oblazione. tu potius disce,
quæ nam illa quadam repræsentatio sit, quam adhuc
ignorasti: nec temere quæ diuersissima sunt confunde,
Augustinum cum Nissenio.

Neque verò pauperem Christum, & humilitatis
corpus, edere idem est quod Christum, qui olim
pauper fuit, edere, & humilitatem illius imitari. num
humilitatis corpus edere idem tibi est quod humilita-
tem imitari?

Sed inquis, Si maximè vellet Augustinus Christū non
edi, vt iam in cœlo regnat, sed vt fuit in terra pauper &
humilis: nequaquam tamen sequeretur, eum mortuum
edi, non viuum. an enim, inquis, Christus vt pauper &
humilis non viuebat? Semperne verò, Gregori? num,
cùm in extremo paupertatis & humilitatis gradu

effet, cùm in ara crucis assaretur, viuebat? de hac humiliitate & paupertate Augustinum loquentem accipe: & intelliges mecum, necessariò consequi, eum mortuum edi: si pauper & humilis manducatur.

Sed paucis Hesychium, velut Interpretem Nysseni, & in Lenit. Augustini audiamus. Sic & Christi crux inquit Hesychius, lib. i. c. 2. fortis quidem tantum fuit, ut omnem creaturam subiucera crucifixo: carnem autem eius QVAE AD COMEDENDVM IN EPIA ERAT ANTE PASSIONEM (quā enim comedere cupiebat carnem Dei?) aptam cibo post passionem fecit. si enim non fuisset crucifixus: sacrificium corporis eius minimè comederemus. & mox modum manducationis subiicit, comedimus autem nunc cibum, sumentes eius memoriam passionis. Si caro Christi ante passionem inepta fuit ad edendum, & passione cibo apta facta est, ergò non aliter, quām quā passa & in cibum facta est, editur: non aliter eam discipuli in prima Coena comedenterunt: non aliter nos eam comedimus: quia nisi crucifixa esset, eam nō comederemus: quam comedimus, cùm memoriam passionis sumimus. Quod cùm ita sit, cùmque ut res præterita, fideliq; memoria, Christi caro manducetur: tu ipse sententiam profer, an alio quām fidelis mentis palato apprehēdatur. In nunc, & Patres omnes tuos esse impudenter gloriare. Quis eorum vñquam mortuum Christi corpus in Coena manducari negauit? Nonné Sacramentum hoc, Sacramentum passionis omnes appellant? Quasi verò quod Hesychius, Nyssenus, norunt, ceteros fugerit: & quasi nescierint, sicut agnus paschatis non nisi mortuus & assus edebatur: ita hunc verum veri patchatis agnum, non nisi mortuum, & in cruce, ceu sartagine, assum manducari: ut sua typo veritas constet.

Alteram antecedentis rationem attuli, quod tum Scripturæ, tum Patres synanimi conseniu, doceant, crucifixam

fratrem Christi carnem escam esse spiritualem, quæ fidei, non corporis, ore suscipiatur. Atq; è Scripturis quidem sexrationes attuli: tres ex sexto Iohannis: tres ex Apostolo. Quid tu ad illas Gregori? Nihil, inquis, aduers, quo probes, corpus Christi sola fide, & non ore etiam corporis edi. Immo plura, quam velles. Christus enim modum manducationis, quo panis ille coelestis, quem mox suam carnem, & quidem traditam carnem, esse dicit, explicans, fidei, non corporis, ore eum manducari docet. Sed inquis, Christus non soli fidei, sed etiam manducationis suæ carnis in hoc Sacramento, famis & sitis restinctionem adscribit. ast etiam illa, quæ in hoc Sacramento est veræ carnis manducatio, ore fidei fit, non ore corporis: vt tum ex illic, quæ modo dicta sunt, liquet: tū quod Sacramentum ipsa Christi caro non est, sed elementum verbum arnatum habens, quod in alimentum corporis, teste Rabano, convertitur.

Eodem modo, cum Christus quæ de carnis atque sanguinis sui manducatione & potatione dixit, spiritualiter accipivult, quod de Spirituali & fidei, non corporeo & oris corporis manducatione & potatione, prolata sint, Sacramentalem quidem manducationem non excludit: Sed hinc non efficitur, ipsammet crucifixam Christi carnem corporis edi: cum aliud sit Sacramentum carnis edere, aliud carnem ipsam.

Tertia quoque mea ratio firma est. Caro Christi non prodest quicquam, ita scilicet manducata, vt putarunt Capernaitæ: qui in summa putarunt, eam aliorum ciborum more, ore corporis, eoque crassò & corporeo modo, manducandam esse: quia crassò corporeo eoque modo editur quicquid ore corporis editur: vt vt spiritualiter editur falsò dicatur. Quam procul itaque vester in Sacramento manducandi modus à Capernitarum modo dissitus sit

*I. Cor. 14.
I. Cor. 12.
I. Cor. 10.*

*de Infrist.
Cler. lib. 2
cap. 31.*

vos videritis. Quin vos crassis illis Capernaitis crassiores estis, qui vnum eundemque manducandi modum corporeum, ac vt ita dicam, oralem simul & spiritualem esse vultis: quod verum erit, vbi os corporis Spiritus erit.

Ad Apostolum quod attinet, vtrum nostrum illis verbis vulneret *non discernens corpus Domini*, sat dictum in antecedentibus. Sed quam nobis Spiritus refectionem adfert? existimásne, Spiritum, in illis Apostoli verbis &

s. Cor. 12. omnes in vnum Spiritum potauimus, animum nostrum significare?

De uno & eodem Spiritu in toto illo contextu sermo est. Vnus idemque Spiritus est, qui diuersissima dona distribuit. in hoc Spiritu, & huius Spiritus efficiacia operatione que nos omnes in vnum corpus baptizati sumus, quicunque scilicet sanguine Christi (de membris enim eiusdem corporis sermo est) per Spiritum Sanctum loti sumus. in hunc Spiritum, seu in hoc Spiritu, huius Spiritus efficacia & operatione, in vnum corpus in Coena nos omnes edimus & bibimus, qui ipsam Christi carnem & sanguinem, operatione Spiritus Sancti, sine qua non percipiuntur, edimus & bibimus. *s. Cor. 10. Quemadmodum ergo lotio, quæ ipso Christi sanguine fit, Spiritualis est: ita quoque potatio illius. eadem carnis ratio.*

Extrema mea ratio firmissima est. nisi enim, ad rem significatam quod attinet, quæ Christus est, Veteres illi idem prorsus in suis Sacramentis habuerunt, quod hodie nos in nostris habemus, ruit scopus Apostoli: falsum est, eos baptizatos esse: eandem Spirituali escam edisse, hoc est, baptismi & Eucharistie nostræ participes fuisse: falsum, petram Christum

sum fuisse. Quare non nobis tantum, sed illis quoque re ipsa adfuit in eorum Sacramentis. Præteritum & futurum veritati non officiunt. non enim minus qui tum credebant, crucifixum Christum ederunt, quam discipuli cum ederunt, quam nos cum edimus: quia idem Christus heri & hodie, & in secula.

Ad Patres quod attinet, denuò dico, quod tu callidè præteriisti, Si vnica illa in decretis secunda distinctio nobis suppeditaret, eam argumento sufficiendi fore, Christi corpus, de sententia Patrum, non alio, quam interioris hominis ore contingi. Quare sicut in priori huius alterius argumenti ratione, tibi patrocinantur: sic in hac mihi aduersantur. Carne Christi in altaris ara Spiritualiter per manus Sacerdotum effici scribit Athanasius. quid hic contra me? immò quid non contra te? In ara altaris caro Christi efficitur: ergò in Sacramento efficitur, ut sub specie sit essentialiter. vana consecutio. quia Spiritualiter efficitur, ut Spiritualiter, & Spiritui nostro seu menti fideli, præsto sit: ad quam præsentiam satis est, si eodem modo in pane sit quo est in verbo. vanum ergò tuum consectorium, de oris mandatione.

Sed Spiritualiter inquis effici dicitur: quia non visibiliter, sed arcana vi Spiritus ex pane corpus Christi confitetur. aliud est Spiritualiter, aliud non spectabiliter: quia aer spectabilis non est, non tamen Spiritus, sed corpus: & Spiritualiter Athanasio caro Christi effici dicitur, non tantum, quod vi Spiritus Sancti efficiatur: sed quod Spiritualis caro sit, Spirituali modo, fidei, non ori, præsens: quia per manus quoq; Sacerdotum Spiritualiter efficitur. deinde falsum est, & Christi

*de imag.
Christi e.
vta*

verbis

AN. 24

verbis aduersarium, corpus illius vsquam aliter esse, quam
veri corporis, coque spectabili modo. falsissimum, ynum
idemque Christi corpus, vno eodemque momento, spe-
ctabile simul & non spectabile esse. falsum & placitis ve-
stris repugnans, ex pane Christi corpus confici.

Sed aram & Sacerdotales scilicet manus non habe-
mus. Sanè Iudaicam aram, cuius nullus iam, vmbrian-
tiquatis, vsus est, non habemus: nullas Ieroboamicorum
& Balamiticorum Sacerdotum, sanguine contaminatas,
manus. habemus autem summi illius Pontificis, cui ser-
uimus, quem vos in membris illius persequimini, dex-
trum: quæ facile nos contra bestiam tuebitur. habemus
aram, qualem Christus habuit: qualem Apostoli, qualem
Apostolici viri, & tota orthodoxa, vsque ad Cataclysmū,
habuit antiquitas, mensam Domini: quæ ara seu altare
dicitur, quòd incruentum sacrificium, cruenti recorda-
tio, in eo peragatur.

in 13. cap.
Matth.

Non minus illis Origenis verbis iugularis: quibus Ver-
bum, non verbum scriptum, sed $\pi\tau\lambda\circ\varrho\sigma$, hoc est, carnem
Verbi, seu Verbum caro factum, animorum alimentum
esse docet. Opponit enim typico symbolicoque corpo-
ri, per quod verum terræ fructum, materialem & substan-
tialem panem, intelligit, Verbum, quod caro factum est,
id est, carnem Verbi. illud, quâ ad materiam & naturam,
in ventrem & secessum abire docet: hanc in ventrem abi-
re negat. hanc nos sanctificare, sempiternamque nobis
vitam procurare ait: illud nos sanctificare negat: idque
propterea, quòd sicut quod in os ingreditur hominem
non polluit: ita quod in os ingreditur hominem non san-
tificet. num ergo sanctum Christi corpus vim sanctifi-
candi non habet? Quare vanus mysticus tuus sensus. va-
num quod assuis, si maximè panem ipsum Eucharisticū,
hoc est, ipsum Christi corpus animorum alimentum

Origene

Origenes vocaret, nihilominus, vt animus nutriatur, carnem Christi ipso etiam ore sumtumiri. vanum hoc est: quia quod ore sumitur & in os ingreditur, id, Origeneste, non sanctificat: inventrem abit: in secessum eiicitur: quod sine blasphemia dici de Christi corpore nequit. Vter itaque nostrum Christianus nec ne sit, vter blasphemus Iudeus, iudicet Ecclesia Christi.

Baptismus è diametro tibi aduersatur. Sicut enim in Baptismo externum elementum ad exteriorē hominem spectat, sanguis Christi ad interiorem: Sic in Cœna Sanctus panis corporis cibus est & ore contingitur, caro Christi palato mentis fidelis. Quod ipsum Cyprianus, Ambrosius, & ad vnum omnes Patres, perspicuè docent. nam quod dicis, te iam sèpè dixisse, *Christum Spiritualem non corporalem esam idcirò recte dici, quia non per se nutrit corpus, sed Spiritum, tamen ad hoc ipsum ore etiam corporis in Sacramento sumi*, id equidem fateor: sed quām verè id dixeris & dicas, ex iis, quæ nos crebriùs diximus, perspicuum est. duplex homo, duplex cibus, Gregori. Sacramentum, quā ad materiale & substantiam, in alimentum hominis conuertitur: in secessum eiicitur. durum illud Ambrosij, *corpus Christi non corporalis esca est, sed Spiritualis*. durum illud Cypriani, *haec quoties agimus, non dentes ad mordendum acuimus, sed fide sincera panem Sanctum frangimus & partimur*. durum illud Augustini, *quid paras dentes & ventrem? credere & manducasti*. dentes seu os corporis (per dentes enim totum os corporis intelligunt) ori fidei opponunt. illud ineptum, hoc aptum, & solum aptum, esse docent, ad crucifixam Christi carnem absumentam.

Quare quæ aduerseris, ea nihil ad rem. non negamus, Sacramentalem quoque manductionem, quæ ore corporis fit, vsum suum habere: sed negamus, ore Christi corpus edi: quia in Sacramento, vt vos somniatis, & pars

*de ijs qui
init. c. 9.
Serm. de
Cœn.
tractat. 25.
in Ioann.*

ipsius Sacramenti, quā à re Sacramenti distinguitur, non est: cùm Sacramentum, Rabano teste, in corporis alimentum & substantiam redigatur: quod tu hīc corpori Christi negas.

Quem ad modum igitur hæc Patrum testimonia, ne latum quidem vnguem, vanissima tua cauillatione mouisti: ita firmissima stant quæ præterea et de verbo. Augustino, Hieronymo, Alexandrino Clemente, certisque citauit. falsum enim est, quod scribis, Spiritualiter Christi verba accipere, aliud nihil esse, quām non in psal. 98. de conf. d. cum Capernaitis existimare, Dominū particulas de suo s. l. 2. pad. corpore præcisurum. Quicunque corporeo modo carnem illius percipi putat, is verba illius Spiritualiter non accipit: siue per partes illud edi, siue torum simul deglutiiri, quod crudelius est, putet. falsum deinde est, Augustinum, cum ait *non hoc corpus quod videtus, manducatur et fisi, spectabilem duntaxat modum exclusisse.* falsum, corpus Christi, geminum τὸ ὑπάρχειν modum habere; spectabilem & non spectabilem. falsum, modum illum manducationis, qui ore corporis fit, Spiritualem, non corporeum esse. Sed vera tua interpretatio erit, vbi nobis in Augustino illam tui Gratiani ~~αριθμον~~ ostendebis *ipsum, non ipsum: ipsum inuisibiliter: non ipsum visibiliter.* Ita simul Hieronymi Spiritualis caro, & Clementis Spiritualis sanguis, à cauillatione tua vindicatus est.

Et quo, quæso, modo, Gregori, hæc tua Spiritualis carnis interpretatio, cum illa tui Magistri, qui lib. 4. d. 5. eam de unitate Ecclesiæ exposuit, consentit? Cur bonis. 27. tu nihil ad ea, quæ contraria attuli? Etiam ne Magistrum iam tuum deseris, vt ante Guitmundum? Quid ad illud Macarij, *In Ecclesia offeruntur panis & vinum;* antitypon carnis & sanguinis Christi; sumentesque de visibili

ffili illo pane , spiritualiter carnem Domini comedunt ? Omnia scilicet hæc , si credere fas est , contra nos sunt : nihil contra vos . offerri dicit panem & vinum . rectè . ergò non ipsummet Christi corpus . Quare neque panem suâ substanciali Christi corpus existimauit : neque panem aspectabilem ob nuda vestra accidentia vocauit : quod ex eo quoque perspicitur , quod disertè panem & carnem Christi opponit : & sicut panis spectabili modo & ore percipitur : ita carnem Domini Spiritualiter , & tantum Spiritualiter sumi docet . Quo itaque modo spectabilis panis , essentiâ suâ aliud nihil fuerit , quam ipsa Domini caro : cùm inter hæc duo tantum intersit ? aliud etiam est Spiritualiter aliquid esse , & aliud Spiritualiter edere : & si panis Spiritualiter Christi caro est : etiam Spiritualiter duntaxat in eo manducatur .

Quare non solùm docent Patres , carnem Christi cibum esse Spiritualem : sed modum etiam manducationis explicantes , eam Spiritualiter edi dicunt : vt vannissimum illud tuum effugium sit , Spiritualem eam cibum dici , quod Spiritum per se reficiat : et si ad hoc ipsum ore quoque corporis sumatur . Spiritualiter enim de sententia Patrum editur & sumitur : quod non est oraliter , vt ut *αὐραῖς* id esse singatur . Quod cùm ita sit , non labore , siue quæ ex Bertramo recitaui Isidori verba , Isidori sint , siue Bertrami . Certo certius est , nihil in toto illo Bertrami libro esse , quod hæresi vestre patrocinetur : et si pauca quædam prima fronte vobis fauere videntur : quod pluribus docerem , nisi iam antè Bertratum nobis dedissetis .

Energò pro Bertramo & Isidoro Moguntinum illum Raban . I . Præsulem , Sacramentum , inquit , ore percipitur : virtute I . de Instis Sacramenti interior homo satiatur . Sacramentum enim Cler . c . 31 .

*in alimento corporis redigitur: virtute autem Sacramenti
eterna vita dignitas adipiscitur. Duo tantum agnoscit:
Sacramentum: & rem, seu virtutem, Sacramenti: per
quam carnem Verbi intelligit. quia Sacramentum in ali-
mentum & substantiam corporis conuertitur: ex quo au-
gescit & consistit carnis nostræ substantia: quod blasphem-
um esset de carne Christi affirmare. Manet ergo, car-
nem Christi, de sententia quoque Rabani, ad interiorem
hominem attinere: & sicut Sacramentum, seu res terrena
percepta vocatione Dei, ore corporis absumitur: ita rem
cælestem, carnem Verbi, fidei duntaxat ore contigi.*

*de corp. &
sang.*

ad Deod.

*de corp. &
sang.*

*Hoc ipsum ceteret iam illa ætate Epilcopi & Abbates,
Fulbertus, Paschasius & alij, tum crediderunt, tum dc-
cuerunt. Quid enim clarius illis Paschasijs verbis, *Panu
quippe & vini species in exteriori sunt sensu, per qua corpus &
sanguis Christi SPIRITUALITER, SVMVNTVR IN
MYSTERIO, sicque precio salutis nostra interioris sagina-
muri? Quid item illis Fulberti, Exere palatum fidei: dilata-
fauces spei: viscera caritatis extende: & sume panem vita, IN-
TERIORIS HOMINIS ALIMENTVM? num Spi-
ritualiter sumere, est ore quidem corporis sumere, sed
modo, qui nec aspectu, nec alio vlo sensu, percipiatur?
num modus oris & corporatus Spiritualis est? an non vi-
des, meritis vos contradictionibus implicari? Alimentum
interioris hominis Christi corpus est: quod vt à nobis su-
matur, non corporis, sed fidei, palatum est exerendum:
spei, non gutturis, fauces dilatandæ: caritatis, non ven-
tris, viscera extendenda: quia non corporeum aut corpo-
ris, sed Spirituale fidei nutrimentum est: quod idcirco
non sensibus carnis, vt Bertramus loquitur, sed animi fi-
delis contuitu aspicitur, accipitur, comeditur. Et hac
quoque pro alterius argumenti vindicatione.**

Arg.

Argumentum III.

Tertium meum, pro fide Catholica, argumentum, iterum non huiusmodi, sed hoc ipsum, erat: *Impij & fidei deſtituti iſum Christi corporuſ non accipiunt: non igitur eſt ſubſpecie aſpectabili.* Negas antecedens. miror, te non id quoque petitionem dicere. Antecedens Scriptura- rum & Patrum testimonij confirmauit: quamvis per ſe & ſuapte virtute iam ἀμετάθλων consistat. Si enim fidei duntaxat palato crucifixum Christi corpus contingitur, ut adhuc monstratum eſt: quis non videt, fidei deſtitutos illud accipere non poſſe? *Quisquid inquit Dominus Iesu, carnem meam edit, & ſanguinem meum bibit, in me manet,* Job. & *& ego in eo.* num qui fide vacant, in Christo manent? num Christus in illis?

Sed de fructuosa, inquis, corporis manducazione Christus ibi diſſerit. Sed vnde probas, crucifixum Christi corpus aliter quam fructuose comedisti? num ſicut viuus & fructuofuſus cibus eſt: ſic etiam mortuus eſt, & exitiosus? quæte Scripturæ, qui Patres, id docuerunt?

Sacramentaliter, inquis, etiam impii fideque deſtituti illud comedunt. Aſt Sacramentaliter & in Sacramen- to Christi corpus edere, non eſt iſum Christi corpus edere: ſed Sacramentum duntaxat illius: quod cum in ali- mentum corporis conuertatur, in ſecellum ejiciatur: non eſt eſſentiā Christi corpus. Quare nec Augustinus, nec ceteri, quibus abuteris, Patres te quicquam iuuant. panis postquam percepit vocationem Dei, Sacramentum eſt corporis, eoque corpus Christi, κοινωνία corporis, cibus Spiritualis, in ſe conſideratus: & talis omnibus qui acce- dent offertur: ſed non omnibus Spiritualis eſt & κοινωνία corporis; quia non qualis eſt & offertur, talis ab omnibus accipitur: eò quod verbum, in quo verè offertur quod of-

lib. 1. c. 3.
pag. 33. 34

fertur, fide non apprehendunt. nihilosecius non nihil accipiunt qui sine fide manducant : quia cibum Spiritualem, & quod Christi corpus est, accipiunt: licet illis non sit Christi corpus & cibus Spiritualis.

Patrum quoque quæ citauit testimonia nimis sunt eridentia . Vnicum Origenis locum, eumque integrum, huic adscribam: ex cuius simplici recitatione quilibet, etiam simplicissimus, sua sponte facile intelliget, quidorthodoxa Antiquitas de crucifixæ carnis mandatione senserit: qualem eam cibum, & à quibus hunc cibum edi existimarit.

In cap. 15. Matth. 14. Sic Origenes: Dixerit autem quispiam, in hunc locum incidens, sicut quod in os ingreditur, hominem non polluit, et si pollutum à Iudeis existimetur: ita quod in os ingreditur, hominem non sanctificare, et si à Simplicioribus sanctificare credatur, is videlicet qui panis Domini dicitur: estq; nisi fallor oratio nō contemnenda, & idcirco dilucida requirens expositionē. quę mihi quidē talis esse videtur. Quem ad modum non cibus, sed edentis cum hæsitatione conscientia, edentem polluit: eò quod hæsitans, si comedat, iudicatus est: quia non ex fide: & quem ad modum polluto & infideli per se nihil impurum est, sed propter illius immundiciem & infidelitatem: ita quod verbo Dei precibusq; sanctificatur, id suapte natura non sanctificat ut entem. nam si hoc esset: etiam illum sanctificaret qui indignè Domino comedit: nec quisquam ob hanc mandationem infirmus aut æger fuisset, obdormiuisset et vice. nam huiusmodi quiddam Paulus demonstrat, cùm ait, propterea multi inter vos infirmi maléque habentes, multi itidem qui dormiunt. Quapropter in pane quoque Domini tunc utilitas est comedenti, cùm impossuta mente puraque conscientia particeps est illius panis. Ita quod ad mandationem per se attinet, nec quia

quia de pane , qui verbo Dei & precibus sanctificatus “
 est, non edimus, aliquo bono defraudamus: nec quia edi-“
 mus, aliquo bono abundamus : siquidem defectionis “
 causa malitia est & peccata , abundantia iustitia recta-“
 que facta : ut huiusmodi sit quod apud Paulum hisce “
 verbis dicitur , neque si comedērimus abundabimus , ne-“
 que si non comedērimus minus habebimus. Quod si Q V I C -“
 QVID ingreditur in os id in ventrem abit , & in feces. “
 sumeijcitur: etiam ille cibus , qui verbo Dei precibus. “
 que sanctificatur , secundum id quod habet materia-“
 le, inventrem abit , & in secessum ejicitur : ast secun-“
 dum quæ illi accessit vocationem , pro ratione fidei, “
 vilis fit & efficax , vt perspicax animus fiat, id quod v -“
 tile est spectans , nec MATERIA PANIS , sed su-“
 perillo dictus sermo est, qui prodest nō indignè eū Domi-“
 no comedenti. Et hæc quidē de typico S Y M B O L I C O . “
 que corpore. Ceterū complura quoque dici possent de “
 ipso Verbo quod factum est caro , verusque cibus: quem “
 qui comederit omnino viuet in æternū: Q V E M N V L -“
 L V S M A L V S P O T E S T E D E R E . nam li fieri posset “
 vt qui malus adhuc perseuerat, ederet Verbum, quod ca-“
 ro factum est, cùm sit Verbū & panis viuus: nequaquam “
 scriptum esset , Quisquis hunc panem ederit , is viuet in
 eternum.

Non magis hæc clarerēt, si ipsius Solis radiis scripta es-
 sent. Negat Origenes, quicquā sanctificandi vim habere
 quod in os ingreditur: cibum Sanctificatū siue Sacramē-
 tum, excepto verbo, in alimentum corporis, cum Rabano,
 conuerti docet : materiā illius materialemq; panem
 siue naturam panis agnoscit: verbum , non panem pro-
 desse scribit: panem Eucharisticū, typicum & symbolicū,
 non essentiale Christi corpus, esse fatetur: symbolico verū
 & essentiale corpus opponit, carnem Verbi seu Verbum
 incar-

incarnatum: hoc corpus à nullo malo edi protestatur quod alioquin falsum fuerit, quod simpliciter scriptum est, *Quisquis hunc panem ederit, is viuet in æternum: et quod caro Verbi viuus panis sit, non mortuus.* Quid tu, Gregorius negabis ne Origenem de Eucharistico pane loqui? De eodem Tertullianus, de eodem ceteri omnes, omnes de spirituali & fructuosa crucifixæ carnis mandatione loquuntur: quia in se non nisi hoc modo mandatur: propter causas crebrius à me repetitas. Firmum igitur etiam tertium stat argumentum.

Argumentum IV.

Quartum contra μελεγονας ex Patribus petitum fuit: qui naturam & essentiam panis, peracta sanctificatione, non deperire, sed saluam & in columem remanere scribunt. Percensui quatuor: qui præ ceteris id disertis & clarissimis verbis testificantur, Ambrosium, Gelasium, Chrysostomum, Theodoritum.

de Sacra lib. 4. c. 3. Ad Ambrosium iste, sed alieno loco, ab extremis scilicet meis verbis sibi metuens, eum per solennem & notam creaturam aliud nihil intelligere, quam manifesta panis & vini accidentia. Vbi vero, Gregori, didicisti, mera rei accidentia creaturam dici? vel ynde probas, Ambrosium

tych. ad Caes. Mo- nachum dialog. 2. lib. 2. cap. 7. & 3. mera duntaxat per eam accidentia intellexisse? numqui ita loquitur, *venisti ad altare: vidisti Sacra menta posita super altare: & ipsam quidem miratus es creaturam: tamen crea- turæ solennis est & nota, de puris accidentibus loquitur?* num externa accidentia miramus? an potius quod res ista terrena & creatura nota, æternæ vitæ effectum habeat? nuda vero accidentia ne corpori quidem alendo apta esse crebrius à nobis dictum est.

Quare non est quod mireris, cur Ambrosium quoque vobis

vobis opponamus: qui commentitiam istam accidentium vim prorsus ignorauit. Quod scribit, probemus igitur, non hoc esse quod natura formauit sed quod benedictio conferrauit, maioremque vim esse benedictionis, quam nature: de ipsi quid myst. mis. cap. 9.
 quia benedictione etiam ipsa natura mutatur, id sicut illi auditorum importunitas extorsit: vt velex illis verbis perspicuum est, fortè dicas, aliud video. quo modo tu mihi asseris, quod corpus Christi accipiam? ita vobis nihil planè patrocinatur. nequaquam enim vult, nullo modo esse quod natura formauit: quod sic etiam accidentia non remanerent: sed vult, non tantum id esse: quippe quod iam in aliud, longè sublimius, sit commutatum. Quod vero substantialis hæc sit commutatio, id nusquam dicit. quin immò contrariū asserit: cùm corpus Christi, peracta quodq; iā consecratione, non essentialiter sub specie esse, sed ea significari scribit. Quod crassis illis conuersationis exemplis, auditorum importunitate coactus, vtitur, id non facit, vt eandem huius mysticæ conuersationis rationem esse doceat: sed à minus ad magis ratiocinatur: vt perspicuum est ex contextu.

Sed naturam benedictione mutari scribit. Ast per naturam non substantiam intelligit: sed ordinem naturæ, seu quod natura inest. Sicut enim præternaturæ ordinem virgo generavit: & aquam præter naturam petra vomuit: ita præter naturam & naturæ ordinem sanctificatus panis ad æternam vitam nutrit: & sicut natura maritimum fluctuū est immutata: sic natura quoque panis commutatur. Obseruandum tamen, Eucharisticum panem ita natura mutatum, vt nihilosecius naturaliter quoque corpus nutriat.

Ceteros tres, Chrysoftomum, Gelasium, Theodoritum, eodem viatico allegat iste Gregorius. prius tamen negat, vel fragmentum illud contra Nestorium & Euty-

chen Gelasij Papæ esse : vel epistolam illam ad Cæsarium Iohannis Chrysostomi. Sed vnde hoc posterius probatum quia μελσιαν afferuit? vbi? in homilia ne 83 in Matt.? scilicet, sicut vagum vestrum individualium ibidem afferuit. Quem ad modum ergo tu idcirco negas, epistolam illam Chrysostomi esse, quod is μελσιαν afferuerit: sic ego idcirco affirmo, eam Chrysostomi esse, quod is nobis antiodata præparauit ad μελσιαν iugulandam. Sed siue Iohannis Chrysostomi, siue Iohannis Constantinopolitani sit illa epistola: Episcopi Constantinopolitani est, & Doctoris Catholici: qui quæ tunc etiam de conuersione panis totius orthodoxæ vetustatis sententia fuerit, perspicue docet. idem de Gelasio respondeo: quem ego neque Papam neque Episcopum vocau. Siue Papa, siue Episcopus fuerit: siue Romanus, siue Cæsariensis: orthodoxus fuit & Catholicus, Orthodoxæ & Catholicæ Ecclesiæ, etiam de hoc capite, sententiam exponens.

Qua itaque ratione hosce Patres ablegados existimas, Gregori? Naturam, inquis, & substantiam panis ac vini appellari proprietates panis & vini: idq; maximè ob facultatem, que in illis est eadem efficiendi, que vinum & panis efficiere poterant. Scilicet commentitiam istam vel trahim panis vim, substantiam illi dixerint.. Vbi didicisti, proprietatem & accidens idem esse quod substantiam? nū tu quoque cælum inferno misces? Sed huiusmodi, inquis, proprietates rerum quasi quedam naturæ & substantiae illarum sunt externe. huiusmodi, Gregori, nugæ non quasi, sed vere, delitorum deliria sunt. quis tibi credat accidens substantiam ab ullo fano dici? Quod si substantiam in hisce Partibus proprietatem naturalem interpretaris: cur non naturam sic apud Ambrosium accipis? quasi verò id cauteriatæ conscientiæ signum non esset. Sed nihil proficis at. tramento tuo. captus es clarissimis illis Patrum rebus.

qui

CAPVT QVINTVM.

211

qua atramento tuo obscurari nullo modo possunt. *Ma-*
num, inquit Thedoritus, *symbola mystica in priori s v b - dialog. 2*
stantia & forma & specie. Et formam externam &
 internam, substantiam, remanere scribit. & te non pudet,
 substantiam externam, formam & proprietates interpre-
 tari. Idem ceteri disertè tradunt. Concedunt enim pa-
 nem immutari: sed non quâ ad substantiam: quòd alio-
 quipé *ψευδὴ σύγχυσις* consequerentur.

Quare nihil ad rem quæ aduers. In diuinam substantiam
 symbola transeunt: sed ita, vt natura & substantia eorum
 in columnis permaneat. gratia illis adjicetur: sed essentia
 non abiicitur. de adoratione suprà dictum.

Quòd addis, horum Patrum instituto satis fuisse, si
 panis accidentia remanere dicerent, falsissimum est, &
 hereticum. nam si hoc illis satis fuisset: etiam satis esset,
 si extrinsecus & externa forma homo Christus esset: et si
 intrinsecus, & quâ ad substantiam, in diuinam transiisset
 essentiam. figura veritatis figura est: & qua parte veritatis
 figura est, ea veritati respondeat necesse est.

Demonstrant Patres, corpus Christi, post assumptio-
 nem & resurrectionem, gloria quidem affectum else: sed
 priorem nihilo secius essentiam & naturam retinuisse,
 ex eo, quòd panis etiam Eucharisticus priorem tum for-
 matum, tum essentiam retinet: et si ad sublimiorem cue-
 hitur dignitatem. In eo itaque Patribus figura consistit
 & similitudo, quòd sicut Eucharisticus panis, post voca-
 tionē Dei, verus & essētialis panis manet: ita corpus Chri-
 sti post resurrectionē verum & essentiale corpus sit & ma-
 neat, speciem, formam, circumscriptionem, ac vt uno
 verbocum Theodorito dicam, essentiam veri corporis
 retinens. Quod cùm ita sit, cumque in hoc figura Patri-
 bus consistat: quem ad modum illi restè concludunt, ve-
 rus & essētialis etiam post benedictionem panis est, ergo

verum & essentiale post resurrectionem quoque corpus ita nos à ~~ā~~ ^ā ~~ā~~ ^ā apodicticè efficimus, Verum & essentiale post resurrectionem quoque Christi corpus est, ergò panis etiam Eucharisticus, qui typus & figura Christicorum est, & quidem hac parte illius figura est, verus & essentialis panis est, etiam post benedictionem. Ad hoc responde, Gregori. hīc murus aheneus esto.

Quare nihil ad rem, quòd vñū & alterum, antequam infeliciſſimum hoc bellum excitaretur, minus recte de hac re lcripſiſſe, nihil, quòd Theodoritum erroris notatum esse, dicis. Communē hoc omniū Patrum argumētum est. à ſexcentis & triginta Patribus Theodoritus ex omni parte Catholicus & Orthodoxus receptus est Chalcedone: ſicut nemo vñquā id in eo culpauit: ob quod iam dudum à vobis est condemnatus. Quam ob rem illius hac de re ſententia totius orthodoxæ vetustatis ſententia est: nec aliter audiendus Theodoritus, quam si omnes illi ſexcenti & triginta Patres, Romæ iam coacti, vbituti non eſſent, ſententiam dicerent.

pag. 108

Quod de Philosophis nugaris, planè nugatorium. vbi enim accidens substantiam dicunt? de naturis rerum inquis ſuos libros quandoque inscribunt: in quibus tamē propriè agunt de rerum operationibus & proprietatibus. disce, Doctor in felix, à Magistro Fortunato: quamuis vobis minimè Fortunato: qui ad Chimeram vestrā iugulandam inter alios etiam eſt excitatus. Siue à natura rei, siue ab affectione vel principio nomē liber habeat: ſemper de natura, h.c. ſubiecto agitur: quia tota tractatio illius eſt cuius affectiones & principia conſiderātur. Sed hac de re Cōmentarios nostros tū in Physica, tū in Posteriora, consulere poteris.

Manet omnibus modis firmissimū, Eucharistici panis conuerſionem non in ſubtantia, ſed adiectione gratia, conſiſtere: candē huius panis, & corporis Domini, ratio-

nem

nemesse: & sicut corpus Domini, humanaque Christi natura, post resurrectionem, non in alienam essentiam conuersa est, sed in priori tum forma, tum natura atque essentia, permanxit, et si gloria affecta cælestem statum est consecuta: ita panem Sanctum, pristinā suā, tum formam, tum essentiam, retinere: tametsi ad longè nobiliorē rem euctus sit dignitatem. non in amittendo, sed in acquirendo hæc posita est conuersio: quia non conuertitur, vt minus, sed vt plus sit, quam erat: acquirens quod non erat, nec amittens quod erat: vt perspicuum est ex archetypo.

Argumentum V.

AD extremum negavi, & nego, Christum verbis illis *hoc est illud meum corpus &c. hoc est ille meus sanguis &c.* consecrasse. Consecravit, dum manu panem teneret: verba vero illa tum demum protulit, posteaquam iam, testibus Euangelistis & Apostolo, panem discipulis distribuerat: immò, quod amplius est, postquam iam panem comederant: vt disertè scribit Marcus.

cap. 14.

Negas, vel Apostolum, vel vllū ex Euangelistis, id testificari; contrarium Matthæum, Lucam & Paulum, asserere dicas, nempè Christum illa verba dixisse, non postquam panem & vinum dedisset, sed tum, cum ipse acciperet in manus, & gratias ageret, & discipulis porrigeret: quo ipso tempore Eucharistiam per ea verba consecravit. Videamus, utri nostrum astipulentur. Ita Matthæum Gregorius *cap. 20.* iste citat, accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens, hic est enim sanguis meus. Ast Matthæus ita de poculo, & accepto poculo, actisque gratijs, illis dedit, dicens, bibite ex eo omnes. hoc enim est sanguis ille Nostri Testamenti. num præsens illud bibens in quo proram & puppim collocas, cum illis verbis, hoc enim est sanguis,

C. 22.

i. Cor. II.

proximè cohæret? cur illa verba *bibite ex eo omnes*, mali-
tiosc præteriisti? nonitè quòd causæ diffidis? nihil ergò
pro te Matthæus. Sed Lucas & Apostolus præsenti par-
ticipio proximè illa verba, *hoc est illud meum corpus*, *hoc po-*
culum nouum Testamentum est in meo sanguine, subiiciunt: il-
le quidem utraque: hic vero posteriora. quid tum? num
id circò illa verba consecrationis verba sunt? nihil minus.
eadeni utriusque verbū dixit, & dicens, *εἶπεν Ἰησοῦς*,
præteriti, & præsentis, ratio est: & præsens idem quod præ-
teritum valet: quia quo sensu de pane Matthæus & Apo-
stolus præteritum usurpat: eodem de poculo usurpat
præsens. vnde Marcus utrobique præteritum usurpat: sicut Lucas præsens, sensu profus eodem. dein Euange-
listæ, verba Christi potius innurunt, quam referunt: ideo
quæ non sequitur, Christum illis verbis, *dedit eis*, continen-
ter illa subeicisse, dicens, *hoc est corpus*: præsertim cū Mat-
thæus, Marcus, Apostolus illa media percenseant *acci-
piere*, *edite*. Sed esto, verba eo planè ordine & modo à Chri-
sto prolatæ esse, quo à Luca referuntur. quid ibi protè
immò quid non contrate?

Primò sumsit panem de mensa: dein illi benedixit, seu
gratias egit: quæ gratiarum actio eum benedictionis sue
Sanctificatione coniunctavit: tum panem fregit: tan-
dem distribuit: & post distributum, coquæ iam acceptum
panem, vel certè inter distribuendum, dum eum iam dis-
tribueret, dixit, *hoc est illud meum corpus*.

Iudicet pius lector, in quibus tandem verbis consecra-
tio consistat. Consuetudinem sanè video: sed veritatem
non ignoror. exurge igitur veritas: & quasi de patientia
erumpit. ipsa Scriptura tuas interpretare: quas consue-
tudo non nouit. Si enim nosset: nunquam esset.

Certo certius est, verba illa, *hoc est illud corpus &c.* in
prima Cœna consecrationis verba non fuisse. Primò e-
nim

sim Christus de mensa suscep^{tum} panem non tum demum, posteaquā eum frangeret, diatribueret, vel potius, fregerat, distribuerat, sed antequam tum distribueret, tum frangeret, consecrauit: sicut nec apud Pontificios, nec vsquam, inter distribuendum dēmūm consecratur.

Deinde si illis dēmūm verbis, quæ, vt Lucæ verba præseferre videntur, distribuens protulit, consecrauit, quid si invult illud, quod fractionem antecedit, εὐλογήσας seu εὐχαριστίας? nōnne vñica illa voce solennē illam & prolixam gratiarum actionem sive benedictionem, quæ cum laude Dei Patris & primitiarum oblatione coniuncta fuit, innuunt Euangelistæ? nonne Scotus & Innocentius Terrius id fatentur?

Confirmant sententiam nostram Apostolus & Evangelista Marcus: quorum uterque testatur, quod panis Christi corpus sit & illius κοινωνία, id pani, solenni illa benedictione accedere, & effectum esse benedictionis. idcīcō Marcus ait, Christum illa verba, hoc est sanguis, tum dēmūm subiecisse, posteaquam ex poculo bibissent: quia verbo εὐλογήσας benedictio consecrata fuit: & Apostolus cap. 14. 1. Cor. 10.. poculum benedictionis, cui benedicimus, nōnne κοινωνία sanguinis Christi est? in benedictione illa, quæ participio εὐλογήται, innuitur, consecrationem statuit, & κοινωνία sive sanguinem Christi esse, illius benedictionis effectum esse, docet.

Quare nihil te iuuat tuū, dicens, gratias agens (quamuis inceptè vocem εὐχαριστίας in præsenti referas: quam eandem ex Matthæo & Luca in præterito retulisti) quia non simul & semel in manus panem sumsit, discipulis porrexit: propter ea quod non simul sumsit, porrexit: sed post absolutam dēmūm prolixam illam benedictionē & gratianam actionem, primitiarum oblationē, & fractionem.

Et quando tandem, Gregori, noui Testamenti nouam obla-

C. 22.

i. Cor. II.

proximè cohæret? cur illa verba *bibite ex eo omnes*, mali-
tiose præteriisti? nonne quòd causæ diffidis? nihil ergo
pro te Matthæus. Sed Lucas & Apostolus præsenti par-
ticipio proximè illa verba, *hoc est illud meum corpus*, hoc pa-
culum nouum *Testamentum est in meo sanguine*, subiiciunt
le quidem vtraque: hic vero posteriora. quid tum? nun
idcirco illa verba consecrationis verba sunt? nihil minus
eadem utriusque verbū dixit, & dicens, ἐπει τοῦ λόγου
præteriti, & præsentis, ratio est: & præsens idem quod pte-
teritum valet: quia quo sensu de pane Matthæus & Apo-
stolus præteritum usurpat: eodem de poculo usurpat
præsens. unde Marcus utrobius præteritum usurpauit:
sicut Lucas præsens, sensu prorsus eodem. dein Euange-
listæ, verba Christi potius innurunt, quam referunt: ideo
que non sequitur, Christum illis verbis, *dedit ei*, conti-
nenter illa subeicisse, dicens, *hoc est corpus*: præsertim cū Mat-
thæus, Marcus, Apostolus illa media percenseant *acqui-
ste, edire*. Sed esto, verba eo planè ordine & modo à Chi-
risto prolatæ esse, quo à Luca referuntur. quid ibi protè
immò quid non contra te?

Primò sumvit panem de mensa: dein illi benedixit, seu
gratias egit: quæ gratiarum actio cum benedictione sive
Sanctificatione coniuncta iuit: tum panem fregit: tan-
dem distribuit: & post distributum, coquæ iam acceptum
panem, vel certè inter distribuendum, dum cum iam dis-
tribueret, dixit, *hoc est illud meum corpus*.

Iudicet pius lector, in quibus tandem verbis consecra-
tio consistat. Conuetudinem sanè video: sed veritatem
non ignoror. exurge igitur veritas: & quasi de patientia
erumpit. ipsa Scripturas tuas interpretare: quas consue-
tudo non nouit. Si enim nosset: nunquam elset.

Certo certius est, verba illa, *hoc est illud corpus &c.* in
prima Cœna consecrationis verba non fuisse. Primò e-
nim

sim Christus de mensa suscep^{tum} panem non tum de-
mum, posteaquā eum frangeret, diatribueret, vel potius,
fregerat, distribuerat, sed antequam tum distribueret,
tum frangeret, consecrauit: sicut nec apud Pontificios,
nec vlsquam, inter distribuendum demūm consecratur.

Deinde si illis demūm verbis, quæ, vt Lucæ verba præ-
se ferre videntur, distribuens protulit, consecrauit, quid
sibi vult illud, quod fractionem antecedit, εὐλογήσας seu
εὐχαριστάς? nōnne vnicā illā voce solennē illam & pro-
lixam gratiarum actionem siue benedictionem, quæ cum
laude Dei Patris & primitiarum oblatione coniuncta fuit,
innuunt Euangelistæ? nōnne Scotus & Innocentius Ter-
tius id fatentur?

Confirmant sententiam nostram Apostolus & Euan-
gelista Marcus: quorum vterque testatur, quòd panis
Christi corpus sit & illius κοινωνία, id pani, solenni illa be-
nedictione accedere, & effectum esse benedictionis. id
circò Marcus ait, Christum illa verba, hoc est sanguis, tum
demūm subiecisse, posteaquam ex poculo bibissent: quia
verbo εὐλογήσας benedictio confecta fuit: & Apostolus cap. 14.
poculum benedictionis, cui benedicimus, nōnne κοινωνία sanguis
Christi est? in benedictione illa, quæ participio εὐλογή-
σας innuitur, consecrationem statuit, & κοινωνία siue san-
guinem Christi esse, illius benedictionis effectum esse,
docet.

Quare nihil te iuuat tuū, dicens, gratias agens (quamuis
in ep̄e vocem εὐχαριστάς in præsenti referas: quam ean-
dem ex Matthæo & Luca in præterito retulisti) quia non
simul & semel in manus panem sumsit, discipulis por-
rexit: propter ea quòd non simul sumsit, porrexit: sed post
absolutam demūm prolixam illam benedictionē & gra-
tiarum actionem, primitiarum oblationē, & fractionem.

Et quando tandem, Gregori, noui Testamenti nouam
obla-

210 CONTRA GREGORI

oblationem Christus docuit? num inter distribuendum
num communis panis, an Eucharistia iam factus, Mundi
fabricatori offerebatur? num post vel ante fractionem of-
ferebatur nihil, inquit, te id iuuat: quia post benedictionem
demum, oblationem, & fractionem, distribuit: eo
que non eodem tempore accepit & porrexit. nihil item
tuum illud *υερον πεπον* apud Marcum. eo ordine Mar-
cus recitat, quo Christus Cœnam celebrauit.

Primò omnium de mensa panem sustulit: sublatum
sanctificauit, & Sacramentum corporis sui fecit: quæ San-
ctificatio sive benedictio prolixa fuit, cum laude Dei Pa-
tris, ut dicebamus, oblationeque primitiarum, coniun-
cta: qua absoluta, panem fregit: fractum discipulis dedit:
quem illi acceptum, ut iubebantur, comedenterunt. Postea
cap. 13. 14. prolixam, ut liquet ex Iohanne, concessionem ad discipu-
los habuit, antequam hymno Cœnam, ut solebat, con-
cluderet, & obuiam hosti prodiret: in qua pluribus disci-
pulis de huius mysterij fine & vslu, de sua morte, præcepit:
quod illis verbis Euangelistæ referunt, & secundum eos
Apostolus, *hoc est corpus illud meum, quod traditur: hoc san-*
guis ille meus, &c. hoc facite in mei recordationem. Quapro-
pter eundem ordinem omnes tres Euangelistæ & Apo-
stolus retinent.

Ita se rem habere, liquet etiam ex peruetusta illa, quæ
Apostolicam extimplò secuta est, Ecclesia: quæ panem
& vinum similiter solenni illa benedictione sanctificabat.
Ita Iustinus, *Dein ei, qui fratribus præstet, adfertur panis,*
aqua poculum & vini: quibus ille acceptis, laudem & gloriam
rerum uniuersarum Patri per nomen Filii & Spiritus Sancti
offert, & gratiarum actionem pro eo quod nos hisce donis suis di-
gnatus sit, prolixè exsequitur. posteaquam vero presidens gra-
tiarum actionem perficit, & populus uniuersus appreceptione
lata eam approbanit: qui apud nos vocantur Diaconi atque Mi-
nistri

qu' Apol.

nisi distribuunt unicuique presentium, ut participet gratiarum actione sanctificatum panem & vinum: & ad absentes imperferunt. postea demūni, velut solennis huius benedictionis effectum, subiungit: non enim ut communem panem, nec ut communem potum, haec sumimus &c. sed gratiarum actione sanctificatum alimentum incarnatis ilius Iesu carnem & sanguinem esse edocēti sumus. audīn' sanctificationem distributionem tempore antecedere? Ita Christus: sic Apostoli: sic Ecclesia prisca consecravit.

Sequentibus ætatibus, cum solenni illa gratiarum actione verba quoque Christi coniungi cœperunt: vnde factum, vt Chrysostomus, Ambrosius, totam sanctificandivim, ob auditorum importunitatem, Christi verbis assignarint, non illis tantum hoc est corpus &c. sed illis omnibus accipite, bibite ex eo omnes. hoc est enim sanguis &c. vt liquet ex Ambrosio.

*de Sacram.
lib. 4. cap. 5.*

Tandem verò, tenebris conduplicatis, illa sola Christi verba, hoc est enim corpus meum, pro consecrationis verbis habita sunt: quod quām tum primæ institutioni, tum veteris Ecclesie, etiam postremæ, quæ in Cataclysmum ferè ineidit, consuetudini consentaneum sit, partim ex ijs liquet, quæ dicta sunt, partim quod Damascenus etiam cum Cyrillo Hierosolymitano consecrationem non in quatuor aut quinque verbis ponit, sed in prolixa illa Trinitatis & Spiritus Sancti invocatione.

*lib. 4. c. 14.
mystag. 1. & 3*

Quare nihil te Ambrosij seculum iuuat: nihil quæ secura sunt. Sanctificandi vim illis verbis adscriperunt hoc est corpus &c. Sed initio sic non erat, deinde non tantum illis eam adscriperunt: sed ceteris etiam accipite, edite, bibite ex eo omnes.

*de ijs quæ
myst. s. n. c.
g. serm. de
Cœna.*

Quamuis ne horum quidem verba, ex conscientia infirmitate, bona fide recitare audeas: vt perspicuum est ex illis, quæ citas, tum Ambrosij, tum Cypriani, seu potius Ruffini verbis. Eadem fide Tertullianum citas. Sic enim

cōtr. Mart. Tertullianus acceptum panem & distributum discipulis cor
lib. 4. sub si- pus suum illum fecit, hoc est corpus mei. m dicendo, id est, figura corporis mei. non ergo de sanctificatione loquitur: quia de pane iam distributo, quod verbum tu callide & ex conscientiae infirmitate præteriisti, loquitur. hunc panem, inquit, iam distributum, Christus corpus suum fecit, id est, corpus suum esse docuit. quare nobiscum censuit Tertullianus, verba illa *hoc est corpus* post distributum demum panem à Christo esse pronunciata.

*Serm. Ca-
tech.* Non magis pudica fronte Nissenum producis. Sic-
nem tibi loqui cogitur, non quia comeditur panis corpus Chri-
sti evadit: sed statim per verbum in corpus mutatur, & àver-
bo quidem hoc, hoc est corpus meum. At Nissenus ita loqui-
tur, & hic itidem panis, ut inquit *Apostolus*, sanctificatur per
verbum Dei, & precationem: non quod manducatus & in ci-
bū factus èo progrediatur, ut verbi corpus fiat, sed statim in cor-
pus per verbum immutatur, iuxta id quod dictum est à Verbo,
hoc est illud meum corpus. Per verbum ergo, quo panis im-
mutatur & sanctificatur, non illud seu illa verba intelli-
git *hoc est corpus*, sed precationem, h. e. prolixam illam
gratiarum actionem. hac gratiarum actione panem in
corpus Verbi seu Christi commutari probat, quod Verbū
seu Christus ipse dixerit, sanctificatum illum panem cru-
cifixum suum corpus esse. putasne quenquam tam stu-
pidum esse, qui crimen falsi in tuis verbis non depre-
hendat? à quo enim vel à quibus illa tua verba & à
verbo quidem nec pendent? ita ne Grammatices peritus es?
& te non pudet, falsi crimen alijs impingere?

Quod denique Origenem quoque tibi patronum ad-
vocas, in eo tui similis es. hoc enim ibi & nihil aliud Origenes, non heretas, inquit, *in sanguine carnis*: sed disce potius
sanguinem τὸν Λόγον, & audi ipsi m tibi dicentem, quia hoc san-
guis meus est, qui pro verbis effundetur in remissionem peccatorum

CAP V T QVINT V M. 219

rum. Vbi, quibusvē docet, Christum verbis illis, *hec est corpus*, consecrassē?

Quare, Gregori, vel gloriā Deo da, & dum hodie
renunciatūr, Christo dicenti, *Iec ist ille dñe in corpus, loc*
et ille meus sanguis, crede: vel solidē, solidis & firmis iauo-
nibus, sine cauillationibus, calumnijs, coruicijs, respon-
de: vel certè cum impia tua, & Christiano homine indi-
gna, facisse criminatioē.

F I N I S.

Errata.

In Epistola dedic. facie. 1. lin. 30. varijs. fac. 6. lin. 24. detestandum.
Pag. 8. lin. 28. fecisset, p. 9. l. 29. contrarie p. 11. l. 6. àōt ovđov p. 44. l.
7. scribus p. 66. in marg. pro illis verbis (in vigil. Pasch.) lege (in illa ver-
ba, Ecce quā bonum.) p. 117. l. 6. & 13. ederit p. 123. l. 8. est p. 134. in
marg. Don. p. 148. l. 6. etiam si p. 189. l. 6. ipf summet p. 191. l. 25. percipitur.
211. l. 5. formam externam.

